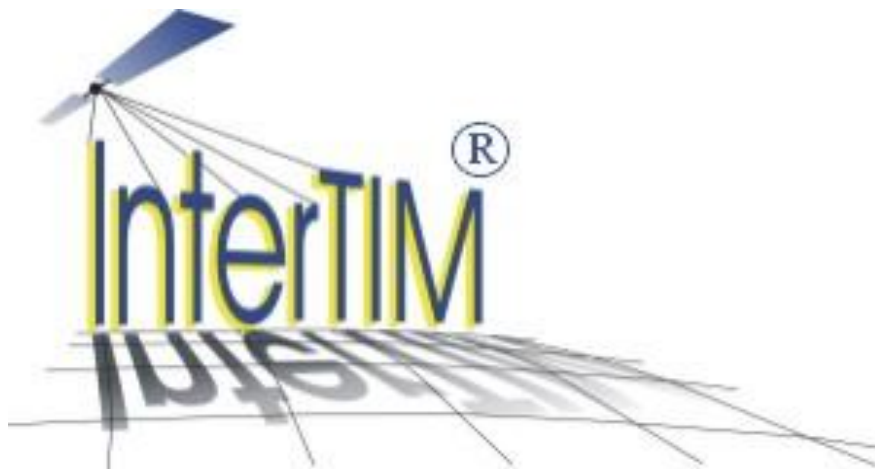

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SOMONINO**

TOM I

Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego

ul. Noniewicza 85B/IV, 16-400 Suwałki, tel. (+48) 875674313, fax. (+48) 875657675,

Al. Stanów Zjednoczonych 72/180, 04-036 Warszawa, tel. (+48) 605-907-700

Opracowanie wykonał zespół w składzie:

Główny Projektant: dr inż. Ludmiła Pietrzak

mgr Anna Bultralik

mgr inż. arch. Paweł Fiann

mgr inż. Tadeusz Kościuk

mgr inż. Dawid Kruszyłowicz

mgr inż. Joanna Pietrzak

mgr Marcin Strug

Spis treści

1	Charakterystyka struktury przyrodniczej i środowiska – uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz krajobrazu kulturowego	6
1.1	Położenie obszaru	6
1.2	Rzeźba terenu i warunki geologiczne podłoża	8
1.3	Gleby	10
1.4	Wody powierzchniowe.....	12
1.5	Warunki klimatu lokalnego	14
1.6	Lasy- leśna przestrzeń produkcyjna	15
1.7	Fauna	16
1.8	Flora	17
1.9	Rolnicza przestrzeń produkcyjna	17
1.10	Krajobraz kulturowy.....	18
2	Ochrona środowiska – stan oraz wymogi ochrony.....	23
2.1	Kaszubski Park Krajobrazowy	24
2.2	Obszary Chronionego Krajobrazu.....	28
2.3	Obszary NATURA 2000	30
2.4	Rezerваты przyrody	40
2.5	Zespoły Przyrodniczo – Krajobrazowe	44
2.6	Pomniki Przyrody	45
2.7	Lasy ochronne	48
3	Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla	50
3.1	Kopaliny	50
3.2	Wody podziemne.....	52
4	Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych.....	55
5	Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych ...	56
6	Waloryzacja fizjograficzna gminy	58
7	Uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania	59
8	Demografia.....	61
8.1	Sieć osadnicza	62
8.2	Ruch naturalny	64
8.3	Migracje	65
8.4	Przyrost rzeczywisty.....	66
8.5	Struktura wieku i płci	67
8.6	Prognoza demograficzna	69

9	Gospodarka.....	71
9.1	Działalność gospodarcza	71
9.1.1	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo.....	72
9.1.2	Przemysł	74
9.1.3	Pozostała działalność gospodarcza.....	75
9.2	Rynek pracy.....	75
9.2.1	Struktura zatrudnienia	75
9.2.2	Bezrobocie.....	77
10	Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia.....	79
10.1	Struktura wykształcenia	79
10.2	Sytuacja mieszkaniowa	79
10.3	Oświata.....	83
10.4	Ochrona zdrowia i opieka społeczna.....	85
10.5	Administracja publiczna.....	87
10.6	Działalność kulturalna, sport, rekreacja	87
10.7	Turystyka i baza noclegowa	89
11	Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.....	91
11.1	Historia gminy Somonino	91
11.2	Architektura regionu.....	91
11.3	Geneza wsi – układy ruralistyczne	93
11.4	Analiza wartości kulturowych gminy Somonino	94
11.5	Zabytki na terenie gminy Somonino objęte ochroną konserwatorską, wpisane do rejestru zabytków	98
11.6	Zabytki nieruchome na terenie gminy Somonino objęte ochroną konserwatorską, ujęte w gminnej ewidencji zabytków.....	99
11.7	Stanowiska archeologiczne	102
12	Układ komunikacyjny	111
12.1	Drogi krajowe i wojewódzkie	111
12.2	Drogi powiatowe	111
12.3	Drogi gminne.....	112
12.4	Kolej.....	112
12.5	Szlaki i trasy turystyczne.....	113
13	Infrastruktura techniczna	118
13.1	Gospodarka wodno-ściekowa.....	118
13.1.1	Zaopatrzenie w wodę.....	118

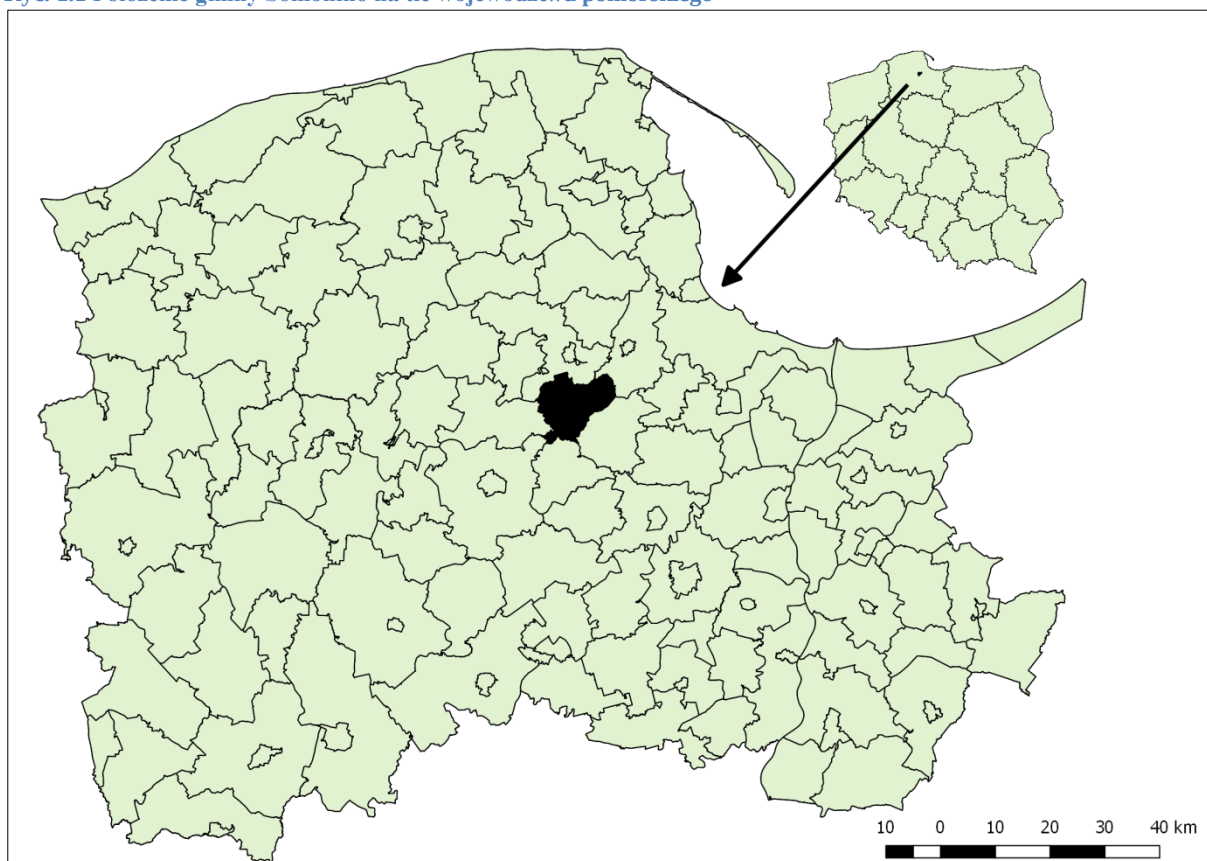
13.1.2	Sieć kanalizacyjna	120
13.2	Gospodarka odpadami	122
13.3	Elektroenergetyka	124
13.4	Zaopatrzenie w gaz	125
13.5	Zapotrzebowanie w energię ciepłą	126
13.6	Odnawialne źródła energii	126
13.6.1	Energia słoneczna	126
13.6.2	Energia geotermalna	126
13.6.3	Energia wiatru	127
13.6.4	Energia biomasy i biogazu	127
13.6.5	Energia wodna	128
14	Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu	129
14.1	Stan prawny gruntów	129
14.2	Uwarunkowania funkcjonalno- przestrzenne	129
14.3	Bilans terenów	134
14.4	Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę	136
14.4.1	Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nowa zabudowę	136
14.4.2	Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy..	140
14.4.3	Chłonność obszarów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej	142
14.4.4	Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę a chłonność obszarów opisywanych powyżej	143
14.4.5	Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy	144
14.4.6	Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy	145
15	Stan Planistyczny	147
16	Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia	156
16.1	Zagrożenia naturalne	156
16.2	Zagrożenia antropogeniczne	156
17	Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych	158
18	Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy – analiza SWOT	159
19	Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony	161
20	Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych	163

1 Charakterystyka struktury przyrodniczej i środowiska – uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska, w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz krajobrazu kulturowego

1.1 Położenie obszaru

Gmina Somonino położona jest w centralnej części województwa pomorskiego, w powiecie kartuskim.

Ryc. 1.1 Położenie gminy Somonino na tle województwa pomorskiego

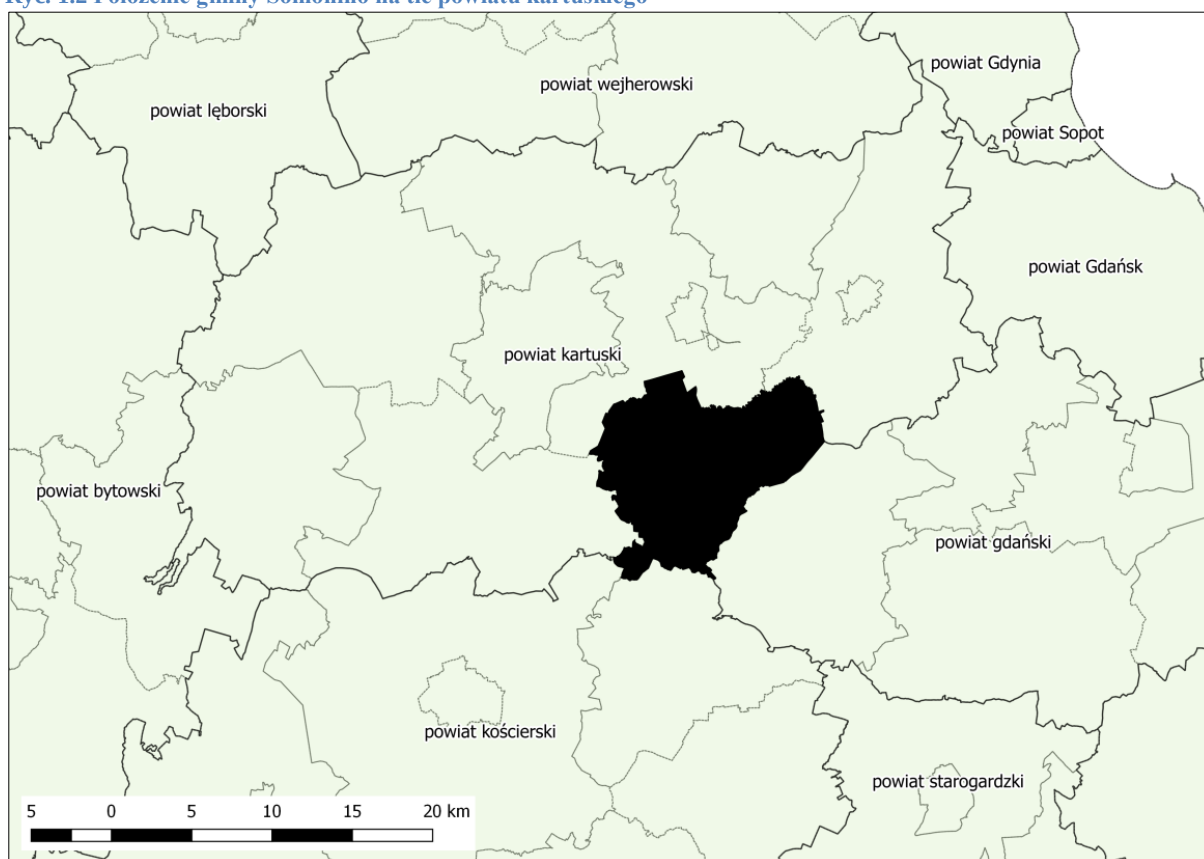

Źródło: opracowanie własne

Gmina Somonino graniczy od zachodu z gminą Stężyca, od północy z gminą Kartuzy oraz Żukowo będącymi gminami powiatu kartuskiego, od wchodu z powiatem gdańskim - gmina Przewidz, od południa graniczy z powiatem kościerskim - gmina Nowa Karczma oraz gmina Kościerzyna.

Regionalizacja fizycznogeograficzna (wg J. Kondrackiego) klasyfikuje cały obszar gminy Somonino do prowincji Niż Środkowoeuropejski, podprowincji Pojezierze Południowobałtyckie, makroregionu Pojezierze Południowopomorskie, mezoregionu Pojezierze Kaszubskie. Ośią hydrograficzną gminy jest rzeka Radunia – przecinająca obszar gminy z północy na zachód. Powierzchnia gminy wynosi 112,11 km².

Ryc. 1.2 Położenie gminy Somonino na tle powiatu kartuskiego

Źródło: opracowanie własne

Teren gminy podzielony jest na 16 obrębów ewidencyjnych, które przedstawia poniższa rycina.

Ryc. 1.3 Obręby ewidencyjne gminy Somonino

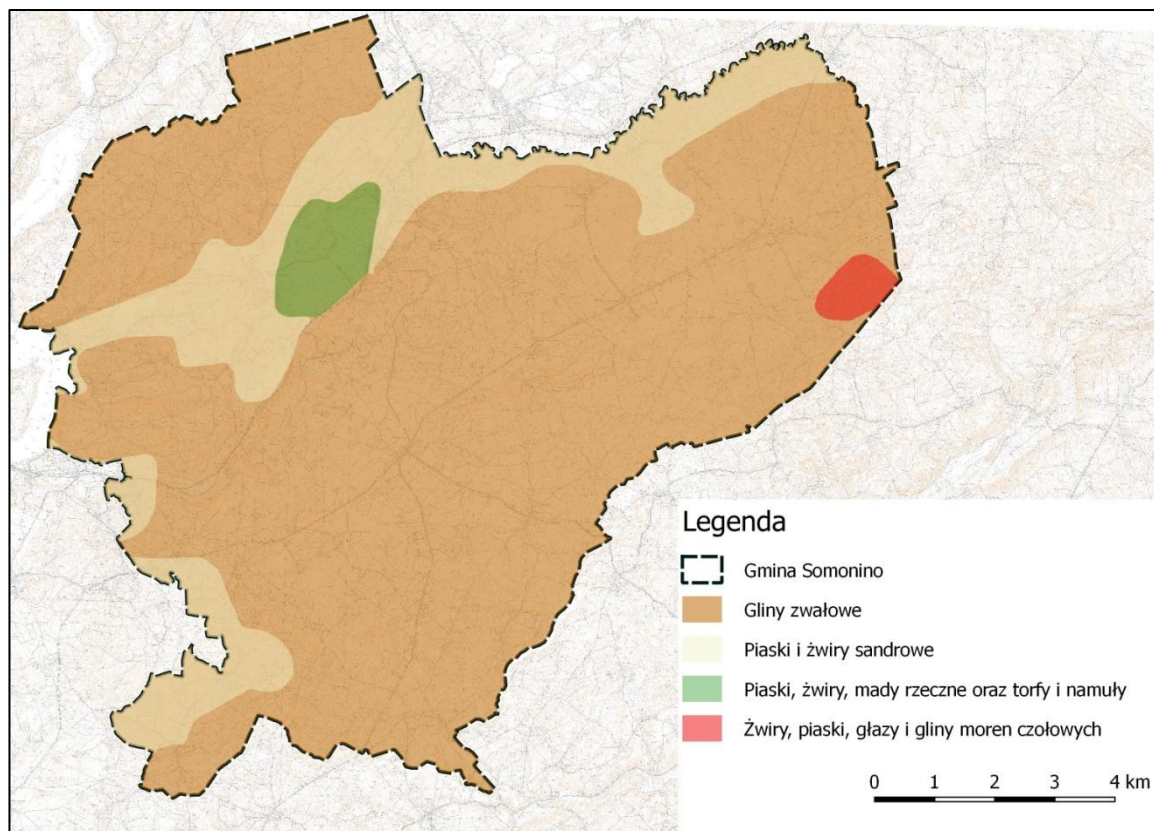

Źródło: opracowanie własne

1.2 Rzeźba terenu i warunki geologiczne podłoża

Omawiany obszar gminy Somonino prezentuje młody krajobraz polodowcowy o silnie zróżnicowanej rzeźbie, powstałej podczas postępu lądolodu skandynawskiego w fazie pomorskiej ostatniego zlodowacenia. Na tle, ogólnej struktury głębokiego podłoża Polski, gmina jest częścią obniżenia perybałtyckiego.

Zlodowacenie plejstocenie spowodowało przemodelowanie budowy geologicznej obszaru. W wyniku licznych nasunięć lądolodu oraz oscylacji jego czoła wytworzyły się: gliny zwałowe z głazami narzutowymi oraz utwory piaszczysto – żwirowe o różnej frakcji. Epoka holocenska pozostawiła na analizowanym obszarze osady rzeczne w postaci głównie piasków i żwirów oraz osadów rzeczno – jeziornych: m.in. ilów, mułów, margli i piasków a także osady jeziorno – bagienne zbudowane z namułów organicznych, ilów jeziornych i torfów.

Ryc. 1.4 Utwory powierzchniowe Gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

Poszczególne elementy krajobrazu noszą wyraźne piętno akumulacji lodowcowej. Skrajne punkty wysokościowe dochodzą w okolicach wsi Kaplica do 296,2 m n.p.m. i obniżają się do 150 m n.p.m. w dolinie Raduni w okolicach wsi Borecz. Na omawianym obszarze występują liczne formy morfologiczne tj.: morena denna, moreny czołowe, rynny jeziorne, doliny rzeczne oraz niewielkie obszary sandrów.

Dominującą powierzchniowo formą są obszary moreny dennej, najczęściej w postaci moren falistych lub pagórkowatych, które rozpościerają się głównie na wschód od Wzgórz Szymbarskich.

Moreny czołowe mają formę wałów, wzgórz i pagórków. Występują w zachodniej części gminy. Należą do nich: Jastrzębia Góra, Trzebińska Góra, Koszowatka, Góra Kolańska Huta oraz inne mniejsze ciągi.

Charakterystyczną formą dla pojezierzy są również rynny polodowcowe, wcięte głęboko w otaczającą je wysoczyznę poglacialną. Powstały one w wyniku niszczącej działalności wód subglacialnych w czasie fazy pomorskiej stadiału głównego zlodowacenia Wisły. Na terenie gminy Somonino można wyróżnić rynny: Ostrzycko-Goręczyńską, Wieżycką i Ratowską.

Obszar gminy pokrywają sandry, będące wynikiem działalności wód roztopowych. Powierzchnie sandrów urozmaicają liczne wytopiska o nieregularnym kształcie, różnej wielkości i zatorfionym dnie. Duża część wytopisk została włączona do sieci odpływu powierzchniowego.

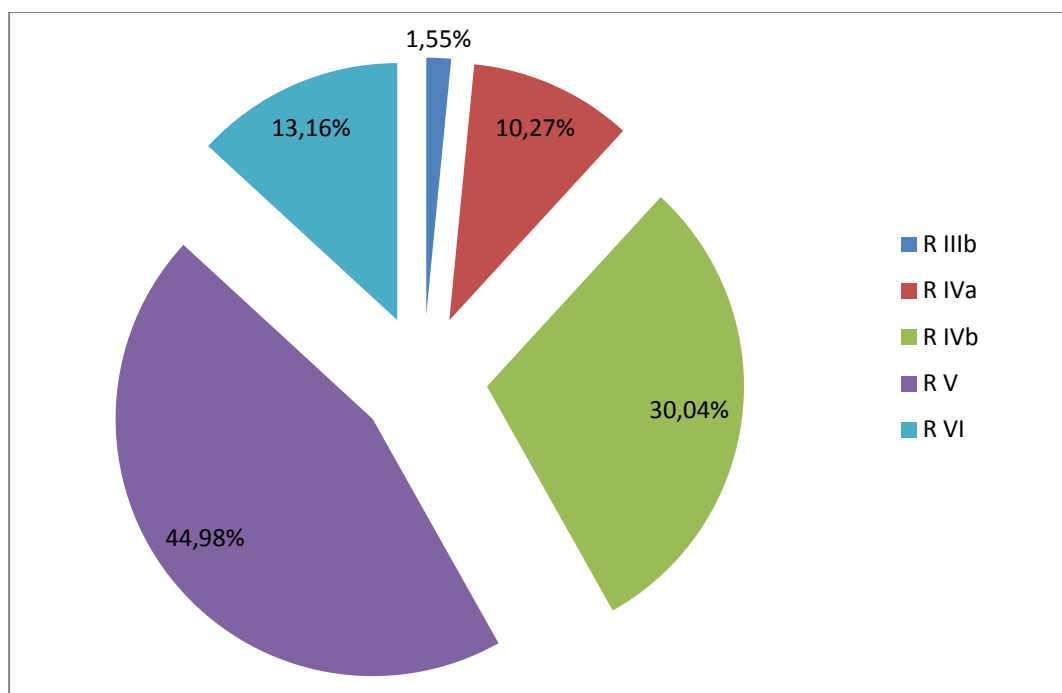
Odrębną jednostką morfologiczną jest Dolina Raduni. Ze względu na formę i zmienność elementów, wyróżniamy cztery charakterystyczne odcinki doliny: rynnowy, basenów i przełomów, krawędziowy i ujściowy. Na terenie gminy Somonino znajduje się odcinek basenów i przełomów. Odcinki przełomowe są wiekowo młodsze od basenów, utworzyły się po ustaniu lądolodu, w początkach formowania się sieci hydrograficznej analizowanego obszaru. Przełom Somoniński jest formą liczącą ponad 2 km długości i 60 m szerokości. Dno położone jest o 20 m niżej w stosunku do przyległego terenu.

1.3 Gleby

Obszar gminy Somonino pokryty jest glebami powstałymi z utworów polodowcowych (plejstocenijskich), wykształconych w postaci glin i piasków zwałowych oraz piasków akumulacji wodno – lodowcowej. Niewielkie obszary zajmują utwory holocenijskie, w postaci aluwii i deluwii oraz torfów. Uformowały się tu w większości gleby brunatne oraz bielice i pseudobielice. Urodzajność tych gleb uzależniona jest od rodzaju skały macierzystej oraz stopnia zakwaszenia. Najczęściej są to gleby kwaśne i bardzo kwaśne, które wymagają regularnego zabiegu – wapnowania.

Wskaźnik bonitacji gleb pozwala określić poziom jakości podłoża. Gdy jego wartość wynosi powyżej 1 gleby są stosunkowo dobre, natomiast wskaźnik poniżej jedności charakteryzuje grunt gorszej jakości. Wartość dla analizowanego obszaru wynosi zaledwie 0,31 czyli poziom jakości gleb jest bardzo niski. Najlepsze gleby w gminie Somonino, to gleby klasy IVa oraz IIIb. Największe powierzchnie wśród użytków rolnych zajmują gleby klasy IVb i V.

Ryc. 1.5 Bonitacja gruntów ornych w gminie Somonino

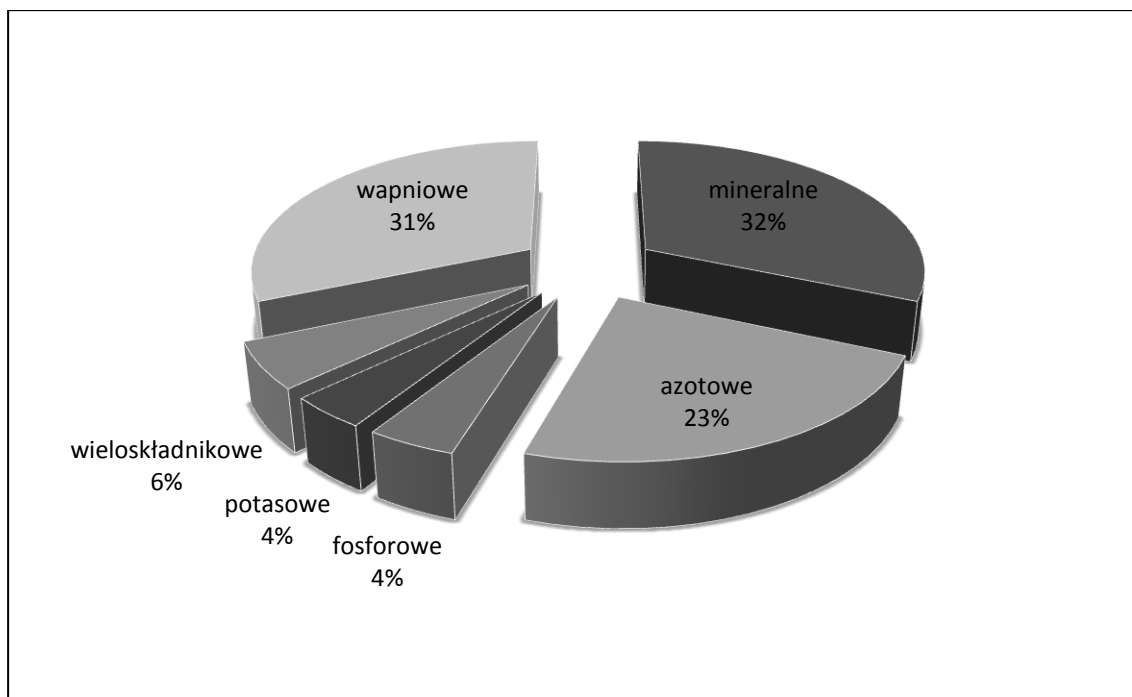

Źródło: Opracowanie własne

Najlepsze gleby klas IIIb, IVa i IVb występują we wsiach Borcz, Wyczechowo, Kamela i Egiertowo. Grunty tu występujące powinny być objęte racjonalną ochroną.

W latach 1993 – 1997 Stacja Chemiczno – Rolnicza w Gdańsku przeprowadziła badania gleb na terenie gminy Somonino, z których wynikało, że gleby te są wolne od zanieczyszczeń metalami ciężkimi. Jednak szybki rozwój sieci osadniczej, transportu oraz rolnictwa sprawił, iż nastąpił gwałtowny wzrost tempa degradacji gleb.

Ryc. 1.6 Zużycie nawozów na terenie gminy Somonino

Źródło: wykonane na podstawie Spisu Rolnego 2010 rok

Wpływ rolnictwa na erozję i degradację gleb najczęściej powiązany jest z niewłaściwym nawożeniem oraz nieprawidłową uprawą. Według danych zawartych w Powszechnym Spisie Rolnym z 2010 roku, w gminie Somonino głównie wykorzystywano dwa rodzaje nawozów: mineralne i wapniowe.

Poważnym problemem są zanieczyszczenia pyłowe w postaci substancji ropopochodnych, metali ciężkich, związków azotu, węglowodorów, związanych z transportem drogowym.

Oddziaływanie na produktywność gleb mają również czynniki naturalne takie jak: rzeźba terenu, chłodny klimat oraz położenie hydrograficzne gminy w dolinie rzeki Radunia.

1.4 Wody powierzchniowe

Obszar gminy Somonino, za wyjątkiem części południowej (odwadnianej przez rzekę Wierzycę) odwadniany jest przez rzekę Radunię i jej dopływy. Źródło rzeki Raduni ma swój początek na obszarze gminy Stężyca. W swym górnym biegu przepływa przez szereg dużych jezior, położonych w Rynnie Raduńsko-Ostrzyckiej. Zbiorniki te, są głównym źródłem zasilania rzeki i wpływają na jej ustrój hydrologiczny. Wskaźnikiem oddziaływania retencji jeziornej są małe roczne amplitudy stanów wody a w zestawieniu z innymi ciekami –

odmienny roczny rytm wahań stanów wody i objętości przepływu z maksimum przesuniętym z miesięcy wiosennych na okres letni.

Na obszarze gminy Somonino Radunia wypływa z Jeziora Ostrzyckiego i płynie przez Jezioro Trzebno w kierunku północno-wschodnim głęboko wciętą doliną, łącząc baseny zastoiskowe z odcinkami przełomowymi. Średni spadek jednostkowy rzeki wynosi 0,2‰, a w przełomach osiąga wartość od 2,5 do 7,0‰.

Sieć hydrologiczna systemu Raduni jest słabo zorganizowana. Cieki wpadające do Raduni mają charakter okresowy lub epizodyczny. W obszarze źródłowym rzeki, wskaźnik gęstości cieków jest bardzo niski, jednak wzrasta z biegiem rzeki i na terenie gminy Somonino wynosi 50 km cieków na 100 km². Na obszarze gminy do Raduni wpływa szereg cieków, z których najdłuższymi są: dopływ spod Hopowa, dopływ przepływający przez jezioro Rąty, dopływ spod Nowego Dworu oraz dopływ zlokalizowany w pobliżu miejscowości Borecz. Przepływające przez łąki i pastwiska dopływy mają często charakter melioracyjny.

Charakterystycznym elementem hydrograficznym Pojezierza Kaszubskiego, w tym obszarze analizowanej gminy są liczne zagłębienia bezodpływowe powierzchniowo. Ich istnienie przyczyniło się do powstania licznych obszarów bezodpływowych: chłonnych i ewapotranspiracyjnych. Na terenie gminy największy areal zajmują obszary bezodpływowe – chłonne, które w wyniku dominacji odpływu podziemnego, w procesie bilansowania opadu, stanowią główne tereny alimentacji kaszubskiego systemu hydrograficznego i z tego względu powinny być objęte daleko idącą ochroną. Krajobraz gminy urozmaicają liczne śródlądne i śródpolne oczka wodne oraz bagna i torfowiska. Tereny te stanowią obszary naturalnej retencji wód.

Zbiorniki wodne

Na obszarze gminy znajdują się cztery większe jeziora: Połęczyńskie, Trzebno, Rąty i Piotrowskie.

Jezioro Połęczyńskie jest jeziorem, którego część znajduje się na obszarze gminy Somonino. Zalicza się do największych (38,4 ha) oraz najgłębszych zbiorników (głębokość max. 6,6 m) w gminie. Posiada ono charakterystyczny dla jezior rynnowych wydłużony kształt i skomplikowaną topografię dna.

Jezioro Trzebno położone jest w zachodniej części gminy. Powierzchnia zbiornika wynosi 31,9 ha. Położone jest w Rynnie Raduńsko – Ostrzyckiej, jednak nie posiada cech charakterystycznych dla jezior rynnowych. Uważa się je za jezioro przepływowe. Prawdopodobnie jest ono pozostałością większego zbiornika, który ewoluując zatracił cechy jezior polodowcowych.

Jezioro Rąty jest jeziorem wytopiskowym o powierzchni 20,0 ha. Położone w niewielkim zagłębieniu terenu posiada tylko okresowy dopływ i odpływ. Jezioro podlega intensywnemu procesowi naturalnego starzenia się.

Jezioro Piotrowskie położone na południu gminy, należy do jezior wytopiskowych. Jest zbiornikiem bardzo płytkim. Tak jak zbiornik Rąty, poddany jest intensywnemu procesowi zarastania.

W zagłębieniach wytopiskowych i przy korytach cieków dość licznie występują mokradła. Największe obszary bagienne znajdują się w okolicach Starkowej Huty, Kaplicy i Piotrowa.

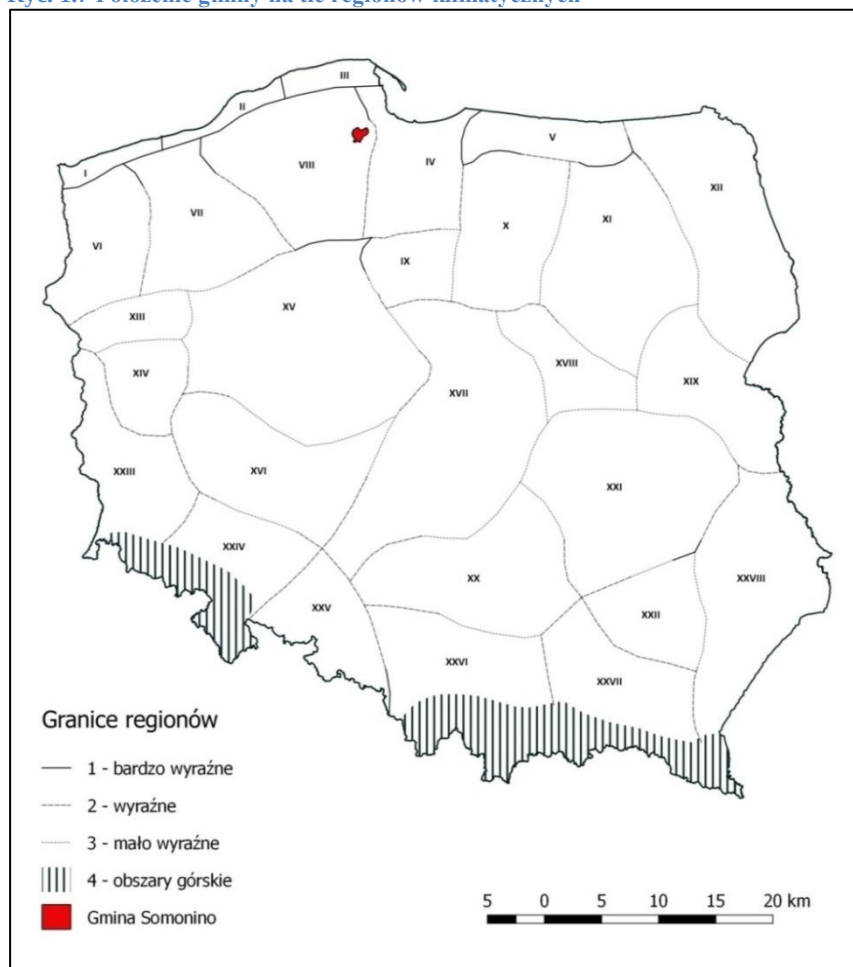
1.5 Warunki klimatu lokalnego

Gmina Somonino położona jest w regionie Wschodniopomorskim (Woś A., 1999), który charakteryzuje się największą ilością dni przymrozkowych i mroźnych oraz dni pochmurnych z mgłą oraz z pokrywą śnieżną. Zalicza się do regionów najchłodniejszych i najbardziej zasobnych w opady.

Ze względu na duże wyniesienie ponad poziom morza warunki makro- i mezoklimatyczne gminy Somonino prezentują się następująco:

- Średnia roczna temperatura powietrza: 6,5°C,
- Najwyższa średnia temperatura: 17°C,
- Najniższa średnia temperatura: -2,5°C,
- Roczna suma opadów atmosferycznych: 600-700 mm,
- Wilgotność powietrza: 80%,
- Średnia prędkość wiatru – 1,4 m/s (dominacja wiatrów z kierunków zachodnich).

Ryc. 1.7 Położenie gminy na tle regionów klimatycznych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Zarysu klimatu Polski”, A. Woś

Pod względem warunków topoklimatycznych podstawowe różnice na terenie gminy Somonino występują między wysoczyznami morenowymi i powierzchniami sandrowymi a formami wklęsłymi. Pierwszą grupę form charakteryzuje dobre przewietrzenie i równomierne nasłonecznienie. W przeciwieństwie do nich, zagłębienia terenu wyróżniają się słabszym przewietrzeniem, zróżnicowanym nasłonecznieniem (zależność od ekspozycji zboczy), występowaniem inwersyjnych układów temperatury powietrza, zwiększoną wilgotnością powietrza i częstotliwością występowania mgieł. Wyraźną odrębnością klimatyczną, zróżnicowaną przede wszystkim w zależności od zwarcia i charakteru koron drzew, odznaczają się kompleksy leśne.

1.6 Lasy - leśna przestrzeń produkcyjna

Lasy i grunty leśne należą do największych zasobów środowiska przyrodniczego Gminy Somonino. Stanowią ok. 38% ogólnej powierzchni gminy. Znaczna część terenów

leśnych pozostaje w zarządzie Nadleśnictw: Kolbudy (2786,3 ha), które obejmuje swym zasięgiem wschodnią część gminy i Kartuzy (1063,5 ha) obejmujące zachodnią część gminy. Poza lasami należącymi do Nadleśnictwa, na terenie Gminy występują lasy będące w administracji osób prywatnych. Największe kompleksy lasów znajdują się w rejonie wsi: Somonino, Hopowo, Kamela, Borcz, Rąty i w północnej części Egiertowa.

W drzewostanie lasów wszystkich Nadleśnictw dominuje sosna, buk i świerk. W lasach tego rejonu dominują siedliska lasu mieszanego świeżego, boru mieszanego świeżego oraz lasu świeżego. Występowanie żyznych siedlisk leśnych umożliwia przebudowanie drzewostanów z iglastych na liściaste i mieszane. W miejscach wyciętych sosen sadi się coraz więcej buka, dęba.

Lasy i łąki zamieszkane są przez liczną zwierzynę. Spotkać można sarny, dziki, jelenie, a rzadziej borsuki, jenoty czy piżmaki. W okolicach występuje około 170 gatunków ptaków, z których 120 tu gniazduje. Wśród najcenniejszych zaobserwować można czaple siwą, żurawia, brodziec samotnego, orzechówkę, a z ptaków drapieżnych myszołowa, krogulca, jastrzębia gołębiarza i rybołowy.

Ważną rolę ekologiczną w krajobrazie pełnią zakrzewienia. Występują w obniżeniach wytopiskowych w obrębie gruntów ornych oraz w obrębie trwałych użytków zielonych. Spełniają one rolę naturalnego buforu przeciw spływom powierzchniowym z terenów rolnych.

1.7 Fauna

Dominującą grupę ssaków stanowią drobne gryzonie – nornica ruda, polnik zwyczajny, polnik północny oraz mysz polna. Liczną grupę reprezentuje jelen szlachetny, zając szarak, lis, sarna oraz dzik. Nielicznie występują wiewiórki, kuny oraz borsuki. Z uwagi na dużą rolę, jaką pełnią w swoich ekosystemach, nie można pominąć takich ssaków owadożernych jak kret, jeż wschodni, ryjówka aksamitna i malutka, a także nietoperzy. Lokalnie występuje też tchórz, łasica łaska i jenot. Stan awifauny gminy Somonino jest odbiciem ogólnego stanu środowiska przyrodniczego tego terenu. Lasy liściaste i mieszane są najczęściej zasiedlane przez gatunki: świstunka, pierwiosnka, zięby, rudzika, sikory bogatki, modraszki ubogie, kosa, muchołówki żałobnej, pelzacza leśnego, drozda śpiewaka, dzięcioła dużego, sójki, a w starodrzewach dodatkowo dzięcioła czarnego, kowalika, myszołowów, jastrzębia, puszczyka i kruk a także orlika krzykliwego. Śródpolne kępy lasów i zakrzaczeń są ostoją m.in. dla dzwońca, szczygła, kulczyka, zięby, trznadla, pokrzewki ogrodowej, cierniówki,

piegży, a także sroki. Na śródleśnych torfowiskach i w brzezinach bagiennych żyje kilka par żurawia, zaś lasy borczyńskie są także ostoją bociana czarnego.

W zbiorowiskach szuwarowych w okolicach Jeziora Rąty występują takie ptaki wodno – błotne jak: łyśka, kokoszka wodna, krzyżówka, czernica, głowienka, trzcinnik, a także czaple siwe. Nielicznie występuje łabędź niemy, bąk i błotniak stawowy. Wśród płazów dominują żaby: trawna, moczarowa, śmieszka i wodna oraz podlegające ochronie ropuchy – szara i bardzo rzadka – zielona, a także rzekotka drzewna i kumak nizinny. Gady reprezentuje jaszczurka zwinka, padalec, jaszczurka żyworódka i żmija zygzakowata. Wszystkie one podlegają ochronie gatunkowej. W wodach jezior występują m.in. liny, płocie, leszcze, szczupaki i karasie.

1.8 Flora

Florę gminy Somonino tworzą gatunki lasu łęgowego, bukowego oraz bukowo dębowego. Do najbardziej interesujących gatunków roślin tworzących runo należą: olsza szara, tojad dzióbaty, świerżabek omszony, marzanka wonna, wiechlina gajowa i prosownica rozpierzchła, siódmaczek leśny, kosmatka owłosiona, trzcinnik leśny, borówki czernicy.

Olsy i zarośla wierzbowe stanowią jedną z najrzadszych grup zbiorowisk na obszarze gminy Somonino. Ich występowanie ogranicza się do pojedynczych, niewielkich powierzchni zlokalizowanych głównie w kompleksie lasów borczańskich. Zarośla wierzbowe są to ubogie florystycznie zbiorowiska, budowane przez 2-3 gatunki wierzb i nieliczne, pospolite rośliny łąkowe i szuwarowe. Brzeziny i bory bagienne są zbiorowiskiem dość częstym, występującym na obszarze analizowanego terenu. Zajmują one bezodpływowe niecki wypełnione torfami przejściowymi lub wysokimi, a częściej pokładami murszu torfowego o niewielkiej z reguły miąższości. Runo brzeziny składa się z gatunków takich jak widłak jałowcowaty i narecznica szerokolistna. Prócz typowych zbiorowisk leśnych, zbiorowisk szuwarów właściwych i turzycowych występują zbiorowiska synantropijne, zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe.

Tereny polodowcowe sprzyjają rozwijaniu się muraw. Głównym gatunkiem budującym je jest szczotlika siwa.

1.9 Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Kartuzach w strukturze użytkowej gruntów gminy, użytki rolne według stanu na dzień 03.08.2017 r. zajmują 5 939 ha, co

stanowi ok. 53% ogólnej powierzchni gruntów gminy. Struktura użytkowania gruntów rolnych przedstawia się w następujący sposób:

- grunty orne – 4 099 ha – 36,56%,
- pastwiska trwałe – 5 164 ha – 8,46%,
- łąki trwałe – 2 186 ha – 5,38%,
- sady – 29 ha – 0,26%
- grunty rolne zabudowane – 186 – 1,66%
- grunty pod stawami – 11 – 0,10%
- grunty pod rowami – 33 – 0,29%

Największy odsetek użytków rolnych zajmują grunty orne ok. 36,56% czyli 4 099 ha, a następnie pastwiska trwałe 8,46% (5 164 ha) oraz łąki trwałe 5,38% (2 186 ha). Natomiast udział pozostałych użytków w strukturze użytkowania gruntów rolnych jest nieznaczny.

1.10 Krajobraz kulturowy

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze (art. 3 pkt 14 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*). Na krajobraz kulturowy składa się ogół obiektów i cech fizycznych, obserwowalne wzrokowo wyrażenie kultury ludzkiej na powierzchni Ziemi, łączące elementy środowiska przyrodniczego i kulturowego. Krajobraz kulturowy jest wynikiem przekształcania krajobrazu naturalnego przez grupę lub kilka grup kulturowych i nakładania zróżnicowanych elementów kulturowych różnego wieku na tę samą rzeźbę terenu. Przestrzeń przyrodnicza, która znajduje się w sferze oddziaływań człowieka przyjmuje formę kulturową, wyrażoną w postaci krajobrazu kulturowego. Krajobraz ten można rozumieć jako antropogenicznie ukształtowany fragment przestrzeni geograficznej, powstały w wyniku zespolenia oddziaływań środowiskowych i kulturowych, tworzących specyficzną strukturę, objawiającą się regionalną odrębnością, postrzeganą jako swoistą fizjonomię. Na rodzaj krajobrazu kulturowego wpływ mają: dominujący rodzaj działalności człowieka i stopień przeobrażenia środowiska geograficznego.

BORCZ

Wieś folwarczna o układzie ulicowym powstała wzdłuż drogi o przebiegu wsch.-zach. z Hopowa do Skrzyszewa Żukowskiego przy dawnym zespole dworsko-folwarcznym.

Na strukturę zabytkową wsi składa się zabytkowy zespół dworsko-folwarczny z dworem, zabudowaniami folwarcznymi, gorzelnią, parkiem i okalającym go murem i parkanem oraz wielorodzinna zabudowa folwarczna wzdłuż ulicy na południe od folwarku z domami mieszkalnymi usytuowanymi kalenicą równolegle do drogi i budynkami gospodarczymi w tym z piwnicami usytuowanymi po przeciwnej stronie drogi. Strukturę przestrzenną wsi uzupełniał usytuowany niezależnie zespół szkoły oraz cmentarz poewangelicki. Do Borcza należał przysiółek dawnego folwarku obecnie leśnictwo – Patoka.

EGIERTOWO

Układ pierwotny zabudowy zwartej to układ wsi pohutniczej – wielodrożny. Zagrody z budynkiem mieszkalnym tradycyjnym (o wysokim dachu dwuspadowym) lub o dachu półpłaskim na podwyższonej ścianie kolankowej. Do wsi należy budynek szkoły dawniej ewangelickiej (obecnie przebudowany) i katolickiej (istniejący wraz z budynkiem gospodarczym), a także kilka samotniczych wybudowań – siedlisk związanych z arealem upraw.

GORĘCZYNO

Układ przestrzenny nieregularny, wielodrożny dostosowany do topografii terenu, powstały w wyniku wielowiekowego rozwoju osady. Wieś powstała w oparciu o kilka większych i mniejszych zagród rolniczych wielobudynkowych. Obecne centrum wsi wykształciło się wokół budynku kościoła otoczonego cmentarzem, przy kościele powstał zajazd, plebania, szkoła i inna zabudowa o formach tradycyjnych dwóch typów: o dachach wysokich dwuspadowych i o dachach półpłaskich na wysokiej ścianie kolankowej.

HOPOWO

Wieś posiadała układ wielodrożny charakterystyczny dla wsi pohutniczych, zabudowa skoncentrowana była wokół placu z dużym stawem w centrum wsi i wzdłuż dróg dojazdowych zwłaszcza z Egiertowa i z majątku Wyczechowo. Na strukturę zabytkową wsi składa się licznie reprezentowana zabudowa zagrodowa z domem mieszkalnym usytuowanym przy ulicy (kalenicą równolegle do drogi) i budynkami gospodarczymi (przeważnie 2-3 okalającymi podwórze). Strukturę wsi uzupełnia Kościół wraz ze starą plebanią (usytuowany

przy drodze do majątku Wyczechowo i jego przysiółku Nowy Dwór), dawny zajazd, kuźnia, zespół zabudowań dawnej szkoły, cmentarz poewangelicki oraz nowy – parafialny.

KAMELA

Pierwotnie wieś pohutnicza usytuowana w zakłębieniu terenu rozwinęła się w kierunku północnym wzdłuż drogi z Połączyna do Hopowa i Borcza, obecnie wieś posiada układ ulicowy. Wzdłuż ulicy wiejskiej zagrody wielobudynkowe w tym część o archaicznym usytuowaniu budynków mieszkalnych szczytem do drogi, w pozostałych ulicach budynek mieszkalny usytuowany szerokofrontowo (o kalenicy równoległej do drogi) o budynkach gospodarczych szczytem do drogi. Zabudowania przeważnie o tradycyjnej formie – z wysokimi dachami dwuspadowymi. Od północy zespół zabudowy zwartej zamyka duże gospodarstwo (prawdopodobnie dawny folwark).

KAPLICA

Zabudowa skupiona wsi nieregularna, przy historycznej drodze z Połączyna do Goręczyna oraz zabudowa rozproszona zagrodowa związana z rozłogiem pól.

Na strukturę wsi składają się zagrody o różnej wielkości i programie swobodnie rozmieszczone w terenie, zabudowa o formach tradycyjnych i dyszharmonijnych.

OSTRZYCE

Wieś o układzie placowo-ulicowym z nieregularnie rozmieszczonymi siedliskami, dostosowana do topograficznego układu terenu. Na historyczną strukturę wsi składają się pozostałości zagród (wielu i dwubudynkowych) o tradycyjnej formie w tym jeden budynek o konstrukcji szkieletowej kryty strzechą, budynki o charakterze „małomiasteczkowym” z dachami półpłaskimi na wysokiej ścianie kolankowej w centralnej części wsi (część z nich wchodziła w skład zagród) w tym dawny zajazd.

PIOTROWO

Wieś o układzie pohutniczym, nieregularnym, o przebiegu dróg dostosowanym do układu terenu. Zagrody wsi o różnej wielkości, wielu lub dwubudynkowe rozmieszczone swobodnie. Usytuowanie budynków w zagrodzie dowolne – obok szerokofrontowego występuje wąskofrontowe i cofnięte usytuowanie budynku mieszkalnego.

POŁĘCZYNO

Wieś o nieregularnym układzie. Na strukturę wsi składają się zabudowania zagrodowe usytuowane swobodnie przy zbiegających się drogach wewnętrznych wsi; zagrody o zróżnicowanym programie (dwu- czterobudynkowe) tradycyjne. Na wzniesieniu znajduje się kościół ze starodrzewem, a za nim budynek szkoły. Strukturę wsi dopełniają dwa cmentarze poewangelicki w centrum i katolicki poza wsią.

RAMLEJE

Wieś bez układu przestrzennego, rozproszona – zagrody związane z rozłogiem pól. Na strukturę wsi składają się zagrody wielobudynkowe o różnej wielkości i układzie.

RĄTY

Układ pierwotny wsi zniekształcony i nieczytelny, wartość stanowi natomiast późniejsza zabudowa zagrodowa rozproszona i związana z rozłogiem pól.

Na strukturę wsi składają się zagrody o różnej wielkości, kształcie i formie architektonicznej, obok tradycyjnej formy budynku mieszkalnego z dachem wysokim dwuspadowym (w tym jeden szkieletowy z poł. XIX w.), występuje budynek z dachem półpłaskim na wysokiej ścianie kolankowej. Na skraju wsi cmentarz poewangelicki.

RYBAKI

Wieś pohutnicza o swobodnym układzie zagród skupionych wzdłuż drogi wewnętrznej. Struktura przestrzenna zagrody o różnej wielkości i sposobie zagospodarowania w tym jedno gospodarstwo duże, dominujące skalą (zachowanego w stanie szczątkowym). Strukturę wsi uzupełnia budynek szkoły oraz cmentarz ze starodrzewem.

SŁAWKI

Wieś bez układu z dominacją zabudowy zagrodowej rozproszonej i przysiółków. Zagrody wsi o tradycyjnym układzie dwu i wielobudynkowe; w Sławkach dolnych zabudowa dworca kolejowego z zabudową mieszkaniową i towarzyszącymi jej budynkami gospodarczymi.

SOMONINO

Pierwotnie był tu majątek ziemski, osada i zespół przemysłowy młyna i tartaku, obecnie czytelny jedynie układ nowszy, powstały wokół zespołu węzła kolejowego. Struktura

dawnej wsi w zaniku, zachowane obiekty związane z koleją (dworzec kolejowy, budynki mieszkalne i administracyjne oraz celne przy kolei).

STARKOWA HUTA

Wieś pierwotnie bez układu, rozproszona (najstarsze siedliska w miejscu dawnych smolarni i hut), obecnie większe skupisko zabudowy o układzie dostosowanym do terenu powstałe prawdopodobnie przy dawnej karczmie (przy drodze z Połączyna i Kaplicy do Goręczyna). Na strukturę wsi składają się wielobudynkowe (przeważnie trzy-budynkowe) zagrody rozproszonych siedlisk; przy jednym z dawnych siedlisk (lub karczmie przy drodze z Połączyna) wykształciło się skupisko zabudowy formujące zabudowę zwartą. Szkoła została usytuowana w sąsiedztwie innego siedliska w pewnej odległości od obszaru wsi.

WYCZECHOWO

Majątek ziemski Wyczechowo składał się z kilku mniejszych folwarków i wybudowań, a po parcelacji dodatkowo powstała zabudowa rozproszona:

- Wyczechowo zespół dworsko-folwarczny z parkiem wraz z zespołem mieszkalnej zabudowy folwarcznej w formie krótkiej ulicówki;
- Wyczechowo – przysiółek – powstały w oparciu o mały folwark (Pstra Suka) – posiada również kształt krótkiej ulicówki;
- Nowy Dwór - przysiółek o układzie nieregularnym;
- Trątkownica - dawna wieś, następnie przysiółek.

Na strukturę przestrzenną składają się: zabudowania majątku - dwór (składający się z części starszej o formie tradycyjnego dworku i dobudowanego w początku XIX w. piętrowego skrzydła), duże budynki gospodarcze i administracyjno-mieszkalne folwarku, zabudowa folwarczna mieszkalna o tradycyjnej formie, zabudowa zagrodowa (w przysiółkach i na wybudowaniach) tradycyjna, wielobudynkowa.

2 Ochrona środowiska – stan oraz wymogi ochrony

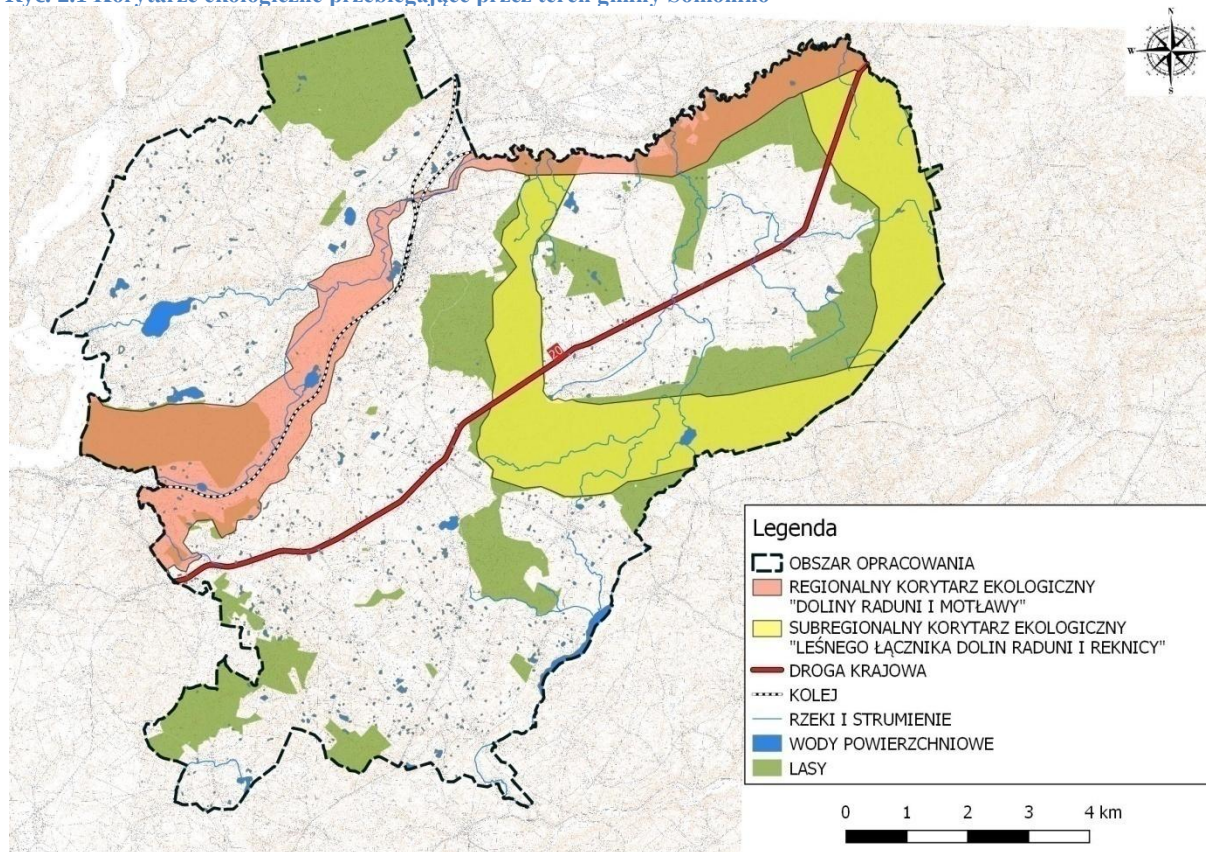
Na terenie gminy Somonino występują, zgodnie z ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody następujące formy ochrony przyrody:

- Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną,
- Rezerwat przyrody „Jar Rzeki Raduni”,
- Kartuski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni,
- Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Rynna Brodnicko – Kartuska,
- Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Rynna Dąbrowsko – Ostrzycka,
- Obszar NATURA 2000 – Jar Rzeki Raduni (kod PLH 220011),
- Obszar NATURA 2000 – Hopowo (kod PLH 220010),
- Obszar NATURA 2000 – Piotrowo (kod PLH 220091),
- Obszar NATURA 2000 – Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego (kod PLH 220095),
- Pomniki przyrody.

Wiodącą rolę w zachowaniu łączności przestrzennej struktur ekologicznych odgrywają przede wszystkim korytarze ekologiczne rangi ponadregionalnej i regionalnej. Przez teren gminy Somonino przebiega korytarz o randze regionalnej – Doliny Raduni i Motławy. Istotne uzupełnienie sieci regionalnej stanowią korytarze subregionalne, które decydują o wzmocnieniu łączności przestrzennej i sile powiązań z większymi obszarami naturalnymi. Przez teren gminy przebiega leśny łącznik dolin Raduni i Reknicy, który posiada rangę korytarza subregionalnego.

Korytarze charakteryzują się dużą różnorodnością gatunkową, krajobrazową i siedliskową. Są one także ważnymi ostojami dla gatunków rodzinnych i wędrownych, a zwłaszcza dla gatunków rzadkich i zagrożonych wyginięciem.

Ryc. 2.1 Korytarze ekologiczne przebiegające przez teren gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

2.1 Kaszubski Park Krajobrazowy

Kaszubski Park Krajobrazowy został powołany uchwałą nr XIX/82/83 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Gdańsku z dnia 15 czerwca 1983 r. Obecnie obowiązującym dokumentem w sprawie Parku określającym jego zasięg oraz cele i zasady ochrony jest Uchwała Nr 147/VII/11 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 27 kwietnia 2011 r. w sprawie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Województwa Pomorskiego z 2011 r. Nr 66, poz. 1462 ze zm.) Od 1 lipca 2010 r. wraz z sześcioma innymi parkami tworzy Pomorski Zespół Parków Krajobrazowych z siedzibą w Słupsku (Uchwała nr 1185/XLVIII/10 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 3 maja 2010 r.).

Park swym zasięgiem obejmuje trzy powiaty (kartuski, kościerski i wejherowski) oraz osiem gmin (Kartuzy, Chmielno, Sierakowice, Stężyca, Somonino, Linia, Kościerzyna i Nowa Karczma).

Otulina parku to obszar 32 494 ha (z czego 1 366 ha w granicach gminy). Użytki rolne w granicach parku zajmują 16 712 ha (50,3%), lasy 11 230 ha (33,8%), a wody 3 430 ha (10,3%).

Środowisko przyrodnicze Kaszubskiego Parku Krajobrazowego reprezentuje zestaw cech typowych dla obszarów młodoglacjalnych t.j. mozaikowa rzeźba terenu, zróżnicowanie pokrywy terenu, procesy erozyjne, występowanie form dolinnych, różnorodność szaty roślinnej oraz wyraźny wpływ jezior na kształtowanie obiegu wody w obszarze zlewni.

Na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego można spotkać rzadkie, zanikające gatunki roślin. Wyszczególniono aż 190 taksonów prawnie chronionych, zagrożonych wyginięciem i rzadkich, w tym 43 to gatunki objęte ochroną całkowitą. Regionalny i lokalny klimat Pojezierza Kaszubskiego wpływa na występowanie specyficznej flory, wyróżniając się udziałem gatunków górskich i podgórskich (np. tojad dzióbaty, podrzeń żebrowiec, skrzyp olbrzymi, kokoryczka okółkowa, kozłek bżowy, przetacznik górski, dąbrówka piramidalna, manna gajowa, niezapominajka leśna) oraz reliktów lodowcowych (np. modrzewnica zwyczajna, mącznica lekarska, bażyna czarna, bagno zwyczajne, grzybienie północne, wielosił błękitny). Bogata jest również ornitofauna licząca 135 gatunków ptaków lęgowych, w tym 77 gniazdujących.

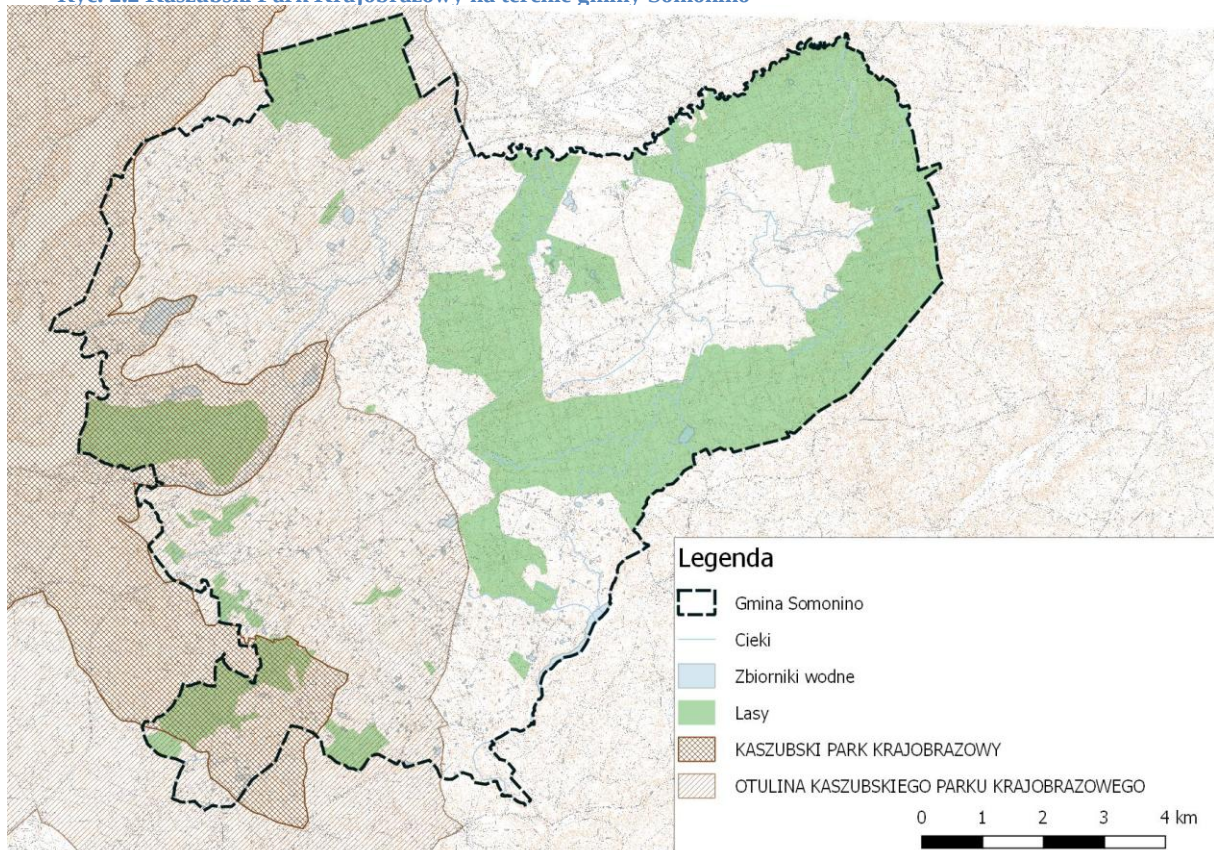
Obszar Kaszubskiego Parku Krajobrazowego jest intensywnie użytkowany gospodarczo, zwłaszcza w zakresie rolnictwa, rekreacji i leśnictwa. Efektem tego jest znaczny stopień antropizacji, a miejscami, punktowo dewastacji środowiska przyrodniczego. Charakterystyczne jest duże antropogeniczne obciążenie środowiska przyrodniczego, zwłaszcza pod względem zanieczyszczenia wód powierzchniowych i melioracji odwadniających.

Głównymi celami ochrony parku jest:

- zachowanie specyfiki rzeźby terenu – wzniesień morenowych, dolin rzecznych i rynien jeziornych oraz wytopisk polodowcowych,
- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych,
- utrzymanie i przywracanie mozaiki zbiorowisk roślinnych, właściwej dla różnych typów środowiska przyrodniczego parku, w szczególności ochrona źródeł, torfowisk oraz fitocenz z udziałem gatunków borealnych i podgórsko-górskich,
- utrzymanie spójności przestrzennej ekosystemów leśnych i ich renaturalizacja,

- ochrona naturalnych i półnaturalnych zbiorowisk wzdłuż cieków i brzegów jezior w celu uzyskania biologicznej zabudowy ich obrzeży,
- utrzymanie naturalnej różnorodności fauny oraz tworzenie warunków umożliwiających restytucję gatunków, które wyginęły, w szczególności głuszca i raka szlachetnego,
- zachowanie i eksponowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, a zwłaszcza struktury i wartości krajobrazu kulturowego, wartościowych układów przestrzennych osadnictwa, tradycyjnych i historycznych form zabudowy, obiektów kultury materialnej i wartości kultury niematerialnej,
- ochrona unikatowych wartości krajobrazu, a zwłaszcza rynien jeziornych i dolin rzecznych oraz eksponowanych wzniesień i zboczy o znacznych spadkach terenu,
- oszczędne użytkowanie i planowe kształtowanie przestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem ochrony walorów krajobrazowych.

Ryc. 2.2 Kaszubski Park Krajobrazowy na terenie gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie Parku wprowadza się następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwośuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowaw art. 122 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne
- z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej”.
- 8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 9) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 10) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;
- 11) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych;
- 12) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;

13) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

2.2 Obszary Chronionego Krajobrazu

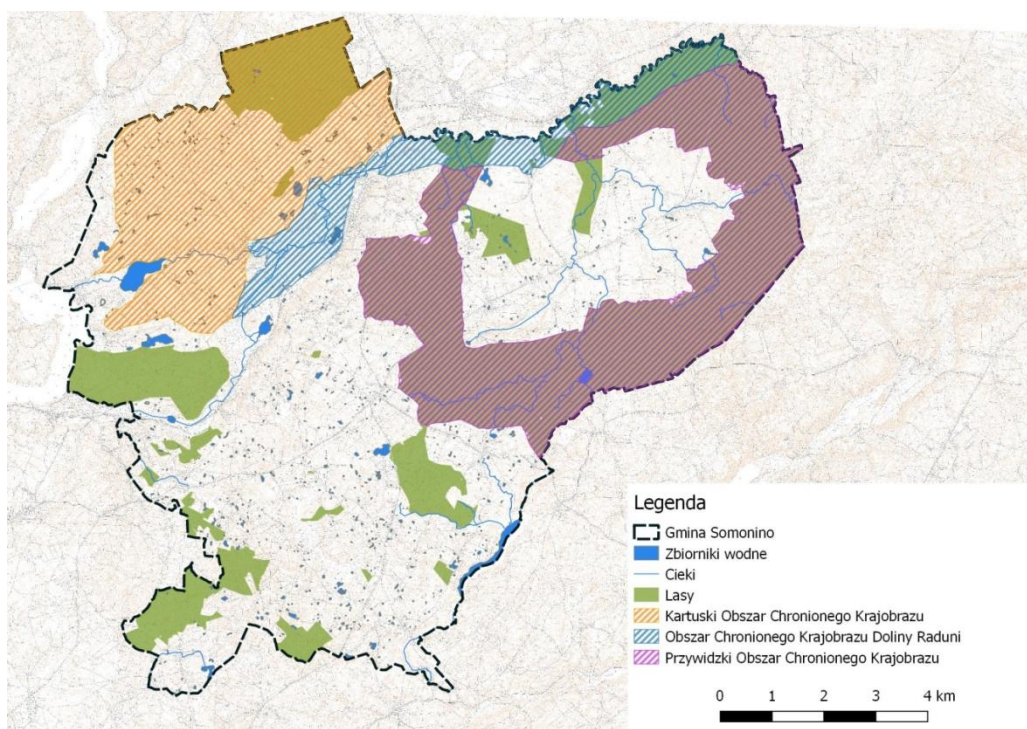
Na mocy Rozporządzenia nr 5/94 z dnia 8 listopada 1994 r. (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego z 1994 Nr 27 poz. 139) w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu, określenia granic parków krajobrazowych i wyznaczenia wokół nich otulin oraz wprowadzenia obowiązujących w nich zakazów i ograniczeń wyznaczono na terenie gminy Somonino dwa obszary chronionego krajobrazu: Kartuski i Doliny Raduni. Obecnie obowiązującym aktem prawnym w zakresie Kartuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu jest uchwała nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2016 poz. 2942). Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni regulowany jest uchwałą nr 540/XLIX/18 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2018 r. poz. 3910). Zgodnie z uchwałą nr 539/XLIX/18 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2018 r. poz. 3909), część terenu gminy Somonino znalazła się w zasięgu Przywidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Na terenie omawianej jednostki administracyjnej Obszary Chronionego Krajobrazu zajmują powierzchnię 4 761 ha.

- **Kartuski Obszar Chronionego Krajobrazu** zajmuje powierzchnię 6 661 ha, z czego na teren gminy Somonino przypada 1 832 ha. Obejmuje tereny rozciągające się od miejscowości Grzybno na północ, przez Smołdzino do Borkowa na wschodzie, a następnie wzdłuż torów PKP do Goręczyna, skąd po granicy Kaszubskiego Parku Krajobrazowego do południowo – wschodnich obrzeży miasta Kartuzy. Obszar został objęty ochroną ze względu na malowniczy polodowcowy teren, pokryty mieszanymi lasami, z licznymi jeziorami i zabagnieniami. Na terenie Kartuskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązują zakazy zgodnie z zapisami uchwały nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu w województwie pomorskim.

- **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni** zajmuje powierzchnię 3046 ha, z czego na teren gminy Somonino przypada 679 ha. Obejmuje dno i zbocza doliny Raduni oraz bezpośrednio sąsiadujące tereny leśne i rolne. Tereny chronione rozciągają się od wsi Goręczyno na zachodzie do Straszyna i Juszkowa na wschodzie. Celem utworzenia obszaru była ochrona przed erozją stromych brzegów rzeki oraz utrzymanie i poprawa czystości jej wód. Na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni obowiązują zakazy zgodnie z zapisami uchwały nr 540/XLIX/18 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2018 r. w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2018 r. poz. 3910).
- **Przywidzki Obszar Chronionego Krajobrazu** zajmuje powierzchnię 15 508 ha, z czego na teren gminy Somonino przypada 2250 ha. Obejmuje głównie tereny leśne położone w północno-wschodniej części gminy Somonino m.in. w miejscowości Hopowo, Wyczechowo, Borch. Powyższy obszar został objęty ochroną ze względu na bogatą rzeźbę terenu i układ hydrograficzny oraz pełnioną funkcję korytarza ekologicznego. Na terenie Przywidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu obowiązują zakazy zgodnie z zapisami uchwały nr 539/XLIX/18 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2018 r. w sprawie Przywidzkiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 2018 r. poz. 3909).

Ryc. 2.3 Obszary Chronionego Krajobrazu na terenie gminy Somonino

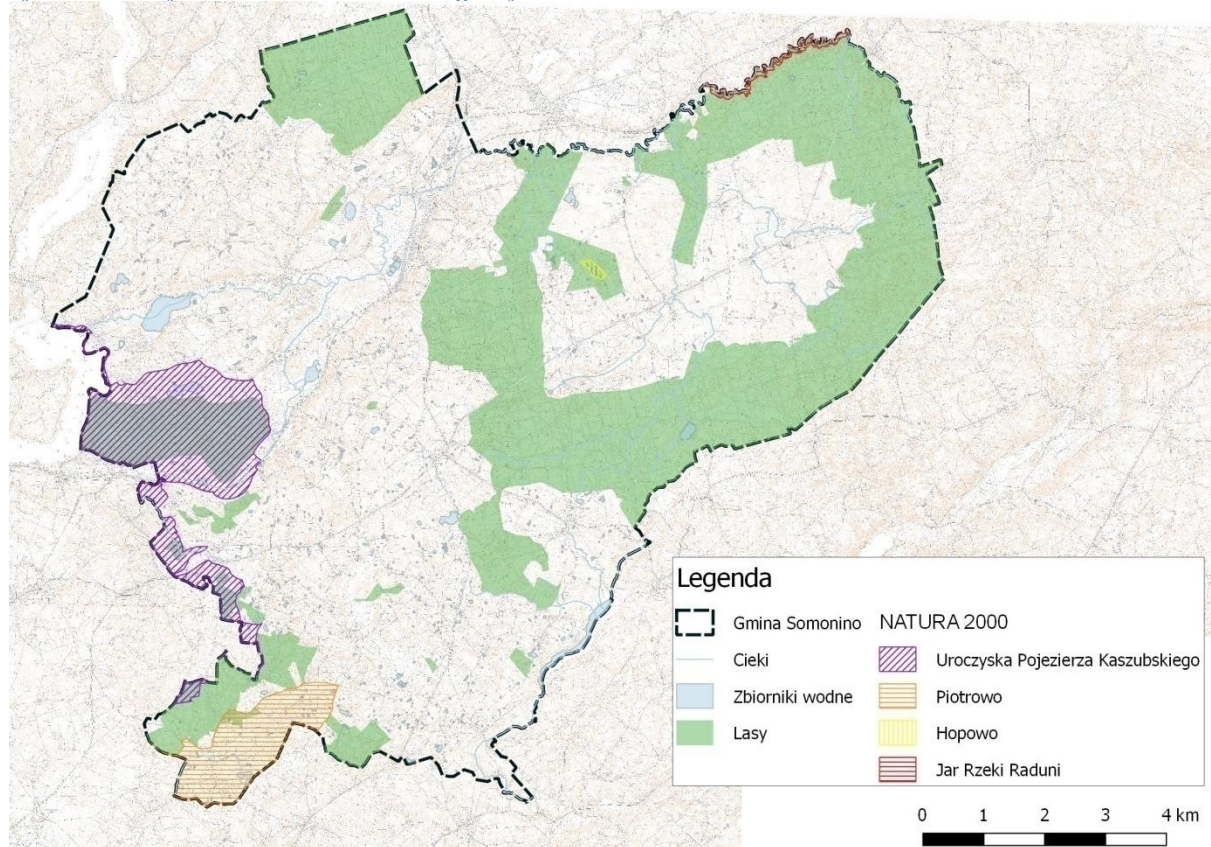

źródło: opracowanie własne

2.3 Obszary NATURA 2000

Podstawowym celem utworzenia ekologicznej Sieci Natura 2000 jest ochrona różnorodności biologicznej na terytorium krajów członkowskich Unii Europejskiej. Udział w budowie systemu Natura 2000 jest dla państw członkowskich obowiązkowy. W skład sieci wchodzi tzw. Obszary Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO), dla których podstawę prawną stanowi Dyrektywa Ptasia (79/409/EWG) oraz Specjalne Obszary Ochrony Siedlisk (SOO) działające w ramach Dyrektywy Siedliskowej (92/43/EWG) w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory.

Ryc. 2.4 Obszary NATURA 2000 na terenie gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

Obszar NATURA 2000 – Jar Rzeki Raduni (kod PLH 220011)

Obszar obejmuje przełomowy odcinek rzeki Raduni. Dolina i strome zbocza porośnięte są lasem liściastym (grądy, łągi). Miejscami na dnie wąwozu występują podmokłe łąki. Rośnie tu wiele roślin górskich i innych rzadkich gatunków. Obszar wyróżnia specyficzny mikroklimat, o wysokiej wilgotności i niższych temperaturach. Przełom rzeki rozciąga rozległy kompleks leśny, w którym dominują siedliska grądowe. Wyróżniono tu 7 siedlisk wymienionych w Załączniku I Dyrektywy Rady 92/43/EWG takich jak: łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, łągowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe, ziołorośla górskie i nadrzeczne, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk oraz starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaea*, *Potamogeton*. Ponadto stwierdzono występowanie 3 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz przeszło 537 gatunków roślin naczyniowych, w tym, liczne rzadkie,

zagrożone i chronione prawnie w Polsce. Powierzchnia obszaru przypadająca na teren gminy Somonino to 21 ha.

Obszar Natura 2000 Jar rzeki Raduni jest tożsamy z rezerwatem przyrody „Jar rzeki Raduni” który posiada wydany Zarządzeniem nr 28/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 28 września 2012 r. plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar Rzeki Raduni”, a następnie zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 04 lipca 2016 r.

Zgodnie z treścią powyższego planu ochrony na terenie gminy Somonino w ramach prac nad zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić następujące wskazania dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych:

- 1) Nie lokalizować w strefie do 500 m od granic rezerwatu nowych liniowych elementów infrastruktury, z wyjątkiem inwestycji liniowych celu publicznego o znaczeniu lokalnym, oraz innych przedsięwzięć mogących negatywnie wpłynąć na przedmiot ochrony rezerwatu oraz obszaru Natura 2000 Jar Rzeki Raduni PLH220011;
- 2) Modernizacja przebiegającej w sąsiedztwie rezerwatu linii kolejowej Gdynia – Kościerzyna, nie może negatywnie wpłynąć na cele ochrony rezerwatu; należy stosować rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne gwarantujące zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem środowiska oraz umożliwiające zachowanie chronionych ekosystemów, siedlisk przyrodniczych i gatunków;
- 3) Nie lokalizować nowej zabudowy na użytkach oznaczonych jako ŁV, ŁVI, W, LsV, RVI położonych na działce 119 obrębu Wyczechowo [0016], (gmina Somonino);
- 4) W obszarze wokół rezerwatu, którego granicę stanowi:
 - od północy linia kolejowa Gdynia - Kościerzyna,
 - od wschodu przedłużenie północno- wschodniej granicy działki 140 z działką 139/2 (gmina Żukowo, obręb Borkowo), poprowadzone w linii prostej w kierunku przecięcia działek 149/1 (gmina Żukowo, obręb Gliniec) i 148/3 (gmina Żukowo, obręb Gliniec), następnie po północnej granicy działki 148/3 do punktu najdalej wysuniętego na południe i w tym miejscu prowadząca w linii prostej do przecięcia działek 152/2 i 151/1 (gmina Żukowo, obręb Gliniec);
 - od południa droga krajowa nr 20 od punktu przecięcia z granicą działek 152/2 i 151/1 (gmina Żukowo, obręb Gliniec) do miejsca przecięcia z drogą leśną (działka nr 107/4 gmina Somonino, obręb Borcz); następnie wzdłuż drogi leśnej, którą

wyznaczają działki: 107/4, 108/4, 109/2, 110/3, 111/3, 112/3, 113/3 (gmina Somonino, obręb Borcz);

- od zachodu od punktu przecięcia się działek 114/4 i 113/3 (gmina Somonino, obręb Borcz) poprowadzona w linii prostej przez północno- wschodnią granicę działek 7/1 i 7/2 (gmina Somonino, obręb Wyczechowo), następnie przedłużenie północno- wschodnie granicy działki 587 z działką 566 (gmina Kartuzy, obręb Kiełpino) do punktu przecięcia się z linią kolejową Gdynia - Kościerzyna;

należy zachować dotychczasowy sposób użytkowania gruntu, bez możliwości realizacji nowej zabudowy;

- 5) na wszystkich działkach wymienionych powyżej, na których utrzymane zostanie użytkowanie rolnicze należy prowadzić gospodarkę rolną w sposób nie pogarszający stanu siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach rezerwatu oraz w jego sąsiedztwie;
- 6) na odcinku rzeki Raduni pomiędzy zachodnią granicą rezerwatu (którą stanowią: części działek 565/1, 565/3 gmina Kartuzy, obręb Kiełpino, część działki 179 gmina Somonino, obręb Borcz oraz północno-zachodnia część działki 119 gmina Somonino, obręb Wyczechowo), a mostem drogowym na drodze Borcz-Kiełpino (działki 570 gmina Kartuzy, obręb Kiełpino, 63/3 gmina Somonino, obręb Wyczechowo) nie ingerować w stosunki wodne i hydrochemiczne, w szczególności nie budować urządzeń i obiektów hydrotechnicznych zmieniających jakość wody i reżim rzeczny Raduni.

Obszar NATURA 2000 – Hopowo (kod PLH 220010)

Centrum obszaru stanowi śródlęśny zbiornik o długości ok. 160 m i szerokości ok. 50 m. Ma on charakter dystroficznego jeziora o głębokości ok. 1 m. Brzegi porasta pas pła torfowcowego oraz bory mieszane. Całą powierzchnię wody zajmują grzybienie północne *Nymphaeetum candidae*. W płytszych partiach zbiornika występuje turzyca dzióbkowata *Carex rostrata* tworząc zbiorowiska *Caricetum rostratae*. Fragmentami spotyka się niewielkie skupienia rdestnicy pływającej *Potamogeton natans*. Szuwar turzycy dzióbkowatej jest zaawansowanym etapem w kierunku sukcesji do zbiorowisk torfowiskowych z klasy *Scheuchzerio-Caricetea* i tym samym zarastania zbiornika. Niewielkie powierzchnie niezarośnięte występują jedynie w środkowej najgłębszej części zbiornika.

Ostoja stanowi ochronę dla strzebli błotnej. Ze względu na naturalny charakter i znaczne rozmiary jest to jeden z najcenniejszych obiektów dla ochrony tego gatunku

w Polsce. W strefie brzegowej rozwija się roślinność torfotwórcza tworząca mszary torfowców. Występują tu zbiorowiska zróżnicowane pod względem fitosocjologicznym na zespoły *Eriophoro angustifolii-Sphagnetum* i *Sphagno-Caricetum rostratae* oraz zbiorowiska z *Calla palustris*, *Menyanthes trifoliata* i *Comarum palustre*. W strefie przybrzeżnej, w roślinności zaklasyfikowanej do tego typu siedliska występuje niekiedy znaczny udział wierzb szerokolistnych *Salix aurita* i *Salix cinerea*. W północno - zachodniej części obszaru znajduje się płat brzeziny bagiennej *Vaccinio uliginosi-Betuletum*. Formujący się młody drzewostan zbudowany jest głównie z brzozy brodawkowatej *Betula pendula*. W podszycie spotyka się brzozę brodawkowatą, wierzbę szarą *Salix cinerea*, wierzbę uszatą *Salix aurita* i kruszynę pospolitą *Frangula alnus*. Runo zdominowane jest przez trzęślicę modrą *Molinia coerulea*. Licznie występują gatunki torfowisk przejściowych i szuwarów, takie jak turzyca dzióbkowata *Carex rostrata*, sit rozpięchły *Juncus effusus* i czermień błotna *Calla palustris*. Ponadto spotyka się gatunki borowe takie jak narecznica krótkoostna *Dryopteris carthusiana* i borówka czernica *Vaccinium myrtillus*. Warstwa mszysta fragmentami mniej lub bardziej obfita. Występują w niej głównie torfowce *Sphagnum spp.* i próchniczek błotny *Aulacomium palustre*. Powierzchnia obszaru w granicach administracyjnych gminy to 5 ha.

Obszar posiada ustanowiony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 4 września 2017 r. (Dz. U. Woj. Pomorskiego z 2017 r. poz. 3218) plan zadań ochronnych.

Zgodnie z treścią powyższego PZO dla terenu gminy Somonino w ramach prac nad zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego należy w celu zapewnienia właściwego gospodarowania, umożliwiającego (zgodnie z art. 33 ust. 1. ustawy o ochronie przyrody) zachowanie nie pogorszonego stanu ochrony siedliska strzebli błotnej, uwzględnić następujące ustalenia:

- a) działki ewidencyjne nr 3126/4, 3127, 3127, 3128/1, 3129/1, 3128/2, 3129/2 należy zachować w użytkowaniu leśnym;
- b) w obszarze zlewni powierzchniowej nie lokalizować nowych terenów pod zabudowę;
- c) w strefie minimum 500 m wokół obszaru Natura 2000 dopuścić wyłącznie następujące funkcje terenu: użytkowanie leśne, ekstensywna zabudowa mieszkaniowa, użytkowanie rolnicze z możliwą lokalizacją elektrowni wiatrowych.

Obszar NATURA 2000 – Piotrowo (kod PLH 220091)

Obejmuje wysoczyznę moreny dennej przeciętą doliną rzeki Wierzycy, z zagłębieniami wypełnionymi różnej wielkości torfowiskami i zbiornikami wodnymi.

Na północnym wschodzie obejmuje fragmentarycznie wzniesienia czołowomorenowe. W granicach chronionego obszaru znajdują się źródła rzeki Wierzycy wraz z jej górnym odcinkiem. Obszar charakteryzuje się zróżnicowaną strukturą użytkowania terenu. Występują tu:

- duże powierzchnie nieużytków w postaci kompleksu torfowisk, bagien, zbiorników wodnych (w obniżeniach terenu),
- łąki i pastwiska (te głównie w dolinach cieków oraz na obrzeżach torfowisk),
- zróżnicowanej wielkości kompleksy leśne (najczęściej na stromych stokach wzgórz i dolin oraz w obrębie torfowisk),
- duże kompleksy pól uprawnych,
- zabudowa wsi Piotrowo oraz pojedyncze rozproszone gospodarstwa rolne osad związanych z obszarem,
- droga przecinająca ostoję, prowadząca z Kłobuczyna do Grabowskiej Huty oraz sieć lokalnych dróg gruntowych,
- linie energetyczne.

Torfowiska i towarzyszące im zbiorniki (oczka potorfowe, rzadziej naturalne jeziora) mają zróżnicowaną wielkość. Wśród nich jest rozległy, cenny kompleks torfowiskowy, z dużym zbiornikiem dystroficznym – Jeziolem Piotrowskim - położony pomiędzy Piotrowem, a Grabowską Hutą. Większość torfowisk była w przeszłości eksploatowana. Obecnie torfowiska zdominowane są przez zróżnicowaną roślinność mszarną z klasy *Scheuchzeria-Caricetea fuscae* oraz roślinność szuwarową - rozwijającą się wtórnie w potorfiach. Spotyka się tu m.in. fitocenozy *Rhynchosporium albae*. Na przesuszonych kopułach torfowiskowych występują fitocenozy mszarne, w których dominują wrzos i wełnianka, licznie pojawia się sosna. Różnej wielkości powierzchnie w obrębie torfowisk zajmują płaty boru bagiennego *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, a także drzewostany sosnowe z trzęślicą modrą i roślinami borowymi w runie. Niekiedy pojawiają się degeneracyjne postaci brzeziny bagiennego *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*. Pło mszarne szeroką strefą występuje również na obrzeżach Jeziora Piotrowskiego. Tu stwierdzono m. in. niewielkie fitocenozy *Caricetum limosae*. W zbiornikach potorfowych często obecne są fitocenozy z pływaczami *Utricularia vulgaris*, *U. minor* oraz agregacje *Potamogeton natans*. Lokalnie, na obrzeżach torfowisk oraz w dolinkach niewielkich cieków, spotyka się kwaśne młaki niskoturzycowe z rzędu *Caricetalia nigrae*. Roślinność łąkowo-pastwiskowa, lokalnie

ziółoroślowa wykształcona jest głównie: w dnie doliny Wierzycy poniżej Piotrowa, w niewielkich dolinkach dowiązujących do tej doliny oraz na mineralnych obrzeżach torfowisk.

Lasy obszarów wysoczyznowych oraz stoków dolin to przede wszystkim leśne zbiorowiska zastępcze z sosną oraz brzozą i świerkiem w drzewostanach. Dość duże powierzchnie zajmuje kwaśna buczyna niżowa *Luzulo pilosae-Fagetum*, natomiast małe enklawy obecnie zajmuje subatlantycki grąd gwiazdnicowy *Stellario-Carpinetum*. W obrębie kompleksu torfowisk i bagien występuje wiele zbiorników wodnych o zróżnicowanej powierzchni i głębokości, zasiedlonych przez strzeblę błotną, w tym kompleks częściowo połączonych mniejszych zbiorników. Większość tych zbiorników otoczona jest lasem lub zadrzewieniami. Na części widać ślady wcześniejszego wydobywania torfu. Głębokość niektórych basenów może przekraczać 2 metry. W części ostoi położonej na wschód od Piotrowa powierzchnia zbiorników ze strzeblą wynosi od 0,25 ha do 1,56 ha (razem 5,19 ha). W głównym zespole zbiorników, znajdujących się około 1 km na wschód od Piotrowa, strzebla jest dość liczna, a słabe użytkowanie bezpośredniego otoczenia może świadczyć o niskim zagrożeniu strzebli w tym obszarze. W niektórych zbiornikach, poza strzeblą stwierdzono karasia pospolitego.

Ostoja klasyfikuje się w czołówce najwartościowszych w regionie obszarów siedliskowych strzebli błotnej. Znajdują się tu liczne zbiorniki, w większości potorfowe i śródleśne, o stosunkowo małym zagrożeniu, z liczną populacją strzebli. Niektóre zbiorniki są stosunkowo duże. Ostoja chroni głównie siedliska strzebli. Ostoja jest także miejscem koncentracji torfowisk przejściowych (kod 7140), wysokich zdegradowanych (7120) zdominowanych przez wrzos, zbiorników dystroficznych (3160) oraz bogatych populacji roślin torfowiskowych. W obrębie torfowisk płaty boru bagiennego (*91D0). Szczególnie wartościowe jest torfowisko i zbiornik dystroficzny koło Piotrowa. Najcenniejszymi z gatunków roślin są: turzyca bagienna *Carex limosa*, przygielka biała *Rhynchospora alba*, pływacz drobny i zwyczajny *Utricularia minor*, *U. vulgaris*. Lokalne stanowiska gwiazdnicy grubolistnej *Stellaria* cfr. *crassifolia* na wysiękach wód w obszarze wysoczyznowym w rejonie Chyłowej Huty. Szerokie otoczenie zatorfionych obniżen i zbiorników: o małych wartościach przyrodniczych. Stanowią je głównie leśne zbiorowiska zastępcze z dużym udziałem świerka, sosny, brzozy, lasy porolne, pola, ugory. Miejscami tylko występują izolowane powierzchnie kwaśnej buczyny niżowej (9110) oraz bardzo małe płaty grądu

subatlantyckiego (9160) - zasadniczo w złym stanie. Obszar zajmuje na terenie gminy Somonino powierzchnię 249 ha.

Obszar Natura 2000 Piotrowo posiada obowiązujący na podstawie Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z 26 maja 2014 r. plan zadań ochronnych (Dz. U. Woj. Pomorskiego z 2014 r., poz. 2138) zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z 19 stycznia 2016 r. (Dz. U. Woj. Pomorskiego z 2016 r., poz. 161).

Zgodnie z treścią powyższego PZO dla terenu gminy Somonino w ramach prac nad zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić następujące wskazania dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych, niezbędne dla utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000:

- 1) Dostosowanie sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu do wymogów ochrony siedliska poprzez: przekształcenie terenu w 50 metrowej strefie buforowej w trwałe użytki zielone (łąka, pastwisko, zadrzewienia) w miejscach, gdzie nachylenie zbocza umożliwia spływ biogenów do niecki zajętej przez siedlisko 7140 (w obrębie gospodarstw rolnych działanie fakultatywne).- Gm. Somonino ob. Piotrowo cz. dz. ew. nr 90, 74, 79;
- 2) dostosowanie sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu do wymogów ochrony siedliska poprzez przekształcenie terenu w 50 metrowej strefie buforowej w trwałe użytki zielone (łąka, pastwisko, zadrzewienia) w miejscach, gdzie nachylenie zbocza umożliwia spływ biogenów do niecki zajętej przez siedlisko 7120 (w obrębie gospodarstw rolnych działanie fakultatywne) – dotyczy pasa 50m wokół torfowiska, część działki ewidencyjnej nr: 79, 74 (Gm. Somonino ob. Piotrowo);
- 3) dostosowanie sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu do wymogów ochrony siedliska 3160 poprzez: nielokowanie obiektów budowlanych, w tym również tymczasowych, w strefie 100 m od brzegów zbiorników wodnych - jeziora dystroficzne (działanie nie dotyczy napowietrznych sieci infrastruktury technicznej oraz obiektów małej architektury), nielokowanie kąpielisk, pól namiotowych i pomostów w strefie 100 m od brzegów zbiornika wodnego znajdującego się na działce ewidencyjnej nr 54, obręb Piotrowo - dotyczy pasa 100m wokół zbiorników,

części działek ewidencyjnych nr Gm. Somonino ob. Piotrowo cz. dz. ew. nr 90, 42, 50/1, 50/2, 51, 52, 53, 54, 55, 91;

- 4) dostosowanie sposobu zagospodarowania i użytkowania terenu do wymogów ochrony siedliska 3160 poprzez przekształcenie terenu w 50 metrowej strefie buforowej w trwałe użytki zielone (łąka, pastwisko, zadrzewienia) w miejscach, gdzie nachylenie zbocza umożliwia spływ biogenów do niecki zbiorników wodnych (w obrębie gospodarstw rolnych działanie fakultatywne) – dotyczy pasa 50m wokół jeziora Piotrowskiego: Gm. Somonino ob. Piotrowo cz. dz. ew. nr: 50/2, 50/1.

Obszar o NATURA 2000 – Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego (kod PLH 220095)

Położony jest w centralnej, najwyższej części Pojezierza Kaszubskiego, o typowo młodo glacialnej rzeźbie terenu. Obejmuje zespół rozległych form dolinnych zwanych rynnami polodowcowymi wraz z jeziorami wypełniającymi ich najgłębsze miejsca oraz fragmenty wysoczyzn (morena czołowa strefy marginalnej, morena denna) i fragmenty terenów sandrowych. Rejon omawianej ostoji jest najwyższym wyniesionym obszarem w całym pasie Pojezierza Pomorskiego oraz w całej Polsce niżowej. Najwyższe są tzw. Wzgórza Szymbarskie, gdzie "szczyt" Wieżyca (najwyższy na całym niżu środkowoeuropejskim) dochodzi do wysokości 329,5 m.npm. Z racji sąsiedztwa najwyższych wyniesień pojeziernych i głęboko wciętych rynien polodowcowych, mamy tu do czynienia z bardzo dużymi, jak na warunki nizinne, deniwelacjami dochodzącymi do 160 metrów i mocno zróżnicowaną rzeźbą terenu.

Najbardziej charakterystyczną cechą omawianego obszaru jest „łańcuch” jezior rynnowych. Są to jeziora: Kłodno, Małe Brodno, Wielkie Brodno, Ostrzyckie, Patulskie, Dąbrowskie, Lubowisko i Stężyckie oraz Bukrzyno Duże i Bukrzyno Małe.

Szatę roślinną buduje wiele rzadkich zespołów roślinnych wraz z bogatą florą, w której obecne są liczne zagrożone gatunki. Najpowszechniejszymi zespołami leśnymi są: kwaśna buczyna niżowa *Luzulo pilosae-Fagetum*, żyzna buczyna niżowa *Galio odorati-Fagetum*; niekiedy towarzyszą im subatlantyckie grądy gwiazdnicowe *Stellario holostea-Carpinetum*, acydofilne dąbrowy *Fago-Quercetum*. Najcenniejszym z zespołów leśnych jest kaszubska buczyna storczykowa ze związku *Cephalanthero-Fagenion* o prowizorycznej nazwie *Fagus silvatica - Cypripedium calceolus*.

Typowym dla obszaru zespołem łęgowym jest łęg olszowy *Fraxino-Alnetum*. Wzdłuż cieków, zwłaszcza w odcinkach przebiegających dnami dolin rynnowych, wykształca

się on w postaci typowej, natomiast w miejscach wysięków i wypływów wód (na stokach dolin rynnowych) występuje w podzespole źródłiskowym *F-A cardaminetosum amarae*. Zbiorowisko to tworzy z reguły niewielkie enklawy wśród łąk i w obrębie kompleksów leśnych. Małe powierzchnie w ostoi zajmuje prawdopodobnie łęg wiązowy *Ficario-Ulmetum minoris*, m in. w dolnych partiach stoków obniżenia Jez. Bukrzyno Małe. Do rzadkich ugrupowań leśnych w dnach rynien w należą bory bagienne *Vaccinio uliginosi-Pinetum*. Brzeziny bagienne *Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis* występują z kolei ponad górnymi krawędziami dolin rynnowych - w niektórych zagłębieniach terenu. Na stokach rynien ugrupowaniom leśnym najczęściej towarzyszą - zróżnicowane co do zajmowanego areалу - zbiorowiska polne, łąki i pastwiska świeże, suche murawy napiaskowe murawy bliśniczkowe) z rzędu *Nardetalia*, samosiewy różnych gatunków drzew i krzewów, płaty czyżni z klasy *Rhamno-Prunetea*. W części są to wtórne zbiorowiska rozwijające się na porzuconych, jałowych lub trudnodostępnych polach i łąkach. Aktualnie są one bądź użytkowne pastwiskowo, koszone z różną intensywnością, bądź odlogowane przez długie lata. Często fitocenozy mają charakter przejściowy. Najbardziej urozmaicona jest roślinność nieleśna w dnach układów dolinnych, w szczególności na przesmykach jezior rynnowych, w ujściach rzek do jezior, w zatoczkach jezior oraz w dolnych partiach stoków rynien. Roślinność zdominowana jest tu przez ugrupowania nieleśne: wodne, szuwarowe, ziołoroślowe, łąkowe, młaki i mechowiska. Towarzyszące im fitocenozy leśne i zaroślowe, z reguły rozwijają się w procesach sukcesji wtórnej. Przesmyki jezior są jednym z miejsc koncentracji zasadowych i kwaśnych młak, mechowisk, turzycowisk z rzędów *Caricetalia davallianae* i *Caricetalia nigrae* oraz ze związku *Caricion lasiocarpae*, jak np.: *Caricetum appropinquatae*, *C. diandrae*, *C. lasiocarpae*, *C. nigrae*, *Calamagrostietum strictae*, *Menyantho-Sphagnetum*.

Największy areal w dnach dolin zajmują ugrupowania łąkowe z rzędu *Molinietalia*, wśród nich zwłaszcza łąki wilgotne i bagienne ze związku *Calthion*, jak cenne łąki ostożeniowe *Angelico-Cirsietum oleracei*, w tym w postaci źródłiskowej z pełnikiem europejskim *Trollius europaeus* i wielosiłem błękitnym *Polemonium europaeum*. Rzadziej występują: *Caricetum caespitosae*, *Scirpetum silvatici*, zbiorowisko z *Deschampsia caespitosa*. W niektórych fitocenozach łąk wilgotnych pojawiają się gatunki kalcyfilne. Łąkom tymczasem towarzyszą również ziołorośla ze związku *Filipendulion ulmariae*, jak np. *Filipendulo-Geranium* oraz szuwarowy turzycowy i trawiasty. Na roślinność szuwarową omawianej części ostoi składają się fitocenozy ze związków *Phragmition* i *Magnocaricion*, Jak m in.: *Phragmitetum australis*, *Typhetum latifoliae*, *Equisetetum fluviatile*, *Eleocharietum*

palustris, *Caricetum rostratae*, *Glycerietum maximae*, *Caricetum paniculatae*, *Caricetum acutiformis*, *Phalaridetum arundinaceae*. Niektóre z nich wykształcone są zarówno na siedliskach typowo bagiennych, jak i w obszarach źródliskowych, dotyczy to np. *Caricetum acutiformis*, *C. paniculatae*. Pierwsze pięć z wymienionych zespołów należy do tych, które najczęściej tworzą wąskie pasy roślinności przybrzeżnej w jeziorach rynnowych. Roślinność wodną mezo-eutroficznych jezior rynnowych tworzą m.in. zbiorowiska ze związków *Potamion* i *Nymphaeion*, jak: *Potametum natantis*, *Nympharo-Nymphaetum*, *Hydrocharietum morsus-ranae*. W Jez. Bukrzyno Małe łąnowo występują ramienice z rodzaju *Chara* sp. Ponad górną krawędzią rynien glacialnych – w bezodpływowych zagłębieniach terenu - wykształciły się cenne zbiorowiska torfowisk przejściowych i niekiedy wysokich z klasy *Scheuchzerio-Caricetea nigrae* (rząd *Scheuchzerietalia palustris*, rząd *Caricetalia nigrae*) oraz klasy *Oxycocco-Sphagnetalia* (rząd *Sphagnetalia magellanici*). Ich największe zgrupowanie znajduje się w rejonie Wzgórz Szymbarskich - leśniczówki Drozdowo i osady Rybaki. Z kolei największe torfowiska występują w zagłębieniach w południowo-zachodniej części ostoi – w rejonie Delewa, Żuromina. W obrębie tych torfowisk występują liczne drobne zbiorniki dystroficzne, często poeksploatacyjne.

Powierzchnia obszaru w granicach administracyjnych gminy to 590 ha. Obszar nie posiada planu zadań ochronnych. Na podstawie Standardowego Formularza Danych sporządzonego dla tego obszaru możemy wywnioskować, że największe zagrożenia, presja i działania mające negatywny wpływ na obszar związane są ze zmianą sposobu użytkowania gruntów, rozpraszaniem zabudowy, zanieczyszczeniem oraz presją związaną z rozwojem infrastruktury sportowej i rekreacyjnej.

Tab. 2.1 Zagrożenia, presję i działania mające wpływ na obszar Natura 2000 Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego

Oddziaływania negatywne			
Poziom	Zagrożenia i presje	kod	Wewnętrzne / zewnętrzne
wysoki	Leśnictwo	B	wewnętrzne
niski	Regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych	J02.03	wewnętrzne
niski	plądrowanie stanowisk roślin	F04.01	wewnętrzne
niski	obce gatunki inwazyjne	I01	wewnętrzne
średni	Tereny zurbanizowane, tereny zamieszkane	E01	zewnętrzne
średni	Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie	G05.01	wewnętrzne
wysoki	Uprawa	A01	zewnętrzne
średni	ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe	D01.01	wewnętrzne
niski	linie elektryczne i telefoniczne	D02.01	wewnętrzne

średni	drogi, autostrady	D01.02	wewnętrzne
wysoki	Sporty i różne formy czynnego wypoczynku rekreacji, uprawiane w plenerze	G01	wewnętrzne
średni	Nawożenie /nawozy sztuczne	A08	wewnętrzne
wysoki	zmniejszenie płodności / depresja genetyczna (inbredowa) u zwierząt	K05.01	wewnętrzne
niski	mosty, wiadukty	D01.05	wewnętrzne
średni	chwytywanie, trucie, kłusownictwo	F03.02.03	wewnętrzne
wysoki	Infrastruktura sportowa i rekreacyjna	G02	wewnętrzne
średni	Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych / obiektów rekreacyjnych	E03.01	wewnętrzne
niski	Ewolucja biocenotyczna, sukcesja	K02	wewnętrzne
niski	Inna działalność górnicza lub wydobywcza*	C01.07	wewnętrzne
niski	Modyfikowanie funkcjonowania wód - ogólnie	J02.05	zewewnętrzne
niski	drogi kolejowe, w tym TGV	D01.04	wewnętrzne
niski	Wydobywanie torfu	C01.03	wewnętrzne
średni	drogi, autostrady	D01.02	zewewnętrzne
wysoki	Zabudowa rozproszona	E01.03	wewnętrzne
średni	Brak zagrożeń i nacisków	X	jednoczesne
średni	Nawożenie /nawozy sztuczne/	A08	zewewnętrzne
niski	Wędkarstwo	F02.03	wewnętrzne
wysoki	Zanieczyszczenia	H	wewnętrzne
średni	Kempingi i karawaningi	G02.08	wewnętrzne
średni	Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie - ogólnie	J02.01	wewnętrzne
niski	Zarzucenie pasterstwa, brak wypasu	A04.03	wewnętrzne
Oddziaływania pozytywne			
Poziom	Działania, zarządzanie [kod]	kod	Wewnętrzne / zewewnętrzne
średni	Uprawa	A01	wewnętrzne
średni	Brak zagrożeń i nacisków	X	jednoczesne
niski	Mosty, wiadukty	D01.05	wewnętrzne
niski	Wypas	A04	wewnętrzne

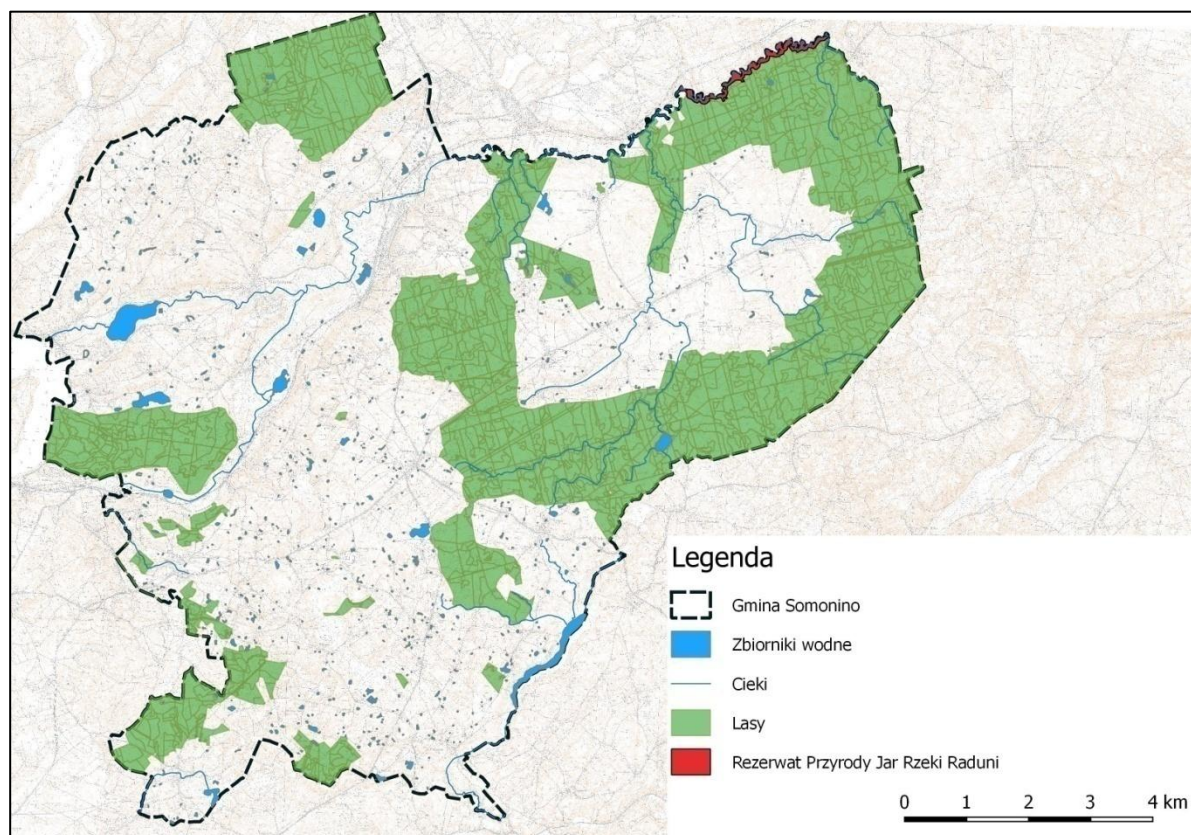
Źródło: Standardowy Formularz Danych dla Obszaru Natura 2000 Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego PLH220095

2.4 Rezerwat przyrody

Rezerwat przyrody „Jar Rzeki Raduni” zlokalizowany jest w północno – wschodniej części gminy Somonino. Został utworzony w 1972 r. na mocy Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego Nr 72 z dnia 23.06.1972 r. (MP z 1972 r. 36/72, p. 202). Całkowita powierzchnia rezerwatu wynosi 84,24 ha, z czego 18,10 ha znajduje się w granicach omawianego obszaru. Utworzony został w celu ochrony przełomowego odcinka Raduni ze stromymi brzegami, meandrującą i tworzącą bystrza rzeką. Zbocza porastają zbiorowiska łąkowe wykształcone w charakterystycznych postaciach, a terasy nadrzeczne – łągi. Flora rezerwatu jest wyjątkowo bogata. Obejmuje jedno z najbogatszych na Pomorzu

stanowisk roślin o górkim charakterze rozmieszczenia, dużą grupę gatunków ustawowo chronionych oraz innych rzadkich roślin i zwierząt.

Ryc. 2.5 Rezerваты przyrody na terenie gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

Obszar posiada wydany Zarządzeniem nr 28/2012 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 28 września 2012 r. plan ochrony dla rezerwatu przyrody „Jar Rzeki Raduni”, a następnie zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 04 lipca 2016 r.

Zgodnie z treścią powyższego planu ochrony na terenie gminy Somonino w ramach prac nad zmianą Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić następujące wskazania dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń zewnętrznych:

- 1) Nie lokalizować w strefie do 500 m od granic rezerwatu nowych liniowych elementów infrastruktury, z wyjątkiem inwestycji liniowych celu publicznego o znaczeniu lokalnym, oraz innych przedsięwzięć mogących negatywnie wpłynąć na przedmiot ochrony rezerwatu oraz obszaru Natura 2000 Jar Rzeki Raduni PLH220011;

- 2) Modernizacja przebiegającej w sąsiedztwie rezerwatu linii kolejowej Gdynia – Kościerzyna, nie może negatywnie wpływać na cele ochrony rezerwatu; należy stosować rozwiązania techniczne, technologiczne i organizacyjne gwarantujące zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem środowiska oraz umożliwiające zachowanie chronionych ekosystemów, siedlisk przyrodniczych i gatunków;
- 3) Nie lokalizować nowej zabudowy na użytkach oznaczonych jako ŁV,ŁVI,W, LsV, RVI położonych na działce 119 obrębu Wyczechowo [0016], (gmina Somonino);
- 4) W obszarze wokół rezerwatu, którego granicę stanowi:
- od północy linia kolejowa Gdynia - Kościerzyna,
 - od wschodu przedłużenie północno- wschodniej granicy działki 140 z działką 139/2 (gmina Żukowo, obręb Borkowo), poprowadzone w linii prostej w kierunku przecięcia działek 149/1 (gmina Żukowo, obręb Gliniec) i 148/3 (gmina Żukowo, obręb Gliniec), następnie po północnej granicy działki 148/3 do punktu najdalej wysuniętego na południe i w tym miejscu prowadząca w linii prostej do przecięcia działek 152/2 i 151/1 (gmina Żukowo, obręb Gliniec);
 - od południa droga krajowa nr 20 od punktu przecięcia z granicą działek 152/2 i 151/1 (gmina Żukowo, obręb Gliniec) do miejsca przecięcia z drogą leśną (działka nr 107/4 gmina Somonino, obręb Borcz); następnie wzdłuż drogi leśnej, którą wyznaczają działki: 107/4, 108/4, 109/2,110/3, 111/3, 112/3, 113/3 (gmina Somonino, obręb Borcz);
 - od zachodu od punktu przecięcia się działek 114/4 i 113/3 (gmina Somonino, obręb Borcz) poprowadzona w linii prostej przez północno- wschodnią granicę działek 7/1 i 7/2 (gmina Somonino, obręb Wyczechowo), następnie przedłużenie północno- wschodnie granicy działki 587 z działką 566 (gmina Kartuzy, obręb Kiełpino) do punktu przecięcia się z linią kolejową Gdynia - Kościerzyna;
- należy zachować dotychczasowy sposób użytkowania gruntu, bez możliwości realizacji nowej zabudowy;
- 5) na wszystkich działkach wymienionych powyżej, na których utrzymane zostanie użytkowanie rolnicze należy prowadzić gospodarkę rolną w sposób nie pogarszający stanu siedlisk przyrodniczych znajdujących się w granicach rezerwatu oraz w jego sąsiedztwie;
- 6) na odcinku rzeki Raduni pomiędzy zachodnią granicą rezerwatu (którą stanowią: części działek 565/1, 565/3 gmina Kartuzy, obręb Kiełpino, część działki 179 gmina Somonino, obręb Borcz oraz północno-zachodnia część działki 119 gmina Somonino,

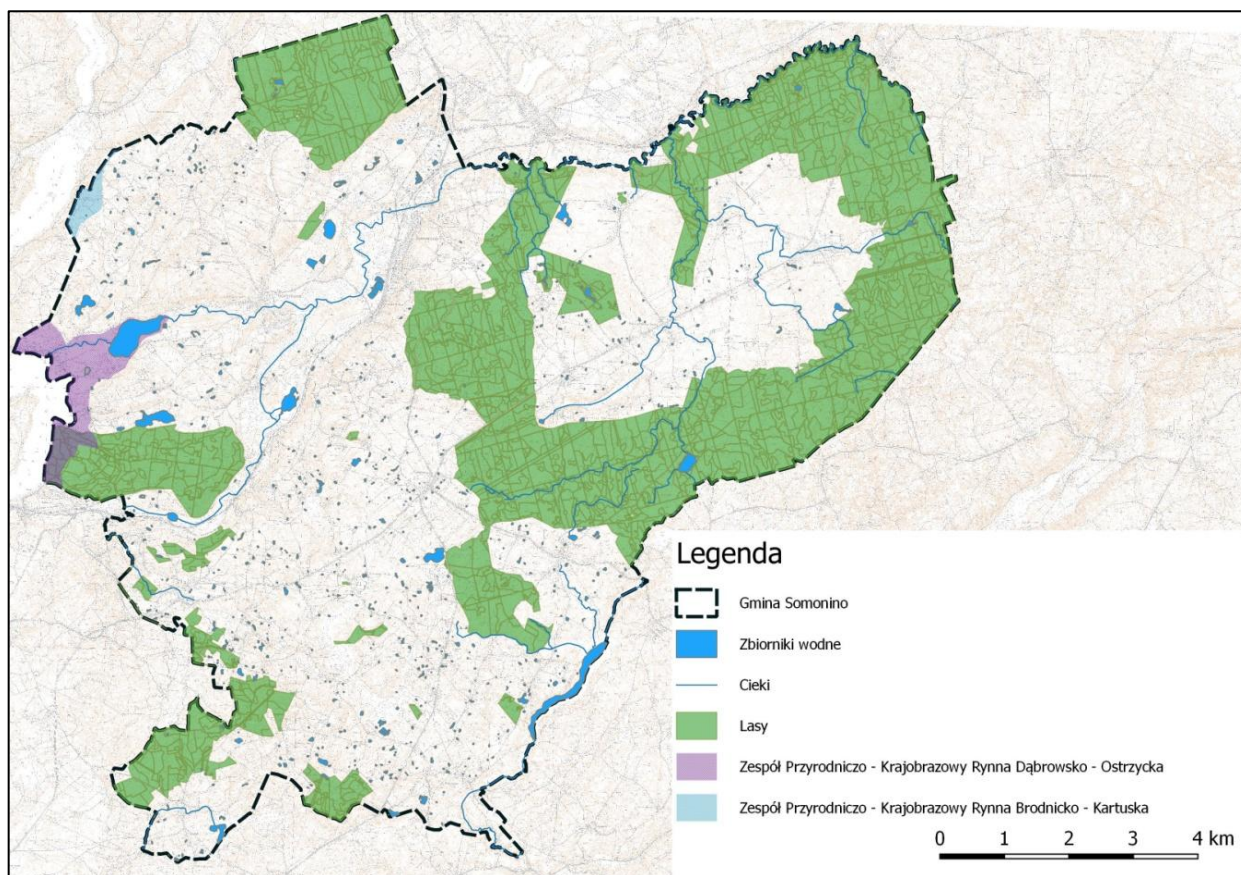
obręb Wyczechowo), a mostem drogowym na drodze Borch-Kiełpino (działki 570 gmina Kartusy, obręb Kiełpino, 63/3 gmina Somonino, obręb Wyczechowo) nie ingerować w stosunki wodne i hydrochemiczne, w szczególności nie budować urządzeń i obiektów hydrotechnicznych zmieniających jakość wody i reżim rzeczny Raduni.

2.5 Zespoły Przyrodniczo – Krajobrazowe

To fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne. Zespoły te są atrakcyjne dla turystyki, rekreacji i krajoznawstwa. Na terenie gminy Somonino występują dwie tego typu formy ochrony przyrody. Obszar jaki zajmują na terenie gminy Somonino wynosi 230 ha.

- **Rynna Brodnicko – Kartuska** to obszar powołany Rozporządzeniem Nr 12/98 Wojewody Gdańskiego z dnia 3 września 1998 r. w sprawie zatwierdzenia "Planu ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego" oraz wyznaczenia w nim zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego z 1998 r. Nr 59, poz. 295). Stanowi „bramę wjazdową” do Kaszubskiego Parku Krajobrazowego z harmonijnym krajobrazem rolno – leśnym. Celem ochrony jest zachowanie ciągłości przestrzennej struktur przyrodniczo-krajobrazowych o szczególnym znaczeniu dla funkcjonowania przyrody parku, w tym rewaloryzacja i ochrona krajobrazu rynien jeziornych, ochrona lęgów ptaków wodno-błotnych oraz przywrócenie ładu przestrzennego krajobrazu. Powierzchnia obszaru wynosi 825 ha. W granicach gminy znajduje się 28 ha.
- **Rynna Dąbrowsko – Ostrzycka** to obszar powołany Rozporządzeniem Nr 12/98 Wojewody Gdańskiego z dnia 3 września 1998 r. w sprawie zatwierdzenia "Planu ochrony Kaszubskiego Parku Krajobrazowego" oraz wyznaczenia w nim zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (Dz. Urz. Woj. Gdańskiego z 1998 r. Nr 59, poz. 295). Łączna powierzchnia obszaru to 1756 ha z czego na teren gminy Somonino przypada 189 ha. Rynna Dąbrowsko-Ostrzycka, to złożony układ rynnowych jezior z mozaikową strukturą użytkowania terenu w otoczeniu, o szczególnym znaczeniu dla percepcji walorów krajobrazowych parku.

Ryc. 2.6 Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe na terenie gminy Sominino

Źródło: opracowanie własne

2.6 Pomniki Przyrody

Na terenie gminy Sominino zlokalizowanych jest 8 pomników przyrody z 11 obiektami, których charakterystyka znajduje się poniżej.

- **Głaz narzutowy „Kamień Królewski”** – uznany za pomnik przyrody Orzeczeniem Nr 9 Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 17.08. 1954 roku. Jest to głaz z gnejsu biotytowego, nazwany Kamieniem Królewskim od króla Prus, Fryderyka Wilhelma IV (1795-1861), na pamiątkę jego odwiedzin w tym miejscu w 1851 roku. Głaz usytuowany jest na Jastrzębiej Górze w Ostrzycach.

Charakterystyka:

- długość: 1,86 m,
- szerokość: 1,83 m,

- wysokość: 1,33 m,
- obwód: 5,72 m.

- **Kasztanowiec Biały** (Goręczyno) – uznany za pomnik przyrody Zarządzeniem Wojewody Gdańskiego Nr 11/89 z dnia 29.03. 1989 roku. Zlokalizowany przy Kościele p.w. Trójcy Świętej i Wszystkich Świętych w Goręczynie.

Charakterystyka:

- wiek – ok. 150 lat,
- obwód pnia na wys. 1,30 m – 300 cm (obecnie: 334 cm),
- wysokość – ok. 18 m,
- pierwsze konary na wysokości ok. 6 m.

- **Dąb** (Egiertowo) – uznany za pomnik przyrody Orzeczeniem Nr 334 Wojewody Gdańskiego z dnia 01.12.1975 roku. Drzewo stanowi wojskowy punkt topograficzny. Rośnie w sąsiedztwie budynku Szkoły Podstawowej w Egiertowie w odległości 20 m w kierunku północno-wschodnim od szkoły.

Charakterystyka:

- wiek około 240 lat,
- obwód pnia na wysokości 1,30 m – 360 cm,
- wysokość drzewa: 25 m,
- występowanie pierwszych konarów na wys. 5 m.

- **Świerk Pospolity** (Borcz) – uznany za pomnik przyrody Rozporządzeniem Wojewody Gdańskiego Nr 6/96 z dnia 06.12.1996. Zlokalizowany w Borczu, Oddział Leśny 222K, Leśnictwo Sarni Dwór, Nadleśnictwo Kolbudy.

Charakterystyka:

- wiek: ok. 130 lat,
- obwód pnia na wysokości 1,30 m – 330 cm,
- wysokość: 33 m,
- występowanie pierwszych konarów na wysokości 6 m.

- **Lipa Drobnolistna** (Piotrowo) – uznany za pomnik przyrody Zarządzeniem Wojewody Gdańskiego Nr 11/89 z dnia 29.03.1989 roku.

Charakterystyka:

- wiek ok. 130 lat,
- obwód pnia na wysokości 1,30 m – 280 cm (obecnie: 334 cm),
- wysokość: 20 m,
- występowanie pierwszych konarów na wysokości 4 m.

- **Żywotniki Zachodnie** (Kamela) – typ pomnika: wieloobiektowy - grupa 2 żywotników; uznany za pomnik przyrody Zarządzeniem Wojewody Gdańskiego Nr 11/89 z dnia 23.03.1989 roku. Zlokalizowane na dawnym cmentarzu poewangelickim, około 1 km na północny - zachód od wsi Kamela.

Charakterystyka:

- wiek – ok. 120 lat,
- obwód pnia na wysokości 1,30 m – 152 i 180 cm (obecnie: 166 i 198 cm),
- wysokość drzew: 10 m,
- występowanie pierwszych konarów na wysokość 1 m.

- **Sosna Pospolita** (Borc) – uznany za pomnik przyrody Orzeczeniem Nr 170 Wojewódzkiej Rady Narodowej z dnia 21.10.1966 roku. Zlokalizowany w lesie przy szosie Żukowo-Borc, Leśnictwo Babi Dół.

Charakterystyka:

- wiek: ok. 140 lat,
- obwód pnia na wysokości 1,30 m – 269 cm (obecnie: 310 cm),
- wysokość – 27 m,
- występowanie pierwszych konarów na wys. 7 m.

- **Lipy Drobnolistne** (Hopowo) – typ pomnika: wieloobiektowy - grupa 3 lip; uznane za pomnik przyrody Zarządzeniem Wojewody Gdańskiego Nr 11/89 z dnia 29.03.1989 roku. Zlokalizowane na dawnym cmentarzu poewangelickim w centrum wsi Hopowo.

Charakterystyka:

- trzy sztuki,

- wiek: ok. 220 lat,
- obwód pnia na wysokości 1,30 m – 410 i 305 cm,
- wysokość drzew – ok. 18 m,
- występowanie pierwszych konarów na wys. ok. 3,5 m.

2.7 Lasy ochronne

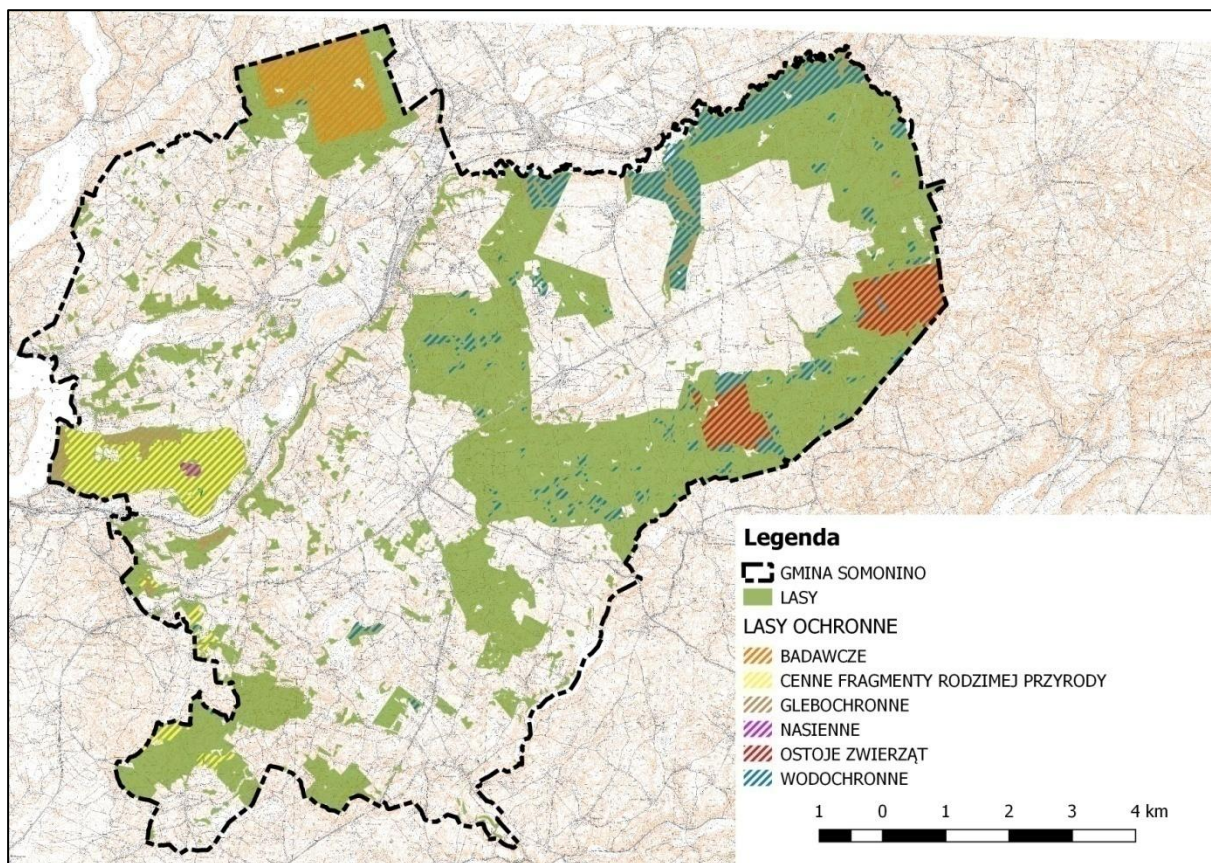
Za las ochronny mogą być uznane lasy, które:

1. chronią glebę przed zmywaniem lub wyjałowieniem, powstrzymują usuwanie się ziemi, obrywanie się skał lub lawin;
2. chronią zasoby wód powierzchniowych i podziemnych, regulują stosunki hydrologiczne w zlewni oraz na obszarach wododziałów;
3. ograniczają powstawanie lub rozprzestrzenianie się lotnych piasków;
4. są trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu;
5. stanowią drzewostany nasienne lub ostoje zwierząt i stanowiska roślin podlegających ochronie gatunkowej;
6. mają szczególne znaczenie przyrodniczo-naukowe lub dla obronności i bezpieczeństwa Państwa;
7. są położone:
 - a) w granicach administracyjnych miast i w odległości do 10 km od granic administracyjnych miast liczących ponad 50 tys. mieszkańców,
 - b) w strefach ochronnych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej,
 - c) w strefie górnej granicy lasów.”

Tab.2.2 Zestawienie powierzchni lasów ochronnych w gminie Somonino

Typ lasu	Powierzchnia [ha]
Badawcze	214,31
Cenne fragmenty rodzimej przyrody	275,04
Glebochronne	98,1
Nasienne	5,66
Ostoje zwierząt	188,73
Wodochronne	396,71

Ryc. 2.7 Lasy ochronne na terenie gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

3 Występowanie udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych oraz udokumentowanych kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla

3.1 Kopaliny

Głównym aktem prawnym obowiązującym w Polsce w zakresie złóż kopalin jest Prawo geologiczne i górnicze z dnia 9 czerwca 2011 r. Zgodnie z art. 21 i 22 ustawy na poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin konieczne jest uzyskanie koncesji udzielanej przez ministra właściwego do spraw środowiska, starostę lub marszałka. Koncesja na wydobywanie kopalin ze złóż jest poprzedzona akceptacją dokumentacji geologicznej, projektu zagospodarowania złoża oraz wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia, o ile jest ona wymagana przez prawo. Dzięki temu uzyskuje się kontrolę nad ochroną zasobów kopalin, w tym wód podziemnych uznanych za kopaliny, tj. wód leczniczych, termalnych i solanek przed nieracjonalną lub niszczącą eksploatacją.

Zgodnie z „Bilansem zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2018 r.” opublikowanym przez Ministerstwo Środowiska, Państwowy Instytut Geologiczny Państwowy Instytut Badawczy, na terenie gminy Somonino występują następujące złoża:

Tab. 3.1 Udokumentowane złoża występujące na terenie gminy Somonino

Nazwa złoża	Stan zagospodarowania złoża	Zasoby		Wydobycie	Rodzaj złoża
		geologiczne bilansowe	przemysłowe		
Somonino	złoże, którego wydobywanie zostało zaniechane	189	-	-	surowce ceramiczne budowlanej
Somonino I	złoże o zasobach rozpoznanych szczegółowo	269	-	-	piaski i żwir
Rybaki	złoże zagospodarowane, eksploatowane okresowo	84	-	-	piaski i żwir
Kaplica-Połączno	złoże eksploatowane	128	128	3	torfy

Źródło: Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2018r.

Dane Państwowego Instytutu Geologicznego pokazują, iż obszar gminy znajduje się w zasięgu złóż kruszyw naturalnych, torfów, a także surowców ilastych. Warto zaznaczyć, że nie wszystkie zamieszczone w tabeli złoża posiadają koncesję umożliwiającą eksploatację.

- Somonino - IB 2182

Dokumentacja geologiczna złoża wykonana w 1977 roku wykazała występowanie bilansowych zasobów ilów i mułków zastoiskowych, jako surowca przydatnego do produkcji ceramiki budowlanej. Powierzchnia udokumentowanego złoża wynosi 8.578 ha. Złoże było eksploatowane do 1994 roku. Wydobycie zostało zaniechane a zasobów nie wybilansowano.

- Somonino I – KN 12081

Złoże Somonino I to złoża kruszywa naturalnego o powierzchni 1.900 ha, zlokalizowane na działkach nr 3 i 10 w Somoninie. Zasoby bilansu złoża ustalono na ok. 269 tys. ton.

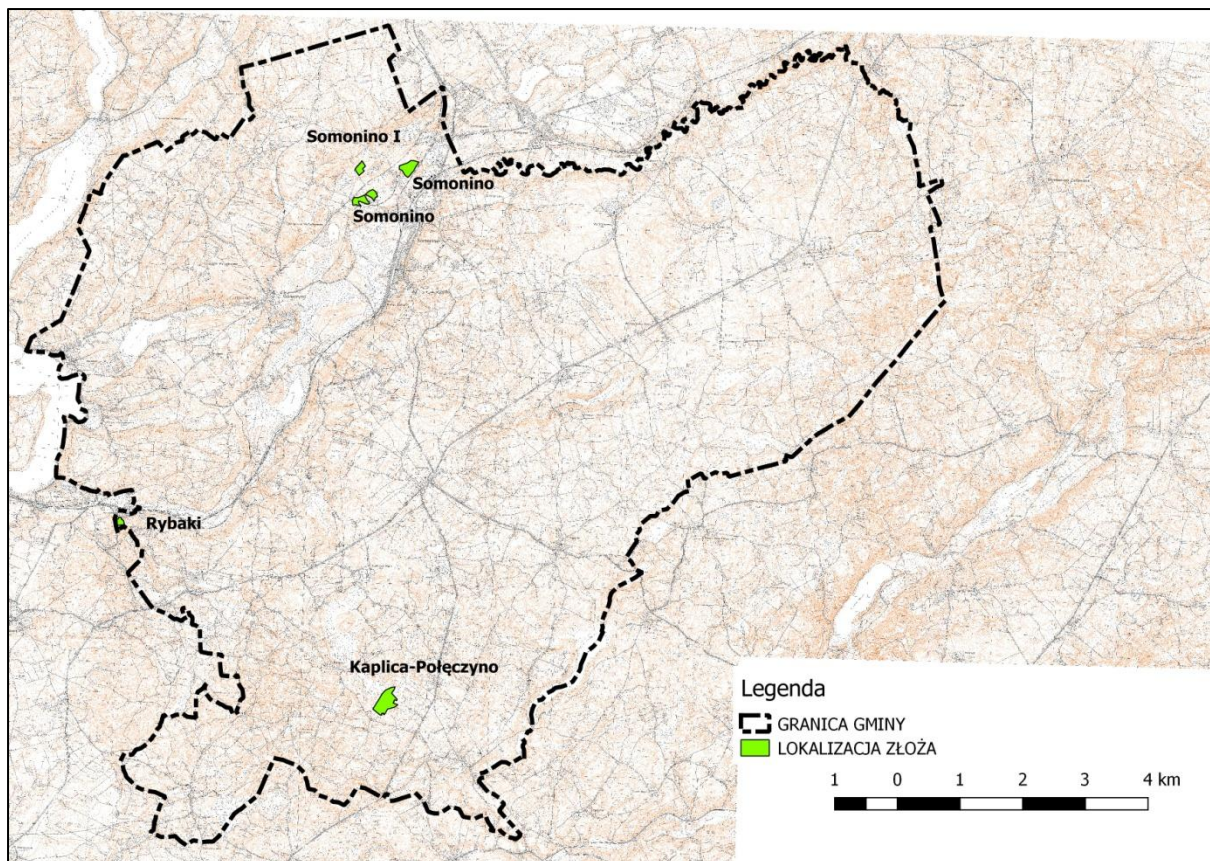
- Rybaki – KN 11967

Złoże posiada pozytywną decyzję o wydobyciu. Obszar eksploatacji wynosi 1.330 ha w ilości 84,11 tys. ton. Kopalina główna w złożu to surowce wykorzystywane w produkcji różnego rodzaju materiałów budowlanych.

- Kaplica-Połączyno – TO 6847

Kaplica-Połączyno to złoża torfu o zasobach bilansowych 128,09 tys. ton i pozabilansowych 89,03 tys. ton. Powierzchnia złoża wynosi 9.268 ha. Złoże w trakcie eksploatacji na podstawie koncesji z 1996 roku.

Ryc. 3.1 Lokalizacja złóż kopalin na terenie gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

3.2 Wody podziemne

Na obszarze gminy Somonino wody podziemne reprezentowane są przez cztery piętra: górnokredowe, trzeciorzędowe, plejstoceny i holoceny. Spośród wymienionych poziomów na terenie gminy nie eksploatuje się dwóch najgłębszych poziomów wód: górnokredowego i trzeciorzędowego. Główny poziom użytkowy wód podziemnych znajduje się w piętrze plejstoceny. Wody podziemne w zależności od warunków występowania oraz powiązań z siecią hydrograficzną tworzą system krążenia charakterystyczny dla obszarów młodoglacjalnych. W obiegu biorą udział wody podziemne występujące płytko pod powierzchnią, w osadach zlodowacenia Wisły. Pierwszy poziom użytecznych tych wód zalega w Borczu na głębokości 65 m, w Somoninie na 68 m i Ostrzycach na 60 m.

Płytki poziom wód holoceny znajduje się na głębokości 1-3 m. Złożony jest z nieprzepuszczalnego podłoża torfowo- ilastego lub gliniastego. Podczas nadwyżki opadu atmosferycznego i wiosennych roztopów cechuje się szybkim przyborem wody.

Obszar gminy Somonino położony jest w obrębie kredowego głównego zbiornika wód podziemnych – GZWP nr 111 „Subniecka Gdańska”. Główne zbiorniki służą przede

wszystkim do zabezpieczania rezerw wody o wysokiej jakości do wykorzystania w przyszłości.

Tab. 3.2 GZWP – powierzchnia zbiornika i obszaru ochronnego

Powierzchnia	Według Kleczkowskiego (1990a)	Dokumentacja hydrogeologiczna GZWP nr 111 (1996)
Zbiornik [km ²]	1864	1630
Proponowany obszar ochronny [km ²]	nie wyznaczono	nie wyznaczono

Źródło: opracowanie własne

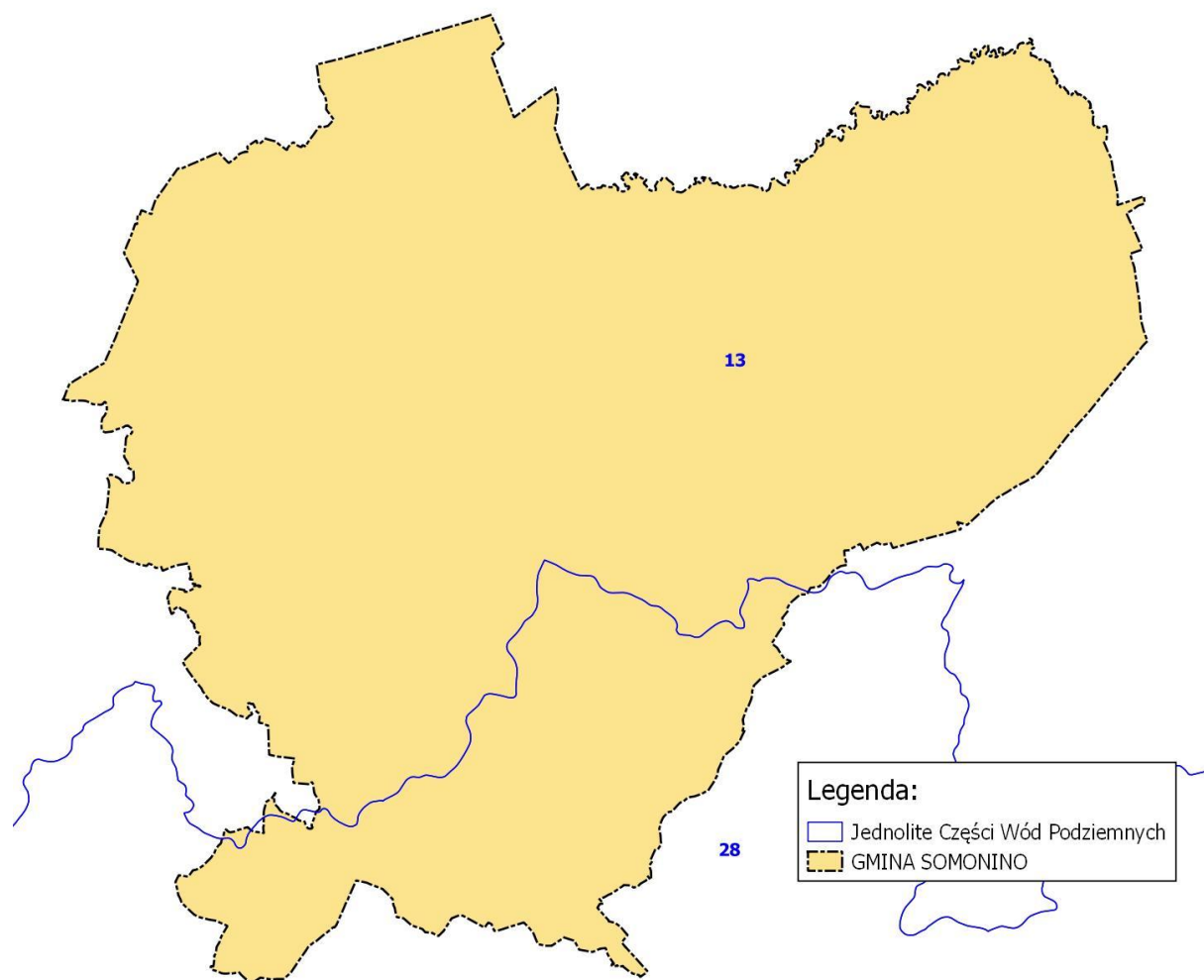
Na całym obszarze GZWP nr 111 wody podziemne „Subniecki Gdańskiej” są praktycznie nie zagrożone, czas przesiąkania pionowego przekracza 100 lat. Z tego powodu nie wyznacza się obszarów ochronnych zbiornika. Naturalną ochronę wód zbiornika wspomaga ochrona prawna związana z wydzieleniem stref ochronnych innych GZWP, występujących w płytszych strukturach wodonośnych, licznych ujęć wód podziemnych i powierzchniowych oraz innych obszarów prawnie chronionych.

Tab. 3.3 Jednolite Części Wód Podziemnych na terenie gminy Somonino

nr JCWPd	13	28
Powierzchnia (km ²)	2812,5	4057
Rodzaj utworów budujących warstwę wodonośną	Porowe	porowe
Średnia miąższość utworów wodonośnych	>40	>40 lokalnie 20-40
Liczba poziomów wodonośnych	2-4	1-3
Charakterystyka nakładu warstwy wodonośnej	Głównie utwory przepuszczalne	W równowadze utwory przepuszczalne i słabo przepuszczalne

Źródło: opracowanie własne

Tab. 3.4 Gmina Somonino na tle Jednolitych Części Wód Podziemnych

Źródło: opracowanie własne

4 Występowanie terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych

Zgodnie z informacją Okręgowego Urzędu Górniczego w Gdańsku oraz danymi Państwowego Instytutu Geologicznego na terenie gminy Somonino występują 2 tereny górnicze. Ich wykaz przedstawiony został w tabeli poniżej.

Tab. 4.1 Wykaz obszarów i terenów górniczych na terenie gminy Somonino

Lp.	nazwa	decyzja ustanawiająca/zmieniająca	OG (obszar górniczy), TG (teren górniczy)	położenie	złoże
1	Kaplica-Połączyno	decyzja ustanawiająca Z1:O-IV-7514/172/96 Wojewody Pomorskiego z dnia 25 października 1996 r. zmieniona decyzją Z1:DGG.GL-7412-2-23/06 Marszałka Województwa Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2006 r.	OG -10,92 ha TG-15,24 ha	Kaplica, dz. 48/2; Połączyno dz. 22, 23/1, 24, 25, 27/1, 294-296	Kaplica-Połączyno
2	Rybaki	decyzja ustanawiająca Z1:R.MK.7512-3/08 Starosty Kartuskiego z dnia 3 grudnia 2008 r.	OG - 1,33 ha TG – 1,63 ha	Rybaki, dz. 4/6	Rybaki

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny.

5 Uwarunkowania wynikające z występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych

Do zagrożeń geologicznych, które mogą wystąpić na terenie gminy, zaliczono zagrożenie erozją i osuwaniem się mas ziemnych.

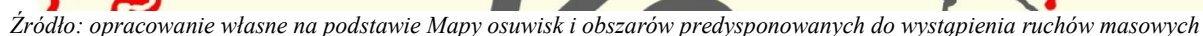
Osuwanie się mas ziemnych stanowi element zjawiska ruchów masowych ziemi, które są związane przede wszystkim z działaniem sił przyrody, takich jak gwałtowne opady deszczu, intensywne topnienie śniegu, podnoszenie się poziomu wód gruntowych oraz wezbrania rzek i potoków. W coraz większym stopniu do ich powstawania przyczynia się działalność człowieka. Źródłem ich pojawiania się jest podcinanie zboczy przy budowie dróg oraz budynków, a także wycinki drzew na stokach. Ruchy osuwiskowe mogą powodować degradację gleb oraz rozległe zniszczenia terenów rolnych i leśnych.

Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest obszar, w którym obecność pewnych form rzeźby (osuwisk, pokryw stokowych, stożków usypiskowych lub piargowych) oraz ukształtowanie powierzchni terenu (nisze, krawędzie, progi, garby, wały, szczeliny) wskazuje na rozwój takich procesów w przeszłości lub uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości.

Zgodnie z art. 110a ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska obserwacja terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także prowadzenie rejestru zawierającego informacje o tych terenach należy do zadań realizowanych przez starostę. Na dzień sporządzania dokumentu Starosta Kartuski nie posiada w swoich zasobach kart dokumentacyjnych osuwisk na terenie gminy Somonino.

Państwowy Instytut Geologiczny w ramach realizacji Projektu System Oslony Przeciwośuwiskowej (SOPO) przygotował wstępne informacje dotyczące problematyki ruchów masowych na obszarze Polski pozakarpackiej, która obejmuje miasto i gminę Somonino. Zgodnie z danymi Systemu Oslony Przeciwośuwiskowej Państwowego Instytutu Geologicznego stwierdza się, że w gminie Somonino nie występują tereny osuwiskowe. Źródło informacji stanowi tutaj jedynie przeglądowa mapa osuwisk i obszarów predysponowanych do występowania ruchów masowych w województwie pomorskim.

Ryc. 5.1 Przeglądowa mapa osuwisk i ruchów masowych

6 Waloryzacja fizjograficzna gminy

Przyrodnicze uwarunkowania wynikają z geograficznego położenia gminy, którego konsekwencją są określone cechy fizyczno-geograficzne przestrzeni. Do głównych uwarunkowań przyrodniczych gminy Somonino zaliczono:

- położenie w mezoregionie Pojezierze Kaszubskie,
- lokalizację na terenie gminy rzeki Raduni i Wierzycy,
- położenie w strefie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych,
- wysoką lesistość gminy,
- liczne formy polodowcowe ukształtowania terenu.

W ocenie przydatności terenów pod różne sposoby zagospodarowania, duże znaczenie odgrywają uwarunkowania przyrodnicze gminy. Lokalizacja na terenie gminy Somonino licznych form ochrony przyrody powoduje ograniczenia w użytkowaniu terenów. Ograniczenia te wynikają w dużym stopniu z nakazów i zakazów powołujących je do życia. Duża ilość form ochrony przyrody może sprawiać pewne trudności w procesie inwestycyjnym.

Naturalną barierę fizjograficzną w zagospodarowaniu gminy i powstawaniu nowej zabudowy stanowią rzeki i ciek wodne, a zwłaszcza związane z nimi obszary zagrożenia powodzią. W przypadku gminy Somonino są to doliny głównych cieków - Raduni i Wierzycy.

Ze względów przyrodniczych barierę fizjograficzną stanowią również licznie występujące na terenie gminy tereny leśne.

W celu zachowania walorów przyrodniczych gminy, należy dążyć do utrzymania ładu przestrzennego w zmienianym układzie ruralistycznym, z zachowaniem zasad zrównoważonego rozwoju.

7 Uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania

Na terenie gminy Somonino należy zwrócić przede wszystkim uwagę na obszary wymagające szczególnej ochrony. Dotyczy to przede wszystkim Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, Obszarów Chronionego Krajobrazu, obszarów Natura 2000, rezerwatów przyrody, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych oraz lasów ochronnych. Poza terenami z ograniczeniami w użytkowaniu, znaczna większość obszarów wykazuje predyspozycje umożliwiające rozwój różnych funkcji użytkowych.

Bariery rozwoju zagospodarowania przestrzennego wynikające z ochronny środowiska przyrodniczego stanowią w szczególności z:

- potrzeby zachowania od zabudowy obszarów szczególnego zagrożenia powodzią w dolinie rzeki Raduni i Wierzycy,
- potrzeby zachowania istniejących na terenie gminy wód powierzchniowych, torfowisk, oczek wodnych, użytków zielonych, zadrzewień oraz zwiększanie ich powierzchni, co przyczyni się do uzyskania i utrzymania struktury krajobrazu rolniczego (zadrzewienia śródpolne chronią gleby przed erozją wietrzną i wodną, a także zwiększają pojemność wodną gleb i poprawiają bilans wodny),
- występowania formy ochrony przyrody wprowadzających ograniczenia co do swobody inwestycji,
- obecności zwartych kompleksów leśnych uniemożliwiających prowadzenie na ich obszarze prac inwestycyjnych.

Wskazania zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino:

- przy lokalizacji nowych terenów pod zabudowę należy wziąć pod uwagę możliwość włączenia ich do systemu kanalizacji i ogrzewania wykorzystującego „czyste” technologie, takie jak: pompy ciepła, ogrzewanie olejem opałowym, gazem, baterie fotowoltaiczne, słoneczne, itd.,
- należy zabezpieczyć wody powierzchniowe gminy przed zanieczyszczeniami pochodzącymi głównie ze sfery komunalnej (ścieki sanitarne) oraz rolnictwa. Powinno to nastąpić poprzez rozwój sieci kanalizacji sanitarnej, budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków, tam gdzie nieplanowane jest skanalizowanie. W przypadku rolnictwa ograniczenie zanieczyszczenia może nastąpić poprzez:

wyłączenie z uprawy stref brzegowych rzek i jezior, naturalne nawożenie, wprowadzenie pasów zieleni ochronnej,

- istniejące wyrobiska powinny być po zakończeniu eksploatacji kruszywa zrekultywowane. Zalecanym kierunkiem jest kierunek wodny lub leśny. Kierunek wodny stwarza wiele możliwości. Obok wykorzystania wyrobisk poeksploatacyjnych jako basenów do rekreacji i aktywnego wypoczynku, istnieje możliwość budowy zbiorników innego typu, np. zbiorników retencyjnych, stawów rybnych. Wówczas kierunek wodny połączony byłby z rolnym i rekreacyjnym. Można również zawodnione wyrobiska pozostawić bez większej ingerencji człowieka, czekając na autorekultywację i utworzenie się ekosystemu terenów podmokłych,
- powinno się wykluczyć zabudowę na terenach narażonych na niebezpieczeństwo wystąpienia powodzi, przede wszystkim wzdłuż rzeki Raduni i Wierzycy,
- zaleca się wprowadzenie zakazów lub ograniczeń na obszarach nowej zabudowy, dotyczących lokalizacji urządzeń i obiektów szkodliwych dla środowiska lub mogących pogarszać jego stan poza granicami lokalizacji.

8 Demografia

W 2007 roku obszar gminy wiejskiej Somonino zamieszkiwało 9 376 osób, zaś w roku 2016 liczba wzrosła do 10 409 osób. Na przestrzeni ostatnich 10 lat liczba mieszkańców wzrosła o 1 033 osoby. Zauważalny jest korzystny wzrostowy trend osób zamieszkujących teren gminy.

Tab. 8.1 Liczba ludności na terenie gminy Somonino latach 2007-2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Somonino	9 376	9 523	9 572	9 820	9 877	9 978	10 093	10 210	10 304	10 409

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Największymi miejscowościami pod względem liczby ludności w gminie Somonino są Somonino (3017), a następnie Goręczyno (1404), Borcz (660), Egiertowo (624) oraz Rąty (616). W sumie mieszka w nich ponad 60% mieszkańców obszaru gminy.

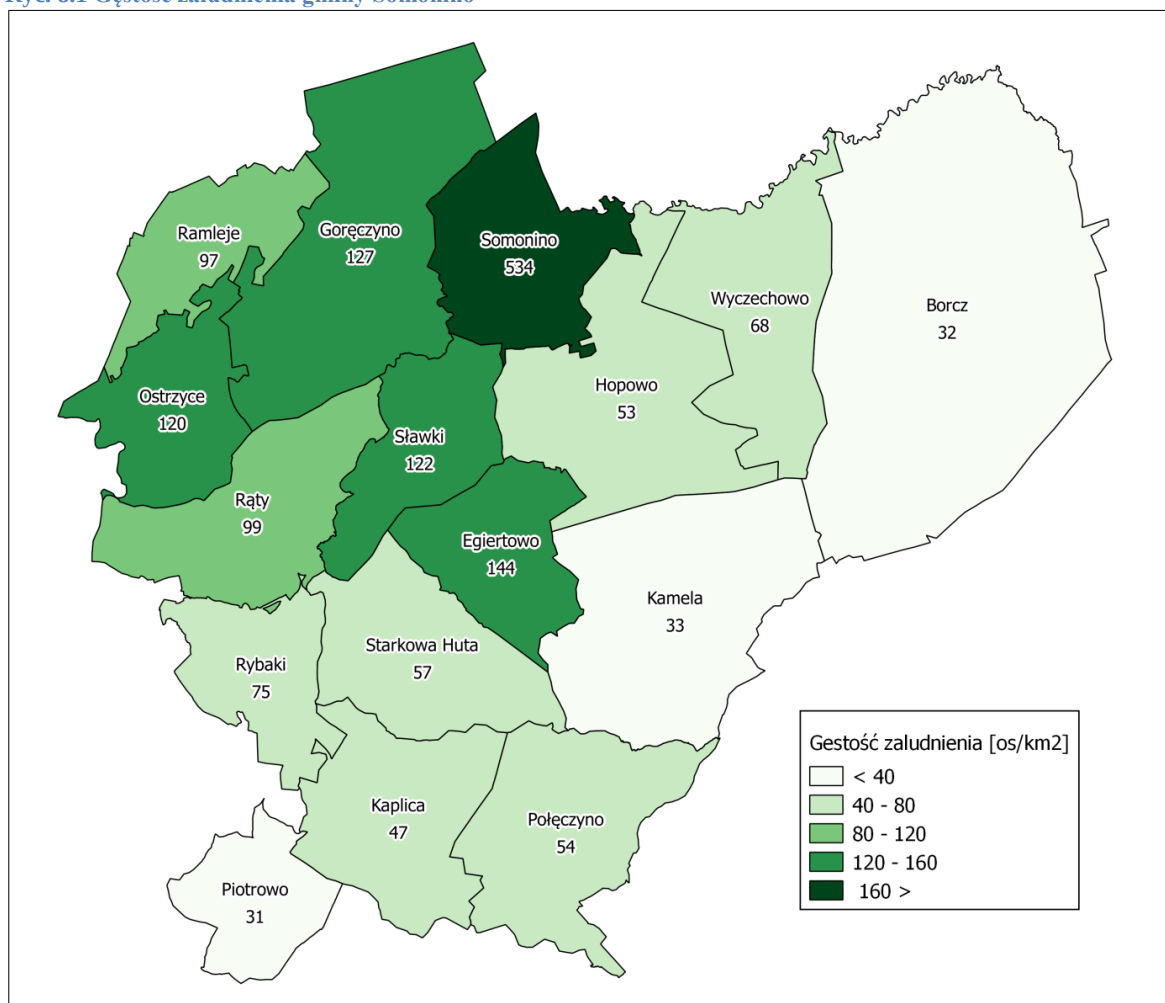
Tab. 8.2 Liczba ludności poszczególnych miejscowości gminy Somonino (stan na dzień 21.07.2017 rok)

L.p	Miejscowość	Liczba mieszkańców	% ogólnej ilości mieszkańców
1	Borcz	660	6,34
2	Egiertowo	624	5,99
3	Goręczyno	1404	13,49
4	Hopowo	448	4,30
5	Kamela	332	3,19
6	Kaplica	281	2,70
7	Ostrzyce	555	5,33
8	Piotrowo	103	0,99
9	Połączyno	366	3,52
10	Ramleje	376	3,61
11	Rąty	616	5,92
12	Rybaki	299	2,87
13	Sławki	536	5,15
14	Somonino	3017	28,98
15	Starkowa Huta	334	3,21
16	Wyczechowo	460	4,42
Ogółem		10411	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Somonino.

Gęstość zaludnienia na obszarze gminy Somonino w ciągu 10 lat wzrosła z poziomu 84 osób na km² w 2007 r. do 93 osób na km² w roku 2016.

Ryc. 8.1 Gęstość zaludnienia gminy Somonino

Źródło: opracowanie własne

8.1 Sieć osadnicza

Zgodnie z Krajowym Rejestrem Urzędowym Podziału Terytorialnego Kraju (TERYT), sieć osadniczą gminy Somonino tworzy 16 wsi, 15 części wsi, 2 osady, 1 osada leśna oraz 2 kolonie.

Tab. 8.3 Sieć osadnicza gminy Somonino

Identyfikator Miejscowości Podstawowej	Nazwa Miejscowości	Rodzaj Miejscowości	Miejscowość podstawowa (dla części integralnych miejscowości)
0172385	Borcz	wieś	
0172391	Borcz- Leśnowczówka	część	Borcz
0172400	Mały Dwór	część	Borcz
0172416	Egiertowo	wieś	
0172422	Goręczyno	wieś	
0172439	Dąbrowa	część	Goręczyno
0172445	Hopowo	wieś	
0172451	Nowy Dwór	kolonia	Hopowo
0172468	Kamela	wieś	
0172474	Lisia Góra	osada leśna	Kamela
0172480	Kaplica	wieś	
0172497	Chylowa Huta	kolonia	Kaplica
0172505	Ostrzyce	wieś	
0172511	Koszowatka	część	Ostrzyce
0172528	Rokitki	część	Ostrzyce
0172534	Węgliszyno	część	Ostrzyce
0172540	Piotrowo	wieś	
0172557	Połączyno	wieś	
0172563	Jekmuca	część	Połączyno
0172570	Ramleje	wieś	
0172586	Rąty	wieś	
0172600	Kolańska Huta	osada	Rąty
0172592	Koszowatka	część	Rąty
0172617	Rybaki	wieś	
0172630	Sławki	wieś	
0172646	Dębowo	część	Sławki
0172652	Graniczny Dwór	część	Sławki
0172669	Owczarnia	część	Sławki
0172675	Somonino	wieś	
0172681	Sarni Dwór-Leśniczówka	część	Somonino
0172698	Stary Dwór	część	Somonino
0172706	Starkowa Huta	wieś	
1014441	Wyczechowo	osada	
0172712	Wyczechowo	wieś	
0172729	Pstra Suka	część	Wyczechowo
0172735	Trątkownica	część	Wyczechowo

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS („Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju TERYT”)

8.2 Ruch naturalny

Ruchem naturalnym nazywa się zmiany w populacji ludzkiej na skutek zdarzeń naturalnych, do których należą: urodzenia, zgony, zawierane związki małżeńskie i rozwody. Pojęcie to nie obejmuje zagadnień migracyjnych i zmian struktury ludności na skutek wojen i kataklizmów.

Na terenie gminy Somonino w latach 2007-2016 najwyższą wartość przyrostu naturalnego zanotowano w 2008 r. i wynosiła ona 122 osoby (tab. 8.4). Najniższy przyrost naturalny nastąpił w roku 2016 i wynosił 53 osoby. Trudno określić jednolity trend dla analizowanych lat, ponieważ omawiany wskaźnik charakteryzuje się skokową zmianą wartości. Warto odnotować, że w badanej dekadzie wskaźnik przyrostu naturalnego zawsze osiągał wartości dodatnie.

Tab. 8.4 Ruch naturalny na terenie gminy Somonino w latach 2007-2016

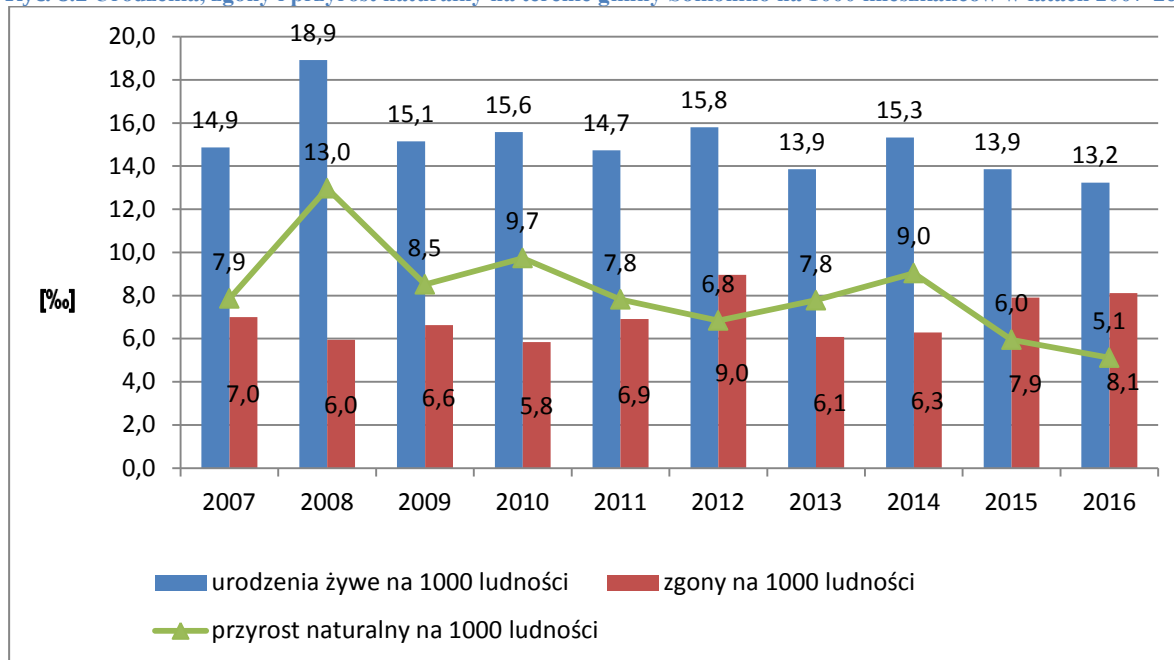
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Urodzenia żywe										
Ogólnie	138	178	144	152	145	157	139	156	142	137
Mężczyźni	65	93	74	83	67	85	70	84	62	70
Kobiety	73	85	70	69	78	72	69	72	80	67
Zgony ogółem										
Ogólnie	65	56	63	57	68	89	61	64	81	84
Mężczyźni	34	28	39	32	43	52	39	36	42	54
Kobiety	31	28	24	25	25	37	22	28	39	30
Przyrost naturalny										
Ogólnie	73	122	81	95	77	68	78	92	61	53
Mężczyźni	31	65	35	51	24	33	31	48	20	16
Kobiety	42	57	46	44	53	35	47	44	41	37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Szerszym spojrzeniem będzie porównanie tych wskaźników na 1000 ludności. W latach 2007-2016 nie zanotowano ujemnego wskaźnika przyrostu naturalnego, a co za tym idzie liczba urodzeń przewyższa liczbę zgonów. Najwyższy wskaźnik przyrostu naturalnego

wystąpił w 2008 roku i wynosił 13,0‰. W ciągu 10 lat wskaźnik przyrostu naturalnego spadł o ponad 2 punkty promilowe (ryc. 8.4).

Ryc. 8.2 Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na terenie gminy Somonino na 1000 mieszkańców w latach 2007-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ciągu badanej dekady wskaźnik przyrostu naturalnego utrzymywał się na poziomie dodatnim. W latach 2007-2008 zauważalny był znaczny wzrost przyrostu naturalnego. Natomiast od 2014 r. utrzymuje się niewielki trend spadkowy.

8.3 Migracje

W latach 2007-2016 na terenie gminy Somonino zaobserwowano zarówno dodatnie, jak i ujemne saldo migracji (tab. 8.5). Najmniej korzystnym rokiem w tej dekadzie dla gminy był 2011, kiedy to zameldowało się 98 osób, a wymeldowało się aż 118 osób. Najwyższy wskaźnik salda migracji wystąpił w 2012 r., w którym zameldowało się 128 osób, zaś wymeldowało 67.

Tab. 8.5 Migracje na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów w latach 2007-2016

Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
zameldowania w ruchu wewnętrznym										
mężczyźni	67	43	54	69	49	50	64	51	46	73
kobiety	72	59	54	77	48	77	73	65	68	62
ogółem	139	102	108	146	97	127	137	116	114	135
zameldowania z zagranicy										
mężczyźni	2	0	7	4	1	1	0	2	b.d.	2
kobiety	3	0	1	1	0	0	2	3	b.d.	1
ogółem	5	0	8	5	1	1	2	5	b.d.	3
wymeldowania w ruchu wewnętrznym										
mężczyźni	44	37	33	38	45	32	46	36	35	41
kobiety	59	52	66	53	66	32	52	41	33	54
ogółem	103	89	99	91	111	64	98	77	68	95
wymeldowania za granicę										
mężczyźni	4	4	6	1	5	0	0	3	b.d.	2
kobiety	3	0	5	1	2	3	1	3	b.d.	2
ogółem	7	4	11	2	7	3	1	6	b.d.	4
saldo migracji wewnętrznych ogółem	36	13	9	55	-14	63	39	39	46	40
saldo migracji zagranicznych ogółem	-2	-4	-3	3	-6	-2	1	-1	b.d.	-1
saldo migracji na 1000 mieszkańców	3,9	1,4	0,9	5,6	-1,4	6,3	3,9	3,8	4,5	3,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

8.4 Przyrost rzeczywisty

Według definicji GUS, przyrost rzeczywisty oznacza sumę przyrostu naturalnego ludności oraz salda migracji wewnętrznych i zagranicznych. Daje on pełny obraz zmiany liczby mieszkańców.

W latach 2007–2016 na terenie gminy Somonino zanotowano wyłącznie dodatni wskaźnik przyrostu rzeczywistego. Najlepszy pod tym względem był rok 2010, kiedy to omawiany wskaźnik wyniósł 15,3‰. Złożył się na niego jeden z najwyższych wskaźników przyrostu naturalnego w analizowanym dziesięcioleciu oraz wysoki wskaźnik salda migracji. Najniższym poziomem przyrostu rzeczywistego charakteryzował się natomiast rok 2011 i wyniósł wtedy 6,4‰.

Tab. 8.6 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty na terenie gminy Somonino w latach 2007–2016

Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	7,9	13	8,5	9,7	7,8	6,8	7,8	9	6	5,1
saldo migracji na 1000 mieszkańców	3,9	1,4	0,9	5,6	-1,4	6,3	3,9	3,8	4,5	3,9
przyrost rzeczywisty na 1000 mieszkańców	11,8	14,4	9,4	15,3	6,4	13,1	11,7	12,8	10,5	9,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

8.5 Struktura wieku i płci

Wszystkie omówione powyżej składowe ruchu naturalnego tworzą strukturę płci i wieku mieszkańców. Piramida ilustrująca liczbę osób w poszczególnych przedziałach wiekowych prezentuje następujące zależności (tab.8.7 i ryc.8.3):

- struktura ta charakteryzuje się zróżnicowaniem poszczególnych roczników (niestabilność polityczna). Najmniej liczne roczniki to te urodzone w czasie wojen i w okresach, kiedy te roczniki wchodziły w okres rozrodowy. Najliczniejsze roczniki to urodzone zaraz po wojnie (rekompensaty powojenne),
- przewaga liczby mężczyzn nad kobietami w wieku 10–34 i 45–64 lat,
- najliczniejszą grupą wiekową jest ludność w wieku od 25 do 29 lat,
- znacząca dominacja liczby kobiet nad liczbą mężczyzn w wieku powyżej 65 lat.

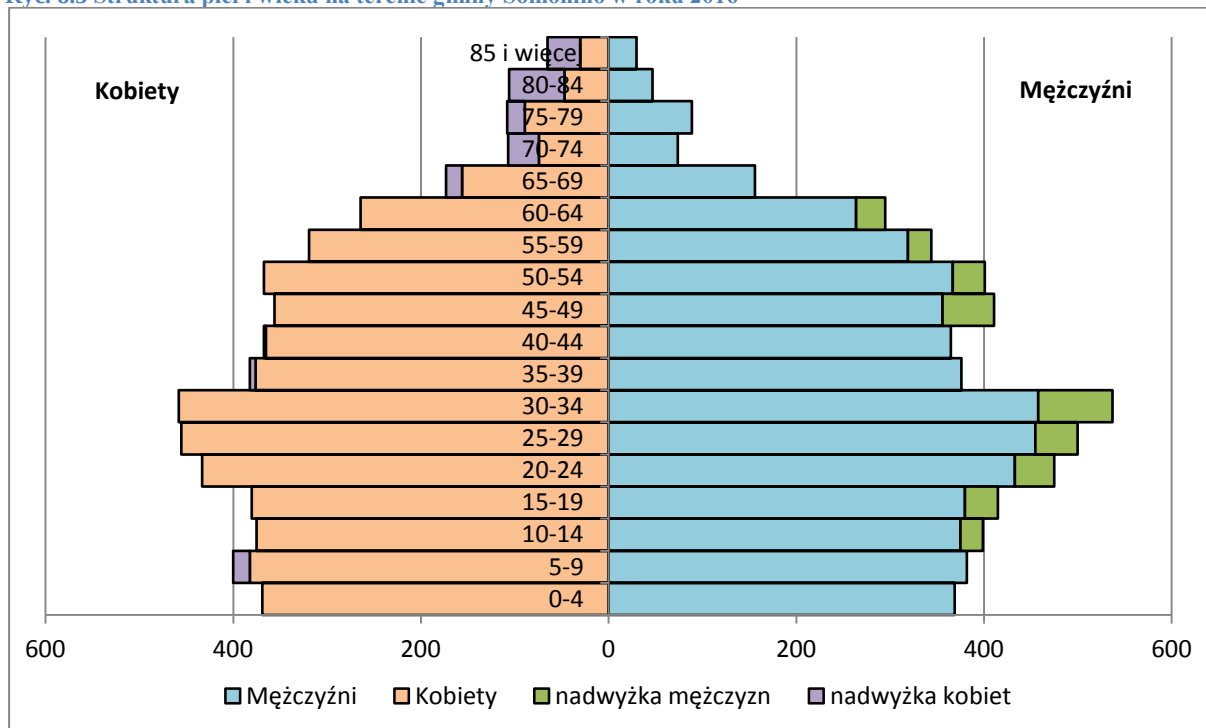
Tab. 8.7 Struktura płci i wieku na terenie gminy Somonino w 2016 r.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety
0-4	369	369
5-9	382	400
10-14	375	351
15-19	380	345
20-24	433	391
25-29	455	410
30-34	458	379
35-39	376	382
40-44	365	367
45-49	356	301
50-54	367	333
55-59	319	294
60-64	264	233
65-69	156	173

70-74	240	386
75-79	74	107
80-84	47	106
85 i więcej	30	65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ryc. 8.3 Struktura płci i wieku na terenie gminy Somonino w roku 2016

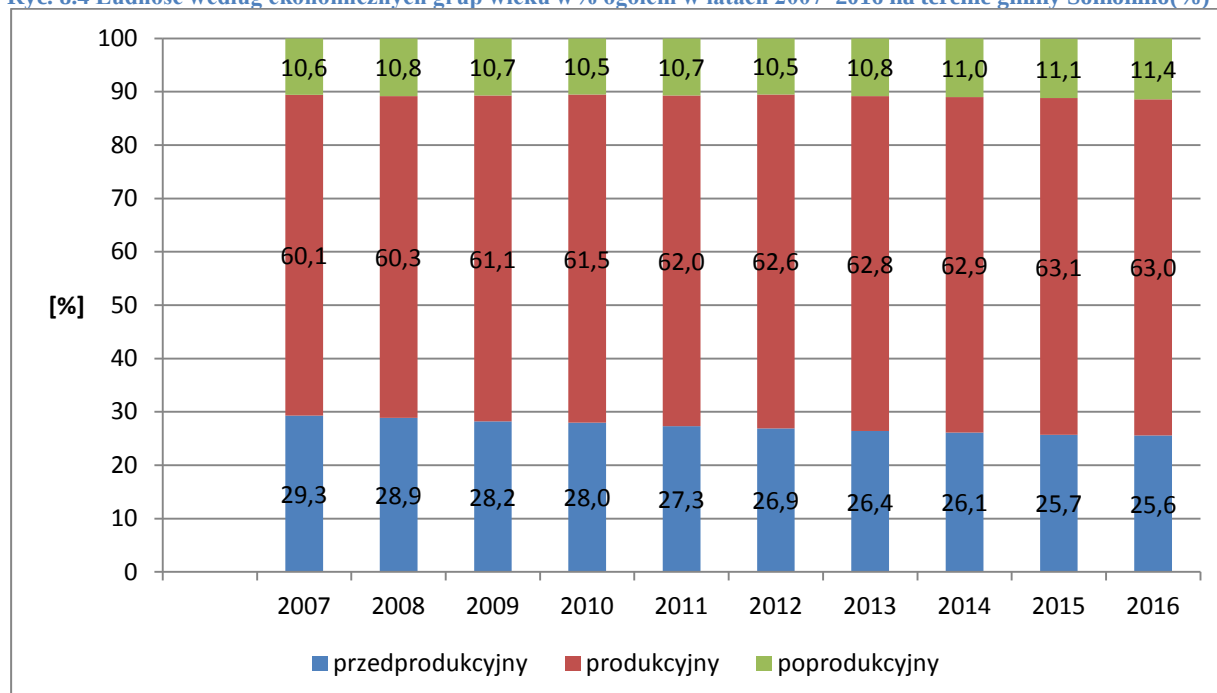
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując strukturę wieku i płci w latach 2007-2016 można zauważyć, że stopniowo wzrasta procentowy udział ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym, spadkowi ulega natomiast udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (ryc.8.4).

Szczególnie niekorzystne zmiany można zaobserwować w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym, ponieważ w okresie badanej dekady odsetek osób w tej grupie spadł o 3,7 punktu procentowego, z 29,3% w 2007 roku do 25,6% w 2016 roku. Konsekwencją tego jest systematyczny wzrost udziału ludności w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. W pierwszej z tych grup odsetek osób wzrósł o 2,9 punktu procentowego, zaś w drugiej grupie odnotowano wzrost o 0,8 punktu procentowego.

Ludność gminy Somonino jest społeczeństwem stosunkowo młodym, gdyż odsetek ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym wynosi w sumie 88,6%. Jest to czynnik, który dobrze rokuje na przyszłość.

Ryc. 8.4 Ludność według ekonomicznych grup wieku w% ogółem w latach 2007–2016 na terenie gminy Somonino(%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na zjawisko starzenia się społeczeństwa wpływa między innymi poziom jego zamożności, lansowany model rodziny, aktywność zawodowa kobiet, poziom ochrony zdrowia i opieki społecznej, wykształcenie, a także polityka społeczna państwa. Proces starzenia się ma nie tylko wymiar demograficzny, ale także ekonomiczny i społeczny. Wyrazem tego są zmiany struktury konsumpcji, wzrost zapotrzebowania na niektóre usługi (np. w dziedzinie ochrony zdrowia, opieki społecznej), zwiększenie wydatków na utrzymanie rosnącej grupy poprodukcyjnej, zmiana struktury siły roboczej, rodziny i gospodarstw domowych. Ze strony gminy wymusza to działania w zakresie dostosowania infrastruktury i nakładów finansowych na różne dziedziny życia społeczno-gospodarczego.

8.6 Prognoza demograficzna

Mając na uwadze dotychczasowe tendencje w strukturze demograficznej gminy Somonino należy przypuszczać, że liczba mieszkańców będzie stopniowo wzrastać. W latach 2007-2016 liczba ludności gminy Somonino wzrosła o 1033 mieszkańców, co należy ocenić bardzo pozytywnie.

Przedstawienie prognozy liczby ludności dla gminy Somonino jest utrudnione z uwagi na brak danych i analiz statystycznych, Główny Urząd Statystyczny prezentuje jedynie prognozę ludności na poziomie powiatów. Posiłkując się więc powyższymi analizami

i trendami powiatowymi, podjęto próbę podania przypuszczalnej liczby ludności w kolejnych latach. Na podstawie proporcji pomiędzy ludnością zamieszkującą powiat kartuski, a znaną aktualną liczbą ludności zamieszkującą gminę Somonino wyliczona została prawdopodobna liczba ludności na terenie gminy w przyszłych latach.

W analizie można zauważyć, że liczba ludności przypuszczalnie będzie wzrastać. Od 2015 r. do 2035 r. liczba ludności w gminie Somonino zwiększy się o prawie 2,5 tys. osób.

Tab. 8.8 Prognoza demograficzna na lata 2015-2035

Rok	Powiat kartuski	Gmina Somonino
2015	128544	10304
2020	137027	10984
2025	145141	11634
2030	152628	12235
2035	159599	12793

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza – Podsumowanie

W demografii gminy Somonino można zaobserwować pozytywne trendy. Liczba ludności na terenie gminy systematycznie wzrasta i prognozuje się, że podobne tendencje utrzymają się w kolejnych latach. Prognoza dla powiatu kartuskiego przewiduje również wzrost liczby ludności. Omawiana gmina charakteryzuje się także dodatnim przyrostem naturalnym i rzeczywistym. Analizując strukturę wieku i płci w latach 2007-2016 można zauważyć, że stopniowo wzrasta procentowy udział ludności w wieku poprodukcyjnym, spadkowi ulega natomiast udział ludności w wieku produkcyjnym i przedprodukcyjnym, jednak podobne tendencje zauważa się w całej Polsce.

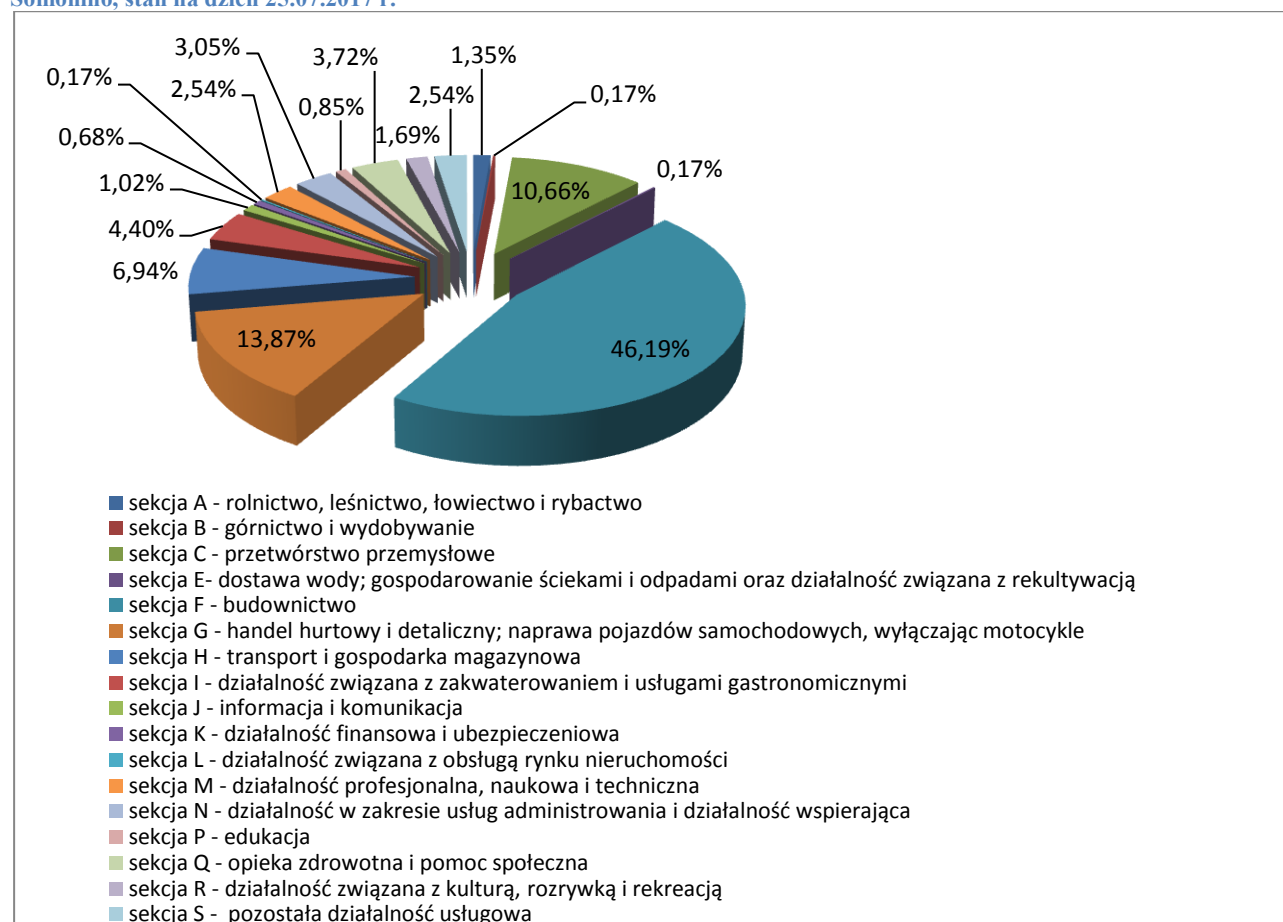
9 Gospodarka

9.1 Działalność gospodarcza

Na koniec lipca 2017 r. w granicach administracyjnych gminy Somonino w ewidencji działalności gospodarczej zarejestrowanych było 591 podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących gospodarstwa indywidualne w rolnictwie). Zdecydowanie najwięcej podmiotów (273) zawierała sekcja F (budownictwo). Druga co do ilości (82) była sekcja G (handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, wyłączając motocykle), a trzecia (63) sekcja C (przetwórstwo przemysłowe).

Procentowy udział najliczniejszych sekcji w podmiotach gospodarki narodowej na terenie gminy Somonino przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG wg sekcji działalności gospodarczej na terenie gminy Somonino, stan na dzień 25.07.2017 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

Tab. 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG

Wyszczególnienie wg sekcji PKD 2007	2017	
	liczba	udział w %
sekcja A - rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	8	1,35
sekcja B - górnictwo i wydobywanie	1	0,17
sekcja C - przetwórstwo przemysłowe	63	10,66
sekcja E- dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0,17
sekcja F - budownictwo	273	46,19
sekcja G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	82	13,87
sekcja H - transport i gospodarka magazynowa	41	6,94
sekcja I - działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	26	4,40
sekcja J - informacja i komunikacja	6	1,02
sekcja K - działalność finansowa i ubezpieczeniowa	4	0,68
sekcja L - działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1	0,17
sekcja M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15	2,54
sekcja N - działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	18	3,05
sekcja P - edukacja	5	0,85
sekcja Q - opieka zdrowotna i pomoc społeczna	22	3,72
sekcja R - działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	10	1,69
sekcja S - pozostała działalność usługowa	15	2,54
ogółem	591	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

9.1.1 Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo

Pierwszym działem sektora gospodarczego gminy jest produkcja roślinna, która obejmuje uprawę zbóż oraz roślin okopowych i pastewnych. Dominującą rolę w produkcji zboża odgrywa żyto. Wielkość produkcji zbóż na tym obszarze jest mniejsza, niż średnia w województwie pomorskim. Niewielka jest również produkcja warzyw, ziół i kwiatów, mimo bardzo sprzyjających warunków przyrodniczych. W gminie występuje także hodowla zwierzęca, głównie bydła i trzody chlewnej, owiec oraz drobiu.

W granicach administracyjnych gminy Somonino zarejestrowanych jest 8 podmiotów gospodarczych z sekcji A. Wśród nich najwięcej zajmuje się uprawami innymi niż wieloletnie oraz działalnością usługową wspomagającą produkcję roślinną. Pozostałe podmioty dotyczą chowu i hodowli zwierząt, rozmnażania roślin, działalności usługowej związanej z leśnictwem oraz gospodarki leśnej i pozostałych działalności leśnych.

Tab. 9.2 Podmioty gospodarcze w 2017 r. w sekcji A-PKD 2007 na terenie gminy Somonino

Lp.	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	Gmina Somonino
1	Pozostałe uprawy rolne inne niż wieloletnie	2
2	Rozmnażanie roślin	1
3	Chów i hodowla pozostałych zwierząt	1
4	Działalność usługowa wspomagająca produkcję roślinną	2
5	Gospodarka leśna i pozostała działalność leśna, z wyłączeniem pozyskiwania produktów leśnych	1
6	Działalność usługowa związana z leśnictwem	1
RAZEM		8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

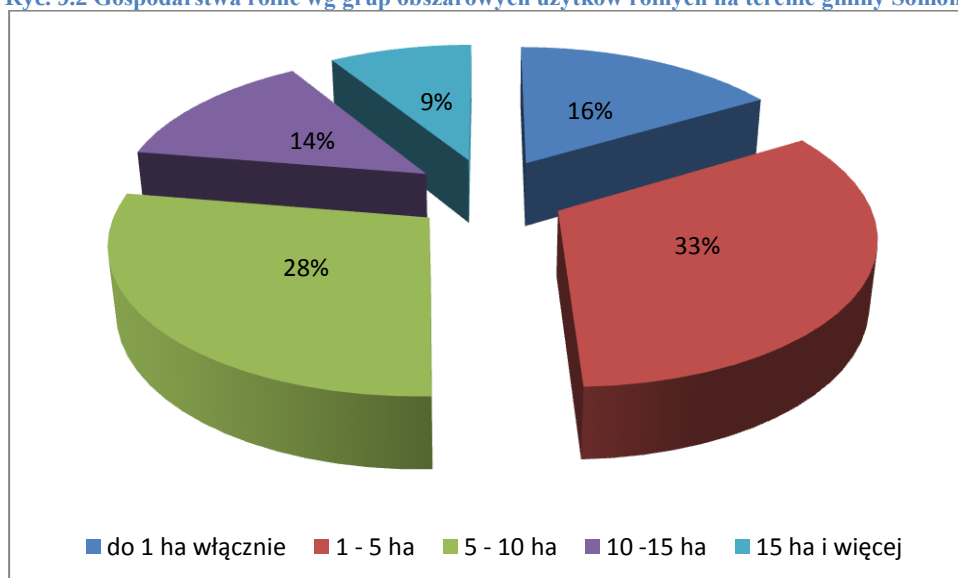
Według Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku zarejestrowanych było 554 gospodarstw rolnych, z których 553 stanowiły gospodarstwa indywidualne. Jak obrazuje tab. 9.3 i ryc. 9.2 najczęściej czyli ponad 33% gospodarstw rolnych miało powierzchnię 1- 5 ha. Mniejsze gospodarstwa z reguły produkowały tylko na własny użytek. Jedynie 9% gospodarstw miało powierzchnię 15 ha i więcej.

Tab. 9.3 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Somonino w 2010 r.

	ogółem	do 1 ha włącznie	1-5 ha	5-10 ha	10-15 ha	15 ha i więcej
Gospodarstwa rolne ogółem	554	91	183	156	75	49
Gospodarstwa indywidualne ogółem	553	91	182	156	75	49

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ryc. 9.2 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Somonino w 2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS (Powszechny Spis Rolny 2010)

Średnia powierzchnia gospodarstw rolnych w gminie Somonino wynosi 8,78 ha i jest wyższa od średniej krajowej (7,93 ha), lecz niższa od średniej dla powiatu kartuskiego (9,80 ha) i województwa pomorskiego (15,77 ha).

9.1.2 Przemysł

Zgodnie z danymi pochodzącymi z Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej w lipcu 2017 r. na terenie gminy funkcjonowały 63 podmioty z sekcji C. Najliczniejszą grupę stanowi podmioty z zakresu obróbki mechanicznej elementów metalowych (12), produkcji konstrukcji metalowych (6), a także naprawy i konserwacji maszyn (5). Zestawienie liczby poszczególnych działów w sekcji C przedstawia poniższa tabela.

Tab. 9.4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG–sekcja C PKD 2007 (przetwórstwo przemysłowe)

Dział sekcji C	Podmioty
Produkcja pieczywa; produkcja świeżych wyrobów ciastkarskich i ciastek	1
Produkcja gotowej paszy dla zwierząt gospodarskich	1
Produkcja pozostałych wyrobów tekstylnych, gdzie indziej niesklasyfikowana	1
Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej	1
Produkcja wyrobów tartacznych	2
Produkcja pozostałych wyrobów stolarskich i ciesielskich dla budownictwa	3
Produkcja płyt, arkuszy, rur i kształtowników z tworzyw sztucznych	1
Produkcja pozostałych wyrobów z tworzyw sztucznych	1
Produkcja konstrukcji metalowych i ich części	6
Kucie, prasowanie, wytłaczanie i walcowanie metal; metalurgia proszków	3
Obróbka mechaniczna elementów metalowych	12
Produkcja zamków i zawiasów	1
Produkcja statków i konstrukcji pływających	4
Produkcja mebli biurowych i sklepowych	4
Produkcja mebli kuchennych	4
Produkcja pozostałych mebli	1
Produkcja pozostałych wyrobów, gdzie indziej niesklasyfikowana	1
Naprawa i konserwacja metalowych wyrobów gotowych	1
Naprawa i konserwacja maszyn	5
Naprawa i konserwacja urządzeń elektrycznych	4
Naprawa i konserwacja statków i łodzi	5
Instalowanie maszyn przemysłowych, sprzętu i wyposażenia	1
Razem	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu CEIDG: R024 RZ Liczba zarejestrowanych działalności po przeważającym kodzie PKD wg rodzaju oraz sekcji PKD

9.1.3 Pozostała działalność gospodarcza

W zakresie pozostałej działalności gospodarczej, bezkonkurencyjnie dominują podmioty sekcji F – budownictwo, które stanowią prawie połowę wszystkich zarejestrowanych działalności. Kolejną sekcją, ale już znacznie mniejszą, jest G - handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, wyłączając motocykle.

Sekcja F obejmowała w lipcu 2017 r. 273 podmioty gospodarcze. W tym najliczniej reprezentowane były:

- roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych,
- posadzkarstwo; tapetowanie i oblicowywanie ścian,
- wykonywanie pozostałych robót budowlanych wykończeniowych.

W ramach sekcji G, zarejestrowane zostały 82 podmioty gospodarcze, w tym:

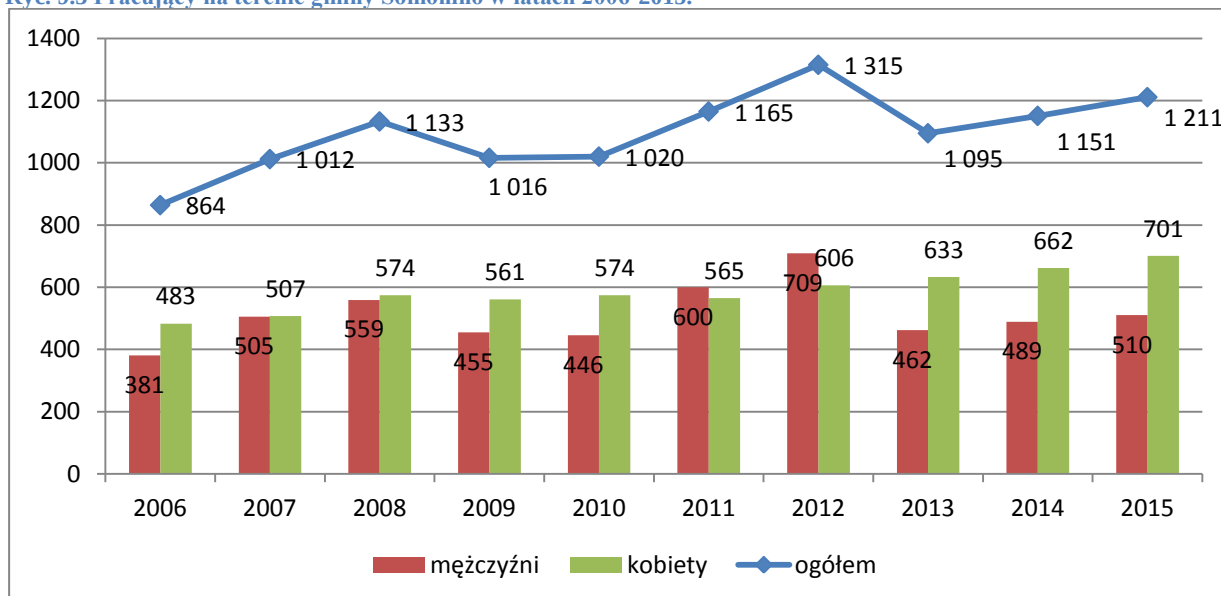
- konserwacja i naprawa pojazdów samochodowych, z wyłączeniem motocykli,
- sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach z przewagą żywności, napojów i wyrobów tytoniowych,
- sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet.

9.2 Rynek pracy

9.2.1 Struktura zatrudnienia

W latach 2006–2015 liczba zatrudnionych na terenie gminy Somonino wzrosła o 347 osób. Na przestrzeni tych lat liczba pracujących kobiet była zawsze wyższa niż liczba pracujących mężczyzn. Jak wynika z ryc. 9.5 najwięcej osób pracowało w 2012 roku (1 315 osób).

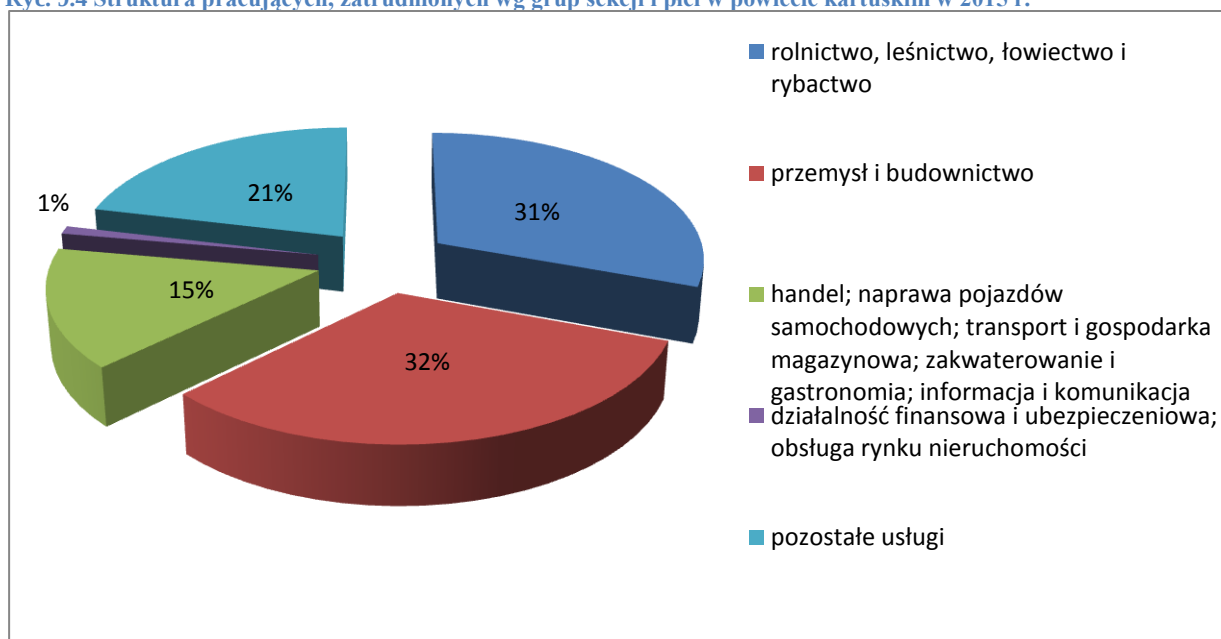
Ryc. 9.3 Pracujący na terenie gminy Somonino w latach 2006-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura liczby osób zatrudnionych według faktycznego miejsca zatrudnienia w 2015 r. dla powiatu kartuskiego pokazuje, iż najwięcej mieszkańców powiatu pracuje w przemyśle i budownictwie (32%). Drugim sektorem z największą liczbą zatrudnionych jest rolnictwo, leśnictwo i rybactwo (31%), zaś na trzecim miejscu uplasowały się usługi (21%). Najmniej osób pracuje w handlu, transporcie i gastronomii (15%) oraz działalności finansowej (1%).

Ryc. 9.4 Struktura pracujących, zatrudnionych wg grup sekcji i płci w powiecie kartuskim w 2015 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

9.2.2 Bezrobocie

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności „pracy na czarno”.

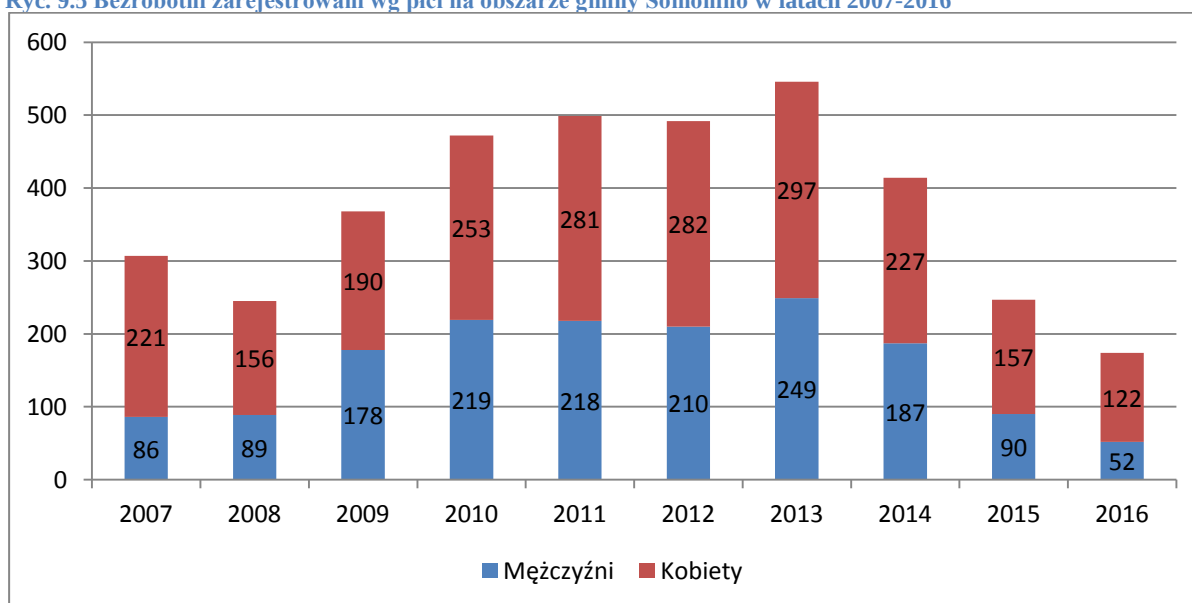
Poddając analizie ludność bezrobotną w gminie Somonino z rozgraniczeniem na kobiety i mężczyzn, zauważa się zdecydowaną dominację bezrobotnych kobiet nad mężczyznami w latach 2007-2016.

Tab. 9.5 Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Somonino w latach 2007-2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	307	245	368	472	499	492	546	414	247	174
Mężczyźni	86	89	178	219	218	210	249	187	90	52
Kobiety	221	156	190	253	281	282	297	227	157	122

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

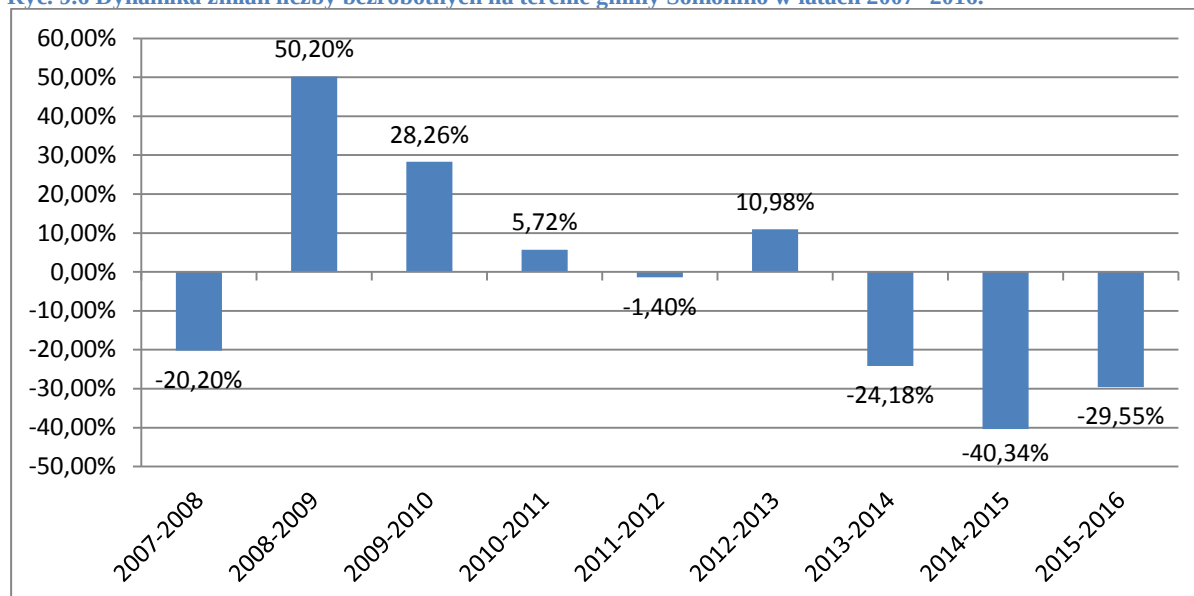
Ryc. 9.5 Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Somonino w latach 2007-2016

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

W latach 2007-2016 liczba bezrobotnych, zarejestrowanych na terenie gminy Somonino spadła o 55% (z 307 osób w 2007 r. do 122 osób w 2016 r.), co świadczy o pozytywnej tendencji. W 2008 r. nastąpił spadek bezrobocia w porównaniu do roku ubiegłego. W latach 2008-2013 z wyjątkiem 2012 r. nastąpił wzrost aż o 90%. Od roku 2013 bezrobocie sukcesywnie się zmniejsza. W roku 2016 wskaźnik bezrobocia osiągnął najniższą wartość w rozpatrywanym okresie.

Ryc. 9.6 Dynamika zmian liczby bezrobotnych na terenie gminy Somonino w latach 2007- 2016.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Pod koniec czerwca 2017 r. w ewidencji Powiatowego Urzędu Pracy w Kartuzach zarejestrowanych było 1811 bezrobotnych. Oznacza to spadek poziomu bezrobocia w stosunku do dnia 30.06.2016 r. (1927) o 116 osoby tj. o 6%.

Tab. 9.6 Stan bezrobocia w gminach powiatu kartuskiego

Gminy	Bezrobotni zarejestrowani – stan w dniu			
	30.06.2016	30.06.2017	Wzrost/spadek	Dynamika 30.06.2016=100%
Chmielno	129	101	-28	78,29%
Kartuzy	565	522	-43	92,39%
w tym miasto Kartuzy	248	249	1	100,40 %
Przodkowo	110	127	17	115,45%
Sierakowice	272	259	-13	95,22%
Somonino	193	160	-33	82,90%
Stężyca	161	141	-20	87,58%
Sulęczyno	81	98	17	120,99%
Żukowo	416	403	-13	96,88%
w tym miasto Żukowo	36	37	1	102,78%
Powiat kartuski	1927	1811	-116	93,98%

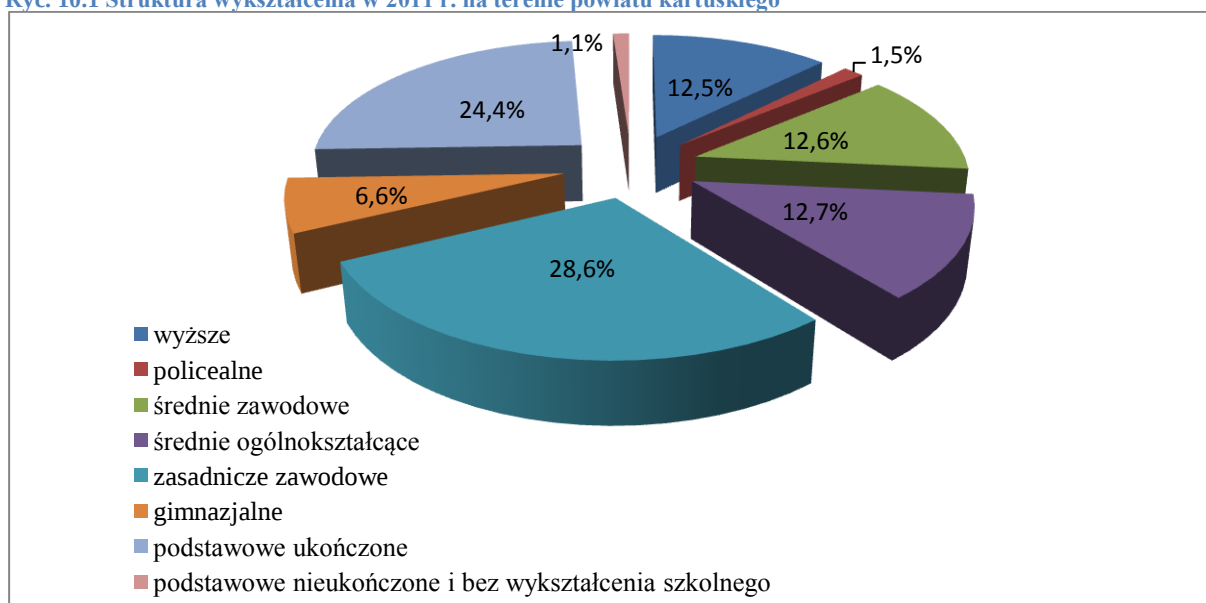
Źródło: www.pup.kartuzy.pl

10 Warunki i jakość życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia

10.1 Struktura wykształcenia

W 2011 r. na terenie powiatu kartuskiego większość mieszkańców posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe (28,6%). Na drugim miejscu znalazły się osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (24,4%). Trzecie miejsce to osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (12,7%). Osób z wykształceniem średnim zawodowym było (12,6%) a z wykształceniem wyższym (12,5%). Wykształcenie na poziomie gimnazjalnym posiadało (6,6%) mieszkańców. Najmniej osób w gminie posiadało wykształcenie policealne (1,5%) i podstawowe nieukończone (1,1%).

Ryc. 10.1 Struktura wykształcenia w 2011 r. na terenie powiatu kartuskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

10.2 Sytuacja mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe gminy Somonino stanowią budynki jednorodzinne oraz budynki wielorodzinne. Baza mieszkaniowa na terenie gminy systematycznie rośnie. W ciągu badanych lat w gminie przybyło 284 mieszkań.

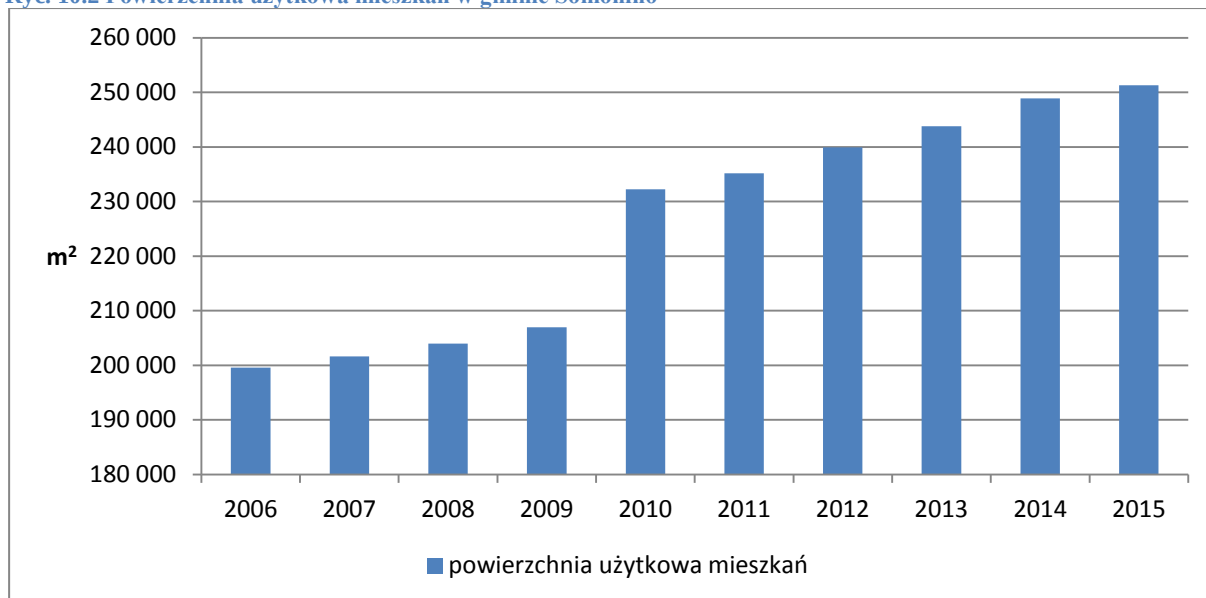
Tab. 10.1 Zasoby mieszkaniowe gminy Somonino (szt.)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	2 262	2 275	2 291	2 312	2 418	2 436	2 466	2 494	2 528	2 546
izby	9 842	9 916	10 001	10 105	11 182	11 272	11 427	11 558	11 714	11 790

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Ze wzrostem liczby zasobów mieszkaniowych wiąże się zwiększenie ogólnej powierzchni użytkowej. W gminie Somonino od 2006 roku zasób ten powiększył się prawie o 50 tys. m².

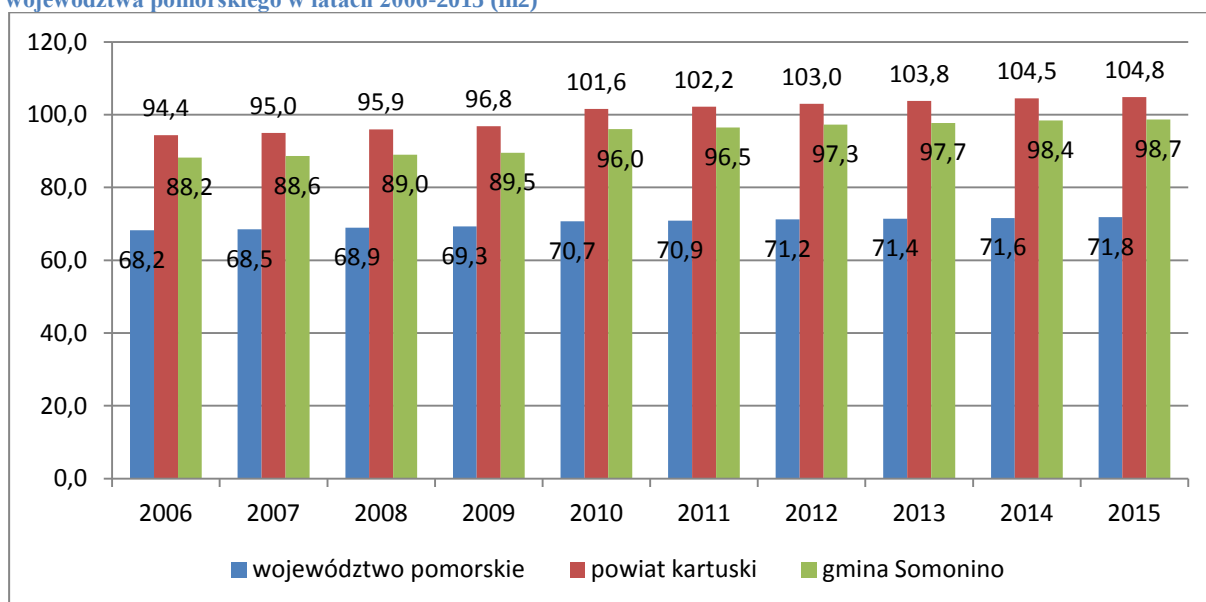
Ryc. 10.2 Powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Somonino

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zwiększa się również przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania. Na przestrzeni lat 2006-2015 wskaźnik ten na terenie gminy wzrósł o 10,5 m² (z 88,2 m² w 2006 r. do 98,7 m² w 2015 r.). Podobna sytuacja zauważalna jest także na terenie powiatu kartuskiego. Mniejszą dynamiką charakteryzują się gminy województwa pomorskiego. Zauważa się także, iż przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i innych gmin województwa pomorskiego odbiegła od siebie (w 2015 r. wynosiła kolejno 98,7 m², 104,8 m² i 71,8 m²).

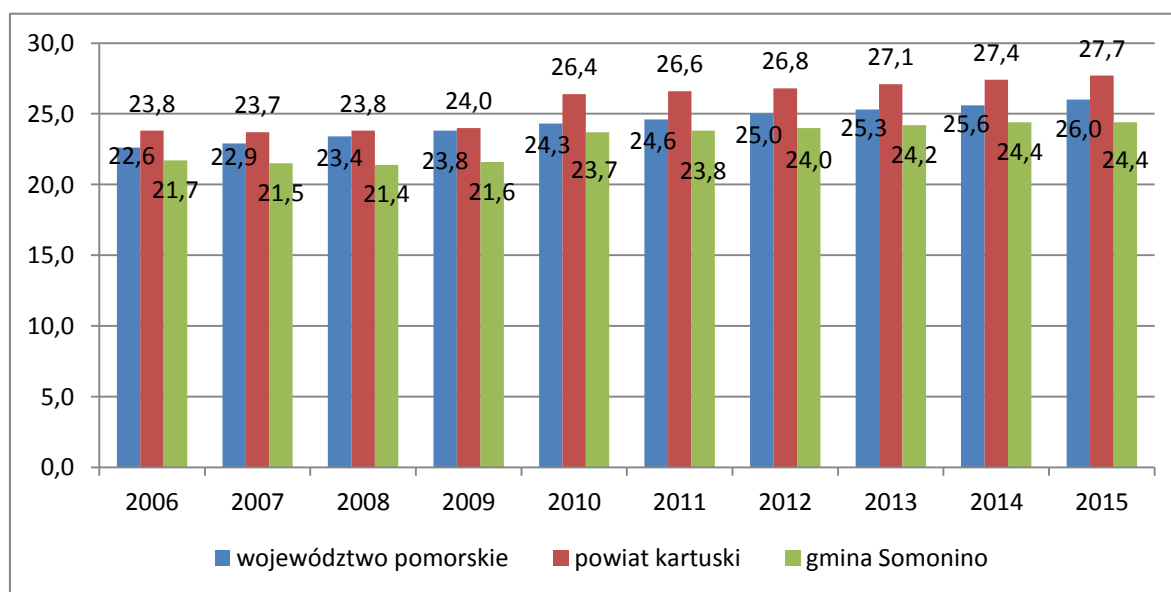
Ryc. 10.3 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2006-2015 (m²)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sytuacja mieszkaniowa w gminie Somonino ulega systematycznej poprawie. Wyraźnie widać tendencję wzrostową, dotyczącą średniej powierzchni użytkowej mieszkania przypadającej na osobę, występującą w gminach województwa pomorskiego, w powiecie kartuskim oraz w gminie Somonino. Od roku 2006 średnia powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w gminie Somonino wzrosła o 2,7 m².

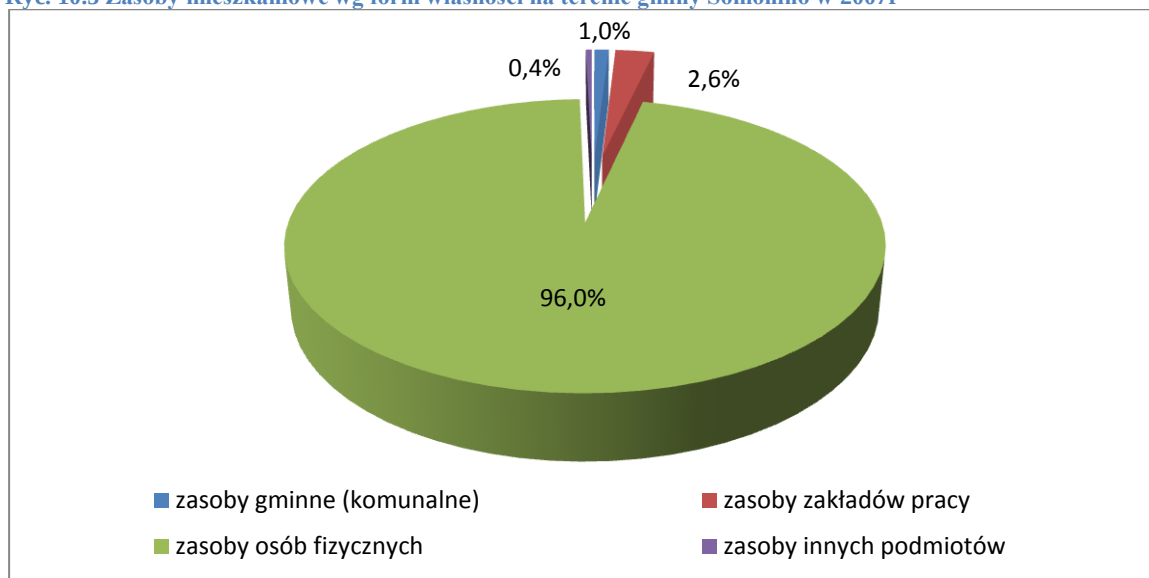
Ryc. 10.4 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2006-2015 (m²/1 osobę)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Zdecydowana większość mieszkań na terenie gminy Somonino w 2007 roku należała do osób fizycznych (96,0%). Ponad 2% zasobów mieszkaniowych należy do zakładów pracy. Własność gminy stanowił jedynie 1% mieszkań, zaś do innych podmiotów należało ich 0,4%.

Ryc. 10.5 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Somonino w 2007r

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Liczba zasobów mieszkaniowych należących do poszczególnych form własności została przedstawiona w tabeli poniżej:

Tab. 10.2 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Somonino w 2007 r.

	Zasób gminy	Zasoby zakładów pracy	Zasoby osób fizycznych	Zasoby pozostałych osób
Gmina Somonino	22	59	2 185	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Większość mieszkań na terenie gminy jest podłączona do sieci wodociągowej (98,2% w 2015 r.) oraz posiada ustęp splukiwany (94,9%). Prawie 90% mieszkań w gminie Somonino posiada łazienkę, natomiast 82,7% mieszkań korzysta z centralnego ogrzewania. Tylko 0,1% mieszkań znajdujących się w gminie Somonino zaopatrywana jest w gaz sieciowy.

Tab. 10.3 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2006-2015

Rok	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	% udział w 2015 r.
wodociąg	2188	2201	2238	2373	2373	2391	2421	2449	2483	2501	98,2
ustęp spłukiwany	1973	1986	2002	2023	2288	2306	2336	2364	2398	2416	94,9
łazienka	1892	1905	1921	1942	2162	2180	221	2238	2272	2290	89,9
centralne ogrzewanie	1698	1711	1727	1748	1978	1996	2026	2054	2088	2106	82,7
gaz sieciowy	0	0	0	0	1	1	1	1	2	2	0,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

10.3 Oświata

Zgodnie z wykazem szkół i placówek oświatowych pozyskanym z Systemu Informacji Oświatowej na dzień 25.07.2017 r. na terenie gminy Somonino funkcjonowały następujące placówki oświatowe:

- 1) Gminne Przedszkole w Goręczynie,
- 2) Szkoły podstawowe w Somoninie, Goręczynie, Borczu i Egiertowie,
- 3) Gimnazja w Somoninie i Goręczynie,
- 4) Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Somoninie,
- 5) Technikum w Somoninie.

Tab. 10.4 Placówki oświatowe na terenie gminy Somonino w 2017 r.

Miejscowość	Nazwa szkoły, placówki	Zespoły szkół i placówek oświatowych	Organ prowadzący
Somonino	Szkoła Podstawowa im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Somoninie	Zespół Szkół w Somoninie	Gmina
	Gimnazjum Publiczne im. Jana Pawła II w Somoninie		
	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych w Somoninie	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Jana Wybickiego w Somoninie	Gmina
	Technikum w Somoninie		
Goręczyno	Gminne Przedszkole w Goręczynie	Zespół Szkół w Goręczynie	Gmina
	Szkoła Podstawowa w Goręczynie		Gmina
	Gimnazjum Publiczne w Goręczynie		
Borcz	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Borczu		Gmina
Egiertowo	Szkoła Podstawowa w Egiertowie		Gmina

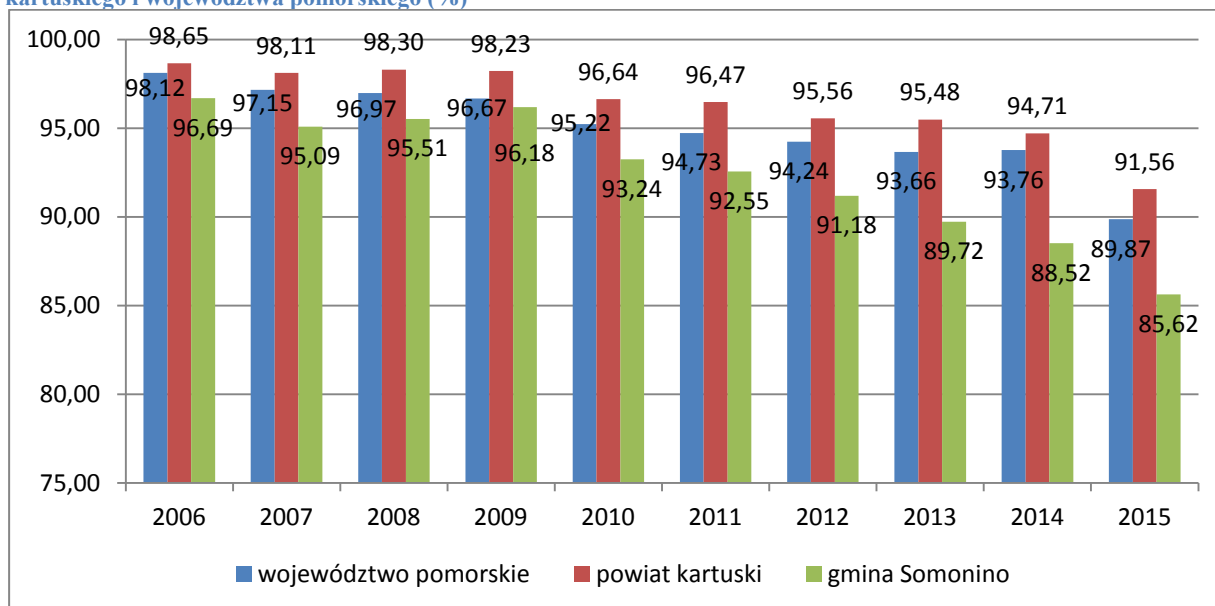
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Systemu Informacji Oświatowej.

Zgodnie z danymi GUS w latach 2015/16 do placówek wychowania przedszkolnego na terenie gminy Somonino uczęszczało 297 dzieci. Uczniów szkół podstawowych w tych latach było 892, zaś uczniów szkół gimnazjalnych 377.

Współczynnik skolaryzacji netto, będący miarą powszechności kształcenia, obrazuje relację liczby osób uczących się (według stanu na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia w danej grupie wieku do liczby ludności (według stanu na dzień 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania (ryc. 10.6).

W latach 2006-2015 wskaźnik skolaryzacji netto w szkołach podstawowych na terenie gminy Somonino spadł o 11,07 punktu procentowego (z 96,69 % w 2006 r. do 85,62 % w 2015 r.). Jednak przez pierwsze cztery lata badanej dekady wskaźnik utrzymywał się na podobnym poziomie. Znaczący spadek nastąpił dopiero w 2010 roku. Wartość współczynnika poniżej 100% oznacza, że pozostałe dzieci uczęszczały do szkół zlokalizowanych poza granicami administracyjnymi gminy. Na terenie powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego we wspomnianym okresie zanotowano mniejsze tendencje spadkowe.

Ryc. 10.6 Współczynnik skolaryzacji (szkoły podstawowe) w latach 2006-2015 na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego (%)

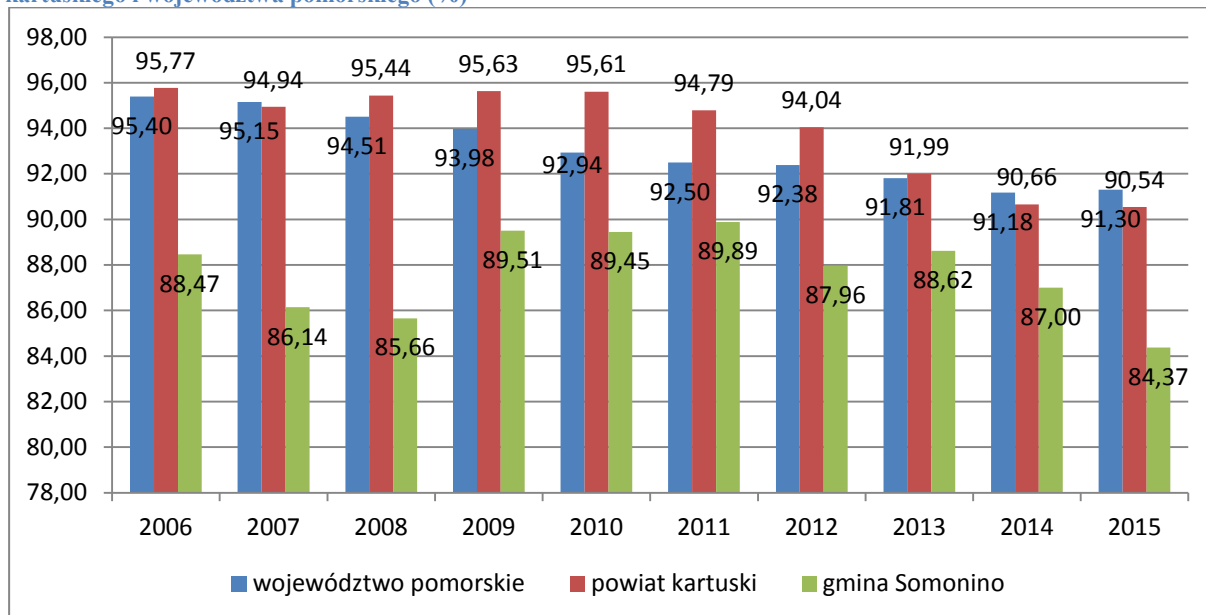

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Współczynnik skolaryzacji netto na poziomie gimnazjalnym w latach 2006-2015 na terenie gminy Somonino przez pierwsze 3 lata miał tendencję spadkową, następnie w 2009 gwałtownie wzrósł do 89,51 %. Utrzymywał się na podobnym poziomie przez kolejne 3 lata, a od 2011 zauważalna jest tendencja spadkowa. W roku 2015 współczynniki solaryzacji

wynosił zaledwie 84,37 %. Na terenie powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego we wspomnianym okresie zanotowano podobne tendencje spadkowe (ryc. 10.7).

Ryc. 10.7 Współczynnik skolaryzacji (szkoły gimnazjalne) w latach 2006-2015 na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego (%)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

10.4 Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Placówki służby zdrowia mające swoje siedziby na terenie gminy Somonino są zrestrukturyzowane i działają w oparciu o kontrakty zawarte z Narodowym Funduszem Zdrowia (NFZ). Do zakładów opieki zdrowotnej w gminie, zgodnie z wykazem umów zawartych z NFZ, zalicza się:

- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Somoninie
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Stomatologiczne, Poradnia Stomatologiczna w Somoninie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Somoninie udziela mieszkańcom wsparcia w ramach pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, świadczeń na rzecz osób uprawnionych do alimentów oraz dodatków mieszkaniowych. W Somoninie istnieją także Warsztaty Terapii Zajęciowej.

Tab. 10.5 Placówki pomocy społecznej na terenie powiatu kartuskiego

Rodzaje placówek pomocy społecznej	Miejscowość	Liczba
Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy	Kartuzy Żukowo	2
Dom Dziecka	Kartuzy	1
Pogotowie Opiekuńcze	Kartuzy	1
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	Kartuzy	1
Dom Pomocy Społecznej	Przodkowo Sulęcyno Stężycza	3
Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	Kartuzy	1
Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej	Chmielno Kartuzy Przodkowo Sierakowice Somonino Stężycza Sulęcyno Żukowo	8
Ośrodek Opiekuńczy	Chmielno	1
Środowiskowe Domy Samopomocy	Chmielno Kartuzy Kobysewo Rybaki Stężycza Sulęcyno	6
Mieszkania Chronione	Chmielno Rybaki	4
Ośrodek Rewalidacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy	Pierszczewo Sierakowice	2
Rodzinny Dom Dziecka	Stężycza	1
Centrum Interwencji Kryzysowej	Kartuzy	1
Schronisko dla bezdomnych kobiet i mężczyzn	Kartuzy	2
Ognisko Wychowawcze	Kartuzy	1
Ośrodek Adopcyjno-Opiekuńczy	Kartuzy	1
Warsztaty Terapii Zajęciowej	Somonino	1

Źródło: Opracowanie własne www.kartuzy.info

10.5 Administracja publiczna

Na terenie gminy Somonino funkcjonują następujące jednostki administracyjno-usługowe:

- Urząd Gminy w Somoninie,
- Gminny Ośrodek Kultury w Somoninie (w tym Gminna Biblioteka Publiczna w Somoninie i Goręczynie),
- Urząd Pocztowy w Somoninie i Goręczynie,
- Posterunek Policji w Somoninie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Egierowie, Goręczynie, Hopowie, Kaplicy,
- Gminne Przedsiębiorstwo Remontowo- Usługowo w Sławkach.

10.6 Działalność kulturalna, sport, rekreacja

W gminie Somonino działa Gminny Ośrodek Kultury, który rozpoczął działalność już w 1967 r. Z dniem 1 czerwca 1992 r. dokonano połączenia Gminnego Ośrodka Kultury i Gminnej Biblioteki Publicznej w jedną instytucję pod nazwą Gminny Ośrodek Kultury. Obecnie pod GOK podlegają dwie placówki biblioteczne: w Somoninie i Goręczynie. Ośrodek prowadzi też kawiarenkę internetową oraz organizuje życie kulturalne poprzez realizację wielu imprez o charakterze ogólnopolskim, regionalnym i lokalnym.

Ryc. 10.8 Centrum informacji turystycznej w Ostrzycach

Źródło: fot. Marcin Strug

Gminny Ośrodek Kultury zajmuje się wydawaniem publikacji promujących walory gminy Somonino. Prowadzi punkt informacji turystycznej w Ostrzycach, który jest wizytówką gminy, ale również w Somoninie i Goręczynie. Współpracuje z biurami

turystycznymi. Współpracuję ze stowarzyszeniami i instytucjami, takimi jak: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Somoninie, Akademia Morska w Gdyni, Starostwo Powiatowe w Kartuzach. W Gminnym Ośrodku Kultury w Somoninie utworzono także „izbę kaszubską”. Na terenie placówki prowadzone są zajęcia edukacyjne w zakresie gry na instrumentach, tańca towarzyskiego oraz języków obcych. W gminie Somonino funkcjonuje Stowarzyszenie „Przyjazna Wieś Kaszubska”, Kaszubski Klub Kolekcjonerów Fajki "Kaszëbskô Pipa" oraz Dziecięcy Zespół Folklorystyczny – „Mali Hopowianie” im. Jana Własniewskiego z Egiertowa.

Zgodnie z danymi Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 r. gmina Somonino odbiegała od powiatu kartuskiego oraz województwa pomorskiego zarówno pod względem liczby ludności przypadającej na 1 placówkę biblioteczną, a także księgozbioru w bibliotekach na 1000 ludności. Niekorzystnie wypada również wskaźnik liczby czytelników w bibliotekach liczony na 1000 mieszkańców, który na terenie gminy Somonino wynosi 59. Wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach w gminie Somonino też są niższe niż w powiecie kartuskim i województwie pomorskim

Tab. 10.6 Wskaźniki dotyczące bibliotek na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego.

	ludność na 1 placówkę biblioteczną	księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach
województwo pomorskie	5 726	2 353,0	165	14,7
powiat kartuski	6 446	1 870,3	101	15,8
gmina Somonino	3 435	1 771,2	59	10,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sport i rekreacja

Na terenie gminy Somonino działają następujące kluby sportowe:

- Klub Sportowy Stolem w Ostrzycach - kolarstwo, siatkówka,
- Akademia Piłkarska Szargan Somonino - piłka nożna,
- Klub Wędkarstwa Sportowego Kaszub w Somoninie – wędkarstwo,
- Stowarzyszenie Klubu Sportowego Gryf Goręczyno - piłka nożna,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Kultury, Sportu i Turystyki Na Wsi „Przyjazna Wieś Kaszubska”,
- Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Sportu w Gminie Somonino „As”.

Bazę sportową w gminie Somonino tworzą:

- hala rehabilitacyjno- sportowa w Somoninie przy Gimnazjum Publicznym im. Jana Pawła II w Somoninie,
- hala sportowo- widowiskowa przy Szkole Podstawowej w Egiertowie,
- boisko do piłki nożnej i lekkoatletyki w Somoninie,
- boiska przy Zespole Szkół w Goręczynie,
- boisko przy Szkole Podstawowej w Egiertowie,
- boisko „Orlik” w Somoninie,
- boisko sportowe w Goręczynie,
- sala gimnastyczna w Goręczynie.

Na obszarze gminy znajdują się place zabaw zlokalizowane w Somoninie, Egiertowie Hopowie oraz innych mniejszych miejscowościach

Na terenie gminy organizowanych jest wiele imprez sportowych m. in.: Festyn Rekreacyjno– Sportowy „Borcz” oraz Otwarte Mistrzostwa Gminy Somonino w Szachach.

10.7 Turystyka i baza noclegowa

Podstawą rozwoju turystyki na danym obszarze jest oferta turystyczna - tzw. produkt turystyczny. Poszukiwanie wartości unikatowych, na podstawie których powstaje wyjątkowa oferta turystyczna, jest kluczowym zadaniem „kreatorów” produktów turystycznych. Atrakcyjne produkty turystyczne to te, które wykorzystują zasoby obszaru zakorzenione w jego specyfice, historii, kulturze, folklorze, obyczajowości, a zarazem zagospodarowujące istniejącą infrastrukturę oraz odpowiadające na potrzeby odbiorców.

Standardy wypoczynku w gminie Somonino zaliczają się do najwyższych w województwie pomorskim. Największa rzeka Kaszub – Radunia zaprasza na swoje wody amatorów spływów kajakowych i wędkarzy. Turyści mogą przyjemnie spędzić czas nad wodami jezior – Ostrzyckiego, Połęczyńskiego, Rąty i Trzebno oraz przemierzać szlaki turystyczne pieszo, rowerem lub konno. Trasy te biegną przez lasy, wzniesienia, wzdłuż rzek i dookoła jezior, aż po górę Wieżyce. Łączna długość szlaków turystycznych w gminie Somonino to prawie 125 km. Zimą popularne są tu narciarskie trasy biegowe co w znaczący sposób podnosi atrakcyjność turystyczną obszaru gminy. Rezerваты przyrody w Gminie Somonino zajmują 15 ha. Wieś Ostrzyce, położona wśród lasów, nad jeziorem i w pobliżu

rezerwatu przyrody, jest jedną z najbardziej atrakcyjnych miejscowości w gminie. Dostęp do licznych pensjonatów, hoteli, ośrodków i gospodarstw agroturystycznych, kąpielisk, wypożyczalni sprzętu wodnego, kortów tenisowych oraz ośrodków jazdy konnej dodatkowo przyciąga turystów.

Ryc. 10.9 Plaża gminna w Ostrzycach

Źródło: fot. Marcin Strug

Do największych atrakcji turystycznych zalicza się:

- Zabytkowy kościół w Goręczynie,
- Trasę rowerową „Kamienne Kręgi”,
- Szlak konny Pętla Kolańska – W siodle po Wzgórzach Szymbarskich i Ostrzyckich,
- Kamienne Kręgi w Trątkownicy,
- Dworek w Wyczechowie,
- Chata Walkusza w Hopowie,
- Stacje Drogi Krzyżowej w Hopowie,
- Kuźnia Jerzego Walkusza.

11 Uwarunkowania wynikające ze stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

11.1 Historia gminy Somonino

Osadnictwo na pojezierzu kaszubskim miało doskonałe warunki do rozwoju, jednakże ze względu na brak szczegółowych badań nie jest ono do końca rozpoznane. Najwcześniejszymi śladami osadniczymi są cmentarzyska kurhanowe z okresu brązu (Wyczechowo).

Teren Pomorza który należał do Państwa Polskiego w 1227 r. przeszedł pod rządy książąt pomorskich – Światopełka II i jego późniejszych potomków. Z tego okresu pochodzą wzmianki o miejscowościach: Borcz, Goręczyno, Ostrzyce, Rąty, Sławki, Somonino, Wyczechowo. Miejscowości te stanowiły głównie dobra rycerskie oraz wsie chłopskie. W roku 1294 Pomorze wróciło pod rządy Łokietka i zostało ponownie zjednoczone z Polską, w 1308 roku zostało ono podbite przez krzyżaków i pozostało w ich państwie do wojny 13-letniej (1454-1466). W 1454 r. zostało utworzone województwo pomorskie, które ostatecznie ukształtowało się po II pokoju toruńskim w 1466 r. Tym samym większość Pomorza Wschodniego zostało przyłączona do Królestwa Polskiego. Koniec XVI i początek XVII w. na tym obszarze związany jest głównie z eksploatacją obszarów leśnych i rozwojem hutnictwa. Teren ten pozostawał przy Polsce jako część autonomicznej prowincji Prusy Królewskie do I rozbioru. W roku 1920 obszar gminy znalazł się znów w granicach odrodzonej Polski.

11.2 Architektura regionu

Najstarsze budownictwo tego regionu wznoszone było w oparciu o ogólnie dostępne drewno (duże połacie terenów leśnych), w konstrukcji zrębowej, postanowione na fundamencie z kamieni. W związku z zakazem wyrębu lasów, wprowadzonym przez władze pruskie w XIX w., budownictwo zrębowe zostało zastąpione przez konstrukcję szkieletową wypełnioną gliną. Domy kaszubskie były zakładane na rzucie wydłużonego prostokąta, nisko posadowione przykryte wysokim dwuspadowym dachem pokrytym gontem lub słomą, parterowe z niemieszkalnym poddaszem. Budynki były bardzo często odeskowane, otwory okienne niewielkie, zbliżone kształtem do kwadratu. Charakterystycznym elementem drewnianych chałup były podcienia. Na terenie gminy,

niestety nie zachowały się żadne przykłady tego rodzaju budowli. Zachowane na terenie gminy budynki charakteryzują się dużą prostotą formy, pozbawione są niemal zupełnie dekoracji, poza pazdurami, niejednokrotnie rzeźbionymi. Budynki gospodarcze wykonane były głównie w konstrukcji szkieletowej wypełnionej cegłą lub gliną. Obiekty gospodarcze, np. piwnice wykonane były w kamienia polnego.

Od II połowy XIX w. w związku z przejmowaniem z Prus nowych wzorców budownictwa, pojawił się nowy typ architektoniczny domu wiejskiego. Dom ten charakteryzował się podwyższoną ścianką kolankową, półpłaskim dachem oraz erklem pokrytym półpłaskim daszkiem. W odróżnieniu do wcześniej opisywanej zabudowy kaszubskiej budynki te posiadały już użytkowe poddasza (mieszkalne lub gospodarcze), kryte były papą. Budynki wykonane były w konstrukcji szkieletowej drewnianej wypełnione gliną lub z cegły. Pomimo zmienionej proporcji bryły, budynki nadal posiadały cechy jak w tradycyjnym budownictwie kaszubskim: wydłużone rzuty, niskie posadowienie, fundament z kamieni polnych, odeskowane z pazdurami w szczytach.

Od końca XIX w. rozpoczyna się okres budowania z cegły. Budynki z tego czasu posiadają z reguły elewacje licowane czerwoną cegłą, niekiedy otynkowane. W budynkach pojawiają się odmienne od miejscowej tradycji otwory okienne w kształcie prostokątów, zamknięte łukiem. Domy posadowione są na wyższym fundamencie z ciosanych kamieni granitowych. Budynki licowane posiadają skromne ceglane dekoracje w postaci „kostkowych” łuków nadokiennych lub fryzów międzykondygnacyjnych. Najczęściej w opisanym powyżej typie architektonicznym budowane były dawne karczmy (aktualnie sklepy). Odróżniają się one od zabudowy mieszkaniowej głównie większą kubaturą budynku (dodatkowe skrzydła budynków, lub kondygnacje). Wynika to z usługowej funkcji jaką pełniły dla miejscowej ludności ale również dla podróżnych.

Okres międzywojenny to dalszy rozwój tradycyjnej zabudowy, ale również upowszechnianie się typowych projektów rządowych. Budynki charakteryzują się krótkimi rzutami i zwartą bryłą, posiadają różne formy dachów: dwuspadowe, mansardowe, naczółkowe, kryte dachówką lub eternitem. Cechą charakterystyczną stanowią okna w kształcie zbliżone do kwadratu z charakterystyczną sześciopodziałową stolarką.

Od lat 60-tych XX w. rozpoczyna się okres typowego budownictwa czasów PRL pozbawionych cech architektury regionu.

11.3 Geneza wsi – układy ruralistyczne

Średniowieczne osadnictwo pozostawiło w obszarze gminy trwałe wartości przestrzenne. Ludność czasów średniowiecza lokowała się na terenie gminy w najcenniejszych dla tych czasów rejonach tj. w dolinach rzek oraz przy brzegach jezior. Tak powstały miejscowości: Goręczyno, Ostrzyce, Somonino. Rozwój osadnictwa od XVII wieku wiązany był z eksploatacją obszarów leśnych. Skład gatunkowy lasów umożliwił rozwój smolarni, a następnie hut szkła. Trwający proces eksploatacji lasów doprowadził do powstania obszarów możliwych do zasiedlania, w ten sposób powstały na obszarze gminy osady pohutnicze: Egiertowo, Hopowo, Kamela, Kaplica, Piotrowo, Rybaki, Starkowa Huta.

W II połowie XVIII w. rozpoczął się okres intensywnego rozwoju osadnictwa na terenie gminy. Po sekularyzacji dóbr klasztornych i uwłaszczeniu królewskich, znaczna ilość majątków uległa parcelacji. Rozpoczął się okres powstawania wybudowań w formie osad jednodworczych lub przysiółków. Zła sytuacja ekonomiczna ludności wynikająca m. in. ze słabej jakości tutejszych gleb przyczyniła się do pogłębienia rozdrobnienia i parcelacji wsi. Powstawanie na przełomie XIX i XX wieku przy każdej wsi wybudowań do niej należących przyczyniło się do zmiany struktury przestrzennej tradycyjnej wsi. Osadnictwo z tego okresu posiada cechy rozproszonego - wieś Ramleje.

Rozwój zabudowy w II połowie XX w. doprowadził do zaburzenia historycznych układów zabudowy wsi co przy postępującej dekapitalizacji zabudowy jest realnym zagrożeniem dla zachowania historycznych walorów i wartości przestrzennych miejscowości.

11.4 Analiza wartości kulturowych gminy Somonino

Tab. 11.1 Analiza wartości kulturowych gminy Somonino

L p.	Miejscowość	Charakterystyka wsi	Charakterystyka historycznych układów wsi oraz stan ich zachowania	Stan zachowania zabytków/wartości krajobrazowych
1	Borcz	Wieś położona przy drodze krajowej nr 20, znajduje się w północno-wschodniej części gminy Somonino. Dawniej wieś szlachecka z folwarkiem.	Wieś folwarczna o układzie ulicowym powstała wzdłuż drogi o przebiegu wschodnio - zachodnim z Hopowa do Skrzyszewa Żukowskiego przy dawnym zespole dworsko-folwarcznym.	Zespół dworsko-parkowy z folwarkiem zachowany, obecnie w trakcie adaptacji. Stopień zachowania historycznej struktury materialnej wsi - średni. Zachował się układ i struktura dawnego założenia dworsko-folwarcznego i parku podworskiego. Układ przestrzenny ulicowej wsi folwarcznej zachowany ale struktura w dużej mierze przekształcona lub zdegradowana (liczne niekorzystne przebudowy). Cmentarz – postępująca dewastacja.
2	Egiertowo	Wieś kaszubska położona na skrzyżowaniu drogi krajowej nr 20 z drogą wojewódzką nr 224. Dawniej wieś chłopska pokutnicza, silnie przekształcona i zdeformowana w związku z przebiegającą przez nią drogą krajową.	Układ pierwotny zabudowy zwartej to układ wsi pohutniczej – wielodrożny, układ przestrzenny obecnie zdekomponowany i mało czytelny.	Zachowanych kilka przykładów budownictwa mieszkalnego z końca XIX i I poł. XX w. często przebudowanych lub dysharmonijnie zmodernizowanych (nadbudowa, zmiana kształtu okien, wymiana stolarki okiennej na jednoprzestrzenną) cmentarz - postępująca dewastacja, zachowane kwatery aleja i starodrzew.
3	Goręczyno	Wieś położona nad rzeką Radunią o wysokich wartościach historycznych i walorach krajobrazowych jako zespół ruralistyczny.	Wieś powstała w oparciu o kilka większych i mniejszych zagród rolniczych wielobudynkowych, obecne centrum wsi wykształciło się wokół budynku kościoła otoczonego cmentarzem układ przestrzenny wsi czytelny, dobrze zachowany zabudowa mieszkalna i gospodarcza.	Zachowane liczne przykłady budynków tradycyjnych, postępująca dekompozycja obiektów w wyniku przebudowy i modernizacji nie uwzględniających specyfiki tradycji budowlanej regionu cmentarz parafialny - stan dobry, zachowane liczne groby starsze.
4	Hopowo	Wieś położona przy drodze krajowej nr 20, dawniej wieś chłopska pohutnicza o wybitnych wartościach historycznych i wysokich walorach krajobrazowych jako zespół ruralistyczny.	Wieś posiadała układ wielodrożny charakterystyczny dla wsi pokutniczych, zabudowa skoncentrowana była wokół placu z dużym stawem w centrum wsi i wzdłuż dróg dojazdowych zwłaszcza z Egiertowa i z majątku Wyczechowo. Wysoki stopień zachowania historycznej struktury materialnej.	Zachowane liczne przykłady tradycyjnego i historycznego budownictwa wiejskiego w tym cenny budynek o konstrukcji szkieletowej (wpisany do rejestru zabytków). Wieś zachowała klimat tradycyjnej wsi kaszubskiej z przełomu XIX i XX w.

5	Kamela	Dawna wieś chłopska pohutnicza o wybitnych walorach ze względu na znaczny stopień zachowania historycznego układu i tradycyjnej struktury zabudowy wsi.	pierwotnie wieś pohutnicza usytuowana w zakłębieniu terenu rozwinęła się w kierunku północnym wzdłuż drogi z Połęczyna do Hopowa i Borcza, obecnie wieś posiada układ ulicowy.	Stopień zachowania historycznej struktury materialnej – bardzo wysoki. Zabudowania dawnego folwarku i zachowane budynki o tradycyjnej formie przeważnie w złym stanie technicznym. Cmentarz - zdewastowany, układ czytelny, starodrzew w tym aleja lipowa i dwa szpalery lip.
6	Kaplica	Wieś położona w południowej części gminy Somonino. Dawna wieś chłopska, pokutnicza.	Zabudowa skupiona wsi nieregularna, przy historycznej drodze z Połęczyna do Goręczyna oraz zabudowa rozproszona zagrodowa związana z rozłogiem pól .	Zachowały się nieliczne przykłady z obiektów budownictwa tradycyjnego, wartościowe zagrody rozproszone wkomponowane w rozłóg pól.
7	Ostrzyce	Wieś położona na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, nad rzeką Radunią i jeziorem Ostrzyckim. Dawne dobro rycerskie, następnie wieś chłopska. Obecnie duży stopień przekształcenia historycznego układu i struktury.	Wieś o układzie placowo-ulicowym z nieregularnie rozmieszczonymi siedliskami, dostosowana do topograficznego układu terenu.	Walory krajobrazowe wsi oraz jej historyczny układ i struktura silnie przekształcone. Obiekty o cechach zabytkowych nielicznie zachowane, często silnie przekształcone w wyniku dowolnie przeprowadzonych przebudów, remontów i modernizacji.
8	Piotrowo	Wieś położona w południowo-zachodniej części gminy Somonino. Dawniej wieś chłopska pohutnicza, o wybitnych walorach ze względu na znaczny stopień zachowania historycznego układu i tradycyjnej struktury zabudowy wsi.	Wieś o układzie pohutniczym, nieregularnym, o przebiegu dróg dostosowanym do układu terenu.	Krajobraz kulturowy wsi zachowany jednak silnie zdekapitalizowane obiekty grożą utratą tego waloru w krótkim czasie, zagrożenie stanowi także postępująca modernizacja wsi i pojawiająca się nowa zabudowa odbiegająca od wzorca tradycyjnego budownictwa regionu.
9	Połęczyno	Wieś chłopska o nieregularnym układzie położona w południowej części gminy Somonino przy drodze wojewódzkiej nr 224.	Wieś o nieregularnym układzie.	Zachowany układ przestrzenny wsi, ważne elementy struktury (kościół, szkoła) i zabudowa w tym część posiadająca wartość zabytkową. Zagrożeniem jest postępująca dekapitalizacja zabudowy.
10	Ramleje	Wieś w południowej części gminy Somonino, pierwotnie leśnictwo, następnie wieś chłopska. Wieś o wybitnej wartości krajobrazowej ze względu na wtopienie struktury rozproszonych zagród w malowniczy krajobraz przyrodniczy.	Wieś bez układu, rozproszona – zagrody związane z rozłogiem pól, na strukturę wsi składają się zagrody wielobudynkowe o różnej wielkości i układzie.	Stan zachowania zabudowy tradycyjnej stosunkowo wysoki, zachowało się kilka budynków o drewnianej konstrukcji szkieletowej. Zagrożeniem jest postępująca dekapitalizacja budynków starych i postępujący proces wymiany starej zabudowy na nową, często dysharmonijne obiekty mieszkalne.
11	Rąty	Wieś położona na północ od jeziora Rąty. Dawna wieś chłopska i folwark; Pierwotny układ wsi przekształcony, mało czytelny, wartościowe krajobrazowo zagrody rozproszone związane z rozłogiem pól,	Układ pierwotny zniekształcony i nieczytelny, wartość stanowi natomiast późniejsza zabudowa zagrodowa rozproszona związana z rozłogiem pól.	Zachowały się zagrody o różnej wielkości, kształcie i formie architektonicznej, obok tradycyjnej formy budynku mieszkalnego z dachem wysokim dwuspadowym (w tym jeden szkieletowy z poł. XIX w.), występuje budynek z dachem płaskim na wysokiej

		zachowane tradycyjne układy zagród i pojedyncze obiekty tradycyjnego budownictwa mieszkalnego.		ściance kolankowej, ponadto liczne budynki z II i III ćwierci XX w. Na skraju wsi znajduje się cmentarz poewangelicki.
12	Rybaki	Wieś położona przy drodze krajowej nr 20. Dawniej wieś chłopska pohutnicza o wartościowym układzie ruralistycznym atrakcyjnym krajobrazowo z pozostałościami historycznej zabudowy.	Wieś pohutnicza o swobodnym układzie zagród skupionych wzdłuż drogi wewnętrznej. Występują tu zagrody o różnej wielkości i sposobie zagospodarowania w tym jedno gospodarstwo duże, dominujące skalą (zachowanego w stanie szczątkowym); Strukturę wsi uzupełnia budynek szkoły oraz cmentarz ze starodrzewem.	Duże gospodarstwo z kamiennymi budynkami gospodarczymi znajduje się w stanie ruiny; zachowało się kilka mniejszych zagród i pojedynczych budynków z I poł. XX w. o tradycyjnej formie. Cmentarz - układ mało czytelny, postępująca dewastacja. Zagrożeniem jest postępująca dekapitalizacja substancji tradycyjnej zabudowy, wprowadzenie form architektonicznych obcych tradycji regionu przy okazji przebudowy, remontów i nowych inwestycji.
13	Sławki	Dawne dobra rycerskie, następnie wieś chłopska z licznymi wybudowaniami. Wieś o wysokich walorach krajobrazowych ze względu na malownicze usytuowanie i wkomponowanie zagród rozproszonych w krajobraz rozłogu pól.	Wieś bez układu z dominacją zabudowy zagrodowej rozproszonej i przysiółków, zagrody o tradycyjnym układzie dwu i wielobudynkowe.	Stan zachowania tradycyjnych układów zagród wysoki, w czasie lustracji terenu nie odnaleziono najstarszych tradycyjnych drewnianych i szkieletowych obiektów, zachowało się natomiast wiele budynków murowanych z I poł. XX w. o bryle tradycyjnego domu kaszubskiego (wysoki dach dwuspadowy) i przykrytych dachem dwuspadowym półpłaskim na wysokiej ścianie kolankowej.
14	Somonino	Miejscowość jest siedzibą gminy, położona nad rzeką Radunią, przy drodze wojewódzkiej nr 224. Dawne dobra rycerskie, następnie folwark, obecnie wieś gminna, o zniekształconym w wyniku gwałtownego rozwoju w XX w. układzie przestrzennym i negatywnych walorach krajobrazowych.	Pierwotnie był tu majątek ziemski, osada i zespół przemysłowy młyna i tartaku, obecnie czytelny jedynie układ nowszy, powstały wokół zespołu węzła kolejowego, struktura dawnej wsi w zaniku, zachowane obiekty związane z koleją (dworzec kolejowy, budynki mieszkalne i administracyjne oraz celne przy kolei).	Zachowały się nieliczne obiekty tradycyjnego budownictwa z XIX w. i liczniejsze przykłady zabudowy z I poł. XX w., układ przestrzenny silnie przekształcony w ciągu XX w. zagrożeniem dla tradycyjnego krajobrazu kulturowego jest widoczna silna presja inwestycyjna, lokowanie wielko-kubaturowych obiektów na skraju skarpy i na jej stoku, wprowadzanie zabudowy o formach obcych tradycji budowlanej regionu (zwłaszcza dachy wielospadowe i mansardowe) oraz budownictwo przemysłowe, cmentarz zagrożony postępującą dewastacją.
15	Starkowa Huta	Wieś położona przy drodze krajowej nr 20. Dawniej wieś chłopska pohutnicza. Układ wsi nieregularny uzupełniony licznymi wybudowaniami, wartościowy krajobrazowo ze względu na malownicze rozproszenie zabudowań zagrodowych, wykazujący liczne negatywne deformacje.	Wieś pierwotnie bez układu, rozproszona (najstarsze siedliska w miejscu dawnych smolarni i hut), obecnie większe skupisko zabudowy o układzie dostosowanym do terenu powstałe przy drodze z Połączyna i Kaplicy do Goręczyna	Stopień zachowania historycznej struktury materialnej – niski. Najwyższą wartość stanowi czytelna zasada kształtowania krajobrazu kulturowego poprzez tworzenie rozproszonych siedlisk z tradycyjnymi układami zagród i towarzyszącą zielenią wysoką i średnią. Zachowały się jedynie relikty zabudowy tradycyjnej i historycznej. Postępująca dewastacja cmentarza i degradacja obiektów tradycyjnego budownictwa.

16	Wyczechowo	Wieś położona przy drodze krajowej nr 20. Dawne dobra rycerskie, następnie majątek ziemski i wieś folwarczna z przysiółkami i folwarkami (Trątkownica, Nowy Dwór, Osady, Pstra Suka), zespół dworsko-parkowy wraz z folwarkiem o wybitnych walorach, wpisany do rejestru zabytków, uzupełnia go zachowany zespół mieszkalnej zabudowy folwarcznej, wartościowe krajobrazowo zagrody rozproszone malowniczo w rozłogu pól.	Majątek ziemski Wyczechowo składał się z kilku mniejszych folwarków i wybudowań, a po parcelacji dodatkowo powstała zabudowa rozproszona. Na strukturę przestrzenną składają się: zabudowania majątku - dwór (składający się z części starszej o formie tradycyjnego dworku i dobudowanego w pocz. XIX w. piętrowego skrzydła), duże budynki gospodarcze i administracyjno-mieszkalne folwarku, zabudowa folwarczna mieszkalna o tradycyjnej formie, zabudowa zagrodowa (w przysiółkach i na wybudowaniach) tradycyjna, wielobudynkowa.	Tradycyjne budownictwo mieszkalne i gospodarcze o konstrukcji drewnianej szkieletowej zachowane w szczątkowej postaci.
----	------------	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji urbanistycznej oraz „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino w zakresie ochrony dziedzictwa i krajobrazu kulturowego” Gdańsk 2002

11.5 Zabytki na terenie gminy Somonino objęte ochroną konserwatorską, wpisane do rejestru zabytków

W granicach administracyjnych gminy Somonino znajdują się zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków prowadzonego przez Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku. Wykaz zabytków ujętych w rejestrze zabytków przedstawia poniższa tabela.

Tab. Obiekty ujęte w rejestrze zabytków województwa pomorskiego w gminie Somonino

L.P	Numer rejestru zabytków województwa pomorskiego	Numer dawnego rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków	Obiekt	Miejscowość
1.	514	352	1971-02-20	kościół parafialny p. w. Trójcy Św. i Wszystkich Świętych	Goręczyno
2.	1238	1047	1988-07-20	zespół dworsko-parkowy z folwarkiem (dwór; budynek magazynowy; dwa budynki inwentarskie; gorzelnia; park)	Borcz
3.	1257	1048	1988-09-24	zespół dworsko-parkowy z folwarkiem (dwór; zabudowania gospodarcze: magazyn pasz i chlewnia; park)	Wyczechowo
4.	1525	1116	1995-03-01	dom wraz z kuźnią	Hopowo
5.	1779		2009-06-15	kościół filialny p.w. Św. Andrzeja Boboli wraz z terenem przykościelnym oraz kamiennym murem zachowanym wzdłuż granicy pd. działki	Połączyno
6.	1877		2011-05-10	kościół ewangelicki , obecnie rzymskokatolicki kościół parafialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny wraz z działką	Hopowo

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z Gdańsku

Na terenie gminy Somonino znajduje się jeden zabytek ruchomy wpisany do rejestru zabytków:

Tab. 11.2 Wykaz zabytków ruchomych z terenu gminy Somonino wpisanych do rejestru zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Ilość	Nr rej.	Data wpisu
1.	Goręczyno	Wyposażenie kościoła	11	B/98	30.09.1972

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków z Gdańsku

Na terenie gminy Somonino nie występują dobra kultury współczesnej.

11.6 Zabytki nieruchome na terenie gminy Somonino objęte ochroną konserwatorską, ujęte w gminnej ewidencji zabytków

Na terenie gminy Somonino znajduje się 112 obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków gminy Somonino, ich wykaz znajduje się w poniższej tabeli.

Tab. 11.3 Wykaz obiektów architektury znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków gminy Somonino

Lp.	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt
1	Borcz		2	dwór - w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem (dwór; budynek magazynowy; dwa budynki inwentarskie; gorzelnia; park), dz. 1/106
2	Borcz		3	dawna gorzelnia w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, dz. 1/107
3	Borcz		2/1	spichlerz w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, dz. 1/106
4	Borcz		2/2	stodoła na terenie wpisanym do rejestru zabytków, dz. 1/106
5	Borcz		2/3	budynek gospodarczy podworski (d. warchlakarnia) w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, dz. 1/106
6	Borcz		2/4	stodoła na terenie wpisanym do rejestru zabytków, dz. 1/107
7	Borcz		2/6	budynek inwentarski - (d. owczarnia) w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, dz. 1/106
8	Borcz			park podworski w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem
9	Chylowa Huta			cmentarz d. ewangelicki, dz. 181 , obr. Kaplica
10	Egiertowo		5	budynek mieszkalny
11	Egiertowo		27	szkoła
12	Egiertowo		43	budynek mieszkalny
13	Egiertowo		44	budynek gospodarczy
14	Egiertowo			cmentarz d. ewangelicki, dz. 115
15	Goręczyno	Kasztelańska	42	budynek mieszkalny
16	Goręczyno	Kasztelańska	52	budynek mieszkalny
17	Goręczyno	Kasztelańska	54	budynek mieszkalny
18	Goręczyno	Kasztelańska	58	brama kościelna
19	Goręczyno	Kasztelańska	58	kościół parafialny p.w. Trójcy Św. i Wszystkich Świętych, dz. 3
20	Goręczyno	Kasztelańska	59	budynek mieszkalny
21	Goręczyno	Kasztelańska	60	budynek gospodarczy przy plebanii, murowany, dz. 4
22	Goręczyno	Kasztelańska	60	budynek gospodarczy przy plebanii, drew. , dz. 4
23	Goręczyno	Kasztelańska	60	plebania, dz. 4
24	Goręczyno	Kasztelańska	66	szkoła
25	Goręczyno	Kasztelańska	68	budynek gospodarczy
26	Goręczyno	Kasztelańska	62 (d.64)	budynek mieszkalny,dz.5/2
27	Goręczyno	Kasztelańska		kapliczka przydrożna
28	Goręczyno	Kasztelańska/ Topolowa		cmentarz przykościelny, katolicki, dz. 3, dz. 2
29	Goręczyno	Topolowa		cmentarz parafialny, katolicki, dz.1
30	Hopowo	Długa	1	leśniczówka
31	Hopowo	Długa	1	budynek gospodarczy
32	Hopowo	Długa	1	budynek gospodarczy

33	Hopowo	Kościelna	3	budynek mieszkalny
34	Hopowo	Kościelna	5	plebania, dz. 253
35	Hopowo	Kościelna	5	budynek gospodarczy plebanii, dz. 204
36	Hopowo	Kościelna	9	kościół ewangelicki , obecnie rzymskokatolicki kościół parafialny p.w. Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny wraz z działką 205
37	Hopowo	Kościerska	1	budynek mieszkalny
38	Hopowo	Św. Floriana	1	szkoła
39	Hopowo	Św. Floriana	1	budynek gospodarczy
40	Hopowo	Św. Floriana	5	budynek mieszkalny, dz. 210/3
41	Hopowo	Św. Floriana	8	budynek mieszkalny
42	Hopowo	Św. Floriana	19	budynek mieszkalny
43	Hopowo	Św. Floriana	22	budynek mieszkalny
44	Hopowo	Św. Floriana	23	budynek mieszkalny
45	Hopowo	Św. Floriana		dawna kuźnia, dz. 194/3
46	Hopowo			krzyż
47	Hopowo			cmentarz d. ewangelicki, dz. 211/2
48	Hopowo			cmentarz parafialny, katolicki, dz. 48/1
49	Kamela		4	szkoła
50	Kamela		6	budynek mieszkalny
51	Kamela		7	budynek mieszkalny
52	Kamela		9	budynek mieszkalny
53	Kamela		12	budynek mieszkalny
54	Kamela		16	obora
55	Kamela		19	budynek mieszkalny
56	Kamela			cmentarz d. ewangelicki, dz. 150
57	Kaplica		6	budynek mieszkalny
58	Kaplica		11	budynek gospodarczy
59	Kaplica		11	budynek mieszkalny
61	Kaplica			cmentarz d. ewangelicki, dz. 136
62	Ostrzyce	Droga Kaszubska	9	budynek mieszkalny, d. szkoła, dz.137/5
63	Ostrzyce	Droga Kaszubska	17	budynek mieszkalny, dz.135/1
64	Ostrzyce	Droga Kaszubska	17	budynek gospodarczy, dz. 134/5
65	Ostrzyce	Droga Kaszubska	23a	budynek mieszkalny
66	Ostrzyce	Droga Kaszubska	25b	budynek mieszkalny
67	Ostrzyce	Piaskowa	1	budynek gospodarczy
68	Piotrowo		1	budynek mieszkalny, d. szkoła, dz. 31
69	Piotrowo		1	budynek gospodarczy
70	Piotrowo		2	budynek mieszkalny
71	Piotrowo		4	budynek mieszkalny, dz. 66/3
72	Piotrowo		5	budynek mieszkalny
73	Piotrowo		12	budynek gospodarczy
74	Piotrowo			cmentarz d. ewangelicki, dz. 18
75	Połączyno		8	stodoła

76	Połączyno		17	budynek mieszkalny
77	Połączyno		24	budynek mieszkalny
78	Połączyno		29	kościół filialny p.w. Św. Andrzeja Boboli wraz z terenem przykościelnym położonym na działce o nr ewidencyjnym 185 oraz kamiennym murem zachowanym wzdłuż granicy pd. działki; dz. 185
79	Połączyno			cmentarz d. ewangelicki, dz. 101
80	Ramleje	rozstaje dróg; wśród pól		krzyż
81	Ramleje		10	budynek gospodarczy
82	Ramleje		10	budynek mieszkalny
83	Ramleje		57	budynek mieszkalny
84	Ramleje			kapliczka przydrożna
85	Rąty		4	budynek mieszkalny
86	Rąty		5	budynek mieszkalny
87	Rąty		6	kuźnia
88	Rąty		36	budynek mieszkalny
89	Rąty			cmentarz d. ewangelicki, dz. 85, dz. 86
90	Rybaki		18	szkoła, ob. Środowiskowy Dom Samopomocy Społecznej
91	Rybaki			cmentarz d. ewangelicki, dz. 109/1
92	Sławki		2	dworzec PKP, dz. 475
93	Sławki		5	budynek mieszkalny
94	Somonino	Ceynowy	29	budynek mieszkalny
95	Somonino	Dworcowa	8	dworzec PKP, dz. 174/9
96	Somonino	Kasztelańska	4	budynek gospodarczy
97	Somonino	Kasztelańska	4	budynek gospodarczy
98	Somonino	os. Pod Lasem	21	budynek mieszkalny
99	Somonino	Witosławy		cmentarz d. ewangelicki, dz. 427,dz.428
100	Starkowa Huta		13	szkoła
101	Starkowa Huta		15	budynek mieszkalny
102	Starkowa Huta		16	budynek mieszkalny
103	Starkowa Huta		17	budynek gospodarczy
104	Starkowa Huta		17	budynek mieszkalny
105	Starkowa Huta			cmentarz d. ewangelicki, dz. 92
106	Starkowa Huta			ogrodzenie cmentarza
107	Wyczechowo		29	dwór - w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem (dwór; zabudowania gospodarcze: magazyn pasz i chlewnia; park), cz. dz.44/5, 3044/4, 42/2, 43/3, 43/2, 44/4
108	Wyczechowo		29	park podworski krajobrazowy - w zespole dworsko-parkowym, cz. dz. 44/5, 3044/4
109	Wyczechowo		40	budynek administracyjny majątku
110	Wyczechowo			magazyn pasz- w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, dz.44/5
111	Wyczechowo			d. chlewnia - w zespole dworsko-parkowym z folwarkiem, dz.44/5
112	Wyczechowo			stodoła, dz.44/5

Źródło: Gminna ewidencja zabytków gminy Somonino

11.7 Stanowiska archeologiczne

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami zabytkiem archeologicznym jest *zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.*

Przedmiotem ochrony są nie tylko poszczególne wytwory człowieka, ale i ich kulturowy kontekst — razem tworzą integralną całość, w terminologii naukowej zwaną *stanowiskiem archeologicznym*. Wydzielony wytwór określa się natomiast mianem *artefaktu*. Stanowiskiem archeologicznym jest obszar występowania archeologicznych zabytków nieruchomych i ruchomych jako spójnej całości, zaś artefaktem jest wydzielony, indywidualny zabytek ruchomy, np. pozyskany w trakcie badań archeologicznych. Wzajemne powiązanie przestrzenne poszczególnych nieruchomych i ruchomych części stanowiska archeologicznego stanowi właściwą, oryginalną i niepowtarzalną substancję zabytku archeologicznego.

Na terenie gminy Somonino znajdują się liczne stanowiska archeologiczne, pochodzące z różnych epok historycznych i pradziejowych. Są one odkrywane i wprowadzane do wojewódzkiej ewidencji zabytków w ramach systematycznego, ogólnopolskiego programu „Archeologiczne Zdjęcie Polski” (AZP) realizowanego od lat 70-tych XX wieku, ale także w efekcie prowadzenia innych programów badawczych i dokonywania odkryć przypadkowych. Są to przede wszystkim pozostałości dawnego osadnictwa, zespołów produkcyjnych oraz nekropolii. Stanowią one element istotny dziedzictwa kulturowego jako materialne świadectwo życia i działalności człowieka w minionych epokach. Relikty archeologiczne znajdują się w większości przypadków pod obecnym poziomem użytkowym (pod powierzchnią ziemi). Wyjątkami są stanowiska archeologiczne o własnej formie terenowej (np. grodziska lub kurhany), które oprócz walorów naukowych posiadają również istotne znaczenie dla krajobrazu kulturowego. Większość stanowisk archeologicznych posiadających największą wartość historyczno-naukową została objęta wpisem do rejestru zabytków.

Na obszarze gminy Somonino odkryto i zewidencjonowano jak dotąd sześć stanowisk archeologicznych posiadających własną formę terenową, z czego cztery zostały wpisane do rejestru zabytków:

- cmentarzysko kurhanowe z kręgami kamiennymi z okresu wpływów rzymskich w obrębie Borcz — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-71 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 28.05.1969 r. (dawny nr rej. zab. 48/A);

- grodzisko wczesnośredniowieczne w obrębie Piotrowo — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-213 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 21.11.1971 r. (dawny nr rej. zab. 158/A);
- grodzisko wczesnośredniowieczne w obrębie Borc — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-343 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 29.11.1975 r. (dawny nr rej. zab. 261/A);
- cmentarzisko kurhanowe z epoki brązu w obrębie Wyczechowo — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-518 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 26.10.1987 r. (dawny nr rej. zab. 424/A);
- grodzisko w obrębie Rybaki (niewpisane do rejestru zabytków);
- grodzisko w obrębie Rybaki (niewpisane do rejestru zabytków).

Ponadto, na obszarze gminy Somonino znajdują się dwa stanowiska płaskie (bez własnej formy terenowej) wpisane do rejestru zabytków:

- osada wczesnośredniowieczna w obrębie Piotrowo — wpisana do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-214 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 21.11.1971 r. (dawny nr rej. zab. 159/A);
- cmentarzisko grobów skrzynkowych z wczesnej epoki żelaza w obrębie Rąty — wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-503 decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Gdańsku z dnia 15.12.1986 (dawny nr rej. zab. 417/A).

Prócz tego w gminie Somonino odkryto znaczną liczbę stanowisk osadniczych i cmentarzysk, w tym cmentarzysk tzw. grobów skrzynkowych oraz kilka miejsc produkcyjnych (hut szkła). Wszystkie te stanowiska archeologiczne, łącznie z wpisanymi do rejestru zabytków, zostały ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Tab. Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych województwa pomorskiego

L.p.	Miejscowość	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr wpisu
1.	Borc	cmentarzisko kurhanowe	okres wpływów rzymskich	Dec. Nr 048/Archeol. z dnia 28.05.1969 r.
2.	Borc	grodzisko	wczesne średniowiecze	Dec. Nr 158/Archeol. z dnia 21.11.1971 r.
3.	Piotrowo	osada otwarta	wczesne i późne średniowiecze	Dec. Nr 159/Archeol. z dnia 21.11.1971 r.
4.	Piotrowo	grodzisko	wczesne średniowiecze	Dec. Nr 261/Archeol. z dnia 22.12.1975 r.

5.	Rąty	cmentarzysko płaskie	wczesna epoka żelaza	Dec. Nr 417/Archeol. z dnia 15.12.1989 r.
6.	Wyczechowo	cmentarzysko kurhanowe	epoka brązu	Dec. Nr 424/Archeol. z dnia 26.10.1987 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WUOZ w Gdańsku

Tab. Stanowiska archeologiczne na terenie gminy Somonino

L.p.	Miejscowość	Obszar AZP	Numer stanowiska na obszarze	Numer stanowiska w miejscowości
1.	Borcz	13-41	1	11
2.	Borcz	13-41	9	28
3.	Borcz	13-41	10	29
4.	Borcz	13-41	11	30
5.	Borcz	13-41	12	31
6.	Borcz	13-41	13	32
7.	Borcz	13-41	14	33
8.	Borcz	13-41	15	34
9.	Borcz	13-41	16	35
10.	Borcz	13-41	17	36
11.	Borcz	13-41	18	22
12.	Borcz	13-41	19	23
13.	Borcz	13-41	20	24
14.	Borcz	13-41	21	25
15.	Borcz	13-41	22	12
16.	Borcz	13-40	30	6
17.	Borcz	13-40	31	7
18.	Borcz	13-40	32	8
19.	Borcz	13-40	33	9
20.	Borcz	13-40	46	10
21.	Borcz	13-40	47	5
22.	Borcz	13-40	48	1
23.	Borcz	13-40	49	3
24.	Borcz	13-40	50	4
25.	Borcz	13-40	51	2
26.	Borcz	13-40	52	5
27.	Borcz	13-41	66	26
28.	Borcz	14-40	66	13
29.	Borcz	13-41	67	27
30.	Borcz	14-40	67	14
31.	Borcz	14-40	68	15
32.	Borcz	14-40	69	16
33.	Borcz	14-40	70	17
34.	Borcz	14-40	71	18
35.	Borcz	14-40	72	19
36.	Borcz	14-40	73	20
37.	Borcz	14-40	74	21
38.	Egiertowo	14-40	8	1
39.	Egiertowo	14-40	9	2
40.	Egiertowo	14-40	10	3
41.	Egiertowo	14-40	11	4
42.	Egiertowo	14-40	12	5
43.	Egiertowo	14-40	13	6

44.	Egiertowo	14-40	14	9
45.	Egiertowo	14-40	15	10
46.	Egiertowo	14-40	16	11
47.	Egiertowo	14-40	17	12
48.	Egiertowo	14-40	18	13
49.	Egiertowo	14-40	19	14
50.	Egiertowo	14-40	20	15
51.	Egiertowo	14-40	21	16
52.	Egiertowo	14-40	22	17
53.	Egiertowo	14-40	23	18
54.	Egiertowo	14-40	24	19
55.	Egiertowo	14-40	25	20
56.	Egiertowo	14-40	26	21
57.	Egiertowo	14-40	27	22
58.	Egiertowo	14-40	28	23
59.	Egiertowo	14-39	38	6
60.	Egiertowo	14-39	39	7
61.	Goręczyno	14-39	18	1
62.	Goręczyno	14-39	19	3
63.	Goręczyno	14-39	20	4
64.	Goręczyno	13-39	118	1
65.	Goręczyno	13-39	119	2
66.	Goręczyno	13-39	120	5
67.	Goręczyno	13-39	121	6
68.	Goręczyno	13-39	122	7
69.	Goręczyno	13-39	123	8
70.	Goręczyno	13-39	124	9
71.	Goręczyno	13-39	125	10
72.	Goręczyno	13-39	126	11
73.	Goręczyno	13-39	127	12
74.	Goręczyno	13-39	128	13
75.	Goręczyno	13-39	129	14
76.	Goręczyno	13-39	130	15
77.	Goręczyno	13-39	131	16
78.	Goręczyno	13-39	132	17
79.	Goręczyno	13-39	133	18
80.	Goręczyno	13-39	134	19
81.	Goręczyno	13-39	135	20
82.	Goręczyno	13-39	136	21
83.	Goręczyno	13-39	137	22
84.	Goręczyno	13-39	138	23
85.	Goręczyno	13-39	139	24
86.	Goręczyno	13-39	140	25
87.	Goręczyno	13-39	141	26
88.	Goręczyno	13-39	142	27
89.	Goręczyno	13-39	143	28
90.	Goręczyno	13-39	144	29
91.	Goręczyno	13-39	145	30
92.	Goręczyno	13-39	146	31
93.	Goręczyno	13-39	147	32
94.	Goręczyno	13-39	148	33
95.	Goręczyno	13-39	149	34

96.	Goręczyno	13-39	150	35
97.	Goręczyno	13-39	151	36
98.	Grabowska Huta	15-40	47	2
99.	Grabowska Huta	15-40	48	3
100.	Grabowska Huta	15-40	49	4
101.	Hopowo	14-40	52	1
102.	Hopowo	14-40	53	2
103.	Hopowo	14-40	54	3
104.	Hopowo	14-40	55	4
105.	Hopowo	14-40	56	5
106.	Hopowo	14-40	57	6
107.	Hopowo	14-40	58	7
108.	Hopowo	14-40	59	8
109.	Hopowo	14-40	60	9
110.	Hopowo	14-40	61	10
111.	Hopowo	14-40	62	11
112.	Hopowo	14-40	63	12
113.	Hopowo	14-40	64	13
114.	Hopowo	14-40	65	14
115.	Kamela	14-40	75	1
116.	Kamela	14-40	76	2
117.	Kamela	14-40	77	3
118.	Kamela	14-40	78	4
119.	Kamela	14-40	79	5
120.	Kamela	14-40	80	6
121.	Kamela	14-40	81	7
122.	Kamela	14-40	82	8
123.	Kamela	14-40	83	9
124.	Kamela	14-40	84	10
125.	Kamela	14-40	85	11
126.	Kamela	14-40	86	12
127.	Kamela	14-40	87	13
128.	Kamela	14-40	88	14
129.	Kaplica	15-40	1	11
130.	Kaplica	15-40	2	12
131.	Kaplica	15-40	3	13
132.	Kaplica	15-40	4	14
133.	Kaplica	15-40	5	15
134.	Kaplica	15-40	6	16
135.	Kaplica	14-40	40	2
136.	Kaplica	14-40	41	9
137.	Kaplica	14-40	42	10
138.	Kaplica	14-39	200	3
139.	Kaplica	14-39	201	4
140.	Kaplica	14-39	202	5
141.	Kaplica	14-39	203	5
142.	Kaplica	14-39	204	7
143.	Kaplica	14-39	205	8
144.	Kaplica	-	-	1
145.	Kiełpino	13-40	38	1
146.	Ostrzyce	14-39	1	1
147.	Ostrzyce	14-39	2	2

148.	Ostrzyce	14-39	3	3
149.	Ostrzyce	14-39	4	4
150.	Ostrzyce	14-39	5	5
151.	Ostrzyce	14-39	6	6
152.	Ostrzyce	14-39	7	7
153.	Ostrzyce	14-39	8	8
154.	Ostrzyce	14-39	9	9
155.	Ostrzyce	14-39	10	10
156.	Ostrzyce	14-39	11	11
157.	Ostrzyce	14-39	12	12
158.	Ostrzyce	14-39	13	13
159.	Ostrzyce	14-39	14	14
160.	Ostrzyce	14-39	15	15
161.	Ostrzyce	14-39	16	16
162.	Ostrzyce	14-39	17	17
163.	Ostrzyce	13-39	108	18
164.	Ostrzyce	13-39	109	19
165.	Ostrzyce	13-39	110	20
166.	Ostrzyce	13-39	111	21
167.	Ostrzyce	13-39	112	22
168.	Ostrzyce	13-39	113	23
169.	Ostrzyce	13-39	114	24
170.	Ostrzyce	13-39	115	25
171.	Ostrzyce	13-39	116	26
172.	Ostrzyce	13-39	117	27
173.	Ostrzyce	-	-	28
174.	Piotrowo	-	-	1
175.	Piotrowo	-	-	2
176.	Piotrowo	-	-	3
177.	Piotrowo	-	-	4
178.	Połączyn	14-40	43	3
179.	Połączyn	14-40	44	4
180.	Połączyn	14-40	45	5
181.	Połączyn	14-40	46	6
182.	Połączyn	14-40	47	7
183.	Połączyn	14-40	48	8
184.	Połączyn	14-40	49	9
185.	Połączyn	14-40	50	10
186.	Połączyn	14-40	51	11
187.	Połączyno	15-40	7	13
188.	Połączyno	15-40	8	14
189.	Połączyno	15-40	9	15
190.	Połączyno	15-40	10	12
191.	Połączyno	15-40	11	16
192.	Połączyno	15-40	12	17
193.	Połączyno	15-40	13	18
194.	Połączyno	15-40	14	19
195.	Połączyno	15-40	15	20
196.	Połączyno	15-40	16	21
197.	Połączyno	15-40	17	22
198.	Połączyno	15-40	18	23
199.	Połączyno	15-40	20	2

200.	Połączyno	15-40	63	5
201.	Połączyno	15-40	125	1
202.	Ramleje	13-39	97	1
203.	Ramleje	13-39	98	2
204.	Ramleje	13-39	99	3
205.	Ramleje	13-39	100	4
206.	Ramleje	13-39	101	5
207.	Ramleje	13-39	102	6
208.	Ramleje	13-39	103	7
209.	Ramleje	13-39	104	8
210.	Ramleje	13-39	105	9
211.	Ramleje	13-39	106	10
212.	Ramleje	13-39	107	11
213.	Rąty	14-39	40	1
214.	Rąty	14-39	41	2
215.	Rąty	14-39	42	3
216.	Rąty	14-39	43	4
217.	Rąty	14-39	44	5
218.	Rąty	14-39	45	6
219.	Rąty	14-39	46	7
220.	Rąty	14-39	47	8
221.	Rąty	14-39	48	9
222.	Rąty	14-39	49	10
223.	Rąty	14-39	50	11
224.	Rąty	14-39	51	12
225.	Rąty	14-39	52	13
226.	Rąty	14-39	53	14
227.	Rąty	14-39	54	15
228.	Rąty	14-39	55	16
229.	Rąty	14-39	56	17
230.	Rąty	14-39	57	18
231.	Rąty	14-39	58	19
232.	Rąty	14-39	59	20
233.	Rąty	14-39	60	21
234.	Rąty	14-39	61	22
235.	Rąty	14-39	62	23
236.	Rąty	14-39	63	24
237.	Rąty	14-39	64	25
238.	Rąty	14-39	65	26
239.	Rąty	14-39	66	27
240.	Rąty	14-39	67	28
241.	Rąty	14-39	68	29
242.	Rąty	14-39	69	30
243.	Rąty	14-39	70	31
244.	Rąty	14-39	71	32
245.	Rąty	14-39	72	33
246.	Rąty	14-39	73	34
247.	Rąty	14-39	74	35
248.	Rąty	14-39	75	36
249.	Rąty	14-39	76	37
250.	Rąty	14-39	77	38
251.	Rąty	14-39	78	39

252.	Rybaki	14-39	154	1
253.	Rybaki	14-39	155	2
254.	Rybaki	14-39	156	3
255.	Rybaki	14-39	157	4
256.	Rybaki	14-39	158	5
257.	Rybaki	14-39	159	6
258.	Rybaki	14-39	160	7
259.	Rybaki	14-39	161	8
260.	Rybaki	14-39	162	9
261.	Rybaki	14-39	163	10
262.	Rybaki	14-39	164	11
263.	Rybaki	14-39	165	12
264.	Rybaki	14-39	166	13
265.	Rybaki	14-39	167	14
266.	Rybaki	14-39	168	15
267.	Rybaki	14-39	169	16
268.	Rybaki	14-39	170	17
269.	Rybaki	14-39	171	18
270.	Rybaki	14-39	172	19
271.	Rybaki	14-39	173	20
272.	Rybaki	14-39	174	21
273.	Rybaki	14-39	175	22
274.	Rybaki	14-39	176	23
275.	Rybaki	14-39	177	24
276.	Rybaki	14-39	178	25
277.	Rybaki	14-39	179	26
278.	Rybaki	14-39	180	27
279.	Rybaki	14-39	181	28
280.	Rybaki	14-39	182	29
281.	Rybaki	-	-	30
282.	Sławki	14-40	21	2
283.	Sławki	14-40	1	20
284.	Sławki	14-40	3	22
285.	Sławki	14-39	21	2
286.	Sławki	14-39	22	3
287.	Sławki	14-39	23	4
288.	Sławki	14-40	23	4
289.	Sławki	14-39	24	5
290.	Sławki	14-40	24	5
291.	Sławki	14-39	25	6
292.	Sławki	14-40	25	6
293.	Sławki	14-39	26	7
294.	Sławki	14-40	26	7
295.	Sławki	14-39	27	8
296.	Sławki	14-39	28	9
297.	Sławki	14-39	29	10
298.	Sławki	14-39	30	11
299.	Sławki	14-39	31	12
300.	Sławki	14-39	32	13
301.	Sławki	14-39	33	14
302.	Sławki	14-39	34	15
303.	Sławki	14-39	35	16

304.	Sławki	14-39	36	17
305.	Sławki	14-39	37	18
306.	Sławki	13-39	152	1
307.	Sławki	13-39	153	27
308.	Sławki	13-39	154	28
309.	Sławki	13-39	155	29
310.	Sławki	13-49	206	19
311.	Somonino	13-40	35	5
312.	Somonino	13-40	40	1
313.	Somonino	13-40	41	2
314.	Somonino	13-40	42	3
315.	Somonino	13-40	43	4
316.	Starkowa Huta	14-40	29	1
317.	Starkowa Huta	14-40	30	4
318.	Starkowa Huta	14-40	31	21
319.	Starkowa Huta	14-40	32	22
320.	Starkowa Huta	14-40	33	23
321.	Starkowa Huta	14-40	34	24
322.	Starkowa Huta	14-40	35	25
323.	Starkowa Huta	14-40	36	26
324.	Starkowa Huta	14-40	37	27
325.	Starkowa Huta	14-40	38	28
326.	Starkowa Huta	14-40	39	29
327.	Starkowa Huta	14-39	183	2
328.	Starkowa Huta	14-39	184	3
329.	Starkowa Huta	14-39	185	5
330.	Starkowa Huta	14-39	186	6
331.	Starkowa Huta	14-39	187	7
332.	Starkowa Huta	14-39	188	8
333.	Starkowa Huta	14-39	189	9
334.	Starkowa Huta	14-39	190	10
335.	Starkowa Huta	14-39	191	11
336.	Starkowa Huta	14-39	192	12
337.	Starkowa Huta	14-39	193	13
338.	Starkowa Huta	14-39	194	14
339.	Starkowa Huta	14-39	195	15
340.	Starkowa Huta	14-39	196	16
341.	Starkowa Huta	14-39	197	17
342.	Starkowa Huta	14-39	198	18
343.	Starkowa Huta	14-39	199	19
344.	Starkowa Huta	-	-	20
345.	Wyczechowo	13-40	10	3
346.	Wyczechowo	13-40	11	7
347.	Wyczechowo	13-40	34	8
348.	Wyczechowo	13-40	53	1
349.	Wyczechowo	13-40	54	4
350.	Wyczechowo	13-40	55	5
351.	Wyczechowo	13-40	56	2
352.	Wyczechowo	13-40	57	6
353.	Wyczechowo	13-40	58	13
354.	Wyczechowo	-	-	11
355.	Wyczechowo	-	-	12

Źródło: Gminna ewidencja zabytków gminy Somonino

12 Układ komunikacyjny

Gmina posiada dobre połączenia drogowe i kolejowe z Gdańskiem i resztą kraju. Na sieć drogową gminy Somonino składają się: droga krajowa nr 20, droga wojewódzka nr 224 oraz drogi powiatowe i gminne. Istnieje rozwinięta sieć ścieżek rowerowych. Wzdłuż drogi 224 przebiega ścieżka rowerowa nr 111 o znaczeniu regionalnym. Istnieje również szlak rowerowy wzdłuż drogi powiatowej nr 1923 G (Ostrzyce - Goręczyno – Somonino).

12.1 Drogi krajowe i wojewódzkie

Droga krajowa nr 20 przebiegająca na terenie gminy Somonino przez miejscowości Rybaki – Egiertowo – Hopowo – Wyczechowo – Borcz posiada klasę techniczną G (droga główna).

Droga wojewódzka nr 224 przebiegająca na terenie gminy Somonino przez miejscowości Somonino – Egiertowo - Jeknica posiada klasę techniczną Z (droga zbiorcza).

Droga krajowa oraz droga wojewódzka krzyżują się w miejscowości Egiertowo. Droga krajowa nr 20 to jedna z tras o podstawowym znaczeniu dla województwa pomorskiego, zaś wojewódzka nr 224 stanowi istotne powiązanie w skali województwa. Lokalizacja obu ww. dróg na terenie gminy Somonino sprawia, że gminę można uznać za dobrze skomunikowaną w skali regionalnej. Dodatkowo należy zauważyć, że droga wojewódzka nr 224 odgrywa istotną rolę w obsłudze ruchu turystycznego w okresie letnim, odciażając drogę krajową nr 20.

12.2 Drogi powiatowe

Na terenie gminy Somonino zlokalizowane są cztery drogi powiatowe, których numer, nazwę i klasę techniczną przedstawia poniższe zestawienie.

Tab. 12.1 Drogi powiatowe w gminie Somonino

Lp.	Numer drogi	Nazwa	Klasa techniczna
1	1922G	Brodnica Górna - Wieżyca	Z
2	1923G	Ostrzyce - Goręczyno - Somonino	L
3	1925G	Kiełpino - Pstra Suka	L
4	1933G	Egiertowo - (Przywidz)	L

Źródło: Zarząd Dróg Powiatowych w Kartuzach.

12.3 Drogi gminne

Uzupełnienie sieci dróg na terenie gminy Somonino stanowią drogi gminne, których tabelaryczne zestawienie znajduje się poniżej.

Tab. 12.2 Drogi gminne w gminie Somonino

Lp.	Numer drogi	Nazwa drogi	Rodzaj nawierzchni
1	168001 G	Borcz - Skrzyszewo	gruntowa, bruk
2	168002 G	Trątkownica - Borcz- Ząbkowo	asfaltowa
3	168003 G	Hopowo- Wyczehowo	gruntowa
4	168004 G	Wyczehowo- Trątkownica - Babi Dół	gruntowa
5	168005 G	Kiełpino- Wyczehowo- Pstra Suka	gruntowa
6	168006 G	Wyczehowo- Mały Dwór- Kamela	gruntowa
7	168007 G	Somonino- Wyczehowo	grunt, płyty bet.
8	168008 G	Sarni Dwór-Nowy Dwór-Pstra Suka	gruntowa
9	168009 G	Somonino – Hopowo - Kamela- Jeknica	gruntowa, twarda
10	168010 G	Sarni Dwór- Sławki- Egiertowo	gruntowa
11	168011 G	Hopowo- Egiertowo	gruntowa
12	168012 G	Kamela dr. pow 1933G – Połączyno dr woj. 224	asfalt, płyty betonowe
13	168013 G	Egiertowo nr 20 – Jeknica – Starkowa Huta	gruntowa
14	168014 G	Starkowa Huta-Kaplica -Połączyno	asfalt
15	168015 G	Starkowa Huta- Kamela	gruntowa
16	168016 G	Egiertowo -Kaplica -Połączyno	gruntowa
17	168017 G	Egiertowo- Dąbrówka - Rybaki	gruntowa
18	168018 G	Somonino –Sławki –Rąty -Koszowatka	gruntowa, twarda, bruk, leśna
19	168019 G	Graniczny Dwór -Sławki-Rąty	gruntowa, bruk
20	168020 G	Bernardówka - Goręczyno- Koszowatka - Ostrzyce (ul. Kasztelańska)	asfalt, gruntowa
21	168021 G	Bernardówka- Goręczyno- Leszno	gruntowa
22	168022 G	Somonino- Legard- Goręczyno	gruntowa
23	168023 G	Goręczyno- Ramleje	asfalt, gruntowa
24	168024 G	Goręczyno (ul. Sportowa) -Rąty	gruntowa, twarda
25	168025 G	Ostrzyce (ul. Jałowcowa) - Rąty	gruntowa, twarda
26	168026 G	Ostrzyce- Ramleje granica gm. Kartuzy	gruntowa, twarda
27	168027 G	Z kier. Brodnica Dolna granica gm. Kartuzy- Ramleje	gruntowa

Źródło: Urząd Gminy Somonino.

12.4 Kolej

Przez teren gminy Somonino przebiegają dwie linie kolejowe 201 i 214.

- linia kolejowa 201 – łączy Nową Wieś Wielką ze stacją towarową Gdynia Port, częściowo zelektryfikowana. Trwają prace modernizacyjne i do 2020 roku cała linia ma być zelektryfikowana,
- linia kolejowa nr 214 – jednotorowa i nieelektryfikowana łączy Kartuzy z Somoninem. Jest to fragment dawnej linii Kościerzyna – Kartuzy. Od 2003 do 2010 r. ruch pociągów był zawieszony, od czerwca 2010 funkcjonuje jedynie ruch sezonowy na trasie Gdynia – Kartuzy – Gdynia.

12.5 Szlaki i trasy turystyczne

Szlaki Nordic Walking:

- trasa czerwona trudna - Ostrzyce – Ramleje – Goręczyno – Rąty – Kolańska Huta – Ostrzyce - 15,1 km

Najtrudniejsza z tras Nordic Walking rozpoczyna się na przystani w Ostrzycach skąd Droga Kaszubska zmierza w kierunku centrum Ostrzyc. Dalej skręca w ul. Kasztelańską, a następnie ul. Ramlejską podchodzi na Wysoczyznę Jastrzębią. Zobaczyć tu możemy rozrzucone zabudowania wsi Ramleje z dużą ilością oczek wodnych i panoramę Wzgórz Szymbarskich. W centrum Ramlejów trasa skręca w prawo, przekracza niewielką rynnę, którą płynie potok uchodzący do jeziora Trzebno. Ulicą Topolową trasa prowadzi do Goręczyna z zabytkowym kościołem barokowym. Przechodzi przez całą wieś w kierunku Rątów, pokonując niewielkie wzniesienie. W Rątach spotyka trasę zieloną i razem z nią idzie skrajem lasu porastającego Wzniesienie Kolańskiej Huty, skąd rozciąga się widok na Rynnę Rącką i Wieżycę oraz szczyt Wieżycy (329 m). Następnie wchodzi w las, podchodząc na powierzchnię wysoczyzny. Na śródlęsnej polanie, w miejscu dawnej XVII-wiecznej huty szkła stoją obecnie zabudowania leśnictwa Kolańska Huta. Dalej schodzi w dół i pokonuje Rynnę Ostrzycko-Rącką. Ulicą Bukową dochodzi do hotelu U Stolema, gdzie skręca w lewo i kończy się przy przystani.

- trasa zielona średnia - Ostrzyce – Koszowatka – Rąty – Kolańska Huta – Ostrzyce - 8,4 km

Trasa rozpoczyna się w miejscowości Ostrzyce przy ul. Na Koszowatkę podchodząc na zbocze Trzebińskiej Góry. W przysiółku Koszowatka mija fermę łosi i skręca w prawo, do Rątów, schodząc na dno Rynny Ostrzycko-Rąckiej. W Rątach styka się z trasą czerwoną i razem z nią biegnie do końca tj. do miejscowości Ostrzyce.

- trasa żółta łatwa Ostrzyce – Koszowatka – Ostrzyce - 6,8 km

Trasa swój bieg rozpoczyna na przystani w Ostrzycach skąd biegnie Droga Kaszubska, po czym skręca w stronę pensjonatu Żabi Dwór. Dalej idzie skrajem Rynny Ostrzycko-Goręczyńskiej, na asfalcie skręca w prawo, ul. Zieloną podchodzi

w górę do Koszowatki, gdzie spotyka trasę zieloną. Następnie idzie ul. Na Koszowatkę, zboczem Trzebińskiej Góry, po czym schodzi w dół z powrotem do przystani.

Szlak Rowerowy Kamienne Kręgi

Szlak rowerowy długości 32,3 km biegnący trasą Ostrzyce – Ramleje – Goręczyno – Somonino – Wyczechowo – Trątkownica – Wyczechowo – Sarni Dwór – Sławki – Rąty – Koszowatka – Ostrzyce. Swoją nazwę otrzymał o jego głównej atrakcji tj. kamiennych kręgów i cmentarzyska z okresu rzymskiego. Zaczyna się w centrum Ostrzyc, biegnie ul. Kasztelańską, mijając pensjonat Zielony Młyn z hodowlą kaktusów, skręca w ul. Ramlejską i wjeżdża na Wysoczyznę Jastrzębią. Stąd idealnie widać rozrzucone zabudowania wsi Ramleje z dużą ilością oczek wodnych i panoramę Wzgórz Szymbarskich. W centrum Ramlejów skręca w prawo, przekracza niewielką rynnę, którą płynie potok uchodzący do Jeziora Trzebnio. Ulicą Topolową dojeżdża do Goręczyna. Szlak opuszcza Goręczyno ul. Dąbrowa, po czym skręca mijając niewielkie Jezioro Flisykowskie z gospodarstwem agroturystycznym Kaszubska Strzecha. Ulicą Kasztelańską prowadzi do dawnej cegielni, gdzie funkcjonowała niegdyś kolejka wąskotorowa i dalej skręca w prawo w ul. Ceramiczną, mija przejazd na linii kolejowej Somonino – Kartuzy i wiadukt linii Somonino – Gdynia, dobija do ul. Wolności, przekracza Radunię i wjeżdża do centrum Somonina. Ulicą Siemiana mija kościół Przemienienia Pańskiego i NMP Królowej Polski i dociera do przysiółka Stary Dwór. Dalej trasa prowadzi do Wyczechowa a następnie przez las do Trątkownicy aby w konsekwencji dotrzeć do kamiennych kręgów. Następnie trasa skręca w stronę przysiółka Mały Dwór, przekracza Wąwóz Trątkowniczy i wraca do Wyczechowa. Odtąd, przez Nowy Dwór, Sarni Dwór, Sławki aż do Rątów kieruje się zgodnie z opisem czarnego pieszego Szlaku Wzgórz Szymbarskich. Z Rątów wiedzie prosto do Koszowatki. Podjeżdża lekko pod Trzebińską Górę, mija przysiółek Węgleszyno ze starym krzyżem przydrożnym, skręca w Drogę Kaszubską i wraca do centrum Ostrzyc, gdzie rozpoczął trasę.

Rowerowy Szlak Hutniczy

Szlak obejmuje swym zasięgiem miejscowości pohutnicze powstałe przy funkcjonujących w XVII i XVIII wieku hutach szkła. Rozpoczyna się przy stacji kolejowej w miejscowości Wieżyca, kończy w Trątkownicy przy kamiennych kręgach. Łączna długość szlaku to 30 km.

Szlak kajakowy Raduni

Szlak biegnie przełomowym odcinkiem rzeki Raduni z Ostrzyc do Żukowa. Szczególnych wrażeń dostarcza, zaliczany do górskich odcinek, wiodący przez rezerwat Jar Rzeki Raduni. Szlak wypływa z Jeziora Ostrzyckiego, mija most szosy Brodnica Górna – Szymbark z jazem zastawkowym i wpływa do Jeziora Trzebno. Na wypływie z jeziora czeka zastawka – przenoska 15 m lewym brzegiem. Dalej płynie płaskim terenem przez Goręczyno. Za mostem szosy Ostrzyce – Somonino rzeka zaczyna meandrować. Dociera do Somonina, gdzie przepływa pod mostami dwóch linii kolejowych (z Somonina do Kartuz i Gdyni) oraz drogowym (szosa Egiertowo – Kartuzy). Mija Kiełpino (niski mostek, przenoska 5 m lewym brzegiem) i Trątkownicę (betonowy most). Dociera do zwartego lasu i rezerwatu Jar Rzeki Raduni. Odcinek ten należy do bardzo trudnych, rzeka ma spadek charakterystyczny dla rzek górskich. W głębokim, dzikim jarze znajduje się wiele przeszkód jak głazy, zakola rzeki i mnóstwo powalonych pni. Odcinek ten dostępny jest tylko dla doświadczonych kajakarzy. Mija kładkę na szlaku pieszym i most szosy do stacji Babi Dół. Po chwili nurt łagodnieje, a szlak wpływa na sztuczny zalew zbiornika utworzonego przez zaporę elektrowni Rutki. Mija efektowny kratownicowy most kolejowy (linia Pruszcz Gdański – Kartuzy). Zaporę mija 250 m przenoską lewym brzegiem. Blisko już stąd do Żukowa, gdzie kończy się ten etap szlaku.

Szlak Konny Pętka Kolańska

Szlak biegnie przez Wzniesienie Kolańskiej Huty, przez las który zachował zbliżony do naturalnych fragment buczyny. Las ten od 1422 r. stanowił własność Kartuzów, nosząc nazwę Las Myśliwiec. W 1630 r. sprowadzono tu niemieckich kolonistów, którzy założyli hutę szkła Kolańska Huta, na której potrzeby wykarczowano większość lasu. W XIX w. został on ponownie zalesiony, w dużej mierze monokulturami sosny, modrzewia i świerku, wprowadzono również amerykańską daglezję. Szlak zaczyna się w Węgleszynie – przysiółku Ostrzyc, przy ul. Bukowej prowadzi Rynną Ostrzycko-Rącką na wysoczyznę i dojeżdża do leśnictwa Kolańska Huta. Dalej prowadząc przez las osiąga najwyższy punkt Wzniesienia Kolańskiej Huty (246 m), tutaj wyznaczone jest miejsce odpoczynku Popos nad Ratami. Następnie wyjeżdża z lasu i osiąga skraj wsi Rąty, mając przed sobą widok na Jezioro Rąty. Poruszając się skrajem Rynny Rąckiej, pokrytej pastwiskami i polami uprawnymi, osiąga osadę Wieżyca. Wjeżdża ponownie w las i pniemy się na szczyt wysoczyzny, gdzie

urządzono miejsce odpoczynku – Popas nad Kolanem. Stąd zaczyna zjazd w dół i wraca do punktu wyjściowego trasy.

Szlak Kaszubski czerwony 10,4km

(odcinek Brodnica Dolna – Krzeszna - Brodnica Dolna – Ostrzyce – Trzebańska – Kolano – Krzeszna)

Początek szlaku w gminie Somonino zaczyna się w Brodnicy Dolnej, do której biegnie z Chmielna. Wieś ta położona jest na przesmyku między jeziorami: Wielkie Brodno i Ostryckim. Następnie wiedzie na szczyt wzniesienia, na którym znajdują się domy przysiółka Ostowo. W pobliżu istnieją pozostałości dawnego wyciągu narciarskiego. Z tego miejsca rozciąga się także widok na Wieżycę. Dalej szlak przebiega stromym i dość zagmatwanym odcinkiem. Dochodzi do szosy, ulicą Ramlejską i Kaszubską biegnie do centrum znanego ośrodka wypoczynkowego – Ostrzyce. Pierwsze wzmianki o tej wsi były już w 1241 r. Dalej trasa biegnie długim i krętym brzegiem jeziora rynnowego położonego tuż u podnóża Wieżycy. Przepływa przez nie rzeka Radunia. Nad jeziorem urządzona jest plaża i przystań, z której latem można odbywać rejsy. Szlak biegnie wzdłuż brzegu Drogą Kaszubską prowadzącą z Górcza pod Wieżycę. Skręca w ul. Jałowcową, wiedzie przez las i dociera na Górę Trzebińską, z której rozpościera się kolejna panorama Jeziora Ostrzyckiego oraz Wieżycy. Schodzi na przełaj do ul. Na Koszowatkę, a następnie mija pensjonat Stolema z parkiem linowym. Skręca w ul. Bukową i wkracza w las. Wspina się na zbocze kolejnego wzgórza. Potem biegnie w dół ku Drodze Kaszubskiej i brzegu Jeziora Ostrzyckiego w Osiedlu Kolano. Szlak mija kąpielisko i przed wiaduktem kolejowym skręca na drogę do stacji Kolejowej oraz miejscowości Krzeszna, gdzie kończy się ten odcinek szlaku.

Szlak Wzgórz Szymbarskich czarny Borcz – Wieżyca 21,3 km

(Borcz – Trątkownica – Wyczechowo – Nowy Dwór – Sławki – Rąty – Wieżyca – Szymbark)

Trasa zaczyna się w Borczu, wsi położonej przy szosie Gdynia – Kościerzyna. Znajduję się tu przepiękny park oraz Hotel Spichrz powstały poprzez adaptację dworu i spichlerza. Następnie biegnie asfaltową, boczną drogą i wkracza w las. Schodzi w dół do doliny Raduni i przysiółka Patoka. Skręca na drogę leśną i pnie się ku górze i opuszcza las. Szlak kieruje się w kierunku zabudowań Wyczechowa, gdzie znajdują się dwór z XIX/XX w. Trasa biegnie wzdłuż szosy, a następnie kieruje się na bitą drogę polną, przy której znajdują się aleja drzew. Szlak mija niewielki las i osiąga domy przysiółka Nowy Dwór. Znowu biegnie przez zagajnik,

za którym spotkać można kompleks zabudowań leśnictwa Sarni Dwór. Dalej prowadzi przez las do szosy z Kartuz do Kościerzyny i Skarszew. Chwilę biegnie tą drogą, ale skręca w boczną drogę prowadzącą do wsi Sławki. Następnie szlak zmierza ku wąwozowi oraz schodzi do Doliny Raduni. Mija punkt widokowy i kieruje się w stronę wsi Rąty. Po drodze znajduje się dawny cmentarz. Szlak przechodzi przez wieś i pnie się na wysoczyznę, gdzie roztacza się widok na polodowcową rynnę, przez którą biegnie linia kolejowa. Następnie trasa osiąga wierzchołek wzniesienia i schodzi, gdzie rozpościera się krajobraz stromych stoków Wieżycy. Mija Osiedle Wieżycy i biegnie chwilę asfaltem, a potem drogą polną wiodącą do Rybaków. Szlak skręca w las, mija jar potoku i pnie się na szczyt Wieżycy. Przekracza Drogę Kaszubską i wkracza na teren rezerwatu. Pnąc się po stromej drodze osiąga najwyższe wzniesienie Niżu Europejskiego położone na Wzgórzach Szymbarskich– Wieżycę (329m). Rozciąga się tu malownicza panorama. Szlak opuszcza szczyt, przekracza szosę do Szymbarku i dochodzi do ulicy Szymbarskich Zakładników, gdzie kończy bieg.

13 Infrastruktura techniczna

13.1 Gospodarka wodno-ściekowa

13.1.1 Zaopatrzenie w wodę

Gmina Somonino jest niemalże w całości zwodociągowana. Z sieci wodociągowej korzysta 99,9% ogółu mieszkańców (dane GUS za 2015 r.). Liczba osób korzystających z instalacji wodociągowych rośnie niezmiennie od 2006 roku. Największy jej wzrost zanotowano w roku 2014, kiedy to liczba ludności z dostępem do sieci wodociągowej zwiększyła się o 7,5 punktu procentowego. Sukcesywna budowa stacji wodociągowych i rozbudowa sieci wodociągowej zaowocowała powszechnym dostępem mieszkańców gminy do odpowiedniej jakościowo i ilościowo wody pitnej. Sytuacja w powiecie kartuskim jest nieco gorsza.

Tab. 13.1 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w latach 2006-2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gmina Somonino	87,3	88,1	87,9	91,9	92,2	92,2	92,3	92,4	99,9	99,9
Powiat kartuski	86,9	86,9	87,4	88,0	88,1	89,0	89,4	89,8	96,3	96,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Zaawansowanie rozwoju sieci wodociągowej na obszarze gminy można zaobserwować na podstawie tabeli poniżej. Wynika z niej, że długość sieci na przestrzeni ostatnich 10 lat zwiększyła się o 16,4 km (wzrost o prawie 13%), natomiast dla powiatu kartuskiego wartość ta wyniosła 240,2 km (wzrost o niecałe 17%).

Tab. 13.2 Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w latach 2007-2016 [km]

Nazwa	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Somonino	128,3	129,7	132,2	133,4	134,6	136,8	140,2	143,8	144,5	144,7
Powiat kartuski	1437,4	1464,0	1494,1	1521,4	1480,6	1505,1	1564,2	1643,0	1649,2	1677,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej i przyłączy do poszczególnych budynków mieszkalnych w gminie Somonino i powiecie kartuskim stale rośnie. Zużycie wody w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca zmieniało się na przestrzeni analizowanej dekady. Porównując jednak zużycie wody w 2016 r. do 2007 r., można

zauważyć wzrost o 15,6% (3,8 m³). Jest to tendencja podobna do sytuacji w powiecie kartuskim, w którym zaobserwowano wzrost o 7,8% (2,40 m³).

Tab. 13.3 Podstawowe dane o zmianach zachodzących w sieci wodociągowej gminy Somonino w latach 2007-2016

Nazwa	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
	przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]									
Gmina Somonino	1 808	1 831	2 588	2 676	2 682	2 708	2 747	2 789	2 810	2 894
Powiat kartuski	19 394	20 537	21 951	22 243	23 905	24 902	25 963	27 696	27 991	29 253
ludność korzystająca z sieci wodociągowej										
Gmina Somonino	8 233	8 374	8 795	9 054	9 109	9 211	9 329	10 200	10 294	bd
Powiat kartuski	97 389	99 657	102 093	105 357	107 996	110 032	112 294	122 386	124 181	bd
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m³]										
Gmina Somonino	24,4	25,7	26,8	25,1	25,5	25,1	25,3	27,0	28,1	28,2
Powiat kartuski	30,8	30,2	29,8	30,0	29,2	29,7	29,4	30,8	31,5	33,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

Mieszkańcy gminy Somonino zaopatrywani są w wodę z ujęć podziemnych, ujmujących wody czwartorzędowego poziomu wodonośnego.

Na terenie gminy Somonino znajduje się 7 ujęć wód głębinowych, a wraz z nimi wodociągi grupowe dostarczające wodę do odbiorców. Wodociągi są ze sobą połączone w taki sposób, aby w razie przerwy w pracy któregoś z ujęcia, umożliwić kontynuację dostawy wody. Wykaz ujęć z obszarem jaki zaopatrują w wodę przedstawia poniższa tabela.

Tab. 13.4 Ujęcia wód głębinowych na terenie gminy Somonino

L.p.	Miejsce ujęcia wody	Liczba studni	Głębokość położenia studni (m)	Miejscowości zaopatrywane w wodę z ujęcia
1	Goręczyno	2	51,0 45,0	Rąty, Goręczyno, Ramleje
2	Ramleje	2	174,0 110,0	
3	Somonino	2	110,0 135,0	Somonino, Sławki Dolne, Goręczyno

4	Egiertowo	2	148,5 110,0	Egiertowo, Kamela, Sławki
5	Hopowo	1	96,0	Hopowo, Borcz, Wyczechowo
6	Rybaki	1	195,0	Rybaki, Rąty, Ostrzyce
7	Starkowa Huta	2	118,0 113,0	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Urzędu Gminy Somonino

13.1.2 Sieć kanalizacyjna

Sytuacja w zakresie oczyszczania ścieków w Gminie Somonino z roku na rok staje się lepsza. Na terenie gminy znajduje się Gminna Oczyszczalnia Ścieków w Sławkach (zmodernizowana w 2008 r.). W miejscach gdzie nie została doprowadzona sieć kanalizacyjna, mieszkańcy gminy gromadzą nieczystości w zbiornikach bezodpływowych. Jednak zbiorniki często nie spełniają swojej roli, ponieważ regularne opróżnianie jest zaniedbywane co w konsekwencji prowadzi do przedostania się nieczystości do gleby i wód podziemnych. Niewielka ilość gospodarstw posiada przydomowe oczyszczalnie.

Tab. 13.5 Liczba zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni przydomowych w gminie Somonino w latach 2008-2015

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Zbiorniki bezodpływowe	1010	959	911	985	955	964	964	977
Oczyszczalnie przydomowe	6	6	6	7	7	7	7	9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Projektowana przepustowość oczyszczalni ścieków wynosiła na rok 2015 wynosiła 1 950 m³ na dobę. W ciągu całego 2015 roku oczyszczono ok. 301,0 dam³ ścieków.

Tab. 13.6 Podstawowe dane dotyczące wytwarzania i oczyszczania ścieków w gminie Somonino [m3]

	Przepustowość oczyszczalni ścieków na dobę [m3/dobę]	Ilość odprowadzonych ścieków ogółem w 2015r. [dam3]	Ilość oczyszczonych ścieków ogółem w 2015r. [dam3]
Gmina Somonino	1 950	301,0	301,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Zaawansowanie rozwoju sieci kanalizacyjnej na obszarze gminy można zaobserwować na podstawie tabeli poniżej. Wynika z niej, że długość sieci na przestrzeni

ostatnich 10 lat zwiększyła się o 23,0 km (wzrost o 35%) , natomiast dla powiatu kartuskiego wartość ta wyniosła 470,2 km (wzrost o 130%).

Tab. 13.7 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2007-2016 [km]

Nazwa	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Gmina Somonino	66,2	67,6	81,6	82,7	83,5	85,8	87,5	88,4	89,1	89,2
Powiat kartuski	362,9	388,0	438,2	455,0	586,7	662,2	759,1	772,7	828,5	833,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS

Należy zauważyć prawie dwukrotny wzrost długości przyłączy sieci kanalizacyjnej do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania na terenie gminy Somonino i powiatu kartuskiego. Zmniejszyła się jednak ilość odprowadzanych ścieków w gminie o 11% (z 339,1 dam³ w 2006 r. do 301 dam³ w 2015 r.). Podobny trend wystąpił również w powiecie kartuskim. Natomiast ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej w latach 2006-2015 systematycznie rosła.

Tab. 13.8 Podstawowe dane o zmianach zachodzących w sieci kanalizacyjnej gminy Somonino w latach 2006-2015

Nazwa	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]									
Gmina Somonino	937	1 015	1 192	1 435	1 552	1 568	1 581	1 645	1 723	1 764
Powiat kartuski	7 594	7 960	8 564	9 435	10 003	10 758	11 458	12 492	13 381	14 063
	ścieki odprowadzone [dam ³]									
Gmina Somonino	339,1	331,4	277,0	286,2	353	326	369	387,0	347,0	301,0
Powiat kartuski	2 932,4	3 093,4	2 255,6	2 148,0	2 273	2 262	2 556	2 724,0	2 786,0	2 930,0
	ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej									
Gmina Somonino	4 651	4 906	5 334	5 804	6 148	6 477	6 477	6 643	7 686	7 798
Powiat kartuski	45 140	46 569	48 313	51 103	54 024	58 105	60 539	64 251	70 243	72 880

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS.

„Aglomeracja Somonino”

Aglomeracja Somonino o równoważnej liczbie mieszkańców (RLM) wynoszącej 13 075, z oczyszczalnią ścieków w miejscowości Sławki, obejmuje obszar położonych w gminie Somonino miejscowości: Borcz, Borcz-Leśniczówka (stanowiącą część wsi Borcz), Egiertowo, Goręczyno, Graniczny Dwór (stanowiącą część wsi Sławki), Hopowo,

Koszowatka (stanowiącą część wsi Ostrzyce), Koszowatka (stanowiącą część wsi Rąty), Mały Dwór (stanowiącą część wsi Borcz), Nowy Dwór (stanowiącą kolonię wsi Hopowo), Ostrzyce, Owczarnia (stanowiącą część wsi Sławki), Pstra Suka (stanowiącą część wsi Wyczechowo), Rąty, Rybaki, Sarni Dwór-Leśniczówka (stanowiącą część wsi Somonino), Sławki, Somonino, Stary Dwór (stanowiącą część wsi Somonino), Trątkownica (stanowiącą część wsi Wyczechowo), Węgliszyno (stanowiącą część wsi Ostrzyce) i Wyczechowo oraz położonych w gminie Kartuzy miejscowości: Bernardówka (stanowiącą część wsi Kielpino), Brodnica Dolna, Brodnica Górna, Kielpino i Leszno (stanowiącą kolonię wsi Kielpino).

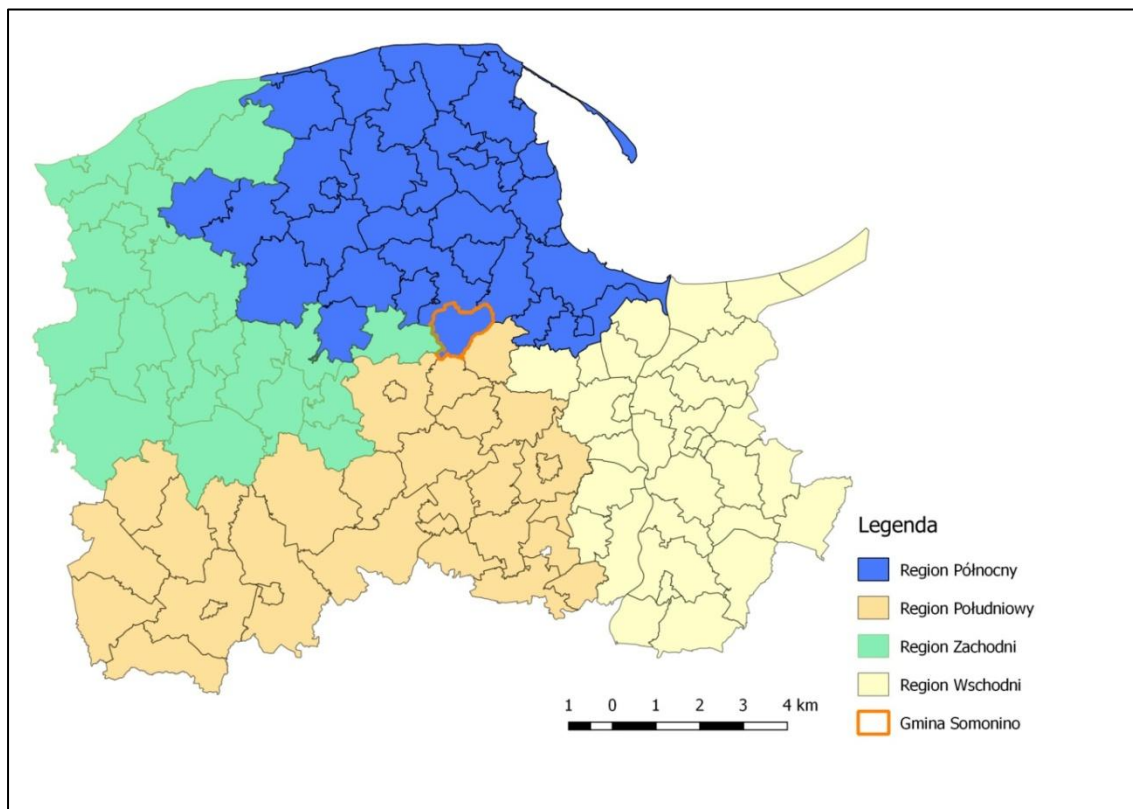
Dla ustalenia wielkości aglomeracji przyjęto następujące dane: mieszkańcy – 11 859 RLM (liczba mieszkańców stałych aglomeracji); turyści – 1 216 RLM oraz zakłady przemysłowe, handel i usługi – 0 RLM. Wydajność istniejącej oczyszczalni ścieków w miejscowości Somonino wynosi 21 000 RLM, a jej przepustowość średnia 1 500 m³/d (maksymalna 1 950 m³/d). Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Somonino aktualnie wynosi około 106,9 km, z której korzysta 11 992 równoważnych mieszkańców (w tym: 10 837 mieszkańców stałych i 1 155 osób czasowo przebywających w aglomeracji).

13.2 Gospodarka odpadami

Ustawa o odpadach definiuje odpady komunalne jako odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Województwo Pomorskie zostało podzielone na 4 regiony gospodarki odpadami komunalnymi. Najmniejszy to region Zachodni natomiast największy to region Północny, który swoim zasięgiem obejmuje łącznie 38 gmin, w tym gminę Somonino. Przetwarzaniem odpadów komunalnych w tym regionie zajmują się 4 duże regionalne instalacje: RIPOK Szadółki, RIPOK Eko Dolna, RIPOK Czarnówko, RIPOK Chlewnica.

Ryc. 13.1 Podział województwa pomorskiego na regiony gospodarki odpadami

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarki dla Województwa Pomorskiego 2022

Niekorzystny wpływ na środowisko naturalne w gminie Somonino miało nieczynne już dziś składowisko odpadów stałych w miejscowości Kaplica. Obiekt powstał w 1993 roku. Składowisko miało powierzchnię 0,9 ha i pojemność 34 tys. m³ a roczny przyrost odpadów wynosił średnio 1000 – 1200 m³. W latach 2009 – 2010 podjęto działania w celu poprawienia środowiska Gminy Somonino. Celem projektu było przeprowadzenie specjalistycznego zabiegu rekultywacji. W efekcie końcowym stan pierwotny składowiska został przywrócony.

Obecnie na terenie gminy, nie występują zorganizowane systemy składania, natomiast bardzo dobrze zorganizowany jest system wywozu odpadów, które są transportowane na składowisko w Szadółkach. Z danych zawartych w „Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022” wynika, że w 2013 masa odebranych odpadów wynosiła 6394, 1 Mg/rok.

Tab. 13.9 Zestawienie posegregowanych odpadów zebranych

Rodzaj odpadu	Duże miasta	Małe miasta	Tereny wiejskie
	%	%	%
Papier i tektura	19,10	9,70	5,00
Szkło	10,00	10,20	10,00
Metale	2,60	1,50	2,40

Tworzywa sztuczne	15,10	11,00	10,30
Odpady wielomateriałowe	2,50	4,00	4,10
Odpady kuchenne i ogrodowe	28,90	36,70	33,10
Odpady pozostałe, w tym:	13,90	19,00	31,30
odpady mineralne	3,20	2,80	6,00
frakcja < 10 mm	4,20	6,80	16,90
tekstylia	2,30	4,00	2,10
drewno	0,20	0,30	0,70
niebezpieczne	0,80	0,60	0,80
inne	3,20	4,50	4,80
Odpady wielkogbarytowe	2,60	2,60	1,30
Odpady z terenów zielonych	5,30	5,30	2,50

Źródło: aKpgo2014

13.3 Elektroenergetyka

W Gminie Somonino występują sieci niskiego, średniego i wysokiego napięcia. Linie średniego napięcia na terenie Gminy Somonino zasilane są z Głównych Punktów Zasilania GPZ Kiełpino i GPZ Rutki. Energia dostarczana jest do wszystkich odbiorców poprzez stacje transformatorowe 15/0,4 kV oraz sieć średniego napięcia. Somonino zasilane jest w energię elektryczną z sieci dystrybucyjnej zarządzanej przez ENERGA – OPERATOR SA Oddział w Gdańsku.

- Przez teren gminy Somonino biegnie trasa nowobudowanej dwutorowej napowietrznej elektroenergetycznej linii przesyłowej o napięciu 2 x 400 kV relacji Gdańsk Przyjaźń – Żydowo Kierzkowo. W okresie przejściowym jeden tor w/w linii pracuje na napięciu 220 kV. Przewidywany termin zakończenia inwestycji: 31.12.2019 r.
- Przez gminę Somonino przebiega trasa napowietrzna, elektroenergetyczna linia przesyłowa o napięciu 220 kV relacji Żydowo – Gdańsk I w przęsłach od słupa nr. 241 do 273 na odcinku 12,5 km. Linia ta podlega demontażowi w ramach obecnie realizowanej w/w inwestycji.

Gmina Somonino zasilana jest w energię elektryczną z sieci dystrybucyjnej 110 kV poprzez dwa Główne Punkty Zasilania: **Kiełpino i Rutki**.

Tab. 13.10 Zbiorcze zestawienie długości linii elektroenergetycznej WN-110 kV z obszaru gminy Somonino

NR	GPZ1	GPZ2	Użytkownik	Właściciel	Długość (m)
1433	Kościerzyna	Kiełpino	Energetyka	Energetyka	11 840
1432	Gdańsk I	Kiełpino	Energetyka	Energetyka	7 034

Źródło: dane Energa Operator S.A. („Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Somonino na lata 2014-2030” (Uchwała nr XXXVII/263/14 Rady Gminy Somonino z dnia 15 października 2014 r.)

Tab. 13.11 Zestawienie długości linii SN na terenie gminy Somonino

Rodzaj	Długość (m)
napowietrzna	117 173
kablowa	113 662
Łączna długość	230 835

Źródło: dane Energa Operator S.A. („Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla gminy Somonino na lata 2014-2030” (Uchwała nr XXXVII/263/14 Rady Gminy Somonino z dnia 15 października 2014 r.)

Odbiorcy nN z terenu gminy Somonino, zasilani są z 112 stacji transformatorowych 15/0,4 kV o łącznej mocy pozornej 12 960 kVA. Energa Operator S.A. podaje, że maksymalne obciążenie gminy Somonino wynosi 1,9 MW w sezonie letnim oraz 2,8 MW w sezonie zimowym.

Główne i największe źródła energii elektrycznej województwa pomorskiego znajdują się na terenie Trójmiasta, jednak nie zaspokajają one zapotrzebowania całego regionu. Elektrownie systemowe znajdują się głównie na południu kraju, to powoduje duże koszty przesyłania, co bezpośrednio przekłada się na cenę energii elektrycznej.

13.4 Zaopatrzenie w gaz

Eksploatacją sieci gazowniczej w powiecie kartuskim zajmują się dwa podmioty: Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o. o., Oddział w Gdańsku (PSG) oraz GAZ SYSTEM Oddział w Gdańsku.

Projekt gazyfikacji pod nazwą „Doprowadzenie gazu do niezgazyfikowanych rejonów powiatu kartuskiego współfinansowany z funduszy UE w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”, wpłynął znacząco na rozwój instalacji gazowej w gminie Somonino. Do tej pory w zakresie zaopatrywania w gaz – wykorzystywany był butlowy gaz płynny.

Na terenie gminy Somonino występuje sieć gazowa średniego ciśnienia. Według stanu na koniec 2016 r. długość gazociągów średniego ciśnienia na terenie gminy wynosiła 15 447 m. Z kolei liczba czynnych przyłączy średniego ciśnienia wynosiła 5 szt., a ich łączna długość – 50 m.

Otwarcie gazociągu zwiększyło efektywność procesu wytwarzania ciepła oraz wpłynęło na ograniczenie emisji szkodliwych zanieczyszczeń związanych z eksploatacją wysokoemisyjnych systemów grzewczych. Dalsza rozbudowa sieci gazowej będzie

następować w przypadku gdy analiza techniczno – ekonomiczna wykaże opłacalność inwestycji.

13.5 Zapotrzebowanie w energię ciepłą

Gmina Somonino nie posiada własnej infrastruktury ciepłowniczej. Energię ciepłą pozyskuje się z wykorzystaniem kotłowni lokalnych w odniesieniu do budynków użyteczności publicznej, budynków przemysłowych i usługowych oraz indywidualnych źródeł ciepła w odniesieniu do budynków mieszkalnych jednorodzinnych. Kotłownie w większości pracują na paliwach stałych. Z kolei indywidualne kotły grzewcze pracują na węglu, drewnie i opadach z przeróbki drewna, ale także na paliwach płynnych tj. gaz płynny propan butan oraz energii elektrycznej.

13.6 Odnawialne źródła energii

13.6.1 Energia słoneczna

Z badań IMGW wynika, że gmina Somonino posiada bardzo dobre warunki usłonecznienia. W 2016 r. na terenie gminy występowało 1850-1900 godzin usłonecznienia. Istnieją miejsca, gdzie w rzeczywistych warunkach terenowych, z powodu występowania przeszkód terenowych lub wskutek lokalnego zanieczyszczenia realne warunki promieniowania słonecznego mogą odbiegać od podanych. W województwie pomorskim, na terenie gdzie położona jest gmina Somonino, średnioroczne sumy nasłonecznienia kształtują się na poziomie wyższym niż średnia krajowa, tj. ok. 1700 h/rok. Wartości nasłonecznienia dochodzą do 1200 kWh/m² /rok . Biorąc pod uwagę fakt, że energia słońca jest powszechnie dostępnym, całkowicie ekologicznym i najbardziej naturalnym z dostępnych źródeł energii, wskazane byłoby wyznaczenie w Studium miejsca pod lokalizację elektrowni fotowoltaicznej na terenie gminy Somonino. Ponadto należy kontynuować i promować podjęte już działania mieszkańców gminy, polegające na wymianie konwencjonalnego systemu grzewczego na ekologiczny, w tym oparty na kolektorach słonecznych zlokalizowanych na dachach budynków.

13.6.2 Energia geotermalna

W przypadku województwa pomorskiego pod względem energetycznym najbardziej korzystnym jest eksploatowanie wód wysokotemperaturowych, które występują na dużej głębokości zazwyczaj powyżej 3000m. Wykorzystanie wód średnio i niskotemperaturowych

jest mniej efektywne energetycznie. Gmina Somonino nie jest preferowana jako obszar, na którym istnieje znaczący i możliwy do wykorzystania potencjał geotermii. Istnieje jednak możliwość wykorzystania tzw. płytkiej geotermii (geotermii niskotemperaturowej) za pośrednictwem pomp ciepła. Systemy z pompami ciepła mogą być stosowane na szeroką skalę w budownictwie jednorodzinnym, dużych budynkach mieszkaniowych, budynkach użyteczności publicznej oraz w przemyśle i gospodarce komunalnej.

13.6.3 Energia wiatru

Teren gminy Somonino leży w strefie o korzystnych zasobach energetycznych wiatru. Należy jednak mieć na uwadze liczne ograniczenia dotyczące lokalizacji elektrowni wiatrowych, do których należą: ograniczenia przyrodnicze i krajobrazowe (Kaszubski Park Krajobrazowy, Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni), ograniczenia wynikające z poziomu hałasu, istniejącej zabudowy czy stosunkowo wysokie nakłady inwestycyjne. Na terenie gminy Somonino planuje się inwestycję w energetykę wiatrową. Rozważane mogą być również przydomowe mikroturbiny wiatrowe, zapewniające część zapotrzebowania na energię elektryczną gospodarstwa/przedsiębiorstwa. Przy obecnie obowiązujących przepisach ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 961) lokalizacja dużych instalacji na terenie naszego kraju jest bardzo ograniczona.

13.6.4 Energia biomasy i biogazu

Biomasa to paliwo pochodzenia organicznego. Biomase można podzielić na biopaliwa, biogaz i biomasę stałą. Biomasa może być pozyskiwana z:

- leśnictwa,
- odpadów organicznych komunalnych,
- upraw roślin energetycznych i rolniczych,
- odpadów w gospodarce leśnej i przemyśle meblarskim,
- osadów ściekowych.

Poprzez występowanie dużych arealów łąk, pastwisk, zasiewów zbóż oraz lasów, na terenie gminy Somonino istnieje znaczący potencjał energetyczny biomasy. Stąd władze gminy powinny dążyć do rozwoju energetycznego wykorzystania biomasy. Gmina może rozważyć stworzenie systemu biomasowego. Głównymi ogniwami proponowanego systemu, byłyby centra przetwórcze, tj. zakłady przyjmujące, magazynujące i przetwarzające

pozyskaną biomasę na gotowe biopaliwa stałe. Najważniejsze korzyści, jakie może odnieść gmina Somonino w związku z rozwojem wykorzystania biomasy to: nowe perspektywy dochodu dla lokalnych przedsiębiorców lub gminy, zagospodarowanie biomasy odpadowej, pozwalające na zachowanie siedlisk łąkowych, dywersyfikacja paliw oraz źródeł energii w bilansie energetycznym gminy, a także promocja gminy, jako miejsca czystego ekologicznie.

W odniesieniu do większych gospodarstw lub hodowli rozpatrzyć można możliwość budowę mikroinstalacji biogazowych. Można również założyć, że odpady z gospodarstw hodowlanych zasilać będą większą biogazownię zlokalizowaną na terenie gminy Somonino lub gminy sąsiadującej. Ograniczeniami rozwoju energetyki opartej o biogaz na terenie gminy Somonino są przede wszystkim wysokie koszty inwestycji w te instalacje oraz występowanie obszarów chronionych. Władze gminy powinny promować i popularyzować wykorzystanie biogazu na cele energetyczne w kierunku ochrony środowiska naturalnego i poprawy efektywności energetycznej.

13.6.5 Energia wodna

W gminie Somonino głównym ciekim wodnym możliwym do wykorzystania energetycznego jest rzeka Radunia z Jazem zastawkowym w Ostrzycach z wahaniami piętrzenia 0,5 m i średnim przepływem 1,6 m³/s. Na pozostałych ciekach, tj. Wietcisie i Wierzycy posiadających charakter potoków podgórskich duży potencjał faunistyczny uniemożliwia budowę obiektów hydrotechnicznych. Z uwagi na walory przyrodniczo-środowiskowe istniejącego na terenie gminy Somonino Jaru Rzeki Raduni, stanowiącego obszar chroniony, rozwój wykorzystania potencjału energetycznego rzeki nie jest przewidziany. Na obecną chwilę nie ma przesłanek do rozważania możliwości budowy małych elektrowni wodnych na rzece Raduni w gminie Somonino, głównie z uwagi na przesłanki techniczne ale również i środowiskowe. Rzeka ta jednak posiada potencjał w kierunku wykorzystania rozwiązań inżynierii wodnej. Na jej biegu zlokalizowanych jest obecnie kilkanaście małych elektrowni wodnych z piętrzeniami od kilku do kilkunastu metrów.

14 Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

14.1 Stan prawny gruntów

Stan prawny gruntów zlokalizowanych na terenie gminy Somonino został opracowany w oparciu o dane Starostwa Powiatowego w Kartuzach. Struktura władania gruntami na terenie gminy została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tab. 14.1 Studium władania gruntami gminy Somonino

Wyszczególnienie	Powierzchnia geodezyjna (ha)	Udział (%)
Grunty SP z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie wieczyste	4124	36.8
Grunty SP przekazane w użytkowanie wieczyste	54	0.5
Grunty spółek SP, przedsiębiorstw państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0.0
Grunty gmin i związków międzygminnych z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	170	1.5
Grunty gmin i związków międzygminnych przekazanych w użytkowanie wieczyste	8	0.1
Grunty, które są własnością samorządowych osób prawnych oraz grunty, których właściciele są nieznani	0	0.0
Grunty osób fizycznych	6290	56.1
Grunty spółdzielni	0	0
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	29	0.3
Wspólnoty gruntowe	14	0.1
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	5	0.0
Grunty powiatów przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0
Grunty województw z wyłączeniem przekazanych w użytkowanie	7	0.1
Grunty województw przekazane w użytkowanie wieczyste	0	0
Grunty będące przedmiotem własności i władania osób niewymienionych w grupach 1	510	4.5
RAZEM	11211	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów, stan na dzień 3.08.2017

14.2 Uwarunkowania funkcjonalno- przestrzenne

Obszar Gminy Somonino dzieli się na 16 sołectw: Borcz, Egiertowo, Goręczyno, Hopowo, Kamela, Kaplica, Ostrzyce, Piotrowo, Połączyno, Ramleje, Rąty, Rybaki, Sławki, Somonino, Starkowa Huta, Wyczechowo.

Gmina posiada dobre połączenia drogowe i kolejowe z Gdańskiem i resztą kraju. W gminie funkcjonuje zintegrowany system komunikacji, oparty o drogi gminne, drogę wojewódzką i krajową. W gminie przebiega droga krajowa nr 20 oraz droga wojewódzka nr 224, ponadto sieci dróg powiatowych nr 10252, nr 10254 oraz 10315. Istnieje rozwinięta sieć ścieżek rowerowych. Wzdłuż drogi 224 przebiega ścieżka rowerowa nr 111 o znaczeniu regionalnym. Istnieje również szlak rowerowy wzdłuż drogi 10252.

Analiza stanu istniejącego gminy w oparciu o wizję terenową oraz analizę opracowanych dla gminy dokumentów strategicznych pozwala stwierdzić, że dominującą funkcją gminy jest turystyka i wypoczynek oraz rolnictwo.

Głównym obszarem gospodarki gminy jest turystyka. Czynniki sprzyjające rozwojowi tej funkcji to występowanie:

- jezior Ostrzyckie, Połęczyńskie, Rąty i Trzebno,
- rzeki Radunia - płynie przez obszar gminy, stanowiąc dodatkowy walor urozmaiconego pod względem ukształtowania terenu krajobrazu,
- znacznych terenów leśnych ok. 38% ogólnej powierzchni gminy,
- urozmaiconej rzeźby terenu ze wzgórzami dochodzącymi do 260 m n.p.m.

Rozwojowi turystyki w Gminie Somonino sprzyja również dogodne połączenie (drogowe i kolejowe) z pobliskimi ośrodkami miejskimi. Miejscowością o dominującej funkcji turystycznej jest wieś Ostrzyce, która skupia większość ośrodków wypoczynkowych. Wszystkie znajdujące się tu ośrodki dysponują kwaterami i całodziennym wyżywieniem, a większość z nich oferuje szeroki wachlarz usług w zakresie wypoczynku, głównie pobytowego. Poza Ostrzycami ośrodki czasowe znajdują się również we wsi Somonino, Ramleje, Goręczyno oraz Kamela.

Ponadto w gminie występują gospodarstwa rolne. W rolnictwie funkcjonują produkcje roślinne i hodowle zwierzęce. Uwarunkowania gminy wpływają jednak na to, że gmina Somonino jest obszarem trudnym i kosztownym do zagospodarowania i pełnego wykorzystania rolniczego. Wyjątkowo zróżnicowana rzeźba terenu oraz obszary prawnie chronione to tylko niektóre powody niskiego wykorzystania potencjału rolnego.

Wieś Somonino stanowi podstawowy ośrodek obsługi gminy o charakterze administracyjnym, koncentruje usługi podstawowe oraz usługi o charakterze ponadgminnym.

Modernizacja i utrzymanie istniejących usług, dotyczy rozwoju terenów ogólnodostępnych, stworzenie kompleksu usług związanych z obsługą turystyki – Punkt Informacji Turystycznej, gastronomią, naprawą sprzętu turystycznego itp. oraz utrzymanie

obecnie istniejących usług w rejonach dworca PKP oraz skoncentrowanych usług handlowych, gastronomii w rejonie kościoła. Role wspomagających ośrodków usług podstawowych pełnią wsie: Goręczyno, Borcz i Egiertowo. Dwie ostatnie z wymienionych miejscowości, znalazły się w planach rozbudowy usług z racji swojej lokalizacji na głównej osi komunikacji samochodowej Kaszub w kierunku Gdańsk- Kościerzyna. W tych miejscowościach podjęto działania rozwojowe dla usług takich jak handel, rzemiosło oraz usług związanych z turystyką. Zaleca się również, aby rozwój usług bazował na miejscowych produktach i surowcach. Wszelkie funkcjonujące i potencjalne zakłady usługowe muszą spełniać wszystkie wymogi określone przepisami prawa.

Struktura przestrzenna gminy wynika z genezy powstania miejscowości Somonino. Obszar ten funkcjonował pierwotnie, jako majątek ziemski, osada i zespół przemysłowy młyna i tartaku. Najnowszy i najbardziej czytelny układ miejscowości powstał wokół zespołu węzła kolejowego. Struktura dawnej wsi staje się mniej rozpoznawalna, zanika. Najlepiej zachowanymi obiektami gminy, są przede wszystkim dworzec kolejowy, budynki mieszkalne, budynki administracyjne oraz celne przy kolei. W gminie zachowały się obiekty budownictwa XIX wieku i liczniejsze przykłady zabudowy z I połowy XX wieku. Układ przestrzenny Somonina został przekształcony w ciągu XX wieku, co silnie zagrażało tradycyjnemu krajobrazowi kulturowemu. Sytuacja ta wynika z silnej presji inwestycyjnej, lokalowej wielko-kubaturowych obiektów na skraju skarpy i na jej stoku. Ponadto budownictwo przemysłowe, zabudowy o formach obcych tradycyjnej budowie architektonicznej regionu.

Na terenie gminy rozwijają się różnorodne formy budownictwa mieszkaniowego. Większość mieszkań wznoszona jest w zabudowie jednorodzinnej (lokale indywidualne) w trzech strefach: budownictwo skoncentrowane, rozproszone i pobytowe (zabudowa letniskowa). Do nieruchomości gminy należą: budowle będące częścią działalności gospodarczej, budynki letniskowe, budynki mieszkalne, budynki pozostałe niemieszkalne grunty, pomieszczenia wchodzące w skład działalności gospodarczej. Zasoby mieszkaniowe utrzymane są w dobrym stanie technicznym.

1. Budownictwo skoncentrowane (zabudowa jednorodzinna, zabudowa zagrodowa)

Zabudowa mieszkaniowa w formie budownictwa skoncentrowanego – jednorodzinnego, jest głównie w miejscowościach Somonino, Goręczyno, Hopowo, Egiertowo, Rątach, Ostrzycach i Połączynie oraz miejscowościach położonych wzdłuż drogi krajowej nr 20. Dalsza zabudowa powinna być skoncentrowana w rejonach istniejących już skupisk zabudowy, w ramach kontynuacji zabudowy. Ponadto istnieje możliwość wprowadzenia usług i produkcji nieuciążliwej dla terenów zabudowy mieszkaniowej

na zasadach, które są określone prawem. Dopuszcza się możliwość zabudowy mieszkaniowej wraz z towarzyszącymi usługami i produkcją nieuciążliwą, na zasadach określonych przepisami prawnymi. Istnieje również możliwość stworzenia nowej zabudowy, której towarzyszyć powinien proces rozbudowy sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

2. Budownictwo rozproszone

Dopuszcza się realizację nowej zabudowy mieszkaniowej w formie budownictwa rozproszonego wyłącznie dla gospodarstw agroturystycznych i w ramach siedlisk rolniczych. Ponadto dopuszcza się modernizację i rozbudowę istniejącej zabudowy zagrodowej. Muszą one być zgodne z zasadami realizacji i kierunkami działań polityki przestrzennej określonej dla turystyki pobytowej na terenach wiejskich oraz turystyki pobytowej w gospodarstwach wiejskich.

3. Mieszkalnictwo pobytowe (zabudowa letniskowa)

Zabudowa letniskowa występuje głównie w miejscowości Ostrzyce. Dalszy rozwój tych terenów należy zapewnić z zachowaniem ładu przestrzennego i racjonalnej gospodarki wodno-kanalizacyjnej.

Strukturę funkcjonalno-przestrzenną gminy tworzą bardzo zróżnicowane elementy, różniące się stanem i jakością zagospodarowania, stopniem wykorzystania przestrzeni i standardami. Wśród podstawowych elementów tej struktury wymienić należy następujące tereny:

1. obszar, w skład którego wchodzi wsie: Borcz, Wyczechowo, Hopowo i położona w południowej części obszaru Kamela, charakteryzujący się występowaniem gruntów ornych wysokiej klasy (IVa,b), z rozwiniętą produkcją zwierzęcą i ptactwa hodowlanego (fermy gęsi, strusi, *Ekoland* „Ecofarm” w Wyczechowie) dominującą zwartą zabudową wsi, dobrymi powiązaniami komunikacyjnymi (przez obszar przebiega droga krajowa) oraz otoczeniem znacznymi terenami leśnymi.
2. obszar poniżej drogi krajowej, w skład którego wchodzi wsie: Połączyno, Kaplica oraz Piotrowo, charakteryzujący się znacznym rozproszeniem zabudowy, różnorodnością jakościową gruntów ornych, występowaniem znacznych powierzchni nieużytków oraz łąk i pastwisk, stosunkowo niewielką powierzchnią terenów leśnych, brakiem występowania znaczących terenów produkcyjnych i usługowych oraz znaczną powierzchnią objętą ochroną: Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną.

3. obszar, w skład którego wchodzi wsie: Egiertowo, Starkowa Huta i Rybaki, który prawie w całości stanowi obszar prawnie chroniony (Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną), charakteryzujący się występowaniem znacznej powierzchni gruntów ornych wysokiej klasy, niewielką powierzchnią terenów leśnych oraz dominującą zwartą zabudową (głównie Egiertowo) skupioną w sąsiedztwie drogi krajowej, przebiegającej przez ten obszar.
4. obszar, w skład którego wchodzi wsie: Sławki i Rąty charakteryzujący się rozproszeniem zabudowy, różnorodnością jakościową gruntów ornych, znaczną powierzchnią terenów leśnych (Rąty), częściowo stanowiący obszar prawnie chroniony (Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Kaszubski Obszar Chronionego Krajobrazu i Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni).
5. obszar, w skład którego wchodzi wsie: Ostrzyce, Goręczyno i Somonino, będący prawie w całości obszarem prawnie chronionym (Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Kaszubski Obszar Chronionego Krajobrazu i Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni), charakteryzujący się zwartą zabudową o charakterze mieszkaniowym, mieszkaniowo-usługowym (Somonino, Goręczyno), wypoczynkowym całorocznym i sezonowym (Goręczyno, Ostrzyce), różnorodnością jakościową gruntów ornych, znaczną powierzchnią terenów leśnych w Goręczynie. Wieś Somonino mająca bardzo dobre powiązania komunikacyjne wewnętrzne i zewnętrzne (droga wojewódzka i kolej), stanowiąca ośrodek obsługi o charakterze administracyjnym, koncentruje usługi podstawowe oraz usługi o charakterze ponadgminnym i skupia największą liczbę ludności. Wraz z Goręczynem stanowią dynamicznie rozwijające się wsie na obszarze gminy. Obszar ten koncentruje występowanie terenów produkcji (w tym rolnej) i obsługi rolnictwa.
6. obszar, w skład którego wchodzi wieś Ramleje charakteryzujący się wyjątkowym rozproszeniem zabudowy, występowaniem znacznej powierzchni gruntów ornych niskich klas, w całości stanowi obszar prawnie chroniony (Kaszubski Park Krajobrazowy wraz z otuliną, Kaszubski Obszar Chronionego Krajobrazu i Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Raduni, Zespół Przyrodniczo – Krajobrazowy Rynna Brodnicko – Kartuska) oraz charakteryzuje się brakiem występowania terenów produkcji rolnej i zwierzęcej.
7. tereny historycznych założeń dworsko-parkowych, zaniedbane, niszczące, wymagające prac rewaloryzacyjnych i opieki ogrodniczej,
8. tereny rekreacji, sportu,

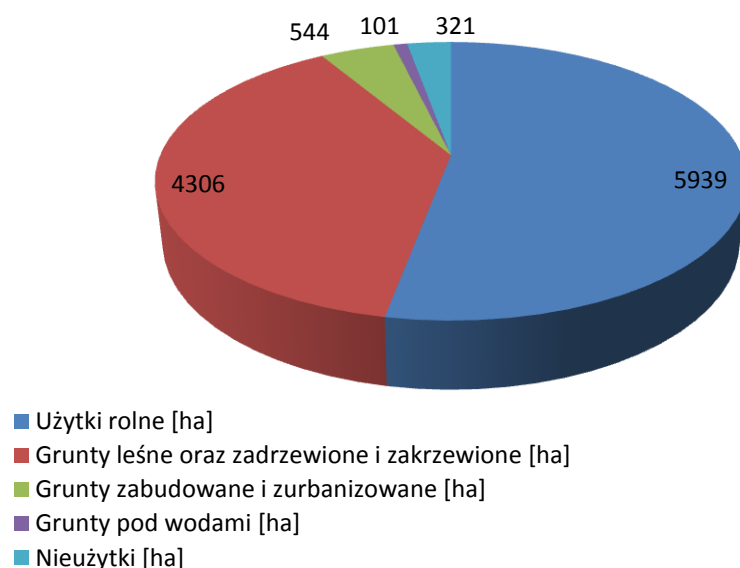
9. tereny upraw polowych,
10. tereny lasów,
11. tereny powierzchniowej eksploatacji złóż kopalin,
12. tereny dróg i szlaków kolejowych oraz obiektów obsługi technicznej gminy (ujęcia wody, trafostacje, itd.).

Dla wprowadzenia niezbędnych modyfikacji i modernizacji oraz odnowy wybranych elementów istniejącej struktury funkcjonalno – przestrzennej gminy, niezbędne będzie określenie odpowiednich kierunków zagospodarowania przestrzennego.

14.3 Bilans terenów

Powierzchnia gruntów na terenie gminy Somonino zgodnie ze zbiorczym zestawieniem gruntów sporządzanym przez Starostwo Powiatowe w Kartuzach wynosi 11 211 ha. Na tle całej powierzchni gruntów, użytki rolne zajmują największy areal (53%), drugie pod względem wielkości są grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione stanowiące ponad 38% ogólnej powierzchni gminy. Pozostałe grunty stanowią niewielki odsetek całego obszaru gminy. Zestawienie gruntów o różnym sposobie użytkowania funkcjonalno-przestrzennego w gminie, przedstawia się następująco.

Ryc. 14.1 Zestawienie gruntów na terenie gminy Somonino

Źródło: opracowanie na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów

Tab. 14.2 Zestawienie gruntów na terenie gminy Somonino

Rodzaj gruntu			Powierzchnia geodezyjna w ha	Udział w % powierzchni gminy
Użytki rolne	Grunty orne		4099	36.56
	Sady		29	0.26
	Łąki trwałe		603	5.38
	Pastwiska trwałe		949	8.46
	Grunty rolne zabudowane		186	1.66
	Grunty pod stawami		11	0.10
	Grunty pod rowami		33	0.29
	Grunty zadrzewione i zakrzewione na gruntach ornych		29	0.26
	Razem		5939	52.97
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	Lasy		4306	38.41
	Grunty zadrzewione i zakrzewione		0	0.00
	Razem		4306	38.41
Grunty zabudowane i zurbanizowane	Tereny mieszkaniowe		136	1.21
	Tereny przemysłowe		11	0.10
	Inne tereny zabudowane		43	0.38
	Zurbanizowane tereny niezabudowane		26	0.23
	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe		9	0.08
	Tereny komunikacyj ne	drogi	274	2.44
		tereny kolejowe	44	0.39
		inne	0	0.00
		grunty przezn. pod bud. dróg pub. lub linii kolej.	0	0.00
	Użytki kopalne		1	0.01
Razem		544	4.85	
Grunty pod wodami	Powierzchniowymi płynącymi		69	0.62
	Powierzchniowymi stojącymi		32	0.29
	Grunty pod wodami morskimi wewnętrznymi		0	0.00
	Razem		101	0.90
Użytki ekologiczne			0	0.00
Nieużytki			321	2.86
Tereny różne			0	0.00
Razem			11211	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbiorczego zestawienia gruntów, stan na dzień 3.08.2017

14.4 Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

14.4.1 Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nowa zabudowę

Maksymalne zapotrzebowanie na nową zabudowę zostało sformułowane na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy. W efekcie sytuacja przedstawia się następująco:

- 1) Do zmiany Studium złożono 5 wniosków w trakcie procedury, tj. w wyznaczonym terminie od 10 kwietnia do 31 maja 2017 r.
- 2) Do niniejszej zmiany Studium wzięto pod uwagę również wnioski złożone poza procedurą (wnioski składane od 2016 r.). Takie podejście spowodowane jest kilkoma aspektami. Pierwszy z nich to koszty, które gmina ponosi w związku z opracowaniem studium. Zadanie to na tyle obciąża budżet gminy, oraz jest dość długim i pracochłonnym procesem, że dokument tego typu opracowuje się raz na pewien okres czasu, uwzględniając potrzeby mieszkańców i gminy zgłaszane na przestrzeni lat, jednocześnie realizując długookresowe cele rozwoju.

Dotychczas obowiązujące studium zostało sporządzone w 2002 r. W 2007 roku dokonano całościowej zmiany studium polegającej na jego dostosowaniu do wówczas obowiązujących norm prawnych. W roku 2014 przeprowadzono kolejną zmianę studium mającą na celu wprowadzenie do studium schematu przebiegu napowietrznej dwutorowej linii elektroenergetycznej NN 400 kV Gdańsk Przyjaźń – Żydowo Kierzkowo.

- 3) Sporządzając niniejszą analizę założono, że właściciele, których nieruchomości są w mpzp przeznaczone pod zabudowę nie wnioskowali o zmianę przeznaczenia terenu lub wnioskowali w mało znaczącym zakresie, a szacuje się, że tereny objęte mpzp nie zagospodarowane do dnia sporządzania studium wynoszą w sumie około 300 ha.
- 4) Na podstawie **analizy ekonomicznej gminy** (przedstawionej m.in. w rozdziale 9. Gospodarka) założono, że w celu aktywizacji społeczno-gospodarczej ludności, przyciągnięcia ludzi młodych oraz zatrzymania emigracji, przy jednoczesnym wzroście imigracji i ograniczeniu bezrobocia, konieczne jest zarezerwowanie nowych terenów inwestycyjnych i aktywności gospodarczej. W tym celu założono wyznaczenie terenów przemysłowo-usługowych w miejscach najbardziej atrakcyjnych dla przedsiębiorców, tj. przede wszystkim w pobliżu terenów dobrze skomunikowanych i jednocześnie wyposażonych w infrastrukturę techniczną.

Powstanie nowych miejsc pracy będzie miało bezpośredni wpływ na wzrost zapotrzebowania na nową zabudowę. Wyznaczając nowe tereny pod zabudowę wzięto pod uwagę głównie mieszkalny i turystyczny charakter gminy, w związku z czym nie projektowano zbyt rozległych obszarów inwestycyjnych w celu uniknięcia konfliktów społecznych.

- 5) Na podstawie **analiz społecznych, prognoz demograficznych** przedstawionych m.in. w rozdziałach 8 i 10 niniejszego studium, przy obliczaniu maksymalnego zapotrzebowania na nową zabudowę wzięto pod uwagę następujące zależności:
 - a) zanikanie wielopokoleniowych rodzin na rzecz dominacji modelu rodziny małej. Jak wynika z wielu badań współcześnie występuje tendencja do zanikania wielopokoleniowych rodzin na rzecz dominacji modelu rodziny małej, dwupokoleniowej (nuklearnej), która jest niezależną jednostką ekonomiczną i mieszkalną,
 - b) wzrost liczby mieszkańców,
 - c) rozwój zabudowy mieszkaniowej głównie w formie zabudowy jednorodzinnej,
 - d) poprawę sytuacji materialnej mieszkańców gminy, a w ślad za tym wzrost samodzielności zamieszkania,
 - e) wzrost przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkania, na przełomie lat 2006-2015 wskaźnik ten na terenie gminy Somonino wzrósł o 10,5 m² (z 88,2 m² w 2006 r. do 98,7 m² w 2015 r.).
 - f) poprawę lub utrzymanie obecnego poziomu struktury wielkości mieszkań.
- 6) Na podstawie **analiz środowiskowych** wskazano uwarunkowania ekofizjograficzne gminy – ograniczenia i wskazania (rozdział 7), które wzięto pod uwagę podczas szacowania zapotrzebowania na nową zabudowę.
- 7) Na podstawie danych Urzędu Gminy Somonino dokonano analizy powierzchni użytkowych ze sprawozdań okresowych do podatku od nieruchomości. Analizie poddano lata 2013-2017. Z przeprowadzonej analizy wynika, że wielkość powierzchni użytkowej na terenie gminy w poszczególnych rodzajach nieruchomości sukcesywnie wzrasta. Wzrost powierzchni użytkowej nieruchomości na przestrzeni wymienionych powyżej lat wyniósł na obszarze gminy 76134,13 m².

Tab. 14.3 Powierzchnie użytkowe w podziale na rodzaje/typy nieruchomości do celów podatkowych na terenie gminy Somonino [m²]

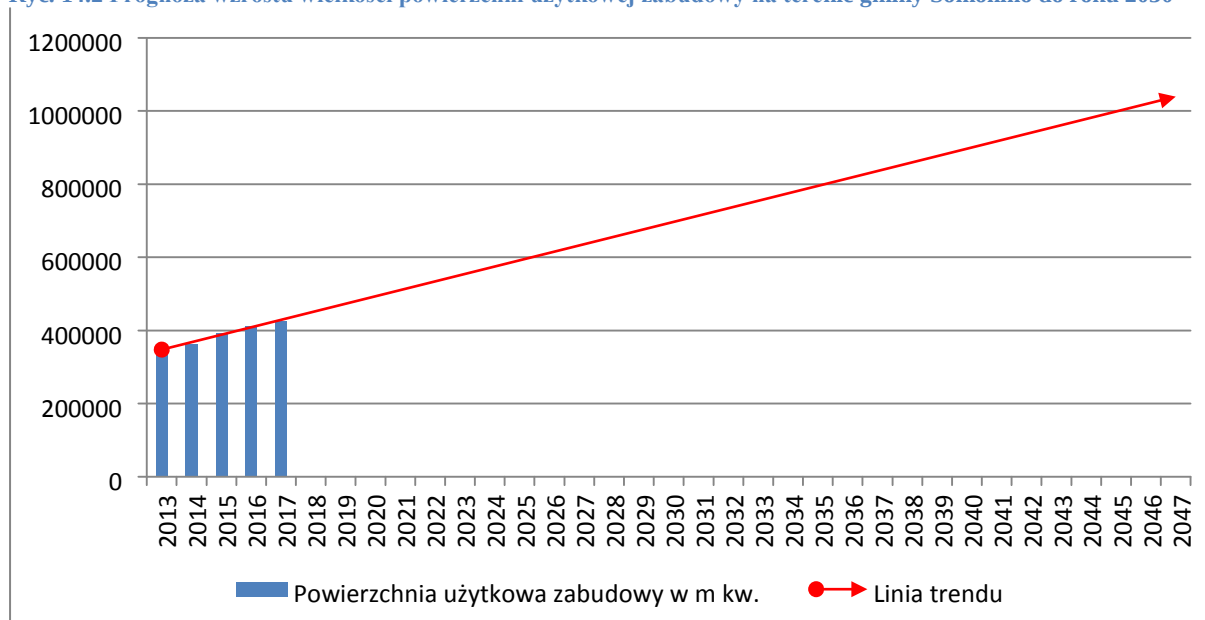
Rodzaj/typ nieruchomości	2013	2014	2015	2016	2017
Budynki mieszkalne lub ich	261158,4	272649,2	286190,1	302823,3	314335,9

części					
Budynki letniskowe	5816,56	7047,96	6983,75	7818,42	7743,92
Budynki lub ich części przeznaczone na działalność gospodarczą	47291,91	54154,02	54135,32	56422,34	58607,86
Pozostałe budynki niemieszkalne	34678,56	27870,14	45650,06	45746,65	44391,82
RAZEM	348945,38	361721,27	392959,23	412810,72	425079,51

Źródło: Urząd Gminy Somonino

Na podstawie danych posiadanych z Urzędu Gminy Somonino z lat 2013-2017, można wygenerować linię trendu wzrostu powierzchni użytkowej zabudowy na terenie gminy. Graficzne zobrazowanie trendu wzrostu powierzchni użytkowej zabudowy do roku 2047 przedstawia poniższy wykres.

Ryc. 14.2 Prognoza wzrostu wielkości powierzchni użytkowej zabudowy na terenie gminy Somonino do roku 2030

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy Somonino

- 8) W celu obliczenia zapotrzebowania gminy na tereny pod nową zabudowę wyznaczono współczynnik „p”, który powstał w oparciu o iloraz powierzchni istniejącej zabudowy zrysowanej z mapy gminy do powierzchni użytkowej zabudowy.

Przeprowadzone działanie przedstawia się następująco:

- $p = 6062929,91 \text{ m}^2 / 425079,5 \text{ m}^2 = 14,26$

Oznacza to, że na każdy metr kwadratowy powierzchni użytkowej zabudowy przypada **14,26** powierzchni terenu. Sytuacja taka wynika z wielu aspektów. Po pierwsze powierzchnia użytkowa zabudowy obejmuje tylko i wyłącznie rzeczywistą powierzchnię lokali. Po drugie zabudowa to nie tylko budynki ale również

infrastruktura z nimi związana stanowiąca jej integralną całość tj. podwórka, obejścia gospodarskie, tereny komunikacyjne, wszelkie powierzchnie biologicznie czynne, place zabaw, itp. Wszystko co w wymiarze społecznym stanowi o zagospodarowaniu przestrzennym gruntu i dla przeciętnego mieszkańca gminy jest nierozzerwalnym elementem powierzchni zabudowy.

- 9) Należy mieć na uwadze, że ciągi komunikacyjne przedstawione są w studium liniowo, stąd w przyszłości z konturów zajmowanych pod zabudowę zostaną wydzielone powierzchnie pod ciągi komunikacyjne, a tym samym powierzchnia zaplanowana pod daną funkcję ulegnie zmniejszeniu.
- 10) Wzięto pod uwagę specyfikę gminy Somonino, gdzie często siedliska lub zabudowa zagrodowa zajmują powierzchnię 3000 m² lub więcej. Odgrywa to istotne znaczenie w projektowaniu zabudowy, którą planuje się zupełnie inaczej niż w porównaniu np. do ośrodków miejskich.
- 11) Należy mieć na uwadze, że studium wyznacza powierzchnię biologicznie czynną, co oznacza, że tylko część powierzchni zajmowanych przez daną funkcję terenu będzie przeznaczona pod zabudowę. Reszta terenu będzie z reguły stanowiła obejście gospodarskie lub tereny zielone towarzyszące zabudowie jednorodzinnej,
- 12) Przy wyznaczaniu zabudowy powinno się stosować zasadę etapowania kompleksowego rozwoju jednostek osadniczych dla konkretnej, docelowej liczby mieszkańców, dla której możliwe będzie zaprogramowanie i obsługa, polegająca na koordynacji rozwoju osadnictwa.
- 13) Należy przeciwdziałać amorficznemu i niekontrolowanemu przyrostowi zagospodarowania poprzez uzupełniania istniejących już struktur zwłaszcza w otoczeniu węzłów komunikacyjnych i przystanków, w obszarach o korzystnych uwarunkowaniach środowiskowych i infrastrukturalnych (w granicach aglomeracji ściekowych oraz poza zasięgiem korytarzy ekologicznych);
- 14) Analizując na przestrzeni lat przyrost obszarów zabudowanych zarówno tych powstających z miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jak i tych z decyzji o warunkach zabudowy można zauważyć, że tereny na których zabudowa początkowo była rozproszona zagęszczają się. Związane to jest z dostępną już na tym terenie infrastrukturą (drogi, wodociągi, kanalizacja itp.), a co za tym idzie większą atrakcyjnością inwestycyjną. Warto w związku z tym wyznaczyć w Studium nowe tereny inwestycyjne, aby kontrolować rozwój zabudowy na terenie gminy oraz przeciwdziałać jej rozpraszaniu.

- 15) Gmina Somonino posiada obecnie około 70 obowiązujących planów zagospodarowania przestrzennego. Zmiana przeznaczenia gruntów projektowanej zabudowy na rolne skutkowałaby dla gminy ogromnymi odszkodowaniami. Ponadto zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt 1 u.p.z.p. w studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu. Usunięcie zatem zabudowy zaprojektowanej w planach jest niecelowe oraz ze względów społecznych i ekonomicznych niewskazane. W związku z powyższym na poziom studium przeniesiono tereny przeznaczone pod zabudowę w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, jednocześnie zmieniając niektórym z nich przeznaczenie, adekwatnie do potrzeb samorządu i wnioskodawców.
- 16) Zgodnie z art. 10 ust. 7 pkt 2 wynik niniejszej analizy uwzględnia niepewność procesów rozwojowych wyrażającą się możliwością zwiększenia zapotrzebowania na nową zabudowę do 30%.

Na podstawie wyżej opisanych analiz powstała tabela obrazująca zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy. Wielkość powierzchni terenów pod nową zabudowę wyliczono na podstawie iloczynu powierzchni użytkowej zabudowy i współczynnika $p=14,26$.

Tab. 14.4 Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy w gminie Somonino

Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa zabudowy (m ²)	Tereny pod nową zabudowę (ha)
1	Mieszkaniowa	493148,67	703,23
2	Usługowa	218807,85	312,02
3	Przemysłowo-usługowa	142159,88	202,72
4	razem	854116,40	1217,97

Źródło: Opracowanie własne

14.4.2 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy

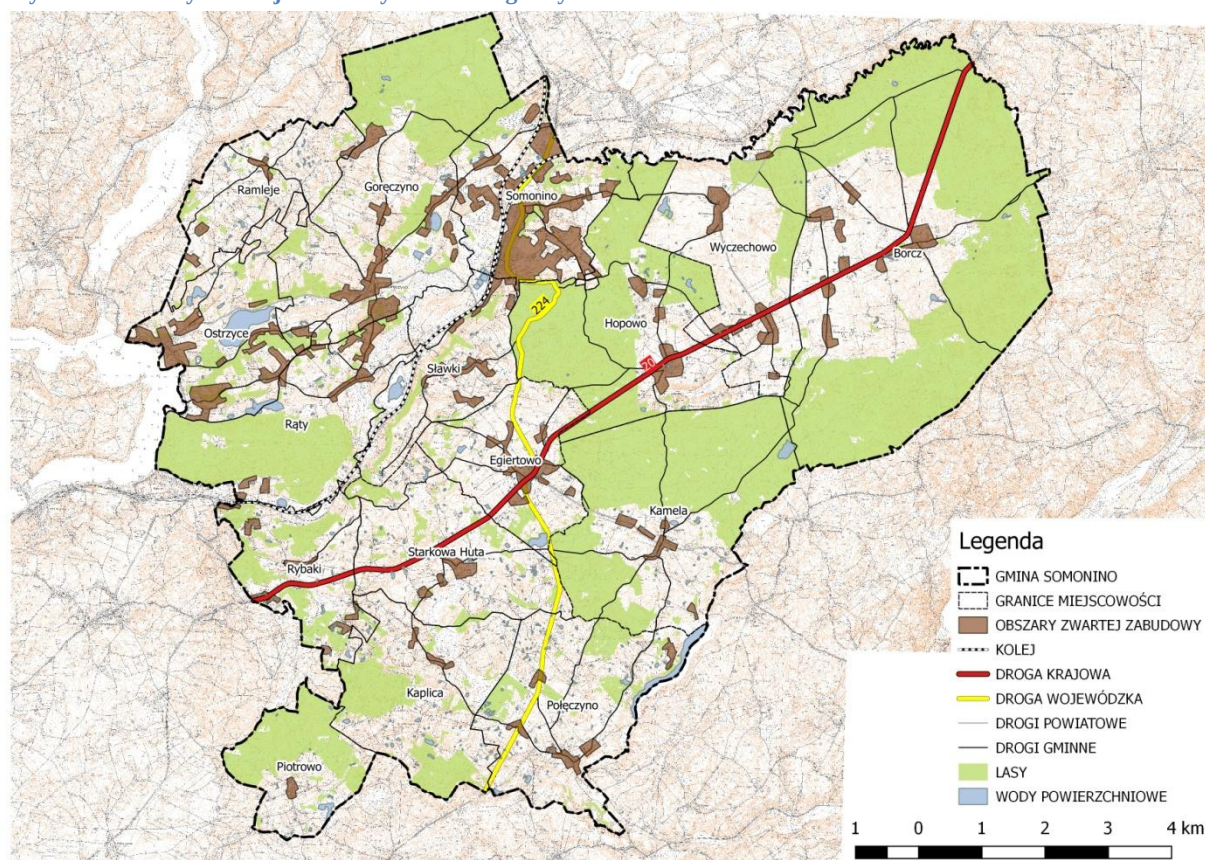
W granicach gminy wyróżniono około 710,61 ha obszaru zwartej zabudowy. Rozkład przestrzenny obszarów zwartej zabudowy dla poszczególnych obrębów ewidencyjnych przedstawia poniższa tabela:

Tab. 14.5 Obszar zwartej zabudowy w podziale na obręby

L.p	Obręb	Powierzchnia (ha)
1	Borcz	51,81
2	Egiertowo	41,27
3	Goręczyno	89,59
4	Hopowo	34,48
5	Kamela	17,94
6	Kaplica	7,44
7	Ostrzyce	82,89
8	Piotrowo	4,52
9	Połączyno	26,33
10	Ramleje	13,21
11	Rąty	40,75
12	Rybaki	24,67
13	Sławki	32,13
14	Somonino	183,95
15	Starkowa Huta	15,97
16	Wyczechowo	43,66
Ogółem		710,61

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 14.3 Obszary zwartej zabudowy na terenie gminy Somonino

Źródło: Opracowanie własne

W skład wymienionych powyżej terenów wchodzi obszary istniejącej zabudowy, obszary niekorzystne do zabudowy w związku z uwarunkowaniami fizjograficznymi oraz wykluczone z zabudowy w związku z zakazami wynikającymi z przepisów odrębnych. W ramach wyżej wymienionych obszarów zwartej zabudowy, zostały określone powierzchnie możliwe do zagospodarowania. Tereny te należy traktować zgodnie z art. 10 ust. 5 pkt 2 Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym tj. obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej z możliwością lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy.

Tab. 14.6 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy na terenie gminy Somonino

Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa zabudowy (m ²)-poza planem	Powierzchnia użytkowa zabudowy (m ²)-w planie	Powierzchnia użytkowa zabudowy (m ²)-suma	Tereny pod nową zabudowę (ha)
1	Mieszkaniowa	114859,75	36935,48	151795,23	216,46
2	Usługowa	869,57	301,54	1171,11	1,67
3	Przemysłowo-usługowa	0,00	1304,35	1304,35	1,86
4	razem	115729,31	38541,37	154270,69	219,99

Źródło: Opracowanie własne

14.4.3 Chłonność obszarów przeznaczonych w MPZP pod zabudowę poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej

Na terenie gminy obowiązują 72 miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Analizując zagospodarowanie terenów w oparciu o przedmiotowe plany zauważyć można, że nie wszystkie zostały w pełni zrealizowane. W związku z powyższym wyodrębniono grunty niezagospodarowane, objęte miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego i jednocześnie znajdujące się poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Obszary te zostały na potrzeby studium przyjęte jako tereny projektowane do zabudowy, zgodnie z funkcjami określonymi w planie.

Warto zauważyć, że ze względu na obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, możliwość ewentualnego ograniczenia terenów inwestycyjnych na ich terenach w ramach niniejszego Studium będzie niewielka, jako że wycofanie się z terenów przeznaczonych w MPZP na cele inwestycyjne skutkowałoby powstaniem potencjalnych roszczeń odszkodowawczych. Istotną kwestią są niezainwestowane tereny, na które zostały wydane decyzje o warunkach zabudowy a inwestycja nie została jeszcze zrealizowana.

Chłonność obszarów przeznaczonych w planie miejscowym pod zabudowę, na których możliwa jest lokalizacja nowej zabudowy oszacowano na wartość **243,41 ha**.

Tab. 14.7 Obszary przeznaczone w mpzp pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – rozumiane jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, z podziałem na funkcje – na obszarze gminy Somonino

Lp.	Funkcja	Powierzchnia użytkowa zabudowy (m ²)	Tereny pod nową zabudowę (ha)
1	Mieszkaniowa	132377,28	188,77
2	Usługowa	7412,34	10,57
3	Przemysłowo-usługowa	30904,63	44,07
4	razem	170694,25	243,41

Źródło: Opracowanie własne

14.4.4 Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę a chłonność obszarów opisywanych powyżej

Jak wynika z zapisów art. 10 ust. 5 pkt 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę określa się jako różnicę wyliczonego wcześniej zapotrzebowania na nową zabudowę a sumy chłonności obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej i obszarów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno – przestrzennej. Otrzymana w ten sposób powierzchnia stanowi ilość terenów możliwych do zaprojektowania pod nową zabudowę na terenie gminy.

Maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę a chłonność obszarów opisywanych powyżej

ZAPOTRZEBOWANIE – CHŁONNOŚĆ=1217,97 ha – (219,99ha+243,41ha)=754,57 ha

Jak wynika z przedstawionego bilansu na terenie gminy Somonino można przewidzieć około **754,57 ha** pod lokalizację nowej zabudowy. Powyższy wynik uwzględnia niepewność procesów rozwojowych dla nowych terenów przewidzianych pod zabudowę.

Projektując nową zabudowę należy mieć na uwadze, że w pierwszej kolejności powinny być wypełniane nową zabudową tereny w ramach obszaru zwartej zabudowy, a dopiero później zagospodarowywać tereny poza nim. Wyznaczając tereny pod nową

zabudowę należy zwrócić uwagę, że obecność nie wszystkich funkcji terenu w ramach zwartej zabudowy jest korzystna. Dlatego też powinno się dążyć do projektowania w ramach obszaru zwartej zabudowy w pierwszej kolejności terenów zabudowy mieszkaniowej i usług nieuciążliwych, a tereny przemysłowe, składowe, magazynowe oraz usługi uciążliwe lokalizować w skrajnych lokalizacjach obszarów zwartej zabudowy lub poza tymi obszarami.

14.4.5 Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

Realizacja inwestycji związanych z wykonaniem sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy zostanie sfinansowana ze środków własnych samorządu w zależności od zaplanowanych w budżecie gminy środków finansowych oraz innych źródeł finansowania zgodnie z przepisami o finansach publicznych.

Gmina Somonino jak większość gmin na terenie kraju działa w oparciu o sporządzany corocznie budżet. Na cele inwestycyjne zabezpiecza i pozyskuje się środki zgodnie z przyjmowanymi co roku planami inwestycyjnymi, które wykonywane są sukcesywnie w zależności od potrzeb. Nie jest możliwym określenie dokładnych środków finansowych przeznaczonych w przyszłych latach na budowę infrastruktury. Poziom tych środków zależy bowiem od wielu czynników, jest uzależniony m.in. od pozyskania środków zewnętrznych np. z funduszy unijnych w poszczególnych okresach finansowania. Obecny okres finansowania to lata 2014-2020. Trudno jest jednak określić jaki będzie poziom finansowania po roku 2020 i jak to wpłynie na możliwości inwestycyjne gminy. Dodatkowo należy mieć na uwadze, że samo założenie wniosku o dofinansowanie nie jest równoznaczne z tym, że takie dofinansowanie otrzyma.

Nie można zakładać, iż wszystkie zaplanowane inwestycje zostaną wykonane jednocześnie, z tego też względu zasadne jest umożliwienie realizacji inwestycji zgodnie z maksymalnym zapotrzebowaniem wynikającym z wykonanego bilansu terenów, a nie z prognozowanych możliwości finansowych gminy.

Należy podkreślić, że jednym z założeń sporządzanego studium było projektowanie zabudowy w pobliżu terenów zainwestowanych i/lub uzbrojonych, oraz w miejscach których

trend został wyznaczony największym zainteresowaniem inwestycyjnym (pozwolenia na budowę, decyzje o warunkach zabudowy, wnioski mieszkańców).

Sieć istniejących ulic i dróg wewnętrznych, które można wykorzystać przy projektowaniu nowego osiedla, ma znaczący wpływ na koszty poniesione przez gminę podczas realizacji budownictwa mieszkaniowego. W ten sposób osiągnie się znaczne oszczędności nakładów inwestycyjnych, a przy okazji można uzyskać nawiązanie do dawnego charakteru zabudowy

Podobnie przedstawia się sprawa istniejącego uzbrojenia terenu. Istotne jest czy przez rozpatrywany teren lub w jego pobliżu przebiegają sieci magistralne (w przypadku gminy Somonino zwłaszcza sieci wodociągowe i kanalizacyjne). Konieczność wykonania magistrali znacznie podnosi koszty inwestycji, a więc tereny położone w zasięgu istniejących uznano za korzystniejsze.

14.4.6 Potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy

Analiza potrzeb inwestycyjnych w świetle wyznaczonych długookresowych celów rozwoju w studium:

- Opracowanie nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego – potrzeba inwestycyjna zaplanowana w budżecie gminy,
- Przygotowanie uzbrojenia terenów inwestycyjnych wyznaczonych w studium, a następnie w planie pod aktywność gospodarczą,
- Modernizacja/budowa/przebudowa dróg gminnych,
- Budowa sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- Inne inwestycje, których realizacja może okazać się niezbędna przy jednoczesnej realizacji zabudowy mieszkaniowej, jednak nie ma możliwości ich dokładnego ustalenia oraz sprecyzowania dla tak odległych ram czasowych. Będą to inwestycje realizowane w zależności od zapotrzebowania i są to m.in.: budowa ogólnodostępnych parkingów, wykonanie placów zabaw, realizacja obszarów przestrzeni publicznej.

Proces wieloletniego programowania inwestycyjnego, poprzez opracowane i zastosowane rozwiązania metodyczne, pozwoli na optymalizację zakresu rzeczowych potrzeb

inwestycyjnych wobec możliwości finansowych gminy. Służy temu przewidywanie zasobów wolnych środków na zadania inwestycyjne w perspektywie kilku lat, wynikające m.in. z Wieloletniej Prognozy Finansowej.

Projektowanie nowych obszarów pod zabudowę mieszkaniową, oraz uzbrajanie ich w niezbędną infrastrukturę techniczną należy potraktować jako inwestycję gminy, która będzie procentować w przyszłości w postaci podatków płaconych do budżetu przez mieszkańców. Można z bardzo dużą dozą prawdopodobieństwa stwierdzić, iż te założenia w pełni się sprawdzą obserwując ruch budowlany i systematyczny wzrost liczby ludności na terenie gminy.

Nie projektuje się dużych powierzchni terenów inwestycyjnych negatywnie oddziałujących na środowisko i walory krajobrazowe regionu, o które nierzadko bywają przyczyną konfliktów z miejscową ludnością, jak również mogą one stanowić czynnik demobilizujący do zamieszkania w ich pobliżu.

15 Stan Planistyczny

Na terenie gminy Somonino obowiązują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, których zestawienie znajduje się w tabeli poniżej. Największą powierzchnię zajmuje plan sporządzony dla obrębu Somonino oraz dla części obrębu Wyczechowo. Pozostałe plany dotyczą właściwie pojedynczych działek.

Tab. 15.1 Opracowania planistyczne w gminie Somonino

Lp.	Nazwa planu	Funkcja wiodąca	Pow. objęta planem [ha] ok.	Nr i data uchwały Rady Gminy	Data ogłoszenia w Dz. Urz.	Nr /pozycja Dziennika Urzędowego
1.	Uchwalenie zmiany do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 81/1, położonej we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	1,1 ha	Uchwała Nr 151/XXX/97 Rady Gminy Somonino z dnia 5 marca 1997r.	8 sierpnia 1997r.	Dz. Urz. Nr 31, poz. 94
2.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 75/1, położonej we wsi Egierkowo	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,10 ha	Uchwała Nr 112/XXVI/96 Rady Gminy w Smoninie z dnia 21 listopada 1996r.	25 sierpnia 1997r	Dz. Urz. Nr 33, poz. 100
3.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 219/13, położonej we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,30 ha	Uchwała Nr 116/XXVI/96 Rady Gminy w Smoninie z dnia 21 listopada 1996r.	25 sierpnia 1997r.	Dz. Urz. Nr 33, poz. 100
4.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 63/1, położonej we wsi Ostrzyce	UT – usługa turystyki	0,08 ha	Uchwała Nr 152/XXX/97 Rady Gminy w Smoninie z dnia 5 marca 1997r.	25 września 1997r.	Dz. Urz. Nr 40 , poz. 132
5.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 147/20, położonej we wsi Połączyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,40 ha	Uchwała Nr 118/XXVI/96 Rady Gminy w Smoninie z dnia 21 listopada 1996r.	29 sierpnia 1997r.	Dz. Urz. Nr 34, poz. 104
6.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 247/3, położonej we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,50 ha	Uchwała Nr 161/XXVI/97 Rady Gminy w Smoninie z dnia 8 kwietnia 1997r.	29 sierpnia 1997r.	Dz. Urz. Nr 34 , poz. 105

7.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 100/2, położonej we wsi Egiertowo	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,30 ha	Uchwała Nr 113/XXVI/96 Rady Gminy w Smoninie z dnia 21 listopada 1996r.	2 września 1997r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 107
8.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 43/3, położonej we wsi Kamela	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,20 ha	Uchwała Nr 115/XXVI/96 Rady Gminy w Smoninie z dnia 21 listopada 1996r.	2 września 1997r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 109
9.	Uchwalenie zmiany do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 454/1, położonej we wsi Sławki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,60 ha	Uchwała Nr 120/XXVI/96 Rady Gminy Somonino z dnia 21 listopada 1996r.	6 października 1997r.	Dz. Urz. Nr 42, poz. 137
10.	Zmiana do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dot. Działki Nr 107, położonej we wsi Rybaki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,40 ha	Uchwała Nr 119/XXVI/96 Rady Gminy w Smoninie z dnia 21 listopada 1996r.	13 października 1997r.	Dz. Urz. Nr 43, poz. 146
11.	Uchwalenie zmiany do miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino dotyczącej części działki Nr 264 położonej we wsi Raty	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,15 ha	Uchwała Nr 150/XXX/97 Rady Gminy Somonino z dnia 5 marca 1997r.	28 listopada 1997r.	Dz. Urz. Nr 53, poz. 171
12.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obejmującego działkę Nr 156, we wsi Borch	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna RO – teren sadów niskopiennych, ogrodów WZ – rów melioracyjny	1,1 ha	Uchwała Nr 149/XXX/97 Rady Gminy Somonino z dnia 5 marca 1997r.	16 czerwca 1998r.	Dz. Urz. Nr 30, poz. 111
13.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary :część działki Nr 276/9 i część działki nr 211/16, działki Nr 220/5, 220/6, 220/7, działki Nr 258/1 oraz działki Nr 60/1 i 336/1, położonych we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	1,53 ha	Uchwała Nr 97/X/99 Rady Gminy Somonino z dnia 30 czerwca 1999r.	14 września 1999r.	Dz. Urz. Nr 101, poz. 974
14.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu urządzeń infrastruktury	WW – ujęcie wody	0,22 ha	Uchwała Nr 27/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 124

	technicznej- ujęcie wody, obejmującego działkę Nr 109 , we wsi Ramleje			1998r.		
15.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obejmującego działkę Nr 174/1 , we wsi Sławki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,12 ha	Uchwała Nr 26/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 126.
16.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu urządzeń infrastruktury technicznej- przepompownia ścieków na działce Nr 410/27 , we wsi Sławki	Ps – przepompownia ścieków	0,003 ha	Uchwała Nr 25/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 127
17.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obejmującego działkę Nr 9 , we wsi Borcz	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,13 ha	Uchwała Nr 14/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 128
18.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszk. jedn., obejmującego działki Nr 143/1 i 143/2, w m. Borcz	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,26 ha	Uchwała Nr 15/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 129
19.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów usług rzemiosła, obejmującego działkę Nr 156 , we wsi Borcz	UR – usługi rzemiosła	0,15 ha	Uchwała Nr 16/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 130
20.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obejmującego działkę Nr 151/2 , we wsi Rąty	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,22 ha	Uchwała Nr 24/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 137
21.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu urządzeń infrastruktury technicznej przepompownia ścieków, obejmującego działkę Nr 113/4 , we wsi Ostrzyce	Ps – przepompownia ścieków	0,006 ha	Uchwała Nr 29/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 138
22.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,37 ha	Uchwała Nr 28/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 139

	obejmującego działkę Nr 95/5 , we wsi Kaplica					
23.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu urządzeń infrastruktury technicznej przepompownia ścieków, obejmującego część działki Nr 232/27, we wsi Ostrzyce	Ps – Przepompownia ścieków	0,013 ha	Uchwała Nr 30/III/98 Rady Gminy Somonino z dnia 10 grudnia 1998r.	16 kwietnia 1999r.	Dz. Urz. Nr 35, poz. 140
24.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary części działek Nr 53,54 oraz działek Nr 88/13 i 90/2 – P,UR,S położonych we wsi Starkowa Huta	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna P,UR,S – przemysł drzewny, usługi rzemiosła i składów	7,45 ha	Uchwała Nr 77/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	24 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 123 , poz. 1078
25.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary działki Nr 193/3 i części działki Nr 147/35 położonych we wsi Połączyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna RO – uprawy polowe	0,76 ha	Uchwała Nr 78/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	24 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 123 , poz. 1079.
26.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem usług i rzemiosła, obejmującego część działki Nr 158 położonej we wsi Borcz	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,63 ha	Uchwała Nr 79/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	24 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 123 , poz. 1080
27.	Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary części działki Nr 222, działki Nr 296/1, działki Nr 339, część działki Nr 404 położonych we wsi Goręczyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,22 ha	Uchwała Nr 80/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	24 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 123, poz. 1081
28.	Uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary części dz. Nr 11/8 - MN oraz części działki Nr 157- MN położonych we wsi Ramleje	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,25 ha	Uchwała Nr 81/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	24 listopada 1999r.	Dz.Urz. Nr 123, poz. 1082
29.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary działek Nr 56/2 , 166, 167 położonych we wsi	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna MP- zabudowa mieszkaniowo - pensjonatowa	0,92 ha	Uchwała Nr 83/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	25 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 124, poz. 1084

	Egiertowo					
30.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszary części działek Nr 42, 99/17, 91 położonych we wsi Kamela	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna UT – usługi turystyki	1,23 ha	Uchwała Nr 85/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	25 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 124, poz. 1086
31.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu urządzeń infrastruktury technicznej przepompownia ścieków, obejmującego część działki Nr 52 oraz część działki Nr 53 , we wsi Goręczyno	Ps – przepompownia ścieków	0,01 ha	Uchwała Nr 86/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	25 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 124, poz. 1087
32.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, obejmującego część działki Nr 20/15 we wsi Egiertowo	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna UR – usługi rzemiosła	0,18 ha	Uchwała Nr 87/IX/99 Rady Gminy Somonino z dnia 21 maja 1999r.	25 listopada 1999r.	Dz. Urz. Nr 124, poz. 1088
33.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 158 we wsi Borcz	KS – komunikacja obsługi (stacja paliw) U – usługi komercyjnie UR -usługi rzemiosła	2,4 ha	Uchwała Nr 190/XII/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 28 listopada 2000r.	22 stycznia 2001r.	Dz. Urz. Nr 4, poz. 24
34.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 101 położonej we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna ZI – zieleń izolacyjna	0,28 ha	Uchwała Nr 106/XIII/99 Rady Gminy Somonino z dnia 29 listopada 1999r.	13 marca 2000r.	Dz. Urz. Nr 26, poz. 149
35.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego , obejmującego część działki Nr 59 , we wsi Rybaki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,16 ha	Uchwała Nr 131/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	18 sierpnia 2000r.	Dz. Urz. Nr 80, poz. 487
36.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary działki Nr 235/10 oraz działki Nr 310/3, we wsi Goręczyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,10 ha	Uchwała Nr 127/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	9 października 2000r.	Dz. Urz. Nr 95, poz. 618
37.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary części działki Nr 239, części działki Nr 36/2 oraz części	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,28 ha	Uchwała Nr 128/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	9 października 2000r.	Dz. Urz. Nr 95, poz. 619

	działki Nr 320/6, położonych we wsi Ostrzyce					
38.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary części działki Nr 41/2 , we wsi Kamela	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,36 ha	Uchwała Nr 129/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	9 października 2000r.	Dz. Urz. Nr 95, poz. 620
39.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary części działki Nr 422, we wsi Goręczyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,41 ha	Uchwała Nr 127/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	9 października 2000r.	Dz. Urz. Nr 95, poz. 621
40.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmujących obszar części działki Nr 20/15, części działki 73/19, części działki Nr 93/11 położonych we wsi Egiertowo	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,33 ha	Uchwała Nr 132/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	6 listopada 2000r.	Dz. Urz. Nr 103, poz. 669
41.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy siedliskowej obejmującego działkę Nr 231/3 położoną we wsi Rybaki	MR – siedlisko rolnicze	1,08 ha	Uchwała Nr 135/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	23 listopada 2000r.	Dz. Urz. Nr 108, poz. 702
42.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki Nr 167/2, działek Nr 233/7 i 233/8 oraz części działki Nr 228/2, położonych we wsi Rąty	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,15 ha	Uchwała Nr 137/XVI/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 28 listopada 2000r.	23 listopada 2000r.	Dz. Urz. Nr 108, poz. 704
43.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki Nr 142 we wsi Rąty	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,09 ha	Uchwała Nr 191/XXII/2000 Rady Gminy Somonino z dnia 3 lutego 2000r.	29 stycznia 2001r.	Dz. Urz. Nr 6, poz.38
44.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszary działek Nr 23/24 i 23/25, działki Nr 23/27, działki Nr 23/23 i 24/2, działki Nr 98/3 położonych we wsi Egiertowo	P – przemysł spożywczy UR- usługi rzemiosła ZI – zieleń izolacyjna	2,34 ha	Uchwała Nr 207/XXV/2001r. Rady Gminy Somonino z dnia 19 marca 2001r.	8 czerwca 2001r.	Dz. Urz. Nr 46 poz. 515
45.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działek Nr 83/2 i 83/3	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,16 ha	Uchwała Nr 237/XXVIII/01r. Rady Gminy Somonino z dnia 27 sierpnia 2001r.	11 lutego 2002r.	Dz. Urz. Nr 10, poz. 161

	położonych we wsi Egiertowo					
46.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 64/1 położonej w Ostrzycach	UT – usługi turystyki	0,66 ha	Uchwała Nr 259/XXX/01r. Rady Gminy Somonino z dnia 21 listopada 2001r.	16 kwietnia 2002r.	Dz. Urz. Nr 23, poz. 570
47.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 181/9 położonej w Starkowej Hucie	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,3980ha	Uchwała Nr 258/XXX/01r. Rady Gminy Somonino z dnia 21 listopada 2001r.	22 listopada 2002r.	Dz. Urz. Nr 78, poz. 1702
48.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki Nr 66/2 położonej w Starkowej Hucie	UH- usługi handlu UT- usługi turystyki	1,03 ha	Uchwała Nr 260/XXX/01r. Rady Gminy Somonino z dnia 21 listopada 2001r.	31 grudnia 2002r.	Dz. Urz. Nr 102 , poz. 2675
49.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki Nr 202 i części działki Nr 211/25 we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,20 ha	Uchwała Nr V/57/03 Rady Gminy Somonino z dnia 24 luty 2003r.	11 kwietnia 2003r.	Dz. Urz. Nr 51, poz. 787
50.	Uchwalenie zmiany do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Somonino obejmującego obszar części działki Nr 329 i części działki Nr 331 we wsi Sławki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,62 ha	Uchwała Nr V/56/03 Rady Gminy w Somoninie z dnia 24 luty 203r.	17 kwietnia 2003r.	Dz. Urz Nr 54, poz. 852
51.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 104/2 we wsi Ostrzyce	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,25 ha	Uchwała Nr V/62/03 Rady Gminy Somonino z dnia 24 luty 2003r.	26 maja 2003r.	Dz. Urz. Nr 70, poz. 1113
52.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 173/2 we wsi Połęczyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,49 ha	Uchwała Nr V/63/03 Rady Gminy Somonino z dnia 24 luty 2003r.	8 lipca 2003r.	Dz. Urz. Nr 85, poz. 1380
53.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki Nr 470/3 we wsi Somonino	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,61 ha	Uchwała Nr V/64/03 Rady Gminy Somonino z dnia 24 luty 2003r.	15 września 2003r.	Dz. Urz. Nr 107, poz. 1919
54.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna UR- usługi	1,1101 ha	Uchwała Nr IX/78/03 Rady Gminy Somonino z dnia 25 czerwca	29 października 2003r.	Dz. Urz. Nr 129,

	Nr 23/28 we wsi Egiertowo	rzemiosła		2003r.		poz. 2250
55.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Somonino dla działki Nr 23/22 we wsi Egiertowo	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna UR- usługi rzemiosła	1,1832ha	Uchwała Nr IX/77/03 Rady Gminy Somonino z dnia 25 czerwca 2003r.	29 października 2003r.	Dz. Urz. Nr 129, poz. 2251
56.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działek nr 296/5 i 296/6 we wsi Goręczyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,2385ha	Uchwała Nr XIII/105/03 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	16 luty 2004r.	Dz. Urz. Nr 18, poz. 385
57.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki nr 82 we wsi Kamela	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,87 ha	Uchwała Nr XIII/106/03 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	16 luty 2004r.	Dz. Urz. Nr 18, poz. 386
58.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki nr 167/2 we wsi Sławki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,0947ha	Uchwała Nr XIII/111/03 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	16 luty 2004r.	Dz. Urz. Nr 18, poz. 388
59.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki Nr 12 we wsi Ramleje	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	1,29 ha	Uchwała Nr XIII/115/03 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	18 luty 2004r.	Dz. Urz. Nr 19, poz. 412
60.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki nr 33 we wsi Rąty	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,64 ha	Uchwała Nr XIII/109/03 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	29 marca 2004r.	Dz. Urz. Nr 36, poz. 736
61.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki Nr 155/1 we wsi Połączyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,24 ha	Uchwała Nr XIII/110/03 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	29 marca 2004r.	Dz. Urz. Nr 36, poz. 737
62.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki nr 227 we wsi Hopowo oraz działek Nr 89/2 i 90/1 we wsi Wyczechowo	UH- usługi handlu UG- usługi gastronomii RPZ- Hodowla zwierząt (Ferma strusi)	6,865 ha	Uchwała Nr XIII/114/2003 Rady Gminy Somonino z dnia 30 października 2003r.	20 kwietnia 2004r.	Dz. Urz. Nr 48, poz. 956
63.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki nr 154/1 we wsi Połączyno	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,40 ha	Uchwała Nr XV/136/03 z Rady Gminy Somonino z dnia 22 grudnia 2003r.	6 czerwca 2004r.	Dz. Urz. Nr 69, poz. 1306
64.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki nr 38 we wsi	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,48 ha	Uchwała Nr XV/138/03 Rady Gminy Somonino z dnia 22 grudnia 2003r.	6 czerwca 2004r.	Dz. Urz. Nr 69, poz. 1308

	Piotrowo					
65.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki nr 19 we wsi Egierowo	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	1,11 ha	Uchwała Nr XX/181/04 Rady Gminy Somonino z dnia 29 czerwiec 2004r.	15 września 2005r.	Dz. Urz. Nr 87, poz. 1757
66.	Uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki 59/2 we wsi Rybaki	MN- zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna	0,41 ha	Uchwała Nr XX/200/04 Rady Gminy Somonino z dnia 30 września 2004r.	15 września 2005r.	Dz. Urz. Nr 87, poz. 1758
67.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wsi Somonino	MN – zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna - ok 245ha	565,10ha	Uchwała Nr XL/311/2006 z dnia 28 września 2006r.	05 luty 2007r.	Dz. Urz. Nr 27
68.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Wyczechowo		426,68 ha	Uchwała Nr XIII/107/12 z dnia 29 lutego 2012 r.	20 kwiecień 2012 r.	Dz.Urz. poz 1437
69.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego fragmentów gminy Somonino	Linia energetyczna		VII/48/15 13 sierpień 2015 r.	28 wrzesień 2015 r.	Dz. Urz. Poz. 2955
70.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Somonino	Zmiana zapisów planu		XXVI/214/17	20 grudnia 2017 r.	Dz. Urz. Poz. 296
71.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego wsi Somonino			XXXIII/268/18	26 września 2018 r.	Dz. Urz. Poz. 4365

Źródło: Dane z Urzędu Gminy Somonino

16 Uwarunkowania wynikające z zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.

Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia można podzielić na dwa rodzaje: wynikające z uwarunkowań przyrodniczych (naturalne) i będące wynikiem działalności człowieka (antropogeniczne).

16.1 Zagrożenia naturalne

Na terenie Gminy Somonino występują obszary predysponowane do występowania ruchów masowych. Związane są one przede wszystkim z działaniem sił przyrody, takimi jak gwałtowne opady deszczu, intensywne topnienie śniegu, podnoszenie się poziomu wód gruntowych oraz wezbrania rzek. Ruchami masowymi zagrożone są głównie tereny położone na północnym - zachodzie gminy w okolicach rzeki Radunia.

Ponadto obszar gminy Somonino położony jest na obszarze szczególnego zagrożenia powodzią. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią rzeki Raduni koncentrują się głównie na obszarze miejscowości: Somonino, Goręczyno, Sławki, Rąty i Ostrzyce, natomiast rzeki Wierzycy- na terenie miejscowości Piotrowo. Obszary te generalnie są oddalone od istniejącej zabudowy.

Zagrożenie pożarowe lasów uzależnione jest od pory roku. Największe występuje w okresie wczesnowiosennym przy małej wilgotności ściółki oraz w czasie dłuższych okresów posuchy. Formy ochrony przyrody także są zagrożone głównie nasilającą się turystyką, zbyt intensywną gospodarką leśną, intensywnością wylawiania ryb, zanieczyszczonymi substancjami biogennymi wpływającymi z pól czy zasypywaniem obrzeży torfowisk.

16.2 Zagrożenia antropogeniczne

Jednym z zagrożeń antropogenicznych jest eksploatacja kopalin. Powoduje ona zazwyczaj rozległe powierzchniowe zmiany terenu w formie wyrobisk oraz zmiany w pionowym ukształtowaniu rzeźby, a to zwiększa podatność na erozję odkrytych warstw ziemi i może powodować obniżenie poziomu wód gruntowych.

Innym zagrożeniem jest zanieczyszczenie powietrza, przez m.in. część zabudowy jednorodzinnej i zagrodowej. Zła jakość ich kotłowni i palenisk połączona jest ze spalaniem paliw stałych oraz odpadów, w tym surowców sztucznych.

Ponadto na zanieczyszczenie powietrza wpływ mają pojazdy samochodowe, poruszające się wzdłuż drogi krajowej nr 20 i drogi wojewódzkiej nr 224. Zagrożenie może stanowić również przewóz substancji niebezpiecznych drogami zlokalizowanymi w obszarze gminy.

Do zagrożeń antropogenicznych możemy zaliczyć te związane z budową na terenie gminy napowietrznych linii elektroenergetycznych 400 kV, a co za tym idzie z przyszłym istnieniem wzdłuż nich pola elektromagnetycznego.

Na terenie gminy Somonino nie występują zakłady o dużym lub zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

17 Uwarunkowania wynikające z występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych

Na terenie gminy Somonino zidentyfikowano następujące obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych:

- ustawa o ochronie i opiece nad zabytkami:
 - obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków,
 - obiekty i obszary ujęte w gminnej ewidencji zabytków,
 - stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków archeologicznych,
 - pozostałe stanowiska archeologiczne;
- ustawa prawo wodne:
 - obszary szczególnego zagrożenia powodziowego,
 - Główny Zbiornik Wód Podziemnych;
- ustawa o ochronie przyrody:
 - Park Krajobrazowy,
 - obszary chronionego krajobrazu,
 - obszary Natura 2000,
 - rezerваты przyrody,
 - zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
 - pomniki przyrody;
- ustawa o ochronie gruntów rolnych i leśnych:
 - grunty rolne I-III klasy bonitacyjnej oraz grunty pochodzenia organicznego,
 - grunty leśne,
- ustawa o lasach:
 - lasy ochronne;
- z ustawy prawo geologiczne i górnicze oraz prawo ochrony środowiska:
 - obszary udokumentowanych złóż kopalin.

18 Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju gminy – analiza SWOT

W celu określenia potrzeb i możliwości rozwoju gminy została sporządzona analiza SWOT. Przedmiotowa analiza powstała w oparciu o szereg analiz ekonomicznych, środowiskowych i społecznych przedstawionych we wcześniejszych rozdziałach dokumentu. Na potrzeby sporządzenia analizy SWOT wzięto również wyniki prognozy demograficznej oraz możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służącej realizacji zadań własnych gminy.

Analiza SWOT jest techniką analityczną służącą do porządkowania informacji o danej jednostce. Celem analizy jest określenie aktualnej sytuacji gminy. Szanse ukazują zjawiska do których należy dążyć i je doskonalić, zaś zagrożenia te, których należy unikać. Analiza mocnych i słabych stron wraz z szansami i zagrożeniami ukazuje z kolei jakie są potrzeby i możliwości rozwoju gminy.

Tab. 18.1 Analiza SWOT gminy Somonino

Mocne strony	Słabe strony
- położenie w sąsiedztwie Trójmiasta – możliwość wykorzystania bliskości ośrodka trójmiejskiego dla aktywizacji lokalnej gospodarki i turystyki, - wysokie walory turystyczne (rzeki, jeziora, lasy, Kaszubski Park Krajobrazowy, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, rezerваты przyrody, szlaki piesze, rowerowe i kajakowe), - położenie na terenie gminy drogi krajowej nr 20 i drogi wojewódzkiej nr 224, - czyste niezdegradowane środowisko naturalne, - dość wysoki poziom czystości powietrza, - dobre warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki, - brak dużych zakładów przemysłowych emitujących szkodliwe substancje i hałas, - korzystny wzrostowy trend liczby mieszkańców gminy, - wzrost powierzchni użytkowej mieszkań.	- zły stan techniczny niektórych dróg zwłaszcza na terenach wiejskich, - niewystarczająco rozwinięta baza noclegowa, - brak dużych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy, stanowiących potencjalne, zatrudnienie dla mieszkańców gminy, - występowanie zagrożenia powodziowego, - brak obiektów turystyczno – kulturalnych podnoszących atrakcyjność Gminy: kryta pływalnia, kino, -nieharmonijne zagospodarowanie atrakcyjnych przyrodniczo i turystyczne terenów Gminy (słabe wypromowanie walorów Górnego Tarasu) , -niewystarczająca ilość na terenie Gminy miejsc o charakterze rekreacyjnym (np. placów zabaw).
Szanse	Zagrożenia
- rozwijająca się strefa usług turystycznych i agroturystycznych, - rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej, komunikacyjnej, społecznej i	- wzrost konkurencyjności sąsiednich obszarów, - emigracja młodych ludzi i fachowców do sąsiednich miast i za granicę, - skomplikowane procedury pozyskiwania i rozliczania środków pomocowych,

turystycznej, - wsparcie przedsiębiorców planujących nowe inwestycje w gminie, - realizacja projektów komunikacyjnych o skali regionalnej i ponadregionalnej np. elektryfikacja linii kolejowej nr 201, - możliwości turystycznego wykorzystania rzeki Raduni, np. projekt Kajakiem przez Pomorze, - pozyskanie środków finansowych w ramach funduszy unijnych.	- postępujący proces starzenia się społeczeństwa.
---	--

Źródło: Opracowanie własne.

19 Uwarunkowania wynikające ze stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony

Ład przestrzenny to harmonijne ukształtowanie przestrzeni, uwzględniające w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne (art. 2 pkt 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym).

Zasady ładu przestrzennego regulowane są przede wszystkim przy pomocy planów miejscowych tworzonych dla poszczególnych obszarów, w zależności od potrzeb społecznych i ekonomicznych. Przy ich sporządzaniu należy wziąć pod uwagę, że ochrona ładu przestrzennego warunkowana powinna być ekspozowaniem najbardziej wartościowych elementów krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, eliminowaniem dysharmonizujących elementów zagospodarowania, prowadzeniem rewitalizacji i rehabilitacji obszarów zdegradowanych oraz o niskiej atrakcyjności funkcjonalnej i architektonicznej.

Na terenie gminy dominującą zabudową jest zabudowa jednorodzinna oraz zagrodowa. Większość arealów rolniczych gminy jest w posiadaniu rolników indywidualnych

Działania w zakresie kształtowania ładu przestrzennego terenów gminy powinny być skierowane na:

- skanalizowanie i zwodociągowanie gminy,
- wyposażenie gminy w niezbędne urządzenia infrastruktury technicznej,
- zagospodarowanie obszarów popegeerowskich,
- uzupełnianie i intensyfikację zabudowy jednostek osadniczych,
- kształtowanie nowej zabudowy z uwzględnieniem charakteru i stylu stosowanego w danej miejscowości,
- kreowanie lokalnych centrów wsi, szczególnie tych leżących przy głównych ciągach komunikacyjnych i turystycznych poprzez modernizację i budowę infrastruktury technicznej oraz lokalizowanie usług obsługi mieszkańców i turystów;
- poprawę standardu zabudowy rekreacyjnej i turystycznej.

Ponadto w zakresie kształtowania struktur sieci osadniczej zgodnie z wymogami ładu przestrzennego oraz zapisami Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, przyjmuje się następujące zasady:

- zasadę kształtowania zrównoważonej struktury funkcjonalno-przestrzennej sieci osadniczej poprzez przyjęcie hierarchii, określającej rangę i wynikającą z niej rolę poszczególnych ośrodków, w tym ośrodków lokalnych, tj. miejscowości gminnych (zasada 1.1.1),
- zasadę pierwszeństwa wykorzystania obszarów istniejącego zagospodarowania oraz ograniczania rozwoju osadnictwa na terenach otwartych (zasada 1.1.4),
- zasadę dotyczącą kształtowania zwartych przestrzennie jednostek osadniczych minimalizująca terenochłonność oraz potrzeby związane z ich obsługą, ograniczająca ich negatywny wpływ na środowisko oraz sprzyjająca rozwijaniu więzi społecznych (zasada 1.1.5),
- zasadę etapowania kompleksowego rozwoju jednostek osadniczych dla konkretnej, docelowej liczby mieszkańców, dla której możliwe będzie zaprogramowanie i zapewnienie odpowiedniej obsługi, polegająca na koordynacji rozwoju osadnictwa z realnymi możliwościami, m.in. wypełnienia zaplanowanych struktur przestrzennych w określonym czasie (szacowanymi na podstawie szczegółowej analizy trendów demograficznych, w tym migracyjnych) (zasada 1.1.7).

20 Uwarunkowania wynikające z zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych

Na terenie województwa pomorskiego, a co za tym idzie na terenie gminy Somonino, nie zlokalizowano zadań spełniających warunki art. 48 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Wykaz zadań samorządu województwa obejmujących obszar gminy Somonino sporządzono na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta, uchwalonego uchwałą Nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie uchwalenia nowego planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz stanowiącego jego część planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta (Dz. Urz. Woj Pom. z 2017 r., poz. 603).

Do inwestycji przewidzianych do realizacji na terenie gminy Somonino, wynikających z w/w dokumentów należą:

Tab. 20.1 Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego woj. pomorskiego oraz ustaleniami programów rządowych.

Lp.	Nazwa inwestycji	Podmiot odpowiedzialny za realizację zadania	Program
1	Prace na alternatywnym ciągu transportowym Bydgoszcz - Trójmiasto, obejmującym linie 201 i 203, etap I i II- wraz z elektryfikacją wraz z budową łącznicy Łąg Południe - Łąg Wschód pomiędzy liniami kolejowymi nr 201 i 203	PKP PLK	Krajowym Programie Kolejowym do roku 2023, Kontrakt Terytorialny dla Województwa Pomorskiego
2	Budowa linii dwutorowej 400 kV Gdańsk Przyjaźń – Żydowo Kierzkowo	PSE	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych
3	Budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM, w tym: (...) Somonino, (...)	samorządy gminne	Master Plan dla wdrażania dyrektywy Rady 91/271/EWG
4	Inwestycje wynikające z Planu gospodarki	Samorządy	PGO

	odpadami	gminne	
5	Kajakiem przez Pomorze (Pomorskie szlaki kajakowe) - zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej – Poprawa bezpieczeństwa na szlakach kajakowych poprzez rozbudowę i poprawę standardu infrastruktury turystycznej, w szczególności kajakowej oraz działania promujące tę formę aktywnej turystyki	gminy	Wieloletnia Prognoza Finansowa Województwa Pomorskiego

W/w inwestycje są ustaleniami w zakresie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, wynikającymi z dokumentów przyjętych przez Sejm RP, Radę Ministrów, właściwego ministra lub sejmik województwa, niebędące Zadaniem samorządu województwa.

Poza zadaniami służącymi realizacji ponadlokalnych celów publicznych Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta przewidują dla terenu gminy Somonino następujące ustalenia i wytyczne.

Wybrane Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta:

1. Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych, na które składają się trasy regionalne:
 - nr 111: Przetoczyno (gm. Szemud) - Przodkowo - Kartuzy - Kartuzy (m.) - Somonino - Nowa Karczma - Liniewo – Stara Kiszewa,
 - nr 137 (*Kaszubska Trasa Rowerowa*): Żukowo (m.) - Przodkowo - Chmielno (odnoga) Kartuzy - Sierakowice - Ceromin (gm. Czarna Dąbrówka) - Pomysk (gm. Bytów) - Parchowo - Sulęczyno - Stężycza - Somonino - Żukowo - Żukowo (m.)
2. Zasada kształtowania ponadregionalnych i regionalnych szlaków wodnych - śródlądowych kajakowych na systemach rzecznych rzeki Raduni
3. Rozwijanie zagospodarowania turystycznego szlaków kajakowych przez budowę i modernizację pól biwakowych (m.in. urządzenie i wyposażanie w sanitariaty, suszarnie dla kajaków, przyłącza energetyczne i oświetlenie), stanic oraz punktów etapowych, miejsc wodowania i wyjmowania kajaków, miejsc przenoski przy przeszkodach oraz kompleksowe oznakowanie szlaków i dojazdów do przystani, przede wszystkim: do 2020

roku: na rzekach objętych przedsięwzięciem *Kajakiem przez Pomorze (Pomorskie Szlaki Kajakowe)*: Radunia

4. Zasada hierarchizacji węzłowej infrastruktury służącej integracji transportu pasażerskiego w rejonie stacji i przystanków kolejowych, dworców autobusowych i portów lotniczych wyróżniając: węzły integracyjne lokalne (L):
 - (...) Somonino (...), obejmują przyległe gminy i umożliwiają integrację transportu kolejowego z transportem autobusowym i transportem indywidualnym lub regionalnego transportu autobusowego z transportem indywidualnym;
 - przystanki zintegrowane (PZ): (...) Sławki (...) (zasada 2.4.7);
5. Zasada zachowania i kształtowania spójności regionalnego systemu ekologicznego, w skład którego wchodzi istniejące obszary chronione oraz obszary potencjalnego objęcia ochroną (cenne przyrodniczo), a także system płatów i korytarzy ekologicznych, które tworzą korytarze regionalne:
 - Dolin Raduni i Motławy (powiaty kartuski i gdański),
i subregionalne:
 - Leśnego łącznika dolin Raduni i Reknicy (powiaty kartuski, gdański),
6. Poprawa dostępności do systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych przez: budowę i modernizację kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM, w tym: (...) Somonino (...) do 2020 r.
7. Budowa nowej i dostosowywanie istniejącej priorytetowej dla województwa infrastruktury liniowej i węzłowej, w tym należącej do sieci TEN-T i obejmującej transportową infrastrukturę dostępową portów w strefie „ostatniej mili”; w tym zakresie do podstawowych inwestycji należą: w zakresie linii kolejowych (w tym wdrożenie systemu ERTMS): do 2020 roku: Przebudowa linii kolejowej nr 201 (Gdynia Port - Bydgoszcz) wraz z budową drugiego toru i elektryfikacją całej linii.

Wybrane Wytyczne Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta:

1. Wykorzystanie turystyczne zasobów i walorów kulturowych regionu przez rozwój infrastruktury turystycznej w miejscowościach położonych na szlakach kulturowych: Szlak zabytków hydrotechniki: Rybaki (gm. Somonino).
2. Rewitalizacja i przebudowa sieci kolejowej, koncentrująca się na podnoszeniu standardów technicznych i funkcjonalnych linii kolejowych o szczególnym znaczeniu dla rozwoju i obsługi województwa, zwłaszcza w zakresie powiązań ośrodków regionalnych i subregionalnych oraz ich otoczenia z Trójmiastem do 2020 roku, w tym linii: nr 214 (na odcinku Somonino – Kartuzy) wraz z rozbudową układu linii w Kartuzach (obwodnica kolejowa Kartuz).
3. Obejmowanie ochroną w formie parków kulturowych miejsc o wysokich i wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe: Babi Dół - Borcz (gm. Somonino) – cmentarzysko kurhanowe z kręgami kamiennymi

Poza wyżej wymienionymi ustaleniami i wytycznymi Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta znajduje się szereg innych zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych wymienionych w dokumentach ponadlokalnych i lokalnych. Najważniejsze z nich zostały wymienione poniżej.

Pozostałe ustalenia i zasady dotyczące obszaru gminy zostały zawarte w innym miejscu tekstu Studium lub bezpośrednio uwzględnione podczas prac nad niniejszym Studium.

Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020 (Uchwała nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 roku)

1. Modernizacja linii kolejowej:
 - 201 Gdynia – Nowa Wieś Wielka.

Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022 (Uchwała nr 321/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.)

1. Rozbudowa/modernizacja punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych do 2022 r. Zakres rozbudowy/modernizacji: ogrodzenie działki, utwardzenie i oświetlenie placu, zakup kontenera socjalno- biurowego, budowa wiat śmietnikowych, wyposażenie PSZOK w kontenery, rękaw do gałęzi, prasę, pojemniki i kontenery, kontener na odpady niebezpieczne.
2. Budowa stacji przeładunkowej odpadów komunalnych w Somoninie do 2017 r.

PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI POWIATU KARTUSKIEGO NA LATA 2015-2018 – brak zadań dla Somonina

Program opieki nad zabytkami województwa pomorskiego na lata 2016-2019 (Uchwała nr 274/XXVI/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 września 2016 r.) – brak zadań dla Somonina

Koncepcja zrównoważonej polityki miejskiej województwa pomorskiego (Uchwała nr 247/226/13 Zarządu Województwa Pomorskiego z dnia 5 marca 2013 r.)

CEL 1.2. ROZWÓJ EFEKTYWNYCH SYSTEMÓW TRANSPORTU ZBIOROWEGO

Rekomendowane kierunki działań -Poziom wojewódzki:

1. Rozwój transportu zbiorowego poprzez modernizację infrastruktury kolejowej liniowej
 - a) w pierwszej kolejności: realizacja projektu Pomorska Kolej Metropolitalna, elektryfikacja linii kolejowej nr 201 (Gdynia - Kościerzyna) (...),
2. Rozwój pasażerskich przewozów kolejowych
 - a) zwiększenie częstotliwości i liczby połączeń kolejowych na linii kolejowej nr 201 – w ramach Pomorskiej Kolei Metropolitalnej.

Spis rycin

Ryc. 1.1 Położenie gminy Somonino na tle województwa pomorskiego.....	6
Ryc. 1.2 Położenie gminy Somonino na tle powiatu kartuskiego	7
Ryc. 1.3 Obręby ewidencyjne gminy Somonino	8
Ryc. 1.4 Utwory powierzchniowe Gminy Somonino	9
Ryc. 1.5 Bonitacja gruntów ornych w gminie Somonino	11
Ryc. 1.6 Zużycie nawozów na terenie gminy Somonino	12
Ryc. 1.7 Położenie gminy na tle regionów klimatycznych	15
Ryc. 2.1 Korytarze ekologiczne przebiegające przez teren gminy Somonino	24
Ryc. 2.2 Kaszubski Park Krajobrazowy na terenie gminy Somonino.....	26
Ryc. 2.3 Obszary Chronionego Krajobrazu na terenie gminy Somonino	30
Ryc. 2.4 Obszary NATURA 2000 na terenie gminy Somonino	31
Ryc. 2.5 Rezerваты przyrody na terenie gminy Somonino.....	42
Ryc. 2.6 Zespoły Przyrodniczo - Krajobrazowe na terenie gminy Somonino	45
Ryc. 2.7 Lasy ochronne na terenie gminy Somonino.....	49
Ryc. 3.1 Lokalizacja złóż kopalin na terenie gminy Somonino	52
Ryc. 5.1 Przeglądowa mapa osuwisk i ruchów masowych	57
Ryc. 8.1 Gęstość zaludnienia gminy Somonino.....	62
Ryc. 8.2 Urodzenia, zgony i przyrost naturalny na terenie gminy Somonino na 1000 mieszkańców w latach 2007-2016	65
Ryc. 8.3 Struktura płci i wieku na terenie gminy Somonino w roku 2016.....	68
Ryc. 8.4 Ludność według ekonomicznych grup wieku w% ogółem w latach 2007–2016 na terenie gminy Somonino(%)	69
Ryc. 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG wg sekcji działalności gospodarczej na terenie gminy Somonino, stan na dzień 25.07.2017 r.	71
Ryc. 9.2 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Somonino w 2010.....	73
Ryc. 9.3 Pracujący na terenie gminy Somonino w latach 2006-2015.	76
Ryc. 9.4 Struktura pracujących, zatrudnionych wg grup sekcji i płci w powiecie kartuskim w 2015 r.	76
Ryc. 9.5 Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Somonino w latach 2007-2016.....	77
Ryc. 9.6 Dynamika zmian liczby bezrobotnych na terenie gminy Somonino w latach 2007- 2016.	78
Ryc. 10.1 Struktura wykształcenia w 2011 r. na terenie powiatu kartuskiego	79
Ryc. 10.2 Powierzchnia użytkowa mieszkań w gminie Somonino	80
Ryc. 10.3 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2006-2015 (m2)	81
Ryc. 10.4 Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego oraz województwa pomorskiego w latach 2006-2015 (m2/1 osobę)	81
Ryc. 10.5 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Somonino w 2007r.....	82
Ryc. 10.6 Współczynnik skolaryzacji (szkoły podstawowe) w latach 2006-2015 na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego (%)	84
Ryc. 10.7 Współczynnik skolaryzacji (szkoły gimnazjalne) w latach 2006-2015 na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego (%)	85
Ryc. 10.8 Centrum informacji turystycznej w Ostrzycach.....	87
Ryc. 10.9 Plaża gminna w Ostrzycach.....	90
Ryc. 13.1 Podział województwa pomorskiego na regiony gospodarki odpadami	123
Ryc. 14.1 Zestawienie gruntów na terenie gminy Somonino.....	134
Ryc. 14.2 Prognoza wzrostu wielkości powierzchni użytkowej zabudowy na terenie gminy Somonino do roku 2030	138
Ryc. 14.3 Obszary zwartej zabudowy na terenie gminy Somonino	141

Spis tabel

Tab. 2.1 Zagrożenia, presję i działania mające wpływ na obszar Natura 2000 Uroczyska Pojezierza Kaszubskiego	40
Tab. 3.1 Udokumentowane złoża występujące na terenie gminy Somonino	50
Tab. 3.2 GZWP – powierzchnia zbiornika i obszaru ochronnego	53
Tab. 3.3 Jednolite Części Wód Podziemnych na terenie gminy Somonino	53
Tab. 3.4 Gmina Somonino na tle Jednolitych Części Wód Podziemnych	54
Tab. 4.1 Wykaz obszarów i terenów górniczych na terenie gminy Somonino	55
Tab. 8.1 Liczba ludności na terenie gminy Somonino latach 2007-2016	61
Tab. 8.2 Liczba ludności poszczególnych miejscowości gminy Somonino (stan na dzień 21.07.2017 rok) ...	61
Tab. 8.3 Sieć osadnicza gminy Somonino	63
Tab. 8.4 Ruch naturalny na terenie gminy Somonino w latach 2007-2016	64
Tab. 8.5 Migracje na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów w latach 2007-2016	66
Tab. 8.6 Przyrost naturalny, saldo migracji oraz przyrost rzeczywisty na terenie gminy Somonino w latach 2007–2016	67
Tab. 8.7 Struktura płci i wieku na terenie gminy Somonino w 2016 r.	67
Tab. 8.8 Prognoza demograficzna na lata 2015-2035	70
Tab. 9.1 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG	72
Tab. 9.2 Podmioty gospodarcze w 2017 r. w sekcji A-PKD 2007 na terenie gminy Somonino	73
Tab. 9.3 Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych na terenie gminy Somonino w 2010 r.	73
Tab. 9.4 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do CEIDG–sekcja C PKD 2007 (przetwórstwo przemysłowe)	74
Tab. 9.5 Bezrobotni zarejestrowani wg płci na obszarze gminy Somonino w latach 2007-2016	77
Tab. 9.6 Stan bezrobocia w gminach powiatu kartuskiego	78
Tab. 10.1 Zasoby mieszkaniowe gminy Somonino (szt.)	79
Tab. 10.2 Zasoby mieszkaniowe wg form własności na terenie gminy Somonino w 2007 r.	82
Tab. 10.3 Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne w latach 2006-2015	83
Tab. 10.4 Placówki oświatowe na terenie gminy Somonino w 2017 r.	83
Tab. 10.5 Placówki pomocy społecznej na terenie powiatu kartuskiego	86
Tab. 10.6 Wskaźniki dotyczące bibliotek na terenie gminy Somonino, powiatu kartuskiego i województwa pomorskiego.	88
Tab. 11.1 Analiza wartości kulturowych gminy Somonino	94
Tab. 11.2 Wykaz zabytków ruchomych z terenu gminy Somonino wpisanych do rejestru zabytków	98
Tab. 11.3 Wykaz obiektów architektury znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków gminy Somonino	99
Tab. 12.1 Drogi powiatowe w gminie Somonino	111
Tab. 12.2 Drogi gminne w gminie Somonino	112
Tab. 13.1 Korzystający z sieci wodociągowej w % ogółu ludności w latach 2006-2015	118
Tab. 13.2 Długość czynnej sieci rozdzielczej wodociągowej w latach 2007-2016 [km]	118
Tab. 13.3 Podstawowe dane o zmianach zachodzących w sieci wodociągowej gminy Somonino w latach 2007–2016	119
Tab. 13.4 Ujęcia wód głębinowych na terenie gminy Somonino	119
Tab. 13.5 Liczba zbiorników bezodpływowych i oczyszczalni przydomowych w gminie Somonino w latach 2008-2015	120
Tab. 13.6 Podstawowe dane dotyczące wytwarzania i oczyszczania ścieków w gminie Somonino [m3]	120
Tab. 13.7 Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w latach 2007-2016 [km]	121
Tab. 13.8 Podstawowe dane o zmianach zachodzących w sieci kanalizacyjnej gminy Somonino w latach 2006–2015	121
Tab. 13.9 Zestawienie posegregowanych odpadów zebranych	123
Tab. 13.10 Zbiórce zestawienie długości linii elektroenergetycznej WN-110 kV z obszaru gminy Somonino	124
Tab. 13.11 Zestawienie długości linii SN na terenie gminy Somonino	125
Tab. 14.1 Studium władania gruntami gminy Somonino	129

Tab. 14.2 Zestawienie gruntów na terenie gminy Somonino	135
Tab. 14.3 Powierzchnie użytkowe w podziale na rodzaje/typy nieruchomości do celów podatkowych na terenie gminy Somonino [m2]	137
Tab. 14.4 Zapotrzebowanie na nową zabudowę wyrażone w powierzchni użytkowej zabudowy w gminie Somonino	140
Tab. 14.5 Obszar zwartej zabudowy w podziale na obręby	141
Tab. 14.6 Chłonność obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno przestrzennej, rozumiana jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy na terenie gminy Somonino	142
Tab. 14.7 Obszary przeznaczone w mpzp pod zabudowę, poza obszarami o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – rozumiane jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, z podziałem na funkcje – na obszarze gminy Somonino	143
Tab. 15.1 Opracowania planistyczne w gminie Somonino	147
Tab. 18.1 Analiza SWOT gminy Somonino	159
Tab. 20.1 Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zgodnie z Planem zagospodarowania przestrzennego woj. pomorskiego oraz ustaleniami programów rządowych.	163